ANUL IX. — No. 391

7 LEI EXEMPLARUL IN ȚARĂ
14 LEI EXEMPLARUL IN STRAINĂTATE

Duminică 3 Iunie 1928

Adevĕrul Literar și Artistic

FONDATORI: AL. V. BELDIMAN 1888—1897, CONST. MILLE 1897—1920

FONDAT IN 1893

NEBUNUL

Amintiri din Casa Morților

In temnița noastră vocifera un nebun fără vârstă, Iancu. El ar fi putut să aibă 55 de ani, 40 de ani, 35, îndreptățind și numele de *Unchiaș* și titlul de *Nea*, ce i se da, deopotrivă, de către deținuți. Mersul lui trăgănat, în cămașa cu poale largi, încinsă peste ismene cu catarama unei curele, se adapta la toate vârstele deopotrivă, ca un fluier sau ca un briceag. Tot așa vocea lui obicinuit domoală, răgușită și monotonă, care exprima puținele idei întârziate în mintea lui neutră și uniformă.

Iancu pășea prin pietrele temniței, cu capul povârnit sub povara unei preocupări misterioase care i-l îngreuia ca o mitră de piatră. Când îi zăreai figura ridicată brusc din pământ, masca lui era când senină când întărîtată. Dulceața privirii îl făcea să semene uneori cu nevinovăția îngerilor abstracți din icoanele de zmalț, vândute scump de bijutierii aristocrați pentru a se strecura pe un lanț de aur subțire, în sus și în jos, între sânii unei logodnice latifundiare. Atunci un zâmbet plutea pe fața lui înfrumusețată, ca o nuanță iscată din nimic în zorii zilei pe pâlnia diafană a unei flori de zorea.

Alte ori el scula din pământul negru, cu o încetineală hotărîtă și agresivă, asupra trecătorului, o privire dârză de taur cu coarnele scurte. Seara, Moș Iancu putea să pară bunicul lui Iancu cel de dimineață. Doi oameni deopotrivă de tari se luptau în colivia lui cu zăbrele groase invizibile și când zgomotul în interior era mai mare, se întâmpla ca adversarii încăerați să se prăvălească odată cu bietul trup neputincios și strâmt, în care își disputau întâietatea. Prins de convulsiuni uriașe, ca un vapor, în care marea și talazele ei ar fi călătorit pe dinlăuntru, Iancu se frământa furtunos în țărînă. Câțiva deținuți îi imobilizau brațele și picioarele cu brîele lor roșii, unul îl lua la spinare ca pe o albie și pornea cu el la spital, unde-l așezau legat în patul pardosit cu scânduri și învelit cu o pătură cenușie ruptă.

Pe figura nebunului, turburată până în mocirlele adânci, ale sufletului, se ivea atunci tinerețea redeșteptată a ochilor ca 'ntru'un mărgăritar și ca 'n pupila galbenă a florilor de mușețel printre genele virginale, întocmite cu spițe albe în vârful unui fir. Surîsul i se evapora pe buze, fraged, ca o ceață alburie, întârziată cu greerii, la revărsat, pe un lan de grâu somnoros.

Mă apropiam de patul lui cu o țigare aprinsă, pe care Iancu o lua din mâna mea, mulțumind cu o închidere de consimțire a pleoapelor, cu o expresie discretă de suveran indulgent. Mă apropiam și mai mult de el, cu nevoia de a descifra în omăturile obscure ale sufletului său, o potecă de orientare către viața lui trecută, dar Iancu nebunul trecea pe dinaintea mea ca un drum, însoțit de 2 gropi, lungi pe marginile lui, ca un drum care nici nu începe nici nu are sfârșit, făcând din satul prin fața căruia stă, fără să se miște și fără să știe nici el, înconjurul lumii. Pe insul lui Iancu aș fi putut umbla și merge zile, săptămâni și ani și nu aș fi ajuns niciodată.

In ceasurile de luciditate vorbea de niște copii ai lui, care nu veneau să-l vadă la temniță, întristat. Avusese copii? nu avea copii? aveau copiii în mintea lui o semnificare nebănuită? Când stăruiam să-și ducă gândul până la un capăt, Iancu se întorcea deodată întreg, ca o foaie de carte, cu pagina tipărită într'altfel și spiritul lui urma un angrenaj deosebit, ca o roată dințată de mașină, care se apucă să se învârtească de-a'ndaratele fără pricină evidentă sau ca o curea de transmisiune alunecată de pe șaibe. Lumea lui era orânduită uneori cu simplicitatea unei mese la care gesticulau câteva păpuși. Pușcăria era pentru el o mânăstire din care trebuia să fugă, nu însă complotând împotriva starețului și consistoriului, ci pe față. El aștepta mereu o trăsură, pe care nu i-o trimiteau la timp *caiafele* și *cațaveicile*, dușmanii și muierile; spiona intrările, analiza zgomotele ce veneau din afară, cu pălăria în cap, cu un fost geamantan gol în mână, plin cu *borderouri* închipuite. In temniță ședeau și *împărații*, care și ei trebuiau să plece: de ce ședeau? de ce aveau să plece? Împărații erau deținuții politici, care vorbeau cu el împărătește. La poarta temniții, undeva, ședea *Mitropolitul*.

Intr'o zi, în spital, alături de patul nebunului muri un pușcăriaș bătrân, sfârșit de cufureală. Din pântecul aceluia, moale și zbârcit ca un ciorap, se scurgea în valuri acre, liniștite și continui, zeama sârgelui, ca dintr'un urcior răsturnat, sucurile tainice ale vieții, și ele s'au scurs și s'au strecurat până ce lutul scorojit de veghere al bătrânului a rămas gol, fără căldură, fără suflet, fără suferință. Pe Iancu agonia calmă, de șipot, a vecinului l-a interesat, fără să înțeleagă. Asupra morții Iancu nu mai avea nici o concepție și între morți și vii el făcea aceeaș confuzie ca între deținuți, împărați, caiafe și mitropoliți. El părăsi chiuind sala spitalului, urmat de toți ochii bolnavilor, terorizați de moartea din patul bătrânului cufurit. Palizi, slabi de neîngrijire, ei își dădeau seama, în paturile lor de scânduri, că sunt de două ori prizonierii morții, în pușcărie și în spital și li se părea că moartea acolo e mai sigură și mai adâncă, mai ineluctabilă și mai matematic fatală decât în tot restul lumii, păziți de acelaș om care îi pune și să scuipe și care îi împiedică și să fugă, dacă i-ar ținea picioarele, și care îi și duce, odată morți, la spinare, fluierînd pe treptele de la beciul cadavrelor, pardosit cu ciment, un cântec de dragoste și de amintiri. De jos, din beci, îi ia furgonul, care vine de două ori pe săptămână, ca rudele de-acasă.

Un deținut, un condamnat, învie până în ultima secundă a timpului lui întreg, în nădejdea, de care a voit să-l despartă societatea prin gestul legal al unui tribunal nepăsător și sceptic. Odată silit să se instaleze în spital, spațiul i se strânge ca un elastic întins, scăpat din întinderea lui, câmpul pe care îi alergau visurile se mărginește, lumea e 'n patul lui, asistat de patru păreți mari, spoiți cu var. Omul se face mic și pornește de-a bușile, pe brânci, pe de-asupra unui precipiu haotic, de-a lungul unei scânduri lungi, încovoiate, înguste, îngrozit de adâncimile negre, în care trebuie să nu se prăvale. Mirosul de petrol și de fenol al spitalului e ca un preludiu olfactiv al mormântului. Prin ferestrele mari ale spitalului se zărește cimitirul pe spinarea măgurii de peste drumuri, plantat cu cruci, vegetație bizară de pustietate. Toată viața hoțului bolnav se strânge la un pumn de musculițe, care zboară nevăzute de privirea sentinelii din turnuri și de paza placidă a gardianului chior, care poartă la frunte, brodate într'o ghirlandă de lanțuri, două chei de argint pe șapca ocolită de o bandă roșie de postav.

Când cariola morților veni dela Morgă, ca să ridice pe bătrânul golit de diaree. Iancu nebunul se preumbla prin curtea temniții cu geamantanul lui de borderouri și desculț. Doi cai în mare mizerie trăgeau căruța neagră, conduși de biciul, lenevos ca un fir de salcie, al unui vizitiu posomorît, cu o figură de maimuță galbenă. Cozorocul capelei lui cenușii, era tras peste nasul turtit de-asupra unei guri strâmbate spre umăr, cu câlțul mustăților murdare jur împrejur.

Furgonul se opri dinaintea spitalului. Metodic, vizitiul, care nu era la primul lui cadavru, descărcă furgonul de o ladă lungă de brad, oprindu-i capacul. In acest cosciug tip sunt transportați toți morții din temniță la Morgă și ei servește indefinit noilor candidați la moștenirea Impărăției cerești. Destul de larg ca să încapă două, trei cadavre deodată, uneori de sex deosebit, el salvează, între spitalul temniței și sala de disecție, prestigiul formelor sociale și atenția Statului, față de supușii lui defuncți, cărora le ia hainele și le împrumută cosciugul.

O bucurie grandioasă izbucni din sufletul nebunului Iancu, pe când doi deținuți îmbrăcați în haine vărgate și cu tichie, ca diaconii unui rit necunoscut, glumind între dânșii scoteau cosciugul, în care bătrânul, căruia i s'a lăsat în stăpânire cămașa scrobită de fecale, sta smirna, cu brațele încrucișate, în atitudinea de-a se strecura, fără să se lovească, printre cele eterne. Iancu își îndesă pălăria fără fund și se repezi pe capra furgonului, exclamând cu o claritate neobișnuită:

— A venit trăsura!... Mă duc!... La revedere!...

După ce închise ușa furgonului și o înțepeni cu ciocul cârligului, vizitiul se urcă lângă nebun, luă hățurile în mână și puse'n mișcare caii porniți în tropotul inegal al copitelor bolnave, către poartă. Iancu saluta temnița în picioare și deținuții râdeau, salutându-l în deriziune.

La poartă, doi gardieni invitară blând pe nebun să se scoboare. El se uită la dânșii uimit. Gardienii insistară. Apucară pe nebun de-o mână, mâna li se supuse. Ochii nebunului fixau descurajați uniforma portarului dela poarta boltită interioară, pe când o chee cât un topor intra în broasca porții și se învârti de două ori cu scrîșnetul ei subteran. Piciorul nebunului se puse pe șina de fier a roții și, ajutat de gardieni, pe pământ.

Și pe când porțile cu vârfurile ridicate ca niște aripi gigantice de lemn se reînchideau teptat și teatral, Iancu nebunul, cu capul plecat, cu geamantanul de acte târîș, se întorcea la spital, plângând, ca un copil al căruia balon s'a spart.

T. ARGHEZI

Cugetări

Linia curbă e triumful naturii libere asupra r[illegible]

Numai un artist poate ghici sensul vieții.

Omul există prin adevăr. Dacă respectă adevărul, se respectă pe el însuși. Cel ce trădează adevărul se trădează pe sine. Nu e vorba aci de minciună, ci de acțiunile care contrazic propriile noastre convingeri.

Spațiul se prelungește prin timp, după cum se continuă trupul prin suflet.

Spiritul nostru e un termen de legătură între inegalitățile absolute.

Știința devine poezie după ce-a devenit filosofie.

Natura e un instinct artistic. E, prin urmare, o greșală să deosebim natura de artă.

E ciudat că ceiace e strident, dezordonat, asimetric și antisocial în natură nu ne displace, pe câtă vreme în opera de artă căutăm întotdeauna calmul, agreabilul, armonia, contrastele juste și spirituale.

Stilul istoricului trebue să se transforme adesea în stil de orator. El anunță evanghelii, într'adevăr, căci orice Istorie e o Evanghelie. — *b.*

Novalis

N. N. Tonitza — **Natură moartă**

Mina Byck-Wepper — **In sat**

De vorbă cu Ebbe Kornerup

Ebbe Kornerup e tot atât de popular în Danemarca și în țările scandinave ca și Jak London în America. De-altminteri, între acești doi scriitori găsim mai mult decât o înrudire: aceiaș existență nomadă și aventuroasă, aceleași începuturi aspre, acelaș mod de a privi lucrurile, în sfârșit, acelaș gen de a scrie: romanul de călătorii și aventuri.

L-am întâlnit înconjurat de un grup de tineri pictori, în celebra Rotondă din Montparnasse. Un cap mic, cu fruntea străbătută de vine ca o hartă geografică, ochii mici, de un albastru violet, înfundați sub arcada sprincenelor, care se mișcă în ritmul gândurilor, exprimând rând pe rând entuziasmul, mirarea, dorința de a se face înțeles într'o limbă care nu e nici a lui nici a mea: engleza.

In colțul ochilor, mici evantaiuri de sbârcituri pun expresia unui zâmbet statornic pe această figură serioasă.

Urletul jazzului și caleidoscopul perechilor care dansează pe un spațiu mai mult decât redus, nu par să-l tulbure. Vorbește cu simplicitate. Vorbește despre călătoriile lui fără cea mai mică vanitate. Pentru el, a merge în Indii sau în China nu înseamnă mai mult decât a lua tramvaiul până la Saint-Cloud. Și nu călătorește, ca atâția alții, pentru a verifica dacă uniforma hotelului Rietz e totdeauna aceiași. Nimic din ceiace spune nu poate fi considerat drept banalitate; totul e sincer și personal deoarece acest auto-didact nu se ocupă de literatura semenilor săi.

Orășenii și țăranii

Cred că săracii au mai multă personalitate decât bogații. Inteleg prin săraci pe țărani. Când pășesc într'o țară nouă îmi înfig degetul în pământ și astfel aflu unde mă găsesc. Ceiace caut în popor e felul lui de a gândi, de a trăi, de a simți. Națiunea e alcătuită din două tipuri: orășeanul și țăranul. Orășenii sunt aceiași în toate țările din lume. Ceiace diferențiază pe un nordic de un mediteranean sau de un tropical nu e nicidecum o calitate intrinsecă ci rezultatul climatului. Orășenii nu mă interesează. Țăranii reprezintă esența naționalității.

Peregrinări

In tinereță — acum două sute de ani îmi pare, fiindcă era înainte de războî — am cutreerat lumea: China, Egiptul, India, Algeria, Marocul, Africa de Nord, America. Eram foarte sărac. In Statele-Unite—aveam 18 ani—schimbul fiind foarte prost, am fost nevoit să accept orice meserie: am spălat vasele, am condus tramvae, am fost sacagiu, vânzător de jurnale, etc... Intr'o bună zi, săturat, am plecat spre republica Panama. Acolo, am lucrat la construirea canalului. Am strâns o sumă bunicică: cu această sumă am cumpărat o cămilă, un cal și un asin, am tocmit un bucătar și doi băieți. Astfel am traversat deșertul... mai bogat ca un prinț, cu cerul și cu stelele deasupră-mi.

Intors în Danemarca, mi-am publicat impresiile călătoriilor din Egipt, Sahara și Indii. Ceiace mi-a îngăduit să cutreer China, Japonia, Coreea, Insulele Philippine, Australia. Aveam o caravană de 22 de cămile și am pătruns în Australia până unde nu mai călcase picior de alb. Această expediție a avut un mare răsunet în Europa, mai ales în Anglia, unde fiecare pas de-al meu era imediat transmis prin telegraf.

Căsătorie tahitiană

In timpul războiului eram la Tahiti. Aici, am făcut prima experiență în viața conjugală, căsătorindu-mă cu o indigenă de 12 ani. Era fermecătoare și o iubeam mult. Insă, după trecere de un an, Guvernorul m'a invitat să vizitez cele 120 de insule ce-i aparțineau; și cum invitația nu ținea seamă de starea mea civilă și era individuală, am fost nevoit să mă despart pentru câtăva vreme de nevastă-mea. Dar la întoarcere, vai, am găsit-o căsătorită cu altul: cu primul ei iubit. Am sărutat-o, cu inima sfâșiată, și astfel s'a încheiat viața mea conjugală la Tahiti.

Dragostea în Insulele Oceanice

Tahitienele nu sărută niciodată. Sărutul la ele e înlocuit cu o aspirație a nasului. Sunt poate cele mai aprinse femei din lume; dar nu iubesc decât atâta timp cât obiectul dragostei lor se află de față.

Dragostea în insulele Oceanice e un joc foarte frumos și foarte scurt, niciodată profund, dar foarte intens în primul moment.

Dragostea nu are nimic comun cu obiectul ei, dacă știi să iubești. Nu mai exiști, ci te confunzi în altul, îți pierzi personalitatea și chiar dorința de a exista în mod independent.

Pentru noi, Europenii, dragostea nu e în funcție de a fi aproape unul de altul. Dar cu cât ne apropiem de Ecuator, lucrurile se schimbă.

Continuare în pagina II-a

Fiind lipsiţi de imaginaţie, de fantezie, îndrăgostiţii trebue să se vadă, ca să nu se stingă focul sacru. Fantezia la aceste rase se desvoltă odată cu suferinţa.

Arabii deşertului însă sunt cei mai imaginativi oameni ce cunosc, ca şi popoarele dela poli : fără foc, fără soare, fără verdeaţă şi fără flori, singura floare care creşte şi se desvoltă e imaginaţia.

Jack London

L-am cunoscut bine pe Jack London ; îi eram prieten. Avea înfăţişarea unui bărbat care ar fi părut un adolescent, un adolescent care ar fi părut un bărbat, cu totul lipsit de mândrie sau de vanitate. Imi spunea totdeauna :

„Dacă ai fi american, ai fi mai cunoscut ca mine."

La ţară, unde locuia, ca eroul lui Martin Eden, îmi arăta cu un gest larg câmpia : „Vezi copacii aceştia din jurul tău ? Eu i-am sădit. Când voi muri şi când cărţile mele vor fi şi ele moarte, adică nu vor mai fi citite, aceşti copaci vor mai fi încă folositori omenirii."

Ce lecţie de umilinţă!

Geneza operei literare

Am început să scriu cu totul întâmplător. Sunt pictor şi nici nu mă gândeam să scriu. Tatăl meu, arheolog bine cunoscut, a publicat prin jurnale, fără ştirea mea, scrisorile ce-i trimiteam din călătoriile mele. La întoarcere, am găsit un vraf întreg de articole.

Prima carte ? Eram în America, n'aveam bani să-mi cumpăr pânză şi culori. Astfel am fost nevoit să public „Zona toridă".

Nu călătoresc în scop utilitarist, pentru a scrie. Călătoresc, fiindcă acest lucru mă pasionează. După aceia, scriu în chip firesc. Dacă nu simţi nevoia să scrii, să n'o faci.

Scriu două feluri de cărţi. Intr'o serie apar *eu*, Ebbe Kornerup. In cealaltă, îmi aleg un erou, american, australian sau danez. Aceşti eroi n'au nimic comun cu mine. Ei sunt ceiace aş vrea să fiu eu, gândesc cum aş dori să gândesc, să văd, să trăesc eu. Sunt totdeauna oameni sinceri, sănătoşi, simpli;.... nu-s rafinaţi şi nici perverşi.

Perversitatea, însemnează a merge împotriva firii tale, împotriva dorinţelor înăscute. Dacă eşti atras spre fiinţe de acelaş sex cu tine şi te îndepărtezi de ele în chip voluntar, pentru consideraţii morale, eşti pervers. Eşti pervers când îţi deviezi înclinările, ori care ar fi aceste înclinări.

Criza originalităţii

De ce există atât de puţină originalitate pe pământ? Fiindcă nu facem altceva toată viaţa decât să imităm.

Fetiţa îşi maimuţăreşte mama sau sora mai mare ; băiatul pe tatăl său; şcolarul din clasa întâia pe cel din clasa a doua; studentul dela licenţă pe cel dela doctorat ; şi acesta din urmă pe profesor.

Lumea e o vastă uzină de imitaţie,... când e atât de firesc să fii original!...

Intre religie şi Dumnezeu

Nu sunt religios. Religia e făcută pentru femei şi pentru proşti. Pentru femei pentrucă ele sunt cele mai încrezătoare fiinţe. Spune-i unei femei urâte că e frumoasă şi te va crede numaidecât.

Cred totuşi într'un Dumnezeu şi sunt în orice clipă în comuniune cu acest Dumnezu.

Dumnezeul meu n'are nume. Dar îl văd în ochii tuturor fiinţelor, în culori, în cer, în păsările care străbat văzduhul, în pietre chiar. Urechea mea e obicinuită să-i asculte glasul. Il aud în lumea întreagă, fiindcă iubesc tot ce există. Ii ascult tăcerea în pietre, tot atât de limpede ca vocea.

Ce urăsc ? Intâi minciuna. Asta nu mă împiedecă să mint; mă slujesc de minciună în fiece zi, fiindcă nu vreau să arunc porcilor mărgăritar. Dar nu mint nicodată gratuit.

Urăsc mica burghezie şi îngustimea spiritului ei. O vei auzi spunând :

„E un pictor mare. Cât câştigă pe an?"

Mai urăsc arhitectura proastă şi pe scriitorii îngâmfaţi.

Despre România

România... n'o cunosc. Pentru mine e Impăratul Traian, care a prevăzut ce putea să devină această ţară, porumb, Dunărea,... ţărani în costume pitoreşti. Cum vezi, o imagine destul de vagă.

Am cunoscut în America de Sud multe Românce, lucrătoare sau femei de lucrători. Mi-au lăsat convingerea că sunt foarte blânde, muncitoare şi mai ales morale.

La Paris

La Paris am venit fără nici un scop bine definit, dar s'a întâmplat să primesc propuneri pentru traducerea cărţilor mele în franţuzeşte şi în englezeşte şi aceasta mă reţine, deocamdată, aci.

Imi place să mă urc pe Turnul Eifel şi să respir aerul Parisului. Cel mai minunat lucru din Paris e felul său misterios de a inspira pe artişti. Care e taina lui? Nimeni n'a descoperit-o ; nu-ţi pot spune ce e, dar pot spune unde se poate găsi. In transparenţa aerului, în sinuozităţile Senei, în monumentalul ce se degajează din Notre-Dame,... şi mai ales în popor, în tot ceiace nu vezi, dar cunoşti, din trecutul lui.

Parisul e unic. Londra n'are acest mister ; New-Yorkul n'are trecutul lui ; Berlinul n'are această eleganţă de arhitectură ; Madridul şi Roma n'au această viaţă intensă, această climă temperată şi blândă ca o mângâere.

Sunt zile în Paris când simţi că eşti lângă mare ; sunt altele în care simţi că vântul vine dinspre munte. Oraşul e clădit în câmpie, şi cu toate astea nu e un oraş plat. Parcă ar fi suferit cutremure de pământ.

E prea mult sgomot în Rotondă şi prea mult fum. Cuvintele se destramă, sunt ciopârţite de note ascuţite. E timp să punem capăt unei conversaţii începute într'un cadru care, dacă e neprevăzut, nu e deloc comod...

ZOE GARTÈNE

„Librăria C. Dobrogeanu-Gherea"
din str. Sf. Ionică No. 5

Recomandă : Henry Torrès : **Le procès des pogromes** ; Upton Sinclair: **Le Pétrole, Roi Charbon, 100%** ; Jules Renard : **Journal intime** 4 vol.; Pierre Benoît: **Axelle**; Stefan Zweig: **Holderlin** (Le combat avec le démon), **Marceline Desbordes-Valmore, Amok, Balzac-Dikens**; Gaston Leroux: **L'agonie de la Russie Banche** ; Chesterton : **Le retour de don Quichotte** ; Sei-Shonagon: **Les notes de l'oreiller** (precum şi întreaga colecţie **Le cabinet cosmopolite**); Alfredo Panzini: **Je cherche femme** ; Henri Barbusse : **Faits divers** ; Jack London : **Le jeu du ring** ; Rainer Maria Rilke: **Les fenêtres** (ediţie rară); **Rumeur des âges**; Jean Corteau: **Antigone**; Arsène Alexandre: **Daumier** (monografie cu reproduceri); etc., etc.

In româneşte, ultimele noutăţi: Mihail Sadoveanu: **Olanda**, Pièrre Benoît: **Koenigsmark**; Otilia Cazimir: **Din întuneric**; Upton Sinclair: **Jimmie Higins** (ediţie nouă); Anatole France: **Insula Pinguinilor** (ediţie nouă), etc., etc.

In editura librăriei: **I. I. Mirescu: PROBLEMELE SINDICALISMULUI MODERN.**

Dr. CABANÈS

Indiscreţiile Istoriei

De când avem batista?

Pe vremea când Hippolyte Holstein era directorul Teatrului Istoric, Alexandre Dumas îi aduse o dramă intitulată **Catilina.** Actorul Melingue trebuia să joace rolul titular. In timpul repetiţiilor, Melingne e apucat de un acces puternic de strănut. Actorul se sileşte din răsputeri să nu-şi şteargă nasul, dar ne mai putând rezista, recurge la ajutorul batistei. Dumas, care se afla între culise, isbucni.

— Nefericitule, unde ţi-e mintea ? Ai uitat că suntem la Roma ?

Intr'adevăr, se pune adeseori întrebarea : de când avem batista ?

Nicăeri în Biblie nu se pomeneşte de batistă ; de unde tragem încheerea că pe vremea aceia, Evreii nu se foloseau de ea. Ce făceau femeile când voiau să-şi şteargă nasul sau când voiau să-şi şteargă ochii de lacrimi ?

Să vedem ce se petrece azi în Orient.

După mărturisirea călătorilor, femeile arabe întrebuinţează batista, dar spre a-şi acoperi faţa, batista e atârnată de talie sau legată la gât. Ele-şi suflă nasul cu degetele şi apoi le şterg de batistă — când au. Femeile din popor îşi suflă şi ele nasul cu degetele pe care le şterg însă... de cămaşe.

D. Gayet afirmă că batista era cunoscută în epoca greco-bizantină; dar cum hainele depe vremea aceia n'aveau buzunare, batistele erau ţinute în mână.

Aristofan ne destăinueşte cum făceau Grecii pe vremea lui Pericle. In comedia **Cavalerii,** Cleon şi cârnăţarul cântau să dobândească favoarea imbecilului Demos, spunându-i : „Când îţi vei sufla nasul, o, Demos, ştergeţi degetele de părul meu ! — Ba 'ntr'al meu ! Ba 'ntr'al meu!..." Ştim deci că pe vremea lui Pericles şi a Aspasiei, Grecii nu se foloseau de batistă. Persoanele distinse îşi ştergeau ochii cu mantaua : aşa face Agatocle, fratele reginei Egiptului, într'o adunare populară la Alexandria.

Batista era cunoscută la Roma în timpul lui Cicerone, dar nu avea întrebuinţarea pe care o cunoaştem. Nu era de altfel îngăduit să-ţi sufli nasul în temple ; faptul era socotit ca o lipsă de bună creştere. Şi azi, în Anglia, stă rău să-ţi sufli nasul şi e aproape o necuviinţă să fii răcit !

La banchete, Romanii aveau ştergare de pânză, pe cari le ţineau într'o cută a tunicei pe piept,sau în jurul gâtului, ca o cravată; astfel se purtau Neron şi Trimalcion.

Impăratul Aurelian e primul care a distribuit un fel de batiste, ceva mai mari decât batistele noastre, numite **Oraria.** Ele erau agitate în aer, în semn de aprobare la teatre, la jocurile publice, imitând astfel un obicei oriental care se pierde în noaptea timpurilor. Inaintea lui Aurelian Romanii agitau toga pentru a-şi arăta satisfacţia : era felul lor de a aplauda.

In baso-reliefurile asiriene şi persane, regele e urmat de un curtean care ţine în mână o apărătoare de muşte şi un ştergar legat. S'ar putea să fie însă numai un semn al puterii. E curios de văzut cum, la început, batistele serveau mai cu seamă la... gonirea muştelor. Rabelais numea batista când **esmonchoirs** când **mouschenez,** ca şi cum amândouă funcţiunile erau una şi aceaşi.

In veacul al 15-lea, nasul se sufla tot în degete şi sculptorii epocii au reprodus acest gest de nenumărate ori. In veacul al 16-lea, poporul întrebuinţa tot degetele, iar burghezia întrebuinţa, în semn de progres, mâneca. Nobilii întrebuinţează batista.

* * *

După o tradiţie, neconfirmată însă de niciun document, batista de buzunar şi-a făcut apariţia în Europa cam pe la 1540, la Veneţia, sub numele de **fazzoletto.** De aci a trecut Alpii şi a fost adoptată numai decât de doamnele dela Curtea lui Henric al II-lea.

Batista în această epocă e prin urmare un obiect de mare lux. In inventarul făcut după moartea frumoasei Gabriella (1599) s'au găsit „cinci batiste lucrate cu aur, argint şi mătase". Valoarea lor era atât de mare că Regele, care le dăruise metresei lui, dete ordin să i se aducă batistele înapoi. Sub Henric III batistele începură să fie parfumate, poate uneori prea mult parfumate şi împodobite cu dantele şi broderii de Genua şi Veneţia.

Anecdota următoare de Tallemant des Reux arată de minune lipsa de jenă a oamenilor „de calitate", cum se spunea pela 1630.

Un senior avea la el într'o seară floarea galanteriei franceze, pe ilustrul Turenne între alţii şi pe marchizul de Ruvigny.

Pe la mijlocul mesei, Hauterive având nevoie să sufle nasul, apăsă o nară cu un deget şi conţinutul celeilalte, pornind ca o săgeată, se turteşte de cămin, făcând un **zgomot ca o detunătură de pistol.**

Ruvigny, care şedea lângă Turenne, exclamă la auzul detunăturii : „Nu cumva eşti rănit ?" Şi, adaogă Tallemant, „a isbucnit un puternic hohot de râs între toţi".

In primii ani de domnie ai lui Ludovic XIV erai elegant dacă aveai o batistă cu colţurile brodate sau purtai la gât o batistă cu dantele. In **Don Juan** de Molière, Pierrot vorbeşte şi îşi bate joc de acele „batiste mari la gât, cu broderii şi ciucuri atârnând pe pântece". Saint-Simon, dând o definiţie la aceia ce se numea, sub Ludovic XIV **les Honneurs,** înţelege sub acest cuvânt „mânuşile, batistele, evantaele. Seara, după ce regele se pieptăna, un valet de garderobă îi aducea pe o tavă de argint, „boneta de noapte şi două batiste fără dantelă". De altfel tot Ludovic al XIV-lea a dat celebra ordonanţă prin care impunea fabricanţilor ca lungimea batistelor să fie tot atât de mare ca şi lărgimea lor !

Nu se uitase, probabil această ordonanţă când abatele Sieges în timpul marei revoluţii franceze a cerut Adunărei să împartă teritoriul ţărei în 90 de **patrate egale,** care ar constitui tot atâtea departamente. Propunerea ingeniosului abate n'a plăcut şi a fost respinsă : el ducea prea departe spiritul de simetrie ! Departamentele şi-au păstrat configuraţia inegală, în timp ce batistele se fabricau tot patrate. Revoluţia care a suprimat monarhia, a respectat ordonanţa regală !

Această întrebuinţare geografică a batistei nu e unică în istorie. Câţiva ani înaintea războiului, un mare fabricant de bumbac din Manchester a trimis în anumite regiuni din Africa, o cantitate enormă de batiste pe care era imprimată harta Africei centrale.

In teritoriile britanice ale hartei se aflau tablouri reprezentând sate indigene foarte prospere ; în teritoriile aparţinând altor puteri, desenul reproducea indigeni brutalizaţi şi masacraţi de soldaţi : satele erau în flăcări, se vedeau pretutindeni numai scene de dezolare şi masacru. Batista, agent de colonizare — iată un rol pe care nu l-ar fi bănuit nimeni.

Tot în Anglia au fost inventate batistele **zise politice.** Mai multe ziare engleze pentru a scăpa de taxa timbrului, au fost imprimate pe pânză, căci legea nu prevedea impunerea pânzelor imprimate.

In timpul Directoratului, revenind moda greacă, frumoasele hetaire franceze erau foarte încurcate neştiind unde să-şi pue câteva obiecte indispensabile pe care obicinuiau să le poarte la ele. Hainele ne-având loc nici pentru pungă, nici pentru batistă, femeile s'au lăsat întovărăşite de tineri **merveilleux** cărora, împotriva obiceiului, le aruncau mănuşa, pe care altădată o primeau.

Stendhal povesteşte că amanţii din Milano aveau obiceiul să imprime sonete pe batiste de catifea roză, pe care şi le făceau , unul altuia, iar iniţialele la colţuri indicau discret semnătura.

* * *

Batista a jucat şi în istorie un rol imens şi multiplu. E de ajuns să amintim această întâmplare. Eşit din sânul poporului umil, păzitorul Munos, escortând trăsura reginei Spaniei, culege pe jos batista pe care Regina o pierduse pe drum ; prinţesa e impresionată profund de înfăţişarea frumoasă a păzitorului. Trei luni mai târziu el deveni soţul Cristinei de Bourbon.

In altă împrejurare, un ofiţer francez a ridicat batista reginei Luiza a Prusiei, dar aventura s'a terminat în chip banal ; ofiţerul pierzând speranţa să se apropie de frumoasa regină, a păstrat batista ca o sfântă relicvă. A brodat în jurul ei, ca o ghirlandă : **Batista reginei *Prusiei*.**

Cine ar crede însă că până'n ajunul războiului marea majoritate a soldaţilor ruşi nu cunoşteau întrebuinţarea batistei. Iată ce s'a petrecut odată la Petersburg, într'un restaurant de pe Newsky.

Marea sală a primului etaj era aproape goală, fiind trecută ora mesei. Soseşte un general în uniformă, un general foarte bătrân. Portarul se repede şi ia mantaua, sabia, chipiul şi mănuşile generalului, care se duce şi se aşează la o masă acoperită cu o faţă albă.

Cere chelnerului, care se apropiase să-l servească, un plan al Petersburgului pe care-l studiază cu atenţie. După o jumătate de oră, întrerupându-şi studiul, apucă un colţ al feţei de masă şi-şi suflă nasul îndelung şi cu zgomot. Apoi se ridică, se duce la garderobă unde portarul îl serveşte tot atât de politicos, şi pleacă.

Această scenă n'a surprins pe nimeni, afară de doi străini cari se aflau în sală. De altfel două treimi din populaţie — ţărani, lucrători, burghezi, soldaţi, ofiţeri, moşieri — îşi suflă nasul cu degetele.

Japonezii sunt mai curaţi, deci mai civilizaţi. In loc de batistă ei se slujesc de patrate mici de hârtie mătăsoasă pe care, după întrebuintare, o aruncă. Ca şi **Chrisanthème** de Loti, japonezele din orice clasă socială ar face parte, ţin o mulţime de obiecte în mânecile lor largi, unde sunt nenumărate buzunare. Aci păstrează scrisorile, notele scrise pe pagini fine de orez, amulete, rugăciuni scrise de bonzi şi o mare cantitate de batiste mătăsoase, pe care le întrebuinţează în tot momentul : să şteargă o ceaşcă cu ceai, să ţină o tulpină umedă de floare, sau să-şi şteargă nostimul lor năsuşor. Apoi hârtiuţele sunt aruncate pe fereastră.

Japonezii aruncând astfel batistele de hârtie comit o infracţie serioasă la legile higienei; ar fi mult mai bine să le arunce în foc. Batistele contaminate de diferiţi microbi devin agenţi de propagare a bolilor molipsitoare.

Un medic francez a propus de altfel să se introducă şi în Europa sistemul japonez, care ar simplifica atât de mult întrebuinţarea batistei.

Conversaţii feminine

Natura reînvie ! Este verde pretutindeni, iar soarele începe să-şi trimită razele sale cu multă căldură. Odată cu sosirea verei, ne cuprinde un dor de ducă, contra căruia nu te poţi abţine, de nevoia ce o simte ori şi cine, şi mai cu seamă orăşeanul de-a pleca să se repauzeze, şi uitându-şi grijile sale zilnice, să se mai distreze.

Este indiscutabil că în staţiunile climaterice şi balneare orăşeanul şi mai mult sexul frumos se va amuza aci, mai mult chiar decât în sezonul de iarnă, prin : excursiuni şi sport de tot felul ca tennis, înnot, călărie s. m. a., precum şi seara la reuniuni. Aceste toate se petrec într'o — non chalence — care nu îngădue nici măcar o pălărie, căci se obişnueşte în cea mai mare parte a se umbla în capul gol.

La reflexul soarelui mai cu seamă, este foarte urît, când vei vedea părul unei persoane tincturat, în mai multe culori ca verzui, roşu spălăcit, etc. De aceea este de datoria fiecărei persoane să-şi aranjeze înaintea plecării un colorit frumos şi potrivit figurei. O doamnă cu simţul frumosului înnăscut, lucru ce are majoritatea femeilor, — căci chiar şi pe umila lucrătoare o poţi admira adesea pentru zelul ei fin şi de gust, femeia de azi prin rafinamentul ei, va şti să-şi evidenţieze graţiile ei feminine, prin alegerea unei nuanţe care să o aranjeze, de preferinţă : accaju, blond veneţian, blond auriu sau chatain, şi care reuşesc perfect întotdeauna cu „Henne Royale" care este compus din plantele naturale cele mai alese, cu puţină atenţie şi conf. instrucţiunii, evitându-se cât posibil culori dure.

Ondulaţia permanentă este idealul visat de toate persoanele doritoare de impecabilitatea esteticului exteriorului lor. Căci ce este mai seillant decât după un înnot, când părul udat îşi recapătă buclajul său frumos, pe plajă, iar capul udat cu puţin mai înainte îşi regăseşte în curând forma coafurei, fără a mai avea nevoe de pierdere de timp. Tu vei fi mereu frumoasă cu părul tău flu, buclat şi leger care se va menţine atât la umezeală şi vânt cât şi la ploae şi alte împrejurări.

Acele persoane al căror păr nu se pretează la ondulaţia permanentă şi tincturat vor avea grijă de a-şi procura aplicabile„ Mon Rêve" care este ultima noutate în străinătate şi care face deliciul şi liniştea doamnei sau domnişoarelor plecate să-şi petreacă o vacanţă agreabilă. Adresaţi-vă cu încredere la casa „Dortheimer" institutul de înfrumuseţare, calea Victoriei 50, unde ondulaţia permanentă, tincturatul, lucrări artistice şi uşoare. „Mon rêve", se obţin ireprosabil.

Cele 9 minuni mondiale moderne

Un mare ziar american s'a adresat la o sută de savanţi şi de industriaşi celebri, cerându-le să indice şeapte mai importante şi evidente „minuni" obţinute de ştiinţele moderne aplicate. Răspunsurile primite au numărat peste 50 de „minuni" de acest fel, cărora directorul Institutului Technologic din statul Massachusetts, mister Samuel Straton, le-a aplicat cea mai strictă selecţie, fără să reuşească însă, să le reducă la 7. El afirmă că dreptatea cere ca cel puţin 9 dintre realizările indicate prin anchetă, să fie recunoscute ca „minuni mondiale".

Cele 7 minuni din antichitate aparţineau arhitecturii şi sculpturii, şi anume: Piramidele (cu Sfinxii), Grădinile suspendate din Babilon, Cavoul lui Mausole din Asia Mică, Templul Dianei din Ephes, Colosul din Rhodos, statuia lui Zeus din valea Olympului şi Farul de la Alexandria. Toate acestea, afară de piramide şi Sfinxi, nu mai există.

Minunile timpurilor noastre sunt cu totul altele, şi dovedesc supunerea forţelor naturale — omului. Straton le enumără astfel :

1) Descoperirea bacteriilor şi întrebuinţarea bacteriologiei pentru a preveni epidemiile.
2) Cunoaşterea materiei şi a radiaţiunii.
3) Electricitatea aplicată tot mai intens.
4) Construcţia şi aplicarea motoarelor — maşini de „ardere interioară".
5) Construcţia caselor din metale şi beton.
6) Metalurgia modernă.
7) Conservarea alimentelor.
8) Aerotechnica.
9) Maşinile care uşurează munca.

N'au trecut încă o sută de ani de când Pasteur a descoperit cu fermentaţia berei şi a vinului e produsă de infimele organisme vii—microbii; şi aerul mişună de germeni invizibili. De aci Pasteur a găsit cum cele mai variate specii şi grupuri de bacterii periclitează sănătatea trupului uman, şi cum omul poate să lupte împotriva lor. Astăzi sunt cunoscute circa 100 specii de bacterii. Inoculările făcute cu seruri combat mai multe boli şi epidemii. Higiena marilor oraşe e bazată pe bacteriologie: filtrarea apei, conservarea hranei, curăţenia cartierelor etc... Şi agricultura şi gospodăria dela ţară (ferme) progesează mulţumită bacteriologiei.

Decoperirea Radium-ului a apropiat analiza minţii umane de lumea misterioasă a atomilor materiei. — aceste „cărămizi invizibile" din care e făcut Universul. Chimia e mult influenţată de aceste cunoştinţe nouă. Radiaţiunea fiind bine studiată, s'a ajuns la utilizarea emanaţiei Radium-ului, la razele ultra-violete etc... Medicina şi technica s'au îmbogăţit mulţumită lor cu numeroase posibilităţi nouă.

Electricitatea ne-a dăruit grandioasele dinamo-maşini, telegraful, telefonul, lumina şi căldura electrică, telegrafia fără fir, etc., care au revoluţionat ca prin minune toate ramurile industriei.

Fără motoarele cu „ardere interioară" n'ar fi fost posibilă aviaţia. Diesel-motoarele capătă din ce în ce mai mare însemnătate.

„Zgârie Norii" din America, imensele diguri, căile ferate subterane, podurile, tunelurile etc., se construesc astăzi în câteva luni din beton şi metale; constructorii piramidelor ar fi avut nevoie de sute de ani pentru a ridica asemenea clădiri.

Metalurgia ne-a dat aliajele de supremă soliditate şi consistenţă. Helicele aeroplanelor se fabrică din noul aliaj care e cu 50 la sută mai rezistent decât oţelul, şi care se face din nichel şi oţel. Şi aluminiul cel uşor a permis construcţia aeropanelor şi avioanelor.

Nu e de mirare că şi conservarea alimentelor merită pe deplin titlul de „minune mondială". Anglia mănâncă carne adusă din Ausfria cu vapoarele frigorifere. Fructele, legumele, compoturile, produsele laptelui — se conservă pretutindeni şi intră în hrana zilnică a sutelor de milioane de oameni. Centrele mari industriale nu mai au nevoe să fie aprovizionate numai de producătorii din împrejurimi.

Aerotechnica a făcut ca aeroplanul să ajungă la Pol, să facă ocolul lumii, să treacă deasupra Oceanului, să bată toate recordurile vitezei şi să zboare 50 de ore fără întrerupere.

Maşinile care uşurează munca umană produc minuni în acest sens: maşini agricole, ţesătoare, textile, tipografice, de scris, de calculat, etc...

Cele 7 minuni antice au pierit. Cele 9 minuni moderne nu se tem de influenţa Timpului: ele sunt eterne.

A apărut **No. 20**

„REALITATEA ILUSTRATA"

Cea mai mare revistă ilustrată de actualităţi. 80 ilustraţiuni din toată lumea, cu un sumar extrem de bogat şi interesant. Cu un supliment de 5 pagini „Radio-Ilustrat"

20 pagini mari 8 lei

NEVRALGINE „JURIST"
VINDECĂ
Dureri de Cap
Răceala-Gripa
cu tot convoiul de dureri şi Nevralgiile.
CEREŢI LA FARMACIILE ŞI DROGHERIILE
NEVRALGINE „JURIST".

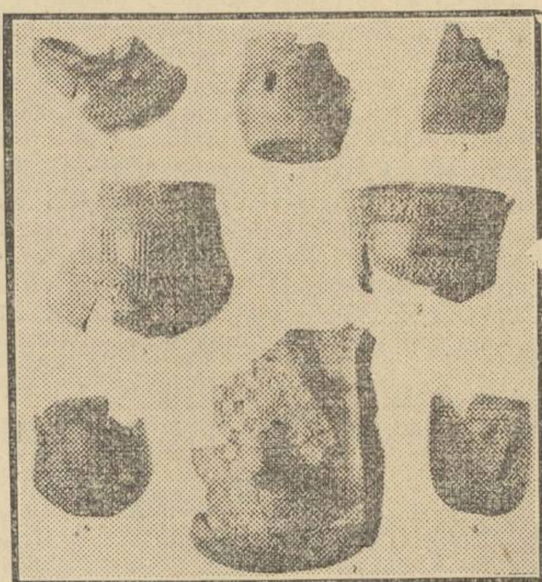
Boemia în epoca pietrei

Intr'o interesantă şi bogat ilustrată lucrare, A. Stocky arată că în epoca quaternară Boemia avea, foarte puţini locuitori.

La Lubna, aproape de Rakovnik, s'au găsit câteva obiecte de tip aurignarian, iar în localitatea numită „Generalka", de lângă Praga, s'au găsit obiecte de tip magdalenian. In epoca neolitică, epocă ce în Boemia nu are nici-o legătură cu cultura paleolitică, populaţiunea era mult mai densă. In prima fază, pur neolitică, spune Stocky, în Boemia exista cultura ceramicei cu ornamente spiraloide şi punctate. In cea mai recentă perioadă a acestei ceramice rubanate şi punctate, apare, deasemeni, ornamentul pictat şi decorul construit din bastonaşe fragmentate în desene grosolane.

Ceramicei rubanate îi urmă ceramica punctată care se închee cu tipul lui Rössen şi cu cel al lui Jordansmühl din Silezia.

Din sudul Moraviei pătrunse apoi în Boemia ceramica pictată în această regiune, şi care semăna cu cea a lui Lengyel: toporul, bărdiţa netedă, săcurea-ciocan perforată, răzuitoarele, cuţitele de silex şi, foarte rar, de feldspat.

Ceramică punctată

Nu se cunosc deloc morminte în Boemia în această veche fază a perioadei neolitice.

In faza următoare, eneolitică, apare în Boemia ceramica de Thuringia (în formă de inimă), găsită numai în morminte.

Dar cultura principală a acestei faze, regăsită atât în morminte cât şi în localităţile locuite, este aceia a ceramicei numită de Nord.

Se recunosc aci două grupuri: un grup cu amfore sferice, limitat numai la staţiunile situate pe coline, de-asupra râurilor; şi un alt grup, compus din tipul Bernburg, reprezentat prin staţiuni numeroase în câmpie. O formă specială a acestui grup caracteristic pentru Boemia e vasul cu *ansa lunata.*

Vase caliciforme

Cam pe la declinul culturii Nordice, un popor brachycefal năvăli din Vestul Boemiei aducând vase caliciforme. Aceste vase roşii tipice erau însoţite de mici vase mamelonate aşezate pe picioare, de urcioare, de tăbliţe pentru apărarea încheeturii mânii, săgeţi de silex, pumnale de aramă sau de bronz, nasturi cu perforaţiuni în formă de V, cu o tăbliţă ocrotitoare votivă de aur.

Cultura aceasta nu e cunoscută în Boemia decât în mormintele cu schelete îndoite.

Cea din urmă cultură eneolitică e cea dinainte de ceramica Unetice. Aceasta e cultura Nordului transformată prin influenţa vaselor caliciforme şi prin curentul ce venea dela Sud odată cu primele obiecte de metal.

Ceramica anterioară tipului Unetice nu e decorată decât în mod excepţional şi mediocru. Forma preferată e un urcior prelungit şi un vas împodobit cu o toartă sub gât.

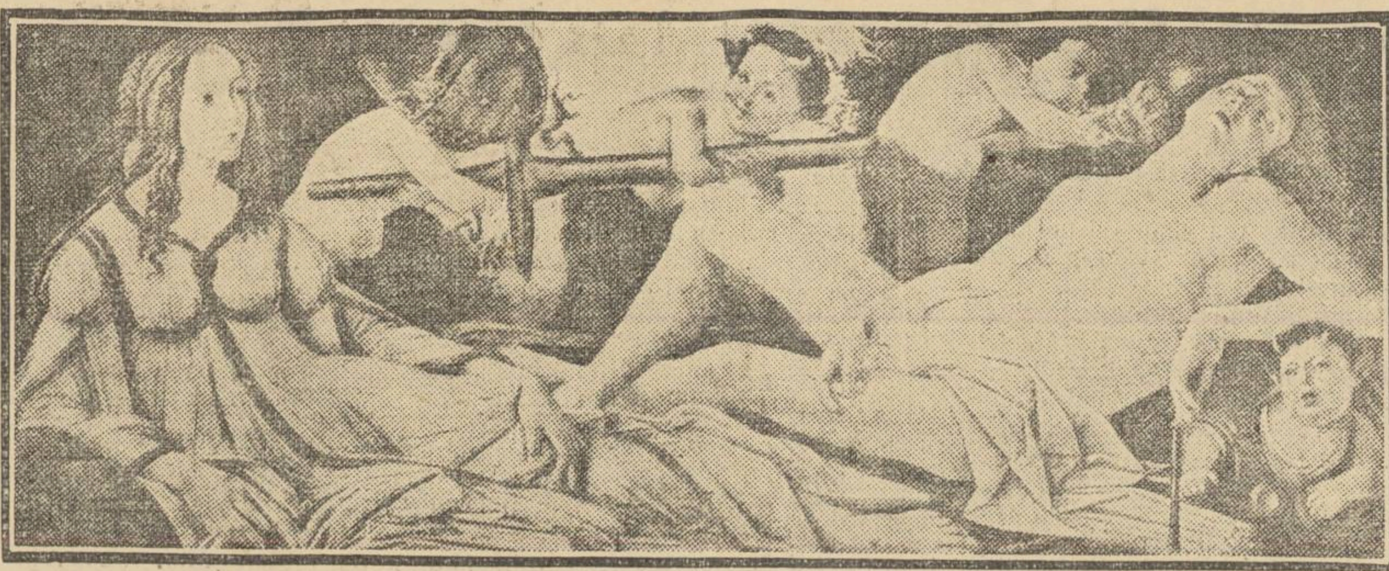
Mormânt cu schelet îndoit

In morminte, se găsesc alături de vase frânturi de săgeţi, cuţite, pumnale şi săcuri de feldspat, brăţări din fire subţiri de aramă sau de bronz şi ace numite de Cipru.

Aceste morminte sunt sau în pământ, sau săpate în piatră. Se cunosc, deasemeni, tumuluşi de argilă care au acoperit mai multe morminte săpate în piatră. Scheletele sunt îndoite. In unele morminte se găsesc câte două şi uneori chiar mai multe schelete.

Din această cultură derivă tipul Unetice, care reprezintă cea mai veche cultură de bronz în Europa centrală.

H. BLAZIAN

Cucoana Lucreţia

Era în preajma Crăciunului. In gara Iaşi se îmbulzeau laolaltă ca într'un apocaliptic amestec al claselor sociale, soldaţi cu efectele vârâte într'o faţă de pernă, şi cucoane elegante a căror valize în piele de crocodil erau purtate de tregheri pe sus, pe deasupra capetelor.

Era înghesuială mare ca într'un furnicar. Mulţimea privită de departe se mişca par'că pe loc în deplasări mici şi fără scop. Totuşi se desemnau două curente, ca două pârae murdare şi umflate într'un şes inundat şi uniform. Un curent cenuşiu se ducea fâşâind tălpile pe asfalt, spre uşa care da spre peron, iar altul înfundat şi calm ducea spre ochiul de sticlă, patrat, al casierului dela casa de bilete.

Toată lumea pleca. Unii se duceau acasă la părinţi, alţii plecau de-acasă la rude, soldaţii mergeau în concediu.

Deşi era abia ora opt dimineaţă, recruţii aşteptau trenul de nouă sara. Pentru că aveau motive să nu mai fie grăbiţi odată ajunşi în gară, stăteau culcaţi dealungul păreţilor, cu picioarele întinse încurcând cursul curentului dela eşire.

Bietul Zamfir Stan, ordonanţa domnului căpitan Romulus Protoerescu abia răsbise prin mulţime cu un cufăr, două geamantane, două pachete şi sticla cu lapte pentru Bizi, căteluşa coniţei.

Cufărul era legat cu funie şi era ţinut ca un bloc departe de pulpa piciorului de care se anina când şi când câte un vârf de pai rupt. In cealaltă mână atârna ca o burtă împăturită în gemantanul cu foi, strâns în curăli ca să nu plesnească.

Subsuori erau celelalte pachete şi drept subţioara mânei drepte sticla cu lapte, de-un alb fumuriu, imobilă ca albuşul de ou.

Cu coatele desfăcute, cu colţurile panerului, la nevoie şi cu picioarele şi cu „ia dă-te la o parte, domnule", Zamfir a ieşit pe peron din îmbulzeala sălii, ca evacuat de-o forţă nevăzută.

Şi se îndrepta legănat spre trenul de Dorohoi, — când cu bocancul drept călcă pe şiretul desfăcut al bocancului stâng. — Intr'o clipă toate bagajele, ca dintr'un cărut răsturnat, au fost depuse cu apăsare la pământ, unul peste altul. Sticla cu laptele lui Bizi a venit peste geamantan, a fost aruncată în sus şi înainte ca de-un arc, pentru ca să se facă ţăndări la marginea peronului....

Laptele vărsat şi-a pierdut culoarea învălmăşit în aburii suri cari eşiau de sub vagonul poştal.

Trei rafturi totuşi au fost umplute cu bagajele domnului căpitan.

Zamfir s'a întors să aducă şi pe Bizi, căteluşul preferat al doamnei, pe care l'a introdus în vagon după ce în raza lessei a făcut amănunţite cercetări printre lăzile depe peron.

Domnul căpitan Romulus Protoerescu, zdravăn şi cum se cade, cu chip de „bon-homme" şi ochii blânzi şi-a aşezat familia în compartiment, adică **a ocupat** vagonul.

Romulus era un căpitan cam de moda veche: burtos, cu picioarele groase în jambierele ca nişte burlane, cu musteaţa lăsată pe gură, cu umerii puţin aduşi. Avea mişcări stângace şi încete. Era un fel de „tată" al regimentului.

In schimb soţia domnului căpitan Romulus, cucoana Lucreţia era sprintenă, subţirică şi iute. Lipsită de gust şi de fineţă umbla caraghios îmbrăcată, ca şi cum ar fi fost costumată.

Avea picioarele strâmbe ca două paranteze retezate de poalele rochiei, şi mai avea cucoana domnului căpitan Romulus o gură strâmbă, cu un dinte care eşia puţin pe delături în partea dreaptă, mai ales când se înfuria şi-şi subţiea buzele.

Un domn bătrân cu o bărbiţă albă, dată în două, trase timid uşa în lături pe jgheabul ei ca o şină şi întrebă, ridicând uşor pălăria: E vre-un loc liber, vă rog?

— Nu, domnule ! !

Răspunsul coniţei fu răstit, scurt şi ostil. Buzele i se subţiară şi dintele răsleţit în partea dreaptă apăru, aşa cum apar la unii oameni semnele vre-unei cicatrici, când se înfurie.

Domnul bătrân închise uşa salutând şi retrăgându-se în culoarul vagonului, înfăşurat în palton parcă de frig, parcă pentru ca să nu i-l prindă uşa.

La intrarea bătrânului, căpitanul Romulus făcu un gest de limitare a locului pe care sta, ca şi cum ar fi voit să facă loc. Dar răspunsul coniţei îi opri mişcarea, şi el rămase privind împrejur ca şi cum ar fi căutat ceva. Privi lung şi cu dezolare la Lucreţia.

Lucreţia îl fulgeră cu privirea încruntată care nu găsea unde să se fixeze.

Domnul bătrân rămase răzimat de geamul vagonului privind în compartiment pe sticla uşei. Pe fiecare loc era aruncat câte un pacheţel, câte o haină, iar pe două locuri, jurnale.

Privirea implorătoare şi nedumerită a bătrânului supără pe doamna.

— „Rom (asta era prescurtarea familiară a lui Romulus) trage perdeaua".

Şi Rom se ridică greoi, strângând numai în sec muşchii maxilarelor, şi smunci perdele verzi cu iniţiale C. F. R. în dreapta şi în stânga.

Trenul porni şi întâmplările urmară izolat.

— Rom, laptele. Bizi n'a avut poftă de mâncare azi de dimineaţă. N'a gustat nimic de-aseară!

Bizi ridică capul mic cu nasul cârn, cu ochii bulbucaţi, dintre păturile cazone, şi privi strâmb şi interogativ. Triunghiul alb de pe piept tresări ca pe un resort.

Rom începu să caute peste tot cu o răbdare şi mai ales cu o ordine admirabilă.

Rom era un tactician rezervat.

Sticla cu lapte nicăeri.

Bizi sărise din aşternut, şi aştepta cu un tremur iute, urmărind toate mişcările căpitanului. Lucreţia îi urmărea şi ea toate gesturile cu multă nemulţumire şi revoltă.

— Hm, curios, nu-i sticla cu lapte, cuteză să constate Romulus cu o romanică claritate.

— Cum, nu-i; cum, nu-i, sări coniţa indignată şi cuvintele interogative fluerară ca un şfichi al privirilor de până atunci.

— Sigur, nu-i ! Stan al dumitale. Ţi-am spus de atâtea ori să-l trimiţi la cazarmă pe idiotu-ista. Numai nişte dobitoci ştii să-mi aduci în casă. Unde l-ai găsit. Aşa's toţi... nu-s buni de nimic.

— Lucreţia, — încercă să intervie Romulus împăciuitor, poate-a uitat şi el !

— Aşaaa! Il şi scuzi. Dăunăzi l'a uitat şi pe Bizi toată noaptea afară în frig. Şi Dumneata (Dumneata era Rom) îl scuzi.

Un prost, un uituc. De câte ori îi spui să facă ceva trebue să-l şi plesneşti peste bot ca să nu uite.

— Lucreţie, nu te supăra; şi mai încet, că te-aud oamenii din compartimentul de-alături şi-o să creadă că ne batem.

— N'au decât să creadă ce vor.

Bizi după ce se uită la amândoi, convins din experienţă că nu-i poate împăca, se retrase, învârtindu-se colăcit şi pe loc, pe scaunul la care râvnise domnul cu bărbiţa în două. Bizi îl iertase pe Stan.

— La Cucuteni să te dai jos, să-l cauţi pe boul Dumitale şi să-i dai cu călcâiul în cap, să se înveţe minte, să mai uite.

— Pentru Dumnezeu, interveni căpitanul, — cum am să mă dau jos, să pierd trenul? Unde-ai să-l găseşti în mulţimea asta? N'ai văzut că stăteau soldaţii pe scări, pe tampoane, pe acoperiş ?!

— Să opreşti trenul. Auzi ! !

Rom mesteca, absent, din gură, şi privea cu desnădejde pe păreţi.

Şi după o tăcere meditativă, Lucreţia adăogă concludent.

— Lasă că dă el ochii cu mine ! ...

DEMOSTENE BOTEZ

Anecdote

Kaled, supranumit **sabia lui Dumnezeu,** asediase oraşul Bostra. Comandantul oraşului, un Grec, înainte de inceperea luptei a cerut o convorbire lui Kaled, căruia i-a mărturisit că-i cedează oraşul, dar i-i teamă de răzbunarea soldaţilor.

— Mijlocul cel mai bun, i-a răspuns Kaled, e să te baţi cu mine în duel; îţi vei atrage respectul trupelor şi apoi vom putea trata.

Şi fără să mai aştepte răspunsul Grecului, Kaled îşi scoase sabia şi începu să lovească pe nefericitul guvernator care nu mai ştia cum să se apere.

— Vrei să mă ucizi? întrebă gâfâind guvernatorul grec.

— Nu, răspunse musulmanul, vreau să te acopăr de glorie.

* * *

Licurg a dat Spartanilor cele mai bune lecţii de laconism. Cine cugetă în cuvinte puţine, cugetă adânc. Nepotul lui Licurg fiind întrebat odată de ce unchiul lui a făcut atât de puţine legi, a răspuns:

— Oamenii cari vorbesc puţin n'au nevoie de multe legi.

Un soldat spartiat fiind întrebat de inamicii în mâinile cărora căzuse, câţi soldaţi are Sparta sub arme, a răspuns:

— Atâţi soldaţi cât e necesar ca să respingem pe inamic, plus unul.

* * *

Generalul Grant, numit odată preşedinte al Statelor Unite, se afla la amicul său Burnside şi o mulţime imensă se adunase în faţa casei lui Burnside, pentru a sărbători pe general. Grant veni la fereastră. Se auzi, din mulţime:

— Generale, un **speech !** Numai două cuvinte...

Grant se înclină şi răspunse politicos:

— **No, sir.** (Nu, domnilor !).

Rostise cele două cuvinte... Publicul s'a retras în urale.

* * *

Ronsard, după ce a cântat în versuri, timp de zece ani, farmecele Cassandrei, a făcut versuri în onoarea Elenei de Sugères. Această domnişoară rugă pe cardinalul du Perron să scrie o prefaţă la poeziile galante ale poetului în care să arate că amorul poetului era cât se poate de politicos şi de cuviincios. Elena de Sugères avea un singur defect: era urâtă. Cardinalul îi răspunse cu blândeţe:

— Dece o prefaţă? N'ar convinge pe nimeni... Ar fi mai practic să punem portretul d-voastră !...

* * *

Doamna Cramer, înapoindu-se dela Geneva la Paris, e întrebată:

— Ce face d-na Franchin? (femee foarte urîtă).

— Bine, merçi, face silă — răspunse d-na Cramer.

Calendarul cu imagini

I. IANUARIE

Sănii de linişti alunecă 'ncet
Peste înguste pîrtii de cer;
Stranii, sticlesc în albul brădet
Becuri electrice stinse de ger...

II. FEBRUARIE

Imense porţi de iarnă se deschid...
Mirese albe flutură batiste...
Buchete mici de edelweiss rapid
Işi pierd dantela 'n peizagii triste.

In hăul alb al gerului polar
Distruge vântul blăni de zibelină;
Din zarea oarbă meşterul brutar
Deşartă harnic sacii cu făină.

III. MARTIE

Soarele 'n tunică de metal
Svârle raze palide cu frică,
Şi rostogolindu-se pe-un deal,
Abdică...

Coborînd micuţe scări de zare,
Seara, pătimaş,
Răstigneşte fire reci de soare
Şi, hoţeşte, intră în oraş...

IV. APRILIE

Cu diademă de lumină,
Răsare soarele 'n grădină,
Şi dând cu bobîrnace 'n geamuri,
Intinde degete de ramuri...

Clătindu-şi gîtul cristalin
Cu rouă,
Păsări ciripesc din plin
Un cânt senin
De viaţă nouă,
lin...

V. MAIU

Cupa de frunziş e azi umplută
Cu soare...
Şi un fluturaş galant sărută
O floare...

Din cofetării albastre ies pe
Coridorul de văzduh, albine;
Şi grăbită trece 'n larg o viespe
Perforând cu acu-i zări senine...

VI. IUNIE

Zgomot aspru de sfârlează...
Sbîrnîie un smeu astral?
Tună 'n cortul sideral...
Şi mărgelele botează
Ritmic, frageda cîmpie...

Ploaia ţese 'n zări cubist o
Vegetală broderie,
Şi scot coarne ca Mefisto
Melci cu trupul de piftie...

VII. IULIE

Cer dat cu bleu de métylène.
Şi nori pe câmpul indigen
Vâslesc departe...
Iar zarea abastră e-o carte
Ce-a scris-o un înger, senină,
Cu tocul muiat în lumină.

VIII. AUGUST

Prepeliţe sboară drept — săgeată
Ce străpunge bolta sidefată...
Un prepelicar cu bot pudrat
Cercetează dacă e vînat
Şi-i miroase urmele, activ
Ca un detectiv...

Puştile cu voce de alice
Scuipă plumb şi fum;
Şi cu ostenitele-i helice
Prepeliţa cade 'n gol, acum...

IX. SEPTEMVRIE

O frunză a căzut, domol, — cercel
De aur palid din urechea zării —
Şi 'n formă de triunghiuri isoscel
Cocorii iau simplonul depărtării...

X. OCTOMVRIE

In vii ciorchini de chihlimbar bogat
Işi etalează, bachic, înţelesul,
Iar luna-i bob de strugure ciudat
Când cerul grabnic a 'nceput culesul.

XI. NOEMVRIE

Sirena vântului tăios
De toamnă sură, înfioară
Pluşata linişte ce sboară
Pe câmpul neted, nebulos.

Mor frunzele 'n sicriu de lut
Perfid, rănite de tăcere,
Brodînd un jalnic miserere
In zarea dură ca un scut.

XII. DECEMVRIE

Subt cerul larg de ţipirig
Brusc, vântul a scăpat din cuşcă
Şi muşcă
Dughiile cu dinţi de frig...

Aleargă vântul prin poene
Cu bice lungi, siberiene,
Rupînd coloana vertebrală
A pomilor în pielea goală...

ALEXANDRU BILCIURESCU

Cititi azi:
„LECTURA" No. 173
Floarea literaturilor străine
Marcel Prévost
FLACARA INABUŞITA
— Scrierea completă. la Librari şi chioşcari Lei 5.—

Răzbunarea lui Hascal Haimovici

Hascal Haimovici după plecarea lui din Păstrăveni, se stabilise la Iași unde se căsătorise cu fata unui negustor bogat și se apucase cu hărnicie de afaceri mari care mai întodeauna îi reușiră. In vremea lui Vogoridi trecea drept unul din Evreii cei mai bogați din Iași și din a doua sa căsătorie avea trei fete și cinci băeți.

Un cumnat al lui din Bacău, venit pentru afaceri la Iași, îl puse în curent despre împrejurările în care hatmanul Iancu Trotușanu își găsise moartea. La auzul acestor vești cumplite el nici nu se gândi să-și ascundă bucuria ce-l cuprinse:

— Asta este ziua cea mai frumoasă a vieții mele, strigă el, în sfârșit sânt răsbunat!

Cu vre-o două luni mai în urmă s'a dus în Basarabia ca s'adune mari câtimi de lână spre a le trimete în Austria și în Germania unde se ridicase prețul ei în chip neașteptat; avea cu dânsul pe un tovarăș iar portofeliile lor erau ticsite cu bumaște, duceau cu ei vre-o două sute de mii de ruble. Li se spusese că drumurile în Basarabia nu sunt sigure, că umblă mai multe cete de hoți care au săvârșit mai multe prădăciuni la drumul mare și chiar omoruri. Dar precum știm, Hascal nu era fricos. Dintâiu a ținut oarecum socoteală de sfaturile prudenței și a umblat numai ziua dar văzând că nu i se întâmplă nimica și nu mai aude despre alte fapte de tâlhării care să se săvârșească în zilele din urmă, s'a apucat să umble și noaptea pentru a-și isprăvi mai degrabă aprovizionarea. Și văzând că nu i se întâmplă nimica, a devenit din ce în ce mai îndrăzneț.

Intr'o seară plecase târziu din Comrat spre Bolgrad, ațipise în trăsură, când la un pripor ce caii îl suiau încet, se auzi un glas care strigă:

— Stați! Mânile sus!

Și, în mijlocul drumului răsăriră deodată doi oameni cu puștile întinse. Hascal însă nedând nici o ascultare poruncii hoților, scoase repede un pistol din buzunarul mantalei cu care era învelit, întinzându-l asupra acelui mai înalt. Dar hoții văzând mișcarea lui, traseră amândoi. Un glonte nemeri pe Hascal în stomah, iar celalt se pierdu. Tovarășul lui Hascal, nebun de spaimă, sări din trăsură și căzu în genunchi, strigând hoților să-i crute viața și să-i iee toți banii. Vezetiul încremenise pe capră. Hoții, tot cu puștile întinse se apropiară de ei și ajunsese la trăsură când se auziră mai multe detunături și amândoi făcătorii de rele căzură greu răniți la pământ. Era o poteră de Bulgari din satele învecinate care urmărea de mai multe zile pe cei doi bandiți și care, auzind cele două focuri trase asupra negustorilor, se grăbise s'alerge în acea direcție și trăsese asupra hoților fără a mai face vr'o somațiune. Cei doi hoți, unul un băețandru de vr'o cincisprezece ani, celălalt un bărbat tânăr și deosebit de frumos, erau amândoi greu răniți, fiecare în mai multe locuri. Cu toții fură duși chiar în acea noapte, la Comrat unde au ajuns în zori de ziuă și au fost îndată internați în spital. Hascal avea niște dureri grozave. Când doctorul îi examină rana, scutură capul în semn că nu este nici o nădejde ca Evreul să rămâe în viață. Doctorul îl pansă și-i dădu niște picături care să-i mai potolească durerile. Hascal însă își păstrase toată cunoștința.

Când doctorul trecu la patul de alăturea, în care zăcea, cu fața întoarsă spre părete, cel mai voinic din hoți, îl făcu să s'întoarcă cu fața spre partea opusă, adică spre Hascal care tocmai se uita spre el, și atunci Evreul nu s'a putut împiedica să dea un strigăt de uimire:

— Gheorghe Ciubotariu!

La care hoțul răspunse:

— Giupânul Hascal Haimovici!

— Tu m'ai ucis, hoțule, dar nu ți-o priit că ai fost prins!

Ciubotariu, pe lângă mai multe răni la brațe și la picioare avea pieptul străpuns de mai multe poște și doctorul care tocmai atunci descoperise rănile, făcu cu capul aceiaș mișcare ce o făcuse la vederea rănii lui Hascal. Le impuse tăcere și trecu la al treilea care nu era altul decât Andrei. Băietul era în ultimele momente și-și pierduse cu desăvârșire cunoștința.

— Lăsați-l să moară în pace, zise doftorul, renunțând să-l mai panseze.

După isprăvirea vizitei și plecarea doctorului, Hascal cuprins de o bănuială, întrebă pe Ciubotariul:

— Cine-i celalalt?

— Andrei, fiul legiuit al hatmanului Trotușanu pe care soră-mea, Vârvara, în urma îndemnului tău, l'o schimbat, înlocuindu-l la curte cu fiul ce l'o făcut cu tine!

Hascal rămase câteva minute mut, pe față i se putea ceti, după trecerea celui dintâiu moment de mirare, o turbare grozavă, apoi din gura lui eșiră cuvintele:

— M'am răsbunat eu pe dânsul, dar el se răsbună acuma și mai strașnic pe mine; mă ucide tocmai când viața mi se făcuse mai dulce.

Și din acea clipă, n'a mai rostit nici un cuvânt, iar la aprinsul lumânărilor și-a dat sufletul.

Andrei murise încă în cursul după-amiezei. Iar Gheorghe Ciubotariu s'a însănătoșit, a fost pus la închisoarea din Comrat, din care a scapat și, apucându-se din nou de hoție, a fost ucis de poteră.

Sfârșit RADU ROSETTI

BIBLIOGRAFIE

Constanța Hodoș: (Roman, cu o prefață de Ion Gorun). Ediția III-a, Editura autoarei, Prețul 60 lei.

Dr. P. Cazacu: Zece ani. — Moldova dintre Prut și Nistru (1918—1928), Tip. „Universul“.

V. L. Lașkov: Antologia poeziei românești (cu o prefață de St. Ciobanu), Tip. „Cartea Românească“.

Adela Xenopol: Prin cetatea Carpaților, Tip. „F. Göbl et fii“, Prețul 60 lei.

A apărut: *„Arhiva pentru știința și reforma socială“*, Anul VII. No. 3—4, cu următorul cuprins:

I. *In Memoriam V. Pârvan*, personalitatea lui Vasile Pârvan: Un model academic, de D. Gusti, profesor universitar, membru al Academiei Române. Vasile Pârvan: Eruditul, Organizatorul, de S. Lambrino, profesor universitar. Vasile Pârvan și concepția tragică a existenței, de Tudor Vianu, conferențiar universitar. Vasile Pârvan și istoria economică-socială a antichității, de Costin St. Stoicescu, doctor în științele economice. Vasile Pârvan: Note Bio-Bibliografice, de N. Metaxa.

II. *Studii*. Les „Clases Sociales“, de G. L. Duprat, profesor de sociologie și de economie socială la Universitatea din Geneva, președinte al societății de sociologie din Geneva, vice-președinte al Institutului internațional de sociologie. Politica culturii, de N. Iorga, profesor universitar, membru al Academiei Române, agregat la Sorbona, corespondent al institutului. Criza învățământului secundar și reforma liceului, de C. Kirițescu, secretar general al ministerului Instrucției publice. Dunărea: Considerațiuni politice și juridice, de Mircea Djuvara, deputat.

III. *Arhiva legislativă*. Observațiuni privitoare la încheierea unui concordat cu Sf. Scaun de E. A. Poulopol, referent la Consiliul legislativ.

IV. *Arhiva documentară*. Conferința internațională a muncii în 1927, de D. Constantinescu, director al studiilor și statisticii în Ministerul muncii.

V. *Mișcarea ideilor*. VI. *Recenzii*. VII. *Cronici* VIII. *Buletinul institutului*. IX. *Buletinul sălii de lectură*.

- PALARIILE DE PAIE -
SE ÎNALBESC
FĂCÂNDUSE CANOI
LA
„PANTERA“
SIMON FLEISCHER
22-CAL. VICTORIEI-22 (în Pasagiul Macca). BUCUREȘTI

Jean-Jaques Rousseau și Poezia vieții interioare

(Idei dintr'o conferință)

Nu se poate vorbi despre Rousseau ca memorialist, în obicinuitul înțeles al cuvântului, cu toate că o bună parte a operei sale literare sunt memorii. Acest gen de literatură, deși personal și unilateral, ține totuși de genul epic, căci el are prea puțin comun cu acele confesiuni, în care viața interioară a scriitorului birue materialul documentar, pe care îl folosește cel ce se spovedește pentru a se apăra sau pentru a-și justifica anumite atitudini de viață. Memoriile sunt în majoritatea cazurilor istorie trăită și redată subiectiv. Astfel sunt memoriile lui Saint-Simon, cel mai celebru dintre memorialiștii veacului al șaptesprezecilea și pe acelaș drum calcă, desigur cu mai puțină îndemânare și cu un mai redus talent, memorialiști mai mărunți ca doamna de Motteville sau cardinalul de Retz.

Desigur că multe din aceste memorii sunt pledoarii pentru a apăra un regim politic și pe oamenii săi, sau apologii, uneori pasionate, ale activității aceluia care se simte chemat să zugrăvească moravurile și evenimentele epocei în care trăește. Dar de la apologia unei epoce și până la apologia aceluia care stă în centrul acelei epoci nu e decât un pas.

Confesiunile lui Jean-Jaques Rousseau sunt o apologie a vieții sale sufletești, o pledoarie a credințelor și ideilor sale, o justificare a tuturor atitudinilor luate în viața sa plină de aventuri, o înșirare pasionată a acelor meschine mahalagisme și intrigi în care s'a complăcut totdeauna. Aceste spovedanii ale autoexilatului de la Hermitage, ajută la demascarea memoriilor cu caracter epic de confesiunile subiective, care pot merge, ca în cazul lui Rousseau până la bolnăvicioasă și neîntrerupta preocupare de sine însuși.

Memorialistul pornește de la împrejurări exterioare pentru a ajunge la sine însuși pe când scriitorul de confesiuni pornește de la viața sa și mai ales de la viața sa lăuntrică pentru a ajunge la evenimente și oameni, cari sunt judecați în lumina preocupărilor sale personale. Marii scriitori de spovedanii sunt subiectivi și pătimași, după cum o dovedește și precursorul acestui gen de literatură personală, sfântul Augustin. Literatura, adevărata literatură de confesiuni, nu e decât o revărsare de viață interioară, o transpunere în imagine și în cuvânt a acelei poezii interioare, al cărui întâiu și într'o anumită privință unic reprezentant este Jean-Jaques Rousseau, care a deschis după veacuri de rece raționalism cărarea către viața sbuciumată de patimi a inimii omenești.

Ceiace aduce nou și revoluționar în literatură Rousseau este revărsarea fără literarizare pretențioasă și artificială a vieții lăuntrice, arătând pentru totdeauna poeților ce mină inepuizabilă de aur poate fi pentru poezie inima fiecăruia dintre noi. Nu numai „Confesiunile“, unice în felul lor, nu numai „Dialogurile“ și „Preumblările“ sunt o oglindire sinceră până la demascare a sufletului său biciuit de contradicții și obsesii, dar întreaga sa operă are un vădit caracter de confesiune.

Corespondența sa, pe care o găsim adunată în ediția completă, îngrijită de Théophile Dufour și apărută în ultimii ani, îl arată pe Rousseau ca pe un exclusiv cercetător al inimii și sufletului său. El scria uneori mai multe scrisori pe zi și acestea toate pun în lumină exclusivismul său subiectiv până la anarhie și demască un caracter imposibil pentru orice prietenie durabilă. Corespondența sa e în bună parte provocată de certurile și intrigile în care s'a sbătut din clipa când activitatea sa a trecut în domeniul public.

Ea este o credincioasă oglindă a concepției sale de viață, care îl făcea să se socotească o ființă excepțională, căreia i-se cuvin toate sacrificiile din partea prietenilor, dar care nu are nici un fel de obligațe. S'a spus despre Rousseau că a rămas toată viața un valet. A fost însă mai interesant decât o simplă slugă devotată și lingușitoare. A fost mai curând un valet revoltat, fără respect și fără recunoștință — cu excepția acelei opulente doamne de Warens, pe care o numește atât de drăguț „sa chère Maman“ — față de aceia cari i-au oferit un azil.

Se va spune poate că la această curioasă concepție de a răsplăti binefacerile prin dispreț l'a adus indiferența sa pentru viața materială. Nu cred să fie aceasta adevărata pricină a lipsei sale de scrupul și de atenție pentru nenumărații prieteni cari i-au venit în ajutor. Rousseau era de o susceptibilitate aproape feminină, la care se adăoga mania persecuției, care îl făcea să vadă până și în gesturile cele mai curate de prietenie o tentativă de atac, sau o încercare de umilire. Incă din copilărie el s'a socotit un nedreptățit și un persecutat. Această manie a persecuției va merge crescând cu anii și-i va face în cele din urmă imposibil orice contact cu oamenii. Corespondența sa desvăluie tot acest furnicar de intrigi și de certuri meschine în care Rousseau s'a sbătut până în clipa definitivei sale izolări de societate.

Dar „Corespondența“ mai are și altă însemnătate. Ea dovedește falsificarea adevărului din „Confesiuni“, lucru pe care Rousseau îl va recunoaște singur mai târziu, găsind însă în „Reverii“ justificarea lui în acea paradoxală apologie a minciunii. Voind să se apere însă, Rousseau se demască singur și își desvălește micimile caracterului său. Dacă scrisorile sale dovedesc cu prisosință vanitoasa preocupare a lui Jean Jacques de sine însuși, opera sa întreagă, dela cele mai timide începuturi și până la haoticele reverii, este o lungă și înfrigurată obsesie de propria sa persoană și de sbuciumul său lăuntric.

Comedia „Narcisse“ cu care debutează în literatură, e prin simplul ei titlu caracteristică pentru acest Narcis al vremurilor noastre. De altfel și felul cum își compune operele filosofice, e o bună dovadă că Rousseau a fost antipodul raționalismului. El nu pornea niciodată dela o ideie, ci dela un sentiment, dela o credință, sau mai bine încă de la o preocupare personală. Sub impulsul unei subite inspirații, neputând să-și scrie singur ideile și imaginile care îi străbat fulgerător prin minte, Rousseau improvizează operele sale filosofice și literare, care nu sunt altceva decât întruchiparea în imagine și cuvânt a stărilor sale afective. Intr'o asemenea turburare sufletească Rousseau a conceput și a dictat prima sa lucrare filosofică, „Discursul despre știință și arte“, ca o revărsare nemijlocită a extazului său sufletesc.

Caracterul personal și subiectiv al întregii sale opere, reese și din forma exterioară a scrierilor sale. Cele mai multe dintre ele au forma subiectivă a scrisorii, ca de pildă „Scrisoare către d'Alembert“, „Scrisorile din munți“, „Scrisorile despre providență“. Chiar „Noua Heloisă“, poartă caracteristicul subtitlu „Scrisorile a doi amanți“. Iar atunci când nu utilizează forma scrisorii, el scrie deadreptul confesiuni, dialoguri și reverii, în care eul său domineazâ anarhic și obsedant. Dar oare și îndeletnicirea sa cu muzica, cea mai lăuntrică și personală dintre arte, nu e o dovadă mai mult a subiectivismului său bolnăvicios? In tot ce a scris, literatură propriu zisă, pedagogie sau filosofie, Rousseau n'a avut decât un singur subiect, un unic model: pe sine însuși.

Intr'adevăr, „Noua Heloisă“ nu este și ea decât o spovedanie, dar o spovedanie sentimentală. In iubirea Juliei și a lui Saint-Preux, Rousseau n'a pus numai multe elemente trăite din dragostea sa pentru d-na de Houdetot, dar și tot idealul său despre dragoste. Rousseau cum bine remarcă unul dintre cercetătorii săi, nu descrie în „Julie“ un ideal de dragoste oareșicare, ci dragostea așa cum i-ar fi plăcut s'o trăiască dacă d-na de Houdetot, nu l'ar fi socotit un simplu confident și teoretician al amorului, mulțumindu-se ca în acea memorabilă seară, când Jean Jaques găsise, învingându-și timiditatea, o avalanșă de cuvinte arzătoare pentru a-i mărturisi dragostea, să-i repete pentru a nu știu câtea oară pasiunea pentru amantul ei departat. Cu tot insuccesul său în iubire, Rousseau a fost toată viața un îndrăgostit. El are de altfel o foarte bună părere despre chipul cum știe să iubească și să fericească.

Rousseau a fost un obsedat al amorului, imaginându-și la fiecare nouă cunoștință feminină o posibilitate erotică și un prilej de aventură amoroasă. Desigur că sentimentalul și timidul Jean Jaques a fost în toate manifestările vieții sale un aventurier, dar nicăiri aventura nu este mai evidentă și mai grotescă ca în viața sa sentimentală și erotică. Oricât se laudă el că nu și-a îndreptat privirile decât la femei de foarte fină calitate, totuși experiența proprie l'a contrazis. Căci el, pretențiosul și dificilul Jean Jaques, care nu se lăsa tulburat de „croitorese“, „jupânese“ și „vânzătoare“, — atunci când și-a ales o tovarășă, a luat-o tocmai din această lume pentru care are cuvinte de dispreț. Nu mai vorbesc de micile exerciții erotice de la Turin, când era să capete o aspră pedeapsă din partea pașnicilor burghezi revoltați împotriva adolescentului pervers.

Dar și mai târziu, când unele din tentativele sale amoroase i-au reușit, iubirile lui Rousseau au fost întovărășite de grotesc și paradoxal. Astfel d-na de Warens, care a fost pentru dânsul cu adevărat „sa chère maman“, i-a oferit opulentele ei farmece mai mult din convingere pedagogică spre a nu lăsa să se piardă pe căi greșite copilul ei de suflet. De altfel Rousseau i-a purtat o neștirbită amintire și de unde în tinerețe fusese ajutat bănește de ea, mai târziu când cărțile încep a-i produce, el nu uita să trimită neuitatei sale prietene câte un mic ajutor.

Marea lui pasiune a fost însă doamna de Houdetot Și a fost mare fiindcă a fost neîmplinită. Rousseau, e drept, însă, nu a căutat în dragoste satisfacții sensuale. A fost dintre aceia pentru care iubirea lua o formă atât de exaltată și imaginativă, încât pierdea cu totul legătura cu acea imperativă chemare a simțurilor. Intr'unul din esseurile sale Thibaudet remarcă, pe bună dreptate, că Rousseau, ca și Baudelaire, nu putea avea legături lumești decât cu anumite ființe, care nu erau niciodată acelea pe care le iubea cu pasiune cum e cazul tovarășei și soției sale de mai târziu, Tereza. In iubire el a fost un imaginativ și un teoretician — nu era însăși doamna de Houdetot fermecată de ditirambii săi amoroși? — un vizionar stăpânit de extazuri, iar „Noua Heloisă“ nu este decât cântărețul dragostei sale ideale.

De altfel Rousseau are două feluri de a se spovedui. In primele sale lucrări literare și filosofice, el se zugrăvește idealist și în culori simpatice, așa cum i-ar fi plăcut să fie și să trăiască; în lucrările sale din urmă, în acele în care își demască slăbiciunile și merge treptat cu autoanaliza până la adoptarea inconștientă a metodei psihoanalitice, el încearcă să se zugrăvească așa cum a fost: un aventurier genial, îndrăgostit de sine și obsedat de fiecare sensație și de cea din urmă fărâmă de gând al său.

De aceea tratatul său pedagogic „Emile“ nu trebue în realitate socotit decât ca o simplă confesiune. E adevărat că lumea multă vreme nu l'a înțeles pe Rousseau și că astăzi sunt încă pedanți de bibliotecă și pedagogi cari iau ideile sale pedagogice în serios. Désiré Nisard, înșirând în „Istoria literaturei franceze“ câteva întâmplări hazlii și curioase pe care le-a avut Rousseau cu acei dintre contimporanii săi care-l socoteau un pedagog consumat și cari îl plictiseau neîntrerupt cu consultațiile lor de pedagogie practică infantilă, arată ce surprins era Rousseau când lumea îi interpreta scrierea sa pedagogică ca un îndreptar practic de educație. El n'a avut niciodată intenția să codifice cu pedanterie profesorală educația tineneretului, ci, știind din proprie experiență cât poate strica unui om cu inimă largă și suflet înflăcărat pentru bine — și după Jean Jaques, în sufletul fiecărui muritor se găsesc comori de bunătate și virtute — o educație greșită și o îndrumare în contradicție cu temperamentul și caracterul său, nu a voit decât să zugrăvească tipul ideal al omului lăsat să se desvolte în libertate, conform cu natura sa, așa cum Rousseau însuși ar fi voit să fie și să se desvolte la adăpost de toate mizeriile vieții și ale societății.

Pedagogia sa a isvorît din contrastul cu proporții tragice dintre experiența sa de copil dat de timpuriu la stăpân și idealul său omenesc nici odată realizat. Rousseau este negația însăși a abstracțiunii. Nu este el oare acela care în plin secol raționalist a putut spune că „omul care meditează este un animal depravat?“ Intr'o epocă în care toți se închinau ideii, Rousseau se închină inimii și sufletului. Și cu cât va trece timpul oroarea lui de abstracțiune va crește, după cum singur o mărturisește în a șaptea reverie: „Ideile mele nu mai sunt decât sensații și înțelegerea mea nu trece de obiectele din imediata mea apropiere“.

Certurile cu prietenii, dușmăniile reale sau imaginare, au adus repede isolarea sa socială și odată cu ea o adâncire a vieții sale interioare, care pierde din ce în ce mai mult contactul cu lumea exterioară. Criza interioară pe care o trăește cu proporții tragice în retragerile și exilusale voite îl cufundă în acea singurătate, în care contemplația și reveria, hrănite numai cu senzații și sentimente contradictorii, îl duc la extaz și la halucinații.

In acest subiectivism anarhic și în această autoanaliză aproape freudiană, trebue căutată însemnătatea lui Rousseau pentru literatură. Nu ideile sale, din care s'au hrănit semidocții revoluției franceze, nu gânditorul Rousseau a revoluționat literatura, ci sensitivul și sentimentalul, melancolicul și vizionarul, contemplativul și posedatul de extaze.

Bernard Bouvier, unul dintre cei mai buni cunoscători ai lui Rousseau, spune că esențialul caracter al influenței lui Jean Jaques, a fost importanța pe care el a dat-o persoanei sale.

ION SÂN-GIORGIU

(Sfârșitul în numărul viitor).

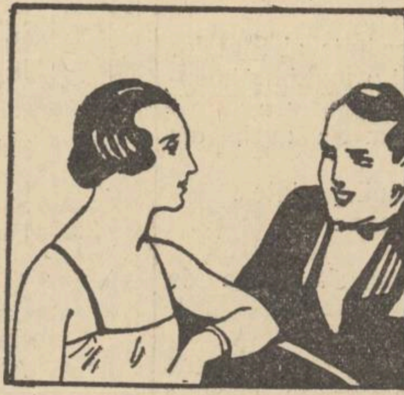
Soțului Dv. îi place un Ten Frumos

Il va găsi oare la el acasă?

Nu fiți geloase de alte femei, dar obțineți Dv. înși-vă o piele catifelată, netedă, fragedă și obraji fermi, fragezi și de culoare roză cu ajutorul

Acestei minunate rețete de frumusețe

Indeobște două femei din trei pe care le întâlniți Dv. astăzi la toate dineurile, balurile și la diferite festivități, au o epidermă palidă, fără culoare și aspră și un ten urât. O piele palidă este dovada unei epiderme ce suferă de lipsă de hrană și în care nu se găsește destul sânge pentru a o hrăni în mod convenabil. O astfel de piele devine adesea aspră și zbârcită, plină de puncte negre și pori dilatați și capătă un aspect lucios, gras și lipsit de farmec. In astfel de cazuri, pielea Dv. trebue să fie alimentată pe dinafară până ce ea se reîntinerește și circulațiunea normală a sângelui se restabilește. In acest scop întrebuințați crema proaspătă și uleiul de măsline predigerate. In nici un caz creme și uleiuri ordinare, căci pielea Dv. n'are stomac și nu poate să le digere. Când aceste produse sunt în mod convenabil predigerate pe cale artificială crema și uleiul devin absolut negrase și constitue unul din cele mai bune și hrănitoare alimente dermice precum și un adevărat reconstituant al țesuturilor ce nu a fost cunoscut până acuma.

Farmacistul Dv. vi le poate prepara în câteva zile sau le puteți găsi gata preparate în crema Tokalon. Un borcan conținând această remarcabilă cremă, întrebuințată așa cum trebue, va face mult mai bine decât 10 vizite costisitoare la un specialist de frumusețe. Nu numai că ea reînsuflețește repede pielea și ajută la suprimarea ridurilor, porilor dilatați și defectuozităților tenului, dar furnizând un surplus de alimentațiune țesăturilor dermice, ea contribue a face obrajii fermi, fragezi și roz. Mii de femei cari au depășit vârsta de 40 și 50 de ani cu copii mari, au în anumite cazuri înfățișarea unor fete tinere, grație întrebuințării acestei minunate creme. Ea este compusă din ingredientele cele mai pure și costisitoare. Ea nu este de fel vătămătoare pielii și o înfrumusețează cum nu se poate mai bine. Această Cremă Tokalon se prepară în două feluri: o cremă de frumusețe absolut negrasă și o cremă puțin grasă pentru doamnele cari au pielea uscată. Rezultate satisfăcătoare vi se garantează pentru fiecare caz în parte, — în caz contrar banii Dv. vi se înapoiază imediat.

NOTA IMPORTANTA. — Pentru a obține rezultate cu adevărat minunate, recomandăm în mod special întrebuințarea Pudrei Tokalon cu spuma de cremă în acelaș timp cu crema Tokalon. Spuma de cremă face ca pudra să adere pielii în ciuda căldurii, vântului sau a timpului ploios și prin însuși acest fapt, suprimă în mod radical nasurile lucitoare ca și obrajii lucioși precum și plictiseala de-a fi nevoită să vă pudrați fața la tot timpul zilei. Spuma de cremă mai împiedică de asemeni ca pudra să nu absoarbă umiditatea naturală a pielii, de a o usca sau de a-i pricinui riduri, sbârcituri, sau alte defectuozități. Pudra Tokalon fiind vânturată, ea nu conține nici un fel de particulă tare sau granuloasă care ar putea pătrunde în porii pielii, unde s'ar pricinui umflături, pori dilatați, puncte negre și alte defectuozități. Se poate găsi Pudra Tokalon în toate bunele magazine sub garanția formală, că dacă nu veți fi mulțumită banii Dv. vi se înapoiază imediat și în mod integral.

RECOMANDA DE ASEMENI INTREBUINȚAREA SĂPUNULUI DE FRUMUSEȚE TOKALON

NOTA. — Crema, Pudra și Săpunul Tokalon se găsesc la farmacii, drogherii și parfumerii. Borcanul de cremă sau cutia de pudră mărime obișnuită costă 80 lei. Borcanul de cremă sau cutia de pudră Tokalon mărime dublă, conținând îndoita cantitate a celor obișnuite costă lei 120.

Un săpun de frumusețe Tokalon costă lei 40. Unde nu găsiți adresați banii la PARFUMERIA ELITEI, București, calea Victoriei Nr. 39 și veți fi servită imediat.

A. AVERCENCO

Fumătorii de opium

I

In odaie avea loc o conversaţie.

— Eu şi cu tine n'avem un ban, de mâncare nimic, odaia nu s'a plătit de două luni.

Răspunsei:

— Da.

— Eri n'am cinat, azi n'am băut ciaiul de dimineaţă, în viitor nici o perspectivă.

O recunoscui şi pe asta.

Anders îşi netezi obrazul neras şi zise:

— Cu toate astea există un mijloc de a trăi cântând. Numai că-i neplăcut.

— Omorul?

— Nu.

— Munca?

— Nu tocmai. De altfel e neplăcut ca ocupaţie zilnică. Dar să încercăm pe o zi de curiozitate.. Da?

— Să încercăm. Ce trebuie să fac?

— Fleac. Ce fac şi eu. Imbracă-te, să eşim la aer.

— Ne opreşte gazda.

— Nici o grijă.

După ce eşirăm din odaie şi o luarăm prin coridor, eu căutam s'o şterg neobservat, fără zgomot; Anvers însă din contră: bocănea cu picioarele ca un cal, fără nici o frică.

La capătul nesfârşitului coridor ne ajunse servitoarea, o fată foarte vioaie.

— Domnule Anders, stăpânul Grigorii Grigoriici vă roagă foarte mult să treceţi pela dumnealui.

— S'a isprăvit! — şoptii eu, lipindu-mă de părete.

— A... a... Foarte à propos. Cu plăcere. Mergem dragă.

Uriciosul moşnegel, stăpânul odăilor mobilate, maniac în materie de curăţenie şi linişte, ne întâmpină cu răceală.

— Scuzaţi, domnilor. O chestie. Poate dumneavoastră vă gândiţi: „ce are cu noi acest dobitoc bătrân?"

Anders clătină din cap cu reproş şi zise cu sânge rece:

— Noi tot ne pregăteam să venim pela dumneata azi.

In ochii bătrânului străluci bucuria.

— Da? Adevărat? De bună seamă?

— Da... vroiam să-ţi mulţumim cu sinceritate şi căldură. Dumneata ştii, eu am avut ocazia să stau în multe odăi mobilate, unele foarte scumpe şi luxoase, dar aşa linişte, aşa ordine şi curăţenie — îţi spun drept — nicăieri n'am văzut. Eu în fiecare zi îl întreb (Anders arătă spre mine) — de unde are Grigorii Grigoriici timp, ca să conducă o întreprindere atât de complicată?

— Adevărat mă tot întreabă, — întării eu. — Mi-aduc aminte că răspundeam: „Nu pot concepe cu mintea. Un fel de fermecătorie".

— Da, — zise bătrânul hohotind cu mulţumire. — E greu să păstrezi curăţenia, liniştea şi ordinea!

— Dar dumneata le păstrezi într'un mod ideal! — exclamă Anders. — De unde atâta tact, atâta flaire... Mi-aduc aminte, stăteau la dumneata anul trecut un beţiv şi un sinucigaş. Ei bine, parcă au îndrăznit să turbure ordinea şi liniştea? Nu. Beţivul, pe când era adus de prieteni, nu scotea un sunet, fiindcă era beat mort şi, aruncat în aşternut, îndată adormea fără zgomot... Dar sinucisul — vă aduceţi aminte? — S'a spânzurat frumos, încetişor, şi a atârnat răbdător, fără ţipete şi vaete, până ce şi-au adus aminte de el a doua zi.

— Dar soţii geloşi? — adăugai eu. — Ţi-aduci aminte, Anders, când ea îl surprinse cu servitoarea? Unde s'a auzit ţipăt, ceartă, scandal? Nici o vorbă. Luă pe servitoare pur şi simplu şi cu un zâmbet delicat o aruncă pe fereastra deschisă. Adevărat femeea îşi rupse un picior, dar...

— ... Dar astea erau în stradă, — zise bătrânul îndată. Ceia ce e în stradă n'are a face cu casa mea mobilată...

— Se'nţelege! Dumneata ce amestec ai? Câţi nu găsesc cu cale să-şi rupă picioarele în stradă — te priveşte pe dumneata? Nu!

— Da, multă putere de voinţă, multă tărie îţi trebuie, ca să conduci lucrurile, cum le conduci dumneata. Această încreţitură dintre sprâncene, care caracterizează o tărie şi o voinţă neînfrântă...

— Dumneata trebuie să fi fost frumos în tinereţe!

— D'apoi şi acuma încă... făcu din ochi Anders. — Oho! Dacă aşi fi însurat, mi-aş ascunde departe femeia... Vai, d'apoi ne-am întins la palavre cu dumneata!.. Scuză-ne că ţi-am luat atâta timp. Să mergem, camarade. Incă odată, scumpe Grigorii Grigoriici, îţi aducem din partea tuturor locatarilor cele mai sincere, mai călduroase... hm. Hai!..

Bătrânul înveselit ne petrecu, deschizând prieteneşte braţele-i slăbite.

In coridor din nou ne eşi în cale servitoarea.

— Nadea! — o opri Anders. — Vreau să te întreb ceva. Mă rog, ce ofiţer a fost la dumneata aseară?.. Am văzut, a eşit dela dumneata...

Nadea începu vesel să râdă.

— E logodnicul meu. Numai că nu-i ofiţer,ci copist... copist-militar... Slujeşte în stab.

— Glumeşti? Cu totul ofiţer. Şi ce frumos!.. O figură deşteaptă aşa... Iată ce e, Nadicica, dă-mi o rublă măruntă. Birjarii ştii... Ba-i una, ba-i alta...

— Oi fi având? — zise Nadea îngrijată, căutând în buzunar. Este. Poftim. Dar aţi băgat de seamă ce obraji are Roz... roz...

— Obraji minunaţi. Ceva rar cu totul. Hai.

Pe când eşeam din casă, eu mă oprii lângă portarul care stătea la uşă cu o gazetă, şi zisei:

— Tot cu politica? Ce plăcere să vezi un om deştept, intelige...

— Hai, — zise Anders. — Aici nu trebuie... Nu face.

— Nu face — nu face.

Mă întorsei pe loc şi supus îl urmai pe Anders.

II

Drept în calea noastră venea un om slab, stors de viaţă, cu spinarea încovoiată, pieptul înfundat şi cu aşa fel de mers, că fiecare picior pus pe pământ se clătina un timp, din genunchi, şi se lăsa în toate părţile, până când se linişte şi, neîncrezător, dădea loc celuilalt. Se târa ca un greer cu picioarele rupte.

— A! — îl întâmpină Anders. — Colea Magnatov! Faceţi cunoştinţă... Unde ai fost, Coleo?

— La lupte, — răspunse omul pe jumătate ruinat. — Ca de obiceiu. — A, să fi văzut dumneata cum luptă Habibula cu suedezul Arenstrem, — Habibula un colos, masiv, un ridicător de greutăţi, celălalt — svelt, elegant...

— Dar dumneata, Coleo, te lupţi? — întrebă Anders cu mină serioasă.

— Eu? Dar de unde? Eu doar nu-s aşa de puternic.

— Nu eşti aşa de... Vorbă să fie!.. Tocmai cei ca dumneata: uscaţi, nervoşi, vânoşi, posedă o putere neomenească... Cum stai cu griful? Ia strânge-mi mână.

Slăbănogul Colea luă mâna lui Anders, se sforţă, holbă ochii şi întrebă răguşit:

— Ce zici?

— Dă-mi, drumul! — ţipă Anders cu un gemăt dureros. Al dracului... ca fierul!... Incearcă-te cu asemenea diavol... Iţi arată el! Mi-a amorţit toată mâna...

Anders începu să sară de durere, scuturând din mână, iar eu atinsei pieptul înfundat al lui Colea şi-l întrebai:

— Te ocupi cu gimnastica din copilărie?

— S'o ştii! — începu să râdă triumfător: — că eu cu gimnastica niciodată nu m'am ocupat...

— Dar e cu neputinţă! — mă mirai eu. — Cu siguranţă te-ai ocupat vr'odată cu munca fizică...

— Niciodată.

— Nu se poate, adu-ţi aminte.

— Odată în adevăr, acum vro şeapte ani, de distracţie, am săpat în grădină nişte straturi.

— Asta-i! — strigă Anders. — Vezi, şmecherul! Ba straturi, ba — mai ştii — încă ceva... Iată-i, aceşti modeşti... E interesant de văzut mai deaproape musculatura dumitale...

— Dar dumneavoastră, domnilor, — zise Colea, — încă n'aţi dejunat?

— Nu.

— Atunci te invit, Anders, şi pe simpaticul dumitale tovarăş, la un dejun. E pe aici, în apropiere un restaurant destul de bun... Luăm o odaie, eu mă dezbrac... hm... Ceva muşchi tot am...

— Sântem deocamdată fără bani, — declarai eu deadreptul.

— O, ce fleacuri... Eu abia eri am primit dela moşie... Nişte bani nebuni. Zău, să mergem...

In odaia separată Colea îndată se îngriji de vinuri, gustări şi dejun, apoi închise uşa şi-şi descoperi torsul până la brâu.

— Aşa mi-am şi închipuit, — zise Anders. — O constituţie uscăţivă, dar grozav de musculoasă şi mlădioasă. E puţin antrenată, dar la o antrenare bună, se formează un haiduc!..

Imi arătă la cotul mânii lui Colea o bubuşoară, şi zise:

— Bicepsul. Zdravăn al dracului!

III

Din restaurant eşim pela opt seara.

—Mi se învârteşte capul, — se plânse Anders. — Să mergem la teatru. E o idee. Birjar!!

Ne aşezarăm în trăsură şi plecarăm. Amândoi eram îngânduraţi. Birja se târa cu un pas leneş şi plicticos.

— Uite ce cal frumos, — zise Anders. — Un cal aşa de frumos poate să zboare ca un vifor. Birjarul încă nu şi-a luat vânt, dar când şi-o lua vânt, ai să vezi zbor!..

De bună seamă, după ce ascultă, birjarul se ridică pe capră, începu să urle ceva cu voce turbată, măsură coastele calului cu biciul, şi noi zburam...

Peste zece minute, stând în cabina premierului, Anders îi vorbea cu căldură:

— Eu am încercat două zguduiri în viaţă: când mi-a murit mama şi când te-am văzut pe dumneata în Otello. Ce grozăvie! Şi nici n'a crăcnit...

— Muma dumitale? — întrebă artistul.

- Nu, Desdemona. Pe când o gâtuiai.. Era o privelişte zguduitoare...

— Dar în Chlestacov din „Revizorul"! 1) strigaiu eu, înecându-mă de entuziasm.

— Pardon. In „Revizorul" eu nu joc. N'am rol...

— Vorbesc de Chlestacov: dacă ai juca pe Chlestacov... Să zicem că nu-i rolul dumitale, dar în furnalul adevăratului talent, când rolul va străluci ca un briliant, când d-ta vei face din el ce n'a făcut...

— Taci, — zise Anders. — Eu gust dinainte plăcerea de azi...

— Priviţi, priviţi, — zise actorul cu bunăvoinţă. — Sper că încă n'aţi cumpărat bilete...

— Noi... le cumpărăm îndată...

— Nu trebue. La ce... Aranjăm noi... Mitrofan. Du biletelul ăsta la cassă. Două în rândul al treilea... Iute!

In antract, plimbându-ne prin foyer, zărirăm pe fiul negustorului Natuhin, — pe care îl cunoşteam amândoi 2).

— A... comerciantule! — strigă Anders. Despre seara dumitale din urmă vorbeşte tot oraşul. Noi am râs grozav când am aflat despre trucul dumitale cu ţiganul din cor, ce invenţie: a învelit ţiganul în draperie, a pus peceţi de ceară şi l-a trimis mamei acasă. Im închipui mirarea ei de mare spirit de mare spirit cât timp se mai găsesc oameni aşa de vioi, o veselie atât de sinceră şi liberă Rusia n'a pierit dă-ne cincizeci de rubli ţi le dăm zilele acestea.

In toată fraza lui Anders n'a fost un semn de punctuaţie, dar veselnicul fiu de negustor era analfabet şi el, ca o firmă, deaceia ultimele cuvinte le luă drept ceva care obligă.

Scoase cu supunere banii, îi întinse lui Anders şi zise, închizând dintr'un ochiu:

— Va să zică, a eşit nostim... cu draperia?

Obosiţi ne întorceam acasă noaptea, după o cina copioasă. Automobilul ne ducea domol, cu băgare de seamă, pe pernele lui moi, şi mirosul benzinei se amesteca cu fumul havanelor care fumegau alene între dinţi.

— Eşti un om deştept, Anders, — zisei. — Ai flaire, tact, ingeniozitate...

— Lasă, numai... Faci numai pe modestul, dar tu — tocmai tu posezi acea preţioasă limpezime în judecată, de care eu sunt departe... Nu mai vorbesc de exteriorul tău: niciodată nu mi s'a întâmplat să întâlnesc o figură mai atrăgătoare, mai fermecătoare, frumoasă printr'o frumuseţă ciudată...

Dându-şi seamă, făcu din mână, se încreţi şi numai nu scuipă.

— Fi, ce porcărie!

(Traducere din ruseşte de A. Frunză)

---

1) Chlestacov: Eroul principal din cunoscuta comedie a lui Gogol.

2) In Rusia fiul de negustor („cupeţchii Sân") a fost întotdeauna numele apelativ al tânărului ignorant, cheltuitor, beţiv şi scandalagiu. (N. trad.)

Citiţi revista zilnică

„BILETE DE PAPAGAL"

subt direcţia d-lui T. Arghezi

Numărul 2 lei

Balzac şi femeile

Laura de Bernis. — Doamna Abrantès. — Marchiza de Castries — Zulma Caro. — Evelina Hansca. — Datoriile lui Balzac. — Infăţişarea lui Balzac. — Arestul. — Căsătoria. — Nebunul François. — Moartea.

* * *

Fiind un parizian autentic şi o celebritate, un om de mare temperament cu un „activ" încărcat de faima „numeroaselor" sale aventuri, — câte adoratoare şi amice trebuia să aibă Balzac care îşi subordonase visurile literare — gloriei, luxului şi femeilor!?... In realitate însă, nici pe departe n'au fost atât de multe câte s'ar putea închipui...

Energia lui se risipea mereu în flacăra muncii fără precedent. Pentru Balzac, femeile îl prădau nu numai de focul divin al talentului. Ele intrau în viaţa lui rămânând pentru mult timp ca însoţitoare şi inspiratoare ale marelui scriitor.

Balzac căuta în tot cursul vieţii mângâieri şi desmierdări, care îi lipseau din copilărie. Cu mama lui era caşi un copil străin. Mereu singur, avea nevoe de concurs, de compătimire şi de încredere, ceiace l'a dus la lunga-i legătură cu Doamna de Bernis.

Această femeie era mult mai în vârstă decât Balzac. El s'a îndrăgostit de dânsa deodată şi ea s'a apărat slab. S'a început un roman căruia duioşia ei n'a vrut să se împotrivească. Dragostea aceasta i-a stricat toată viaţa. Nobila femeie a cuprins în amorul ei tot ce a avut de preţ în suflet: devotamentul, admiraţia şi pasiunea matură. I-a fost ultima dragoste, şi Balzac a scris mai târziu:

— „Numai ultima dragoste a femeii e în stare să satisfacă cel dintâi amor al bărbatului".

La început i s'a părut Laurei că aventura e cunoscută şi de copiii ei. Tânărul Balzac a reuşit însă s'o liniştească. Apoi ei şi-au schimbat rolurile. El a început să fie sfios în casa ei, i se părea că toţi îi cunosc situaţia. Atunci de Bernis căuta să-i potolească bănuelile: nimeni nu vede nimic; e numai închipuirea lui; el poate să vie când vrea...

Ea îl încuraja, îi inspira încrederea în talentul lui. Era pe atunci singura femeie care a priceput şi apreciat forţa-i de literat. Mama lui Balzac nu-i aproba începuturile, credea că operele lui sunt bune de nimic; şi-i părea rău că băiatul apucase pe un drum greşit.

Tinereţea e nerecunoscătoare faţă de acei în care se încrede. Cu tot devotamentul şi statornicia Laurei, Balzac încerca să fugă dela amanta lui. Era conştient de inegalitatea neplăcută a vârstelor lor. Doamna de Bernis era pentru el prea educată, ca o femeie de lume bună. Uneori ea îi era pedagogă, îl învăţa manierele, îi arăta cum să se poarte în societate, şi-l şlefuia. Balzac îi era recunoscător şi supărat.

Il mai jignea şi contrastul exterior între dânşii Ea era o femee încă fermecătoare îmbrăcată cu mare gust; iar el, cu vesta-i scurtă şi cu pantalonaşi de stambă!?... Oricât s'ar fi luptat el împotriva acestei „prejudecăţi", dar oglinda există şi nu se poate desfiinţa cu ajutorul sofismelor. Atunci, ghicindu-i suferinţa, ea îi trimise un echipament întreg: lingerie admirabilă şi pantaloni cu ghetre dela „Palais-Royal". Scriitorul-începător fu mişcat, emoţionat, recunoscător. Dar, tinereţa-i tinereţe; şi Balzac a fost antrenat în a doua-i aventură amoroasă.

La Versailles făcuse cunoştinţă cu o femeie periculoasă: doamna Abrantès, fosta soţie a mareşalului Franţei.

Această aristocrată era o abilă aventurieră. Trecutul ei strălucit, experienţa în dragoste şi farmecele-i atât de fine, au învins, după o scurtă luptă. Poseda secretul atracţiunei „de pisică": când cădea în melancolie, când devenea sălbatecă, nebună şi desfrânată; dar ştia să fie stăpână şi să aprindă focul pasiunei.

Balzac era încântat că pe această femeie o râvnea până şi însuşi Napoleon. Intr'o seară ea îi zise:

— Iţi sunt prietenă pentru totdeauna şi amantă când vrei...

Ei s'au apropiat, şi Laura de Bernis a aflat-o. Balzac n'a negat nimic. Totuşi, nu s'a produs nici o tragedie. Laura l'a ertat, şi Balzac era să plângă din cauză că o înşelase. Dar recunoştinţa nu trece niciodată în dragoste: o simţea, o înţelegea şi Laura. Inteligentă şi nobilă, ea n'a vrut să-l reţină contra evidenţii, forţat:

— Nu-ţi pun nici-o piedică. Cunosc totul. Insă, te iubesc prea tare. Găsindu-ţi o altă femeie iubită, îţi voi rămânea mamă devotată, până la uitare de sine...

Şi ea a dovedit-o...

In epoca aceia Balzac era în puterea unor proecte literare şi comerciale. A întreprins o editură şi a pierdut 15.000 franci, acoperiţi în parte de Laura, căreia nu-i părea rău de acest crah financiar. Mai mult: ea l'a mai sfătuit să-şi cumpere o tipografie; i-a procurat licenţa (prin bărbatul ei) şi banii.

Dar Balzac a pierdut şi această afacere, în urma căreia s'a îndatorat peste măsură la cămătari. Fatalitatea îi cerea, deci, să muncească supra-omeneşte. Epuizându-şi puterile, nedormit şi nemâncat decât sumar, lucra zi şi noapte; şi în trei luni a isprăvit pe „Cel din urmă Choint".

A venit deci clipa, când Balzac şi-a văzut numele tipărit pe coperta unui volum de mare succes de librărie!...

Amicii îl admirau, duşmanii îl acopereau cu calomnii, iar femeile îl asediau cu scrisori şi... oferte. S'au revărsat peste Balzac şi invitaţii la prânzuri literare ori la dineuri politice. Demult uitata de Balzac, Abrantès l'a chemat la Abbaye de Bois. Ei s'au întâlnit prieteneşte...

Balzac prefera în genere prietenia femeilor din lumea mare, şi nu a artistelor. Aci se dovedeşte marea-i ambiţie. Şi în acest sens, soarta a vrut chiar să-l desfete puţin. Intr'o zi de Septembrie i-a venit o scrisoare fără iscălitură, prin care o doamnă aristocrată îi exprima admiraţia ei. Câteva săptămâni el nu i-a răspuns la adresa indirectă indicată. Apoi, recitind scrisoarea ,se înflăcără şi-i scrise:

— Doamnă, vă implor să-mi comunicaţi numele Dvs.

Răspunsul a fost:

— Sunt marchiza de Castries, strada Baccas.

Capul lui Balzac se ameţise. Faima marchizei de Castries era prea mare. Frumoasă şi independentă, deşi căsătorită, a avut o legătură (şi un copil) cu prinţul Victor Metternich. Balzac se emoţionase de tot. Când era să plece la această invitaţie, se îmbrăcă nervos şi aşteptă cu nerăbdare trăsura. In acest moment i s'a adus o scrisoare iscălită „Străină", scrisă foarte poetic şi inteligent, într'un stil sincer şi fermecător.

Dar nu-i ardea atunci de corespondenta-i poloneză. N'a putut să prevadă că tocmai în braţele acestei poloneze îşi va închide odată ochii pentru totdeauna, şi că Evelina Hansca îi va fi soţie, va intra împreună cu el în literatură, va deveni tot atât de celebră ca şi el, şi va complecta una din cele mai romantice pagini ale istoriei literare, create de o dragoste neobicinuită şi lungă...

Neastâmpărat, impresionabil şi pasionat, plin de avânturi, Balzac s'a amorezat de marchiză chiar din prima întâlnire şi i-a făcut o declaraţie de dragoste. Femeia l-a examinat atunci amănunţit şi s'a arătat foarte amabilă, dar rece şi reţinută. Se crede că Balzac nici n'ar fi putut să impresioneze pe această femeie prea desfătată şi pretenţioasă. Manierele lui, caşi tot aspectul, nu erau tocmai frumoase...

Mai târziu, fiind în apogeul gloriei, Balzac a fost descris de contimporanii lui cam astfel: un om gras cu o frunte mare şi un păr des şi aspru ca o coamă de cal; are mustaţa lăsată în jos, nările proeminente, gura fermă şi serioasă, ochii plini de foc, de speranţă şi de energie, şi gâtul alb ca zăpada.

Mai sunt şi alte mărturii, mai brutale. Secretarul ambasadei ruseşti din Paris unde Balzac venise să-şi vizeze paşaportul pentru călătoria lui prin Polonia, l'a descris astfel:

— Mic, gros, gras; e un omuleţ, nu om, cu faţă de franzelar. Aspect — de cismar. Umeri laţi ca ai unui dogar. Umblet de potcovar. Costum de cârciumar...

Marchiza de Castries n'a avut nevoe de Balzac decât ca un nume celebru. A cochetat, a riscat, a permis multe, dar nu toate. Scopul ei fusese atins: Balzac începuse să scrie la „Le Rénovateur" — legitimist, clerical şi conservator, apărând ideile acestui jurnal... Aci îşi pierduse capul şi intrase în datorii enorme. Se îmbrăcase foarte original confecţionându-şi o redingotă violetă-deschisă, cinci veste, pantaloni roşii de flanea engleză, lingerie fină, ciorapi de mătase, mănuşi galbene, pălărie de fetru catifelat; iar pe vizitiul său îl îmbrăcase într'o livree luxoasă.

Marchiza îl necăjia şi Balzac îşi eşea din minţi. Intr'o zi s'a plictisit şi a rupt orice legătură cu ea. In ultima lor întâlnire dela Geneva, ea i s'a părut chiar pocită de tot: atâta desgust exprima faţa ei când revăzuse pe Balzac!

Chinuit de muncă, ofensat în sentimente, deziluzionat de visuri şi obosit, Balzac căuta odihnă. Fusese invitat pe neaşteptate de Zulma Caro, prietenă cu sora lui, care îl chema la liniştea provincială din Angoulême; Balzac a venit si s'a cufundat în calmul idilic de acolo.

Caro era duioasă şi simplă. L'a primit pe Balzac ca pe un drumeţ obosit. Şi bărbatul ei a căutat să-l îngrijească într'una. Nopţi întregi Zulma Caro veghia la munca lui nervoasă, prindea zgomotul unui pahar răsturnat, unui sfeşnic căzut, şi... s'a amorezat...

Ei nu s'au apropiat, însă de atunci în viaţa lui Balzac a intrat încă o dragoste mişcătoare şi duioasă. Acum avea trei mame: o mamă adevărată, o mamă-amantă (de-Bernis) şi încă o mamă-prietenă (îndrăgostita Caro).

Dar toate aceste sentimente şi relaţii au început să se acopere cu umbra vremei. Locul dominant în sufletul şi în visurile lui Balzac a şi fost ocupat de Evelina Hansca. Treceau lunile şi anii, creştea gloria şi se înmulţeau datoriile; Balzac se ascundea de creditorii lui... Totuşi ei l'au descoperit şi l'au băgat la închisoare. Balzac se înfuria, protesta, ameninţa; dar totul era în zadar. Trebuia să plătească, deci trebuia să lucreze cât mai mult.

In aceste zile triste, îl susţinea şi-l încuraja mai mult aceiaşi Laura de Bernis. Insă, la 27 Iulie 1836, el a primit o scrisoare îndoliată. Fiul Laurei îi făcea cunoscut moartea ei. Inainte de boală, Laura a strâns scrisorile primite în treizeci de ani, şi a făcut trei pachete, din care unul conţinea cele scrise de Balzac din prima zi a cunoştinţei lor. L'a legat, l'a sigilat cu ceară, şi a ordonat să fie ars îndată ce ea va fi murit. Anunţând lui Balzac voinţa defunctei, Alexandru de Bernis îi scria:

— Peste o oră le voi arde...

Balzac mormăi atunci:

— Foarte bine...

Trecutul se tot retrăgea mai departe. Gândurile se concentrau numai asupra Evelinei Hansca... S'au întâlnit pentru prima oară la Neuchâtel. El sosi la hotel unde descinsese ea. I s'a spus că doamna a eşit în oraş. El s'a grăbit spre chei, la „plimbare"; aci o recunoscu îndată ca pe o cunoştinţă veche şi bună...

A fost o întâlnire zguduitoare şi duioasă. S'a început romanul lor pasionat şi iritant, deoarece trebuiau să se despartă mereu, în mai multe rânduri: Un roman de atâtea-ori descris, cântat, denaturat de legende, dar rămas cel mai radiant şi plin de aromă, din biografiile oamenilor celebri.

Se mai afirmă încă şi acuma că francezul Balzac şi poloneza Hansca s'ar fi cununat la Berdicev (de lângă Kiev, Ucraina). Nu e adevărat. Căsătoria a avut loc la 15 Martie 1850, după 18 ani de aşteptare şi pasiune, de calcule şi speranţe, — într'o mânăstire veche carmelită, aproape de moşia Evelinei...

Era frig şi noroi. Ploua. Bolnav, aproape muribund, Balzac se urcă în trăsură sprijinit de valetul său. In biserică, Balzac se sufoca şi gemea; dar la urma urmei serviciul divin îl linişti şi înduioşă...

Apoi, împreună cu soţia, veni la Paris, în strada Fortunée, în vechiul lui apartament, unde trebuia să-l aştepte credinciosul său camerist François. Casa era luminată, însă nimeni n'a eşit la sunetul soneriei. Lămpile ardeau — deci ei erau aşteptaţi. Vecinii n'au putut explica nimic. Uşile şi ferestrele erau închise. La strigătele lor nu le-a răspuns nimeni din interiorul casei. Au trimis după un lăcătuş. Uşa a fost forţată şi Balzac a intrat în casă...

Cameristul François şedea palid, în fotoliu, privea cu ochi înebuniţi şi mormăia nearticulat. Inebunise, într'adevăr, tocmai cu două ceasuri înaintea reintoarcerii stăpânului său...

Balzac se apucă de inimă care îl duru puternic. O presimţire îl doborî:

— E un semn, că nu voiu eşi viu din această casă...

La 21 August 1850 Balzac a murit.

Câte femei n'au dormit în acea noapte, recitindu-i cu disperare şi cu entusiasm paginile! Şi numai una n'a luat în mână cărţile lui, fiindcă nici n'a avut nevoe de ele pentru a-şi reînvia amintirile-i emoţionante. In seara aceia Zulma Caro a retrăit încă odată în inima ei romanul visător, curat şi duios, propriul său roman cu marele Balzac..

S. R.

UN MINUT
ŞI PĂRUL DE PRISOS
A DISPĂRUT

EAU DIXOR

Cea mai perfectă specialitate din lume în arta de a face să dispară părul de prisos.

Este o apă limpede cu următoarele calităţi Uşurinţa în aplicare, curăţenie, economie, eficacitate garantată, nevătămătoare.

Părul aspru nu veţi reuşi a l distruge decât cu EAU DIXOR recomandat şi de lumea medicală.

EAU DIXOR este un miracol.

De vânzare la Drogherii, Farmacii şi Parfumerii.

Acolo unde nu găsiţi, trimiteţi suma de 120 lei şi vi se va expedia de către: Agenţia „DIXOR" Bucureşti, Str. Râureanu 5.

Actualități feminine

Mobilă de stradă

Nu sunt mulți ani de când Capitala avea străzi cu trotuare mobilate. Toate localurile în care se servește nu masa, dar tot ce te poate dispensa de masă, își luaseră asupra lor, cu o plăcere lesne de înțeles, sarcina de a mobila sumar cu scaune și mese porțiunea de trotuare din dreptul localului, pe toată lungimea celor șapte luni de vreme îndeobște numită frumoasă, — urgisind pe trecători să se coboare în aceste locuri prin mijlocul drumului, cu spaima automobilului care năvălește din spate anihilat de cauciuc și de sgomotul celorlalte vechicule — sau silindu-i să facă echilibristică pe pietrele lungi mărginașe asfaltului, ca școlarii leneși cari chibzuiesc să ducă profesorului măcar cu o zăbavă de cinci minute, temele neisprăvite din ghiozdan.

După multe ezitări, primăria a recunoscut dreptul de a ocupa trotuarele numai cetățenilor nu și meselor, drept ce se constatase cu oarecare surprindere că cetățenii, simpli trecători, îl cumpăraseră înaintea patronilor de localuri și-l plăteau chiar mult mai scump printr'o anumită rubrică din foaia de impozite.

Abia scăpați cel puțin în parte, de aceste mobilări primejdioase, trecătorii se izbesc de vre-un an de zile, pe străzi, prin grădini, pe peroanele gărilor și prin holurile cinematografelor și hotelurilor de un alt obstacol, mult mai modest, e drept, o mobilă mică de fier, un dulăpior cu oglindă și cu ceasornic al cărui arătător stă impasibil până în momentul când un trecător mai puțin grăbit urcă treapta îngustă și-și pironește ochii pe acest ac, devenit mobil de îndată ce persoana a furișat într'o gaură a dulapului, ca într'o casetă de mile, două monede de un leu.

Obiceiul pământului scotea prin piețe, pe la toate încrucișările de străzi, la fiecare Sfânt-Gheorghe, și numai atunci, vechile decimale greoae, înveselite ocazional cu umbrare și ghirlănzi de salcie. Copiii treceau toți un fel de examen anual și obligator, cu o plăcere deosebită în totul de aceea de la examenul de peste două luni. Voioșia grupelor de onomastică își găsea la fiecare răspântie un prilej ca să întârzie ajunsul acasă. Femeile se cântăreau mai puțin, din aceeaș rezervă cu care, pe atunci, nu lăsau nici să li se ghicească volumul adevărat sub rochiile lungi și largi.

Cântarele de acum își datoresc dimpotrivă voga lor sau măcar partea cea mare, tocmai femeilor. Căci acel sfat vechi și se zice, ascultat, pe care-l primeau clientele croitoreselor de a-și alge modele de rochii în raport cu statura și corpolența lor, este privit azi ca o rușinoasă abdicare. Moda nu se mai mărginește la născocirea de modele noui, ea hotărăște în centimetri exacți lărgimea lor și a spațiilor rămânând descoperite. In aceste rochii mici, femeile sunt obligate să încapă uniform. De aici nevoia de a croi mai înainte corpul după măsurile rochiei, femeia cochetă dozându-și avar hrana după cifra cântarului consultat bi-lunar ca pentru o cură de boală grea.

Toate aceste silinți contra naturii nu au la noi, din fericire, rezultatul urmărit. E deajuns o plimbare pe Calea Victoriei ca să constați că majoritatea femeilor, în ciuda amenințătoarelor cântare de la fiece sută de pași, nu aduc decât de prea departe cu anguloasele și șuele croquis-uri din „Femina".

Iar sveltele midinete pariziene vor mai râde mult timp confecționând acele rochii făcute pe enorme măsuri speciale, neîntrebuințate la Paris, destinate stocului **„bon pour l'Orient"**.

ALICE GABRIELESCU

Știința și Vaticanul

Vaticanul și Știința! Știința și Papa... Fără voie gândul ne sboară cu veacuri înapoi, la **Clement VIII**, cel înspăimântat foarte la știrea că pământul se mișcă... la Galileu, la Copernic, la Giordano Bruno, martiri ai intoleranței papale. Bătrânul învățat din Pisa a putut scăpa dela rug, numai abjurând în genunchi, convingerile sale științifice: — Ego Galilaeus Galilaei..... fiul decedatului Vicenție Galilei, florentin, în etate de 70 de ani, adus înaintea judecății, îngenunchiat în fața Măriilor Voastre, Inalți și Prea Sfinți Cardinali Inchizitori..... **E pur și muove!** Pământul, totuși, se mișcă, lumea și ideile se mișcă, înaintează, se eliberează.....

D. Pierre Chaulaine ne aduce, într'un volum cu luminoase pagini de optimism, această bună-vestire: Știința a pătruns în Vatican, razele ei au rupt storurile groase ale intoleranței. Biserica nu se mai teme azi de adevărurile științifice. **„Nu e nicio incompatibilitate între știință și credință, — zice cardinalul Gasparri. Biserica nu oprește pe savanți de a cerceta cauzele fenomenelor științifice, deci să caute adevărul științific, căci suntem convinși, adaogă cardinalul, că acele cauze inițiale ale fenomenelor se datoresc voinței divine".**

Papa Pius XI e un erudit; se interesează de lucrările savanților și ale academiilor științifice din Europa, încurajând desvoltarea tuturor științelor. Există la Vatican o Academie de știință prezidată de un adevărat savant, părintele Gianfranceschi. Ședințele inaugurale sunt prezidate de însuși papa. **„Credința nu împiedică de loc spiritul științific, precum știința nu vatămă credința. Religia și Știința urmăresc acelaș scop cercetarea adevărului".** Aceste sunt cuvintele de aur rostite de părintele Gianfranceschi, la o recentă ședință a Academiei pontificale. Membrii ordinari și corespondenți ai Academiei aparțin tuturor națiunilor de pe glob. Când la ședințe urmează să se examineze o chestiune de mare importanță, cum a fost bunăoară, să se ia în desbateri teoria relativității a lui Einstein, Academia trimite invitațiuni la cei mai mari savanți din Roma, chiar dacă nu sunt membri ai Academiei pontificale. Chestiunile sunt expuse și desbătute în modul cel mai prietenos, în spiritul cel mai liber. Când la ședință sunt de față și persoane laice, nu se pune niciodată chestiunea confesiunilor religioase. Fac parte din Academie, nu numai clerici eruditți, ci și persoane laice, mulți **liber-cugetători**, ba, și **numeroși învățați evrei** sunt membri ai Academiei Vaticanului.

„Nu vedem în acești academiciani israeliți, decât niște oameni de știință și spirite distinse", zice părintele Gianfranceschi.

Pentru întreținerea acestei academii și a numeroaselor cursuri ce se predau, papa cheltuește de multe ori din caseta sa personală. Papa a trimis acum doi ani, pe cheltuiala sa, doi savanți în Africa Centrală pentru importante studii de etnografie. Se interesează mult de progresele telegrafiei fără fir; în camera papei e instalat cel mai perfecționat Radio. La ultima ședință inaugurală a Academiei pontificale de Știință, papa a pronunțat cuvinte de sublimă toleranță și perfectă înțelegere a timpurilor noui.

Adresându-se membrilor academiei, clerici și persoane laice, catolici și protestanți, liber-cugetători și evrei, șeful suprem al bisericei catolice romane a spus:

— „Ceeace faceți Dv. aici îmi place, pentrucă Dv. faceți binele, binele care ia forma și numele de adevăr și adevărul e Dumnezeu. Când Isus a trimis apostolii să vestească lumii învierea sa, el le-a dat înainte de toate, misiunea să semene învățătura și adevărul, căci adevărul, **a zis Mântuitorul, ne va face liberi".**

Dacă Sanctitatea Sa romană ar fi știut românește, sigur că ar fi adăogat:....căci, domnii mei, nu vremile stau sub om, ci bietul om sub vremi".

A. A. LUCA

Cronica Aviației

La Dorthmund, Westfalia, în prezența a 100.000 de spectatori, a avut loc un mare concurs de aviație pentru obținerea titlului de campion național al Germaniei. In cinstea lui „Bremen" care a învins, în zborul peste Oceanul Atlantic, serbarea s'a deschis cu trecerea unei „Stafete": dela cei mai buni „fugari"-atleți ai Germaniei. „stafeta" a fost primită de bicicliști, predată apoi succesiv — jokeilor, motocicliștilor și automobiliștilor: — toți sportsmeni de „supremă marcă", — până a ajuns la aviatorii, care tocmai în acea clipă porneau în zbor. Apoi aviatorul Raab a sburat cu monoplanul lui Blériot, motorul „Gnome" de 90 h. p., cu care însuși Louis Blériot trecuse Canalul Mânecei în 1910: celebrul zbor istoric!

După aceia a urmat concursul de campionat. Dintre zeci din cei mai abili aviatori ai Germaniei, locotenentul Udeth cu „flamingo albastru" al său s'a dovedit superior tuturor celorlalți concurenți: lăsându-și avionul în poziție orizontală, se învârtea ca un tirbușon; oprind motorul, făcea „loopinguri" duble, chiar numai la câți-va metri deasupra terenului, etc. Udeth a fost proclamat campion pan-german al Aviației.

El s'a antrenat în cursul iernei și a studiat vânturile Oceanului Atlantic. Cel târziu în August va zbura pe monoplanul Rohrbach în America.

Aviatorul Raab s'a distins deasemenea prin exibiții minunate. E acel Raab care construește și încearcă la uzina Oppel noua sa invențiune „aeroplanul-rachetă". Raab afirmă în „glumă", că peste doi ani va organiza excursii cu aparatul lui pentru mai mulți pasageri în... lună. Oricum, peste două-trei luni, are intenția să zboare spre New-York cu viteză de 1000 km. pe oră.

Solemnitatea s'a isprăvit după ce concurenții au terminat cu bombardarea baloanelor-nave. Aci Udeth s'a distins încă odată: a făcut un „looping" în jurul balonului, l'a aruncat în aer cu o bombă și a aterizat cu motorul stins.

In Octombrie va fi organizată o serbare a „Aviației Internaționale" pe acelaș câmp dela Dorthmund.

„Liliacul" peste Ocean.

Nichita Boliev, celebrul antreprenor al Cabaretului „Liliacul", unic în felul său, va zbura peste Oceanul Atlantic, din Canada spre Franța, însoțind în calitate de pasager, pe cunoscutul aviator Schiller care a reușit cel dintâi să vie în ajutorul avionului „Bremen" aterizat pe insula Greenly-Island...

Aviator îndrăzneț.

Casa de automobile Oppel și aviatorul german Raab construesc un aeroplan-rachetă pentru explorarea straturilor atmosferice dela mari înălțimi. Motorul va funcționa cu ajutorul exploziilor de gaze care vor eși din tuburi speciale și vor transmite energia descărcării îndărăt, la fel cu arma de foc. Viteza noului aeroplan-rachetă va fi de 1.000 kilometri pe oră. Astfel de motoare s'au și aplicat unui nou tip de automobil, dând rezultate excelente. Raab va întreprinde studierea condițiilor meteorologice la înălțimea de 8 și 10 mii de metri, în așa numita „stratosferă", adică dincolo de ultimii nouri. Se proectează înființarea unei comunicații regulate între Europa și America, prin zona stratosferei, cu ajutorul noului aeroplan-rachetă. Astfel Oceanul va fi trecut în 3—4 ore. Raab e decis după ce va face toate observațiile meteorologice, să se arunce jos cu o parașută, părăsind aeroplanul prevăzut cu o altă parașută uriașă, chiar dela înălțimea de 10.000 metri. Aeroplanul va trebui să aterizeze singur. Construcția tuturor acestor aparate e în mers. Primele zboruri sunt proectate pentru luna Iunie...

Banditîi-aviatori.

Intr'o gară mare din Statele Unite s'au furat 42.000 dolari din cassa de oțel spartă cu ajutorul sudurii acetilene. Până aci, cazul n'a prezintat nimic original. Dar banditii spărgători au fugit dela locul crimei, cu ajutorul unui aeroplan care îi aștepta aproape de gară. Peste un ceas n'a rămas în America nici o localitate populată care să nu fiifost anunțată și rugată să ia măsuri pentru prinderea tâlharilor aviatori. Telefonul și Radio au lucrat însă nu fi fost anunțată și rugată să ia măsuri pentru prinriza din lipsa de benzină a înșelat așteptările autorităților. Numai peste două zile aeroplanul a fost găsit la 400 chilometri dela locul crimei; iar criminalii au dispărut.

Umor Sovietic

Așa-i regula...

Comisia de control: — Spuneți-ne, tovarășe Portar, cine vine aci la serviciu cel dintâi: directorii sau slujbașii?

— Cel dintâi? Să vă spun, la noi e cași pretutindeni și totdeauna: mai întâi vine publicul, adică tovarășii vizitatori, solicitatori, petiționari etc...

O asemănare uimitoare

— După părerea mea, unii dintre beletriștii noștri scriu într'un mod care se aseamănă foarte mult cu literatura lui Rabindranath Tagore...

— Cum așa?

— Nu scriu nici ei în limba rusă...

La o prelegere

— Astfel, tovarăși, vedeți aci creierul unui bețiv, bine conservat în borcan...

— A știut să se învârtească al dracului omul! Creierul și l'a pus în spirt; și desigur că lucrează acum undeva la strângerea cerealelor pentru monopolul exportului de stat!

Curățenie în club

— Da, e curat la noi, în club: nici un pic de praf!

— Nu mai scuipă, nu mai aruncă gunoaie, nimeni?

— Ba, nu: pur și simplu nu mai are cine să scuipe.

Din aforismele sovietice

Eu critic cu îndrăzneală, de jos, ceiace a fost criticat de sus!...

Cronica Șahului

PROBLEMA No. 118

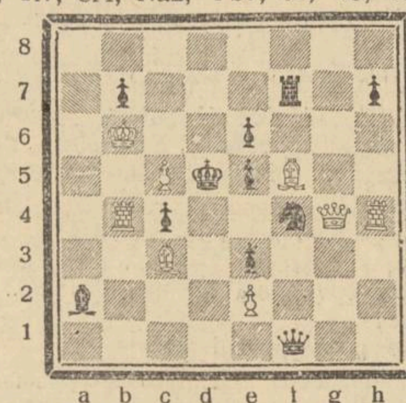
Din concursul nostru de probleme

Motto: „Sus la munte.."

(inedită)

Negru: (11 figuri)

Rd5, Df1, Tf7, Cf4, Na2, Pb7, c4, é3, é5, é6 și h7.

Alb (8 figuri)

Rb6, Dg4, Tb4 și h4, Nc3 și f5, Pc5 și é2.

Alb joacă și face mat în 3 mutări.

PROBLEMA No. 119

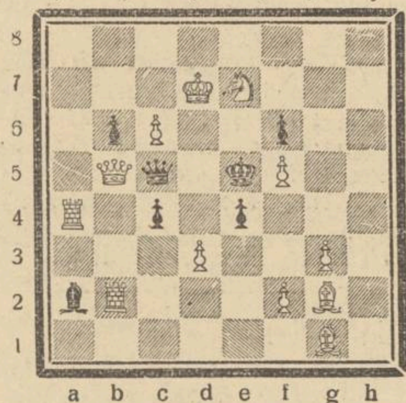
Din concursul nostru de probleme

Motto: «Equator II»

(inedită)

Negru (7 figuri)

Ré5, Dc5, Na2, Pb6, c4, é4 și f6.

Alb (12 figuri)

Rd7, Db5, Ta4 și b2, Cé7, Ng1 și g2, Pc6, d3, f2, f5 și g3.

Alb joacă și face mat în 2 mutări.

PARTIDA No. 51.

Jucată în concursul „Hakoah" din Viena.

Alb: **E. Glass.** Negru: **A. Takacs.**

Apărarea lui Alechin.

1. é2—é4, Cg8—f6; 2. Cb1—c3, d7—d5; 3. e4×d5, Cf6×d5; 4. d2—d4, g7—g6; 5. Cg1—f3, Cd5×c3; 6. b2×c3, Nf8—g7; 7. Nf1—d3, c7—c5; 8. Ta1—b1, 0—0; 9. h2—h4, Cb8—c6; 10. h4—h5, c5×d4; 11. Cf3—g5! albul a pornit la un atac impetuos; apărările negrului sunt reduse. 11..., Cc6—é5; 12. h5×g6, Cé5×d3+; 13. Dd1×d3, h7×g6; 14. Dd3—g3, Dd8—a5; 15. Dg3—h4, Tf8—d8; 16. 0—0, Da5×c3; Negrul nu-și dă seama de pericolul atacului advers și joacă la câștigarea pionilor. 17. Dh4—h7+, Rg8—f8; 18. Cg5—é4!! mutarea aceasta câștigă un tempo prețios și deschide diagonala Nc1. 18..., Dc3—c6; 19. Nc1—h6, Ng7×h6; 20. Dh7—h8 mat.

SOLUȚII

No. 85 (Motto — *O încercare* —) Alb: Rc8, Dd8, Ta5 și d1, Cc4, Nc1 și d5, Pd2 și é2. Negru: Rd4, Tc2 și h1, Ca8 și é1, Ng7, Pb3. Mat în 2 mutări. 1. Na3!

No. 86 (Motto — *Ar fi ușor dacă n'ar fi greu* —) Alb: Rg8, Dg6, Té4 și g5, Cc5 și f3, Na3, Pd2, f5, g2 și g3. Negru: Rd5, Dg1, Ta8 și h4, Cb8 și f2, Nd1 și h6, Pa6, b3, c6 și d7. Mat în 2 mutări. 1. Ca4!

No. 87 (Motto — *Miniatură* —) Alb: Rh3, Dd1, Cd5, Né6, Pc3. Negru: Rd3, Pd2. Mat în 3 mutări. 1. Nd7!, Rc4. 2. Da4+; 1..., Ré4 2. Dg4+.

No. 88 (Motto — *Ioniță Săndulescu* —) Alb: Rf7, Db8, Tf2 și g5, Cd3, Na4 și c5. Negru: Rc6, Tb5, Cd5, Na6. Mat în 2 mutări. 1. Td2. La 1. Nb6, Nb7! și negru nu mai e mat în a doua mutare.

No. 89 (Motto — *Timeo ferentibus* —) Alb: Rg1, Dc7, Té3, Cé1 și g3, Nd6 și f7. Negru: Rd4, Dc8, Tb5, Cb2 și d1, Nb3, Pc3, d5 și g5. Mat în 2 mutări. 1. Dc4+.

No. 90 (Motto — *Pas* —) Alb: Rc1, Dc7, Na7 și h5, Pb3. Negru: Rd5, Ca3, Na8. Mat în 3 mutări. 1. Nb8, Rd4. 2. Dé5+; 1..., Nb7. 2. Ng6.

No. 91 (Motto — *Excelsior I* —) Alb: Ré7, Ta5 și d4, Cg1 și g7, Nc1 și g4, Pg3. Negru: Rg5, Dé1, Té3 și h5, Cc5 și d2, Nd5, Pé6, f2, f3, g6 și h6. Mat în 2 mutări. 1. Nh3.

No. 92 (Motto — *Excelsior II* —) Alb: Rh7, Dh8, Td7 și é5, Cc5 și h6, Na7, Pb3. Negru: Rd4, Da6, Ta1 și g1, Cc2 și g2, Nb1 și é1, Pa3, b4, c3, d6, f4, g6, h4 și h5. Mat în 2 mutări. 1 R×g6!

No. 93 (Motto — *Excelsior III* —) Alb: Rc1, Da2, Tc5 și h4, Cé 1 și g5, Nb6 și g1, Pa3, b2, é5 și f2. Negru: Rd4, Tb3, Cg4, Nf5, Pa4, b7, c2, é6, f3, g2 și g6. Mat în 2 mutări. 1. Da1!

BIBLIOGRAFIE

REVISTA DE ȘAH anunță un concurs prin corespondență pentru cititorii săi. Amănunte detailate în corpul Revistei. Un articol asupra chestiunii campionatului mondial, note asupra deschiderilor, colțul începătorilor, partide, probleme, știri importante din lumea șahistă precum și numeroase diagrame, întregesc numărul pe Mai al acestei excelente publicații.

CORESPONDENȚA

Motto: Haduwiga I — Rectificarea nu a apărut pentru că problema e greșită; merge și 1. Nb7, a6 2. D×a6, etc...

Mai mulți cititori. — Toate problemele corecte care s'au trimes la concursul nostru, vor apare în ordinea aproximativă a primirii lor.

P. I. NEGREANU
CAMIL SENECA

Curiozități

Soarele artificial pentru mineri

Minerii englezi suferă mai mult decât ceilalți de lipsa de soare, minele Angliei fiind situate parcă intenționat prin localitățile unde ceața și ploile transformă până și vara în toamnă umedă. In ultimul timp, experiențele au dovedit însă, că minerii acelor locuri, mai ales cei tineri, fiind supuși sistematic acțunii razelor ultra-violete (soarele artificial de mare altitudine), recapătă sănătatea și-și măresc greutatea corpului, scăpând de toate manifestările de slăbiciune și de debilitate prematură. E deajuns ca de două ori pe zi să petreacă câte un sfert de ceas în camera cu „soare artificial" (la prânz și seara, eșind din mină), pentruca urmările muncii grele din adâncurile pământului să le fie complect înlăturate. Incurând, statul Britanic va introduce pretutindeni, la gurile minelor, acest tratament cu ajutorul soarelui artificial. Deci vor dispare, însfârșit, cele mai importante cauze ale nemulțumirii acestor oameni-„cârtițe" adevărate. Ajunși la munca numai de șase ore pe zi (în două reprize a trei ore fiecare), ei se vor simți oameni, după trei secole de cea mai neagră și vătămătoare meserie din istoria omenirii...

Canibalii și carnea de femee

Exploratorii francezi din insulele Nouile Hebride au comunicat Academiei franceze că antropofagii de acolo au hotărît să nu mai mănânce carne de femee, deși carnea de femee era considerată până acum ca o delicatesă. In ultimul timp ei au ajuns însă la convingerea că femeia e o creatură inferioară și de aceia au renunțat la ea..

Carnea albilor este mai bună, după părerea canibabilor, decât a tuturor celorlalte rase și mai ales e căutată carnea de albi tineri între 15-21 ani.

Jazz-Band-ul interzis la Constantinopol

Jazz-Band-ul se bucură de câți-va ani încoace de mari succese la Constantinopol. Insă unele cercuri intelectuale turcești au declarat că „Marea Muzică Negriteană" e absolut antiestetică și au început s'o combată într'un mod foarte original: au tocmit niște apași care atacau zilnic pe muzicanții Jazz-Band-ului, snopindu-i în bătăi. După o lungă serie de scandaluri, Prefectul Constantinopolului a interzis definitiv Jazz-Band-ul...

Dorul american de independență

Juanitta Wilson, de 16 ani, fiica unor părinți americani foarte bogați, a venit la Paris la sora ei căsătorită și stabilită în Capitala Franței. Aci Juanitta nici nu eșia singură în stradă ci apărea pretutindeni însoțită de sora ei sau de guvernantă. Vizita muzee, învăța limba franceză și făcea excursiuni prin oraș și împrejurimi. Intr'o zi Juanitta a dispărut din casă fără să-și ia bani sau ceva din bijuterii. Poliția pariziană n'a putut să-i dea de urmă.

Or, într'o seară a sunat telefonul în casa sorei Juanittei, și o voce abia auzită a spus:

— Sunt eu, Juanitta. Am nevoe de pașaportul meu și de carnetul meu de identitate, fiindcă mi-am găsit un post ca soră de caritate. Vreau să trăesc independentă...

Juanitta, deși a fost găsită astfel, s'a lăsat apoi cu greu convinsă să se întoarcă acasă și să nu mai repete gafa...

Valea leproșilor

Pe insula Taiti (Oceanul Pacific), la câtiva chilometri de portul Papeti, se întinde un minunat bulevard. Noaptea, în lumina lunei, aci dansează tineretul taitean, atât de svelt. Dar această alee duce mai departe spre o vale acoperită cu pădure deasă. Un stâlp de graniță și un lung podeț arată la marginea pădurii, că dincolo se află intrarea în locul groazei: *satul leproșilor.*

E greu să ne închipuim un contrast mai izbitor decât acesta: în mijlocul celei mai bogate naturi tropicale — sute de oameni nenorociți, condamnați. Unii nu mai văd și abia se mișcă: obrajii, nasul, ochii, buzele le-au și fost roase de lepră. Alții mai au câte o mână sau un picior. Sunt și nenorociți la care abia acum cade pulpa, bărbia, urechile, coasta.... O fată cu aspect sănătos, zâmbitoare și chiar veselă, are o pată roză pe spate: molima a și înstrăinat-o de restul lumii. Pata aceasta nu e dureroasă; dar nenorocita neputând să fie vindecată, e obligată să trăiască în acea vale până la moarte. Ea își va vedea părțile trupului putrezind și căzând una după alta... In acest sat înfiorător de tăcut, cei vii se deosebesc de cei morți numai prin faptul că sunt conștienți încă de situația lor...

Lepra e molipsitoare, microbul ei însă nu e cunoscut. Medicina, chiar în urma unei diagnoze făcute la timp, nu poate ușura această boală decât foarte puțin. Copiii care stau în aceiași casă cu bolnavii, se molipsesc cu siguranță. Luați cu totul dela o mamă îmbolnăvită, rămân însă sănătoși.

Sunt localități pe pământ, unde condițiile naturale favorizează întinderea leprei: și insulele Taiti sunt tocmai astfel de locuri. Unii sceptici cari s'au stabilit acolo, deși taitenii îi preveneau asupra pericolului, au pierit din cauza acestei înspăimântătoare boale. Se mai găsesc și acum câtiva albi în „Valea Leproșilor".

Alții, neîncrezători la început, și molipsiți mai târziu, părăsesc această colonie, și se reîntorc în Europa, unde nimeni nu le cunoaște tragedia. Un Alb, la primele simptome de îmbolnăvire, dacă nu e denunțat, scapă de soarta groaznică care l'ar îngropa de viu în „Valea Leproșilor", și pleacă; dar boala nu-l cruță. El câștigă câtiva ani numai, până când semnele slabe ale boalii îi mai îngăduie conlocuirea cu alți oameni; dar, de fapt, el nu face decât să propage molima — mai departe.

— Cunosc circa 40 de leproși care s'au întors în Franța, — a povestit jurnaliștilor un bătrân medic al coloniei Taiti; — unii chiar mi-au scris. Știu că un lepros e astăzi chelner la Paris, altul e franzelar la Bordeaux. Adresele nu le cunosc, bine înțeles...

Există legi care cer imediata izolare a unui nou bolnav lepros. Din nenorocire însă, nu se pot izola oamenii care, fiind conștienți de boala lor, nu se adresează doctorilor.

Un detaliu interesant: pretutindeni leproșii au dreptul să se căsătorească cu femeile bolnave de lepră...

Scriitorii parlamentari

Presa franceză relevă faptul că în alegerile trecute au căzut foarte mulți literați, și numai trei scriitori au reușit să fie aleși deputați, din care numai unul — Gemistler, autorul „Vieții lui Hoffman", e destul de cunoscut... Au trecut timpurile când corpul electoral ținea mult ca un Hugo sau Lamartine să ia parte la lucrările legislative.

Cărţi şi Reviste

ION PILLAT: INTOARCERE
Editura Petre Cătunaru, Bucureşti

Intre pretinşii noştri Europeni versurile lui Ion Pillat au fost, odinioară, notă nouă, stranie, neaşteptată... mirare. Azi, el şi-a luat locul ce i se cuvine „pe părticica de moşie şi de suflet strămoşesc din via de pe Argeş sau ogorul de pe Prut".

„Intoarcere" e întoarcerea din toată opera poetului spre Casa amintirii, spre lucrurile tainice ale trecutului, spre zâmbetele copilăriei şi amintirea morţilor, spre cultul strămoşilor şi altarul naturii care e vatra şi căminul din inima patriei. E ca o poruncă neîndurată a sângelui, instinctul care-l mână spre leagănul de unde am roit odată, spre lumea păgână a vremurilor vechi şi dă glas acelei „Rugi păgâne", vocea gliei hrănită şi îngrăşată cu sângele nostru de o mie de ani.

Azi unul sunt, de-un sânge, cu aprigul Centaur,
Colind pădurea largă cu el rătăcitor...

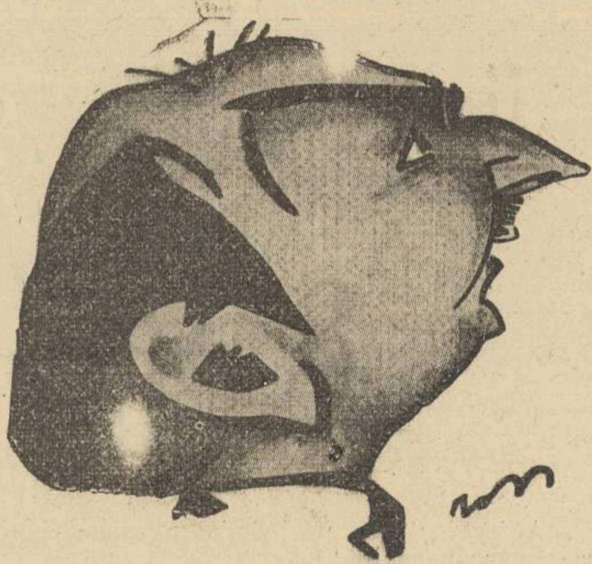
. . . .

Artemis dă în lături a vremurilor zgură.

Iar din ruinile altarelor Dianei „prăbuşite'n ciorchine de bozii", cel din urmă centaur tot se mai iveşte câteodată:

Din codri plini de freamăt eşind nemuritor,
Cu două piepturi albe sub luciul lunii, pare
Un bust uitat de veacuri pe-un soclu mişcător...

Dar ţăria antică, primitivitatea aspră se înduioşează la el îndată de nostalgia trecutului, regretul visului neîmplinit, pietatea morţilor şi un misticism de o spiritualitate şi

Ion Pillat

sensibilitate cu totul diferită de accentul pământesc şi senzual al cântecelor sale păgâne:

De-acuma uită omul ce-ai fost o clipă,
Fii numai aşteptarea fiorului divin
De-odată eşti beţia ce n'o dă nici un vin,
Şi sufletu-ţi pătrunde ca'n ceruri o aripă —
In stepa răscolită de vântul aprilin

Versuri cu care încep unicile şi minunatele „Cântece de stepă" sau încă acelea şi mai caracteristice din poezia „Dezrobire", în care poetul caută să redea voluptatea sufletului de a nu mai fi pământ.

Sunt vânt ce se ridică în bucurie mare...

. . . .

Văzduhuri, care treceţi nesupărate'n mine
Şi mă purtaţi prin aer vibrând ca un catarg,
O, vânturi curgătoare ca sângele în vine,
Mă arde'n piept suflarea puterilor divine,
Ce lumi întruchipate le'mbracă şi le sparg...

In toate e o sensibilitate foarte personală care colorează elocinţa poetului şi o împiedică de a cădea în retorism. Pe când descrierile sunt cumpătate, în culori pastelizate şi reprezintări stilizate ca în nişte stampe vechi, de o primitivitate rafinată, ca în „Fereastra pe mare", „Amor" „Seara la Miorcani", etc.

Versul său uşor şi muzical, ce are atâta spontaneitate, este, nu trebue să ne înşelăm, un vers foarte îngrijit şi foarte lucrat în vederea expresivităţii. D-l Pillat are pasiunea formei şi o iubire preţioasă şi erudită a formelor verbale, care-l înrudeşte de-aproape cu fiii pământului românesc.

Iubirea Românului pentru podoabe alese şi strălucitoare în hainele, armele, uneltele lui de lucru, şi casa de hodină, se vădeşte şi în arta d-lui Pillat. Cu graiul său plin de cuvinte rari şi sonore, de archaisme alăturate cu îndrăzneţe vocable abia împământenite, şi-a creat o limbă suavă şi substanţială în acelaş timp, o limbă ce e originalitatea lui şi a cărei unică muzică se potriveşte atât de bine inspiraţiunii şi conţinutului poemelor sale. Ar fi multe încă de spus asupra semnificaţiei întregei opere poetice a d-lui Pillat, dar aceasta ar cere un studiu şi aci nu facem decât o modestă dare de seamă.

IZABELA SADOVEANU

Saşii din Ardeal şi limba germană

In revista germană din Braşov „Klingsor", d. H. Zillich se ocupă de felul cum vorbesc saşii din Ardeal limba germană literară şi face următoarele interesante reflexiuni:

„Un om glumeţ a răspândit zvonul, că noi, saşii, am vorbi o germană frumoasă. Adevărul este însă, că noi nu numai că am luat dela mediul străin, accente străine spiritului limbei germane, ci dispunem de o comoară de cuvinte mult prea redusă. Şi observaţia aceasta se potriveşte nu numai la cei fără cultură. Conversaţiile tineretului nostru — ascultaţi pe liceanii noştri — se scurg într'un jargon de limbă literară, săracă în expresii şi bogată în accente străine. Dar aceste conversaţii mai sufăr şi de defecte sintactice şi gramaticale, de care tinerii noştri îşi dau numai decât seama când se duc în Germania. Folosirea în sens greşit a timpurilor trecute şi greutatea cu care se exprimă descopăr atât de mult sărăcia limbei noastre, încât un străin rămâne foarte uşor cu îndoiala dacă suntem sau nu germani".

După aceste observaţiuni generale, d. Zillich arată, în felul său sarcastic, că în această sărăcie de cuvinte este însă o foarte prodigioasă vorbărie, care se lăfăeşte la toate întrunirile, la banchete şi la şedinţe festive.

„Cele mai îngrozitoare cuvântări spune d. Zillich, sunt acelea ale „burghezilor" încrezuţi, ale demagogiei burghezimii înbâcsite. Ce săraci cu duhul, ce goi şi fără vlagă sunt aceşti burghezi, care se bat în piept cu mimicnicia lor. Rânjind îţi şopteşte cineva la ureche, că oratorul este un adversar al aceluia, pe care îl ridică în slava cerului".

In felul acesta tânărul scriitor sas din Braşov face un aspru rechizitoriu conaţionalilor săi, cari confundă origina lor germană cu valoarea germanismului adevărat.

„Liceanii noştri să înveţe a vorbi limba germană, să fie lăsaţi repetenţi la gramatica germană şi să fie constrânşi a-şi exprima liber *ideile*. Trebue trezit simţul limbei la tineri, pentru ca ei, când vor fi oameni maturi, să nu se joace cu una din cele mai bogate şi expresive limbi, cum umbli cu o târfă . Numai când va dispărea frazeologia din rândurile celor culţi, vor învăţa şi demagogii de profesie a vorbi, a simţi şi a gândi mai bine".

Cele scrise în revista germană dela Braşov se potrivesc, prin analogie, foarte bine şi la majoritatea românilor ardeleni, cari sunt în aceeaşi situaţie faţă de limba literară românească, în care se găsesc saşii din Ardeal faţă de limba literară germană.

VIKTOR ORENDI-HOMMENAU: Literatur und Volkskunst der Rumänen
Timişoara 1928

Broşurica aceasta de 40 de pagini, foarte îngrijit tipărită pe hârtie velină şi cu 25 de ilustraţiuni reprezentând portrete de scriitori români şi tipuri de costume naţionale, e o lucrare făcută cu apreciabila intenţiune de-a familiariza publicul german cu literatura şi arta populară a poporului român. Intr'un cadru atât de restrâns, din care cea mai mare parte e ocupată de cele 25 de ilustraţiuni, era fatal ca expunerile autorului să sufere din cauza prea marei concentrări ce a trebuit să li se dea.

Acestei împrejurări, credem, trebue să i se atribue şi faptul că autorul s'a oprit mai cu seamă asupra acelora dintre scriitorii români, cari într'un fel sau altul şi-au manifestat simpatiile faţă de minorităţile etnice din ţară, mulţumindu-se în schimb ca pe ceilalţi să-i amintească doar într'un tablou nominativ, fără a le face cel puţin o caracterizare cât de sumară.

Fără a-i putea recunoaşte o valoare literară sau ştiinţifică, broşura d-lui Orendi-Hommenau trebue apreciată pentru intenţiunea bună ce-o urmăreşte de-a contribui, cât de puţin chiar, la cunoaşterea literaturei şi artei noastre populare, despre care autorul are cuvinte elogioase.

ION BĂILĂ

HENRY POULAILLE: — LE TRAIN FOU (roman-film),
Edit. B. Grasset, Paris

Autorul substanţialului studiu asupra lui Charles Chaplin şi a altor lucrări de critică cinematografică, a vrut să dovedească printr'un „roman film" că metoda cinematografică ar putea fi aplicată şi în literatură. Henry Poulaille crede că expresia scrisă poate fi înoită printr'un „stil cinematografic". Aceasta e încă o problemă pentru viitor. Literaţi ca Barbusse (care şi-a subîntitulat un volum de nuvele: „trei filme"), Giraudoux, Morand, Maurois, Elie Faure şi alţii nu dispreţuesc acest stil. Unele opere ale lor par scrise pentru a fi filmate. Blaise Cendrars şi C. F. Ramus au scris pagini cinematice, într'un ritm apropiat de acel al imaginilor cari rulează pe pânză.

Se pare că Henri Poulaille a găsit cel mai potrivit subiect pentru a da un adevărat roman-film: **Le train fou**, o povestire rapidă, fără nici o trăsătură descriptivă ori analitică; totul e mişcare şi imagină. Tot ce e scris e visiune directă, în neîncetată desfăşurare. Astfel, prin stilul cinematografic, literatul ar putea crea o nouă sensibilitate — şi chiar o nouă poezie.

Subiectul romanului e extrem de simplu. Un tren rapid, ale cărui frâne noui s'au dovedit slabe faţă de viteza lui, nu mai poate fi oprit. El aleargă pe drumul său de oţel cu 100 kilometri pe oră. Străbate gările ca un bolid, mereu înainte. Drama sporeşte cu încetul. Mecanicii îşi dau seama, cei dintâi; apoi, şefii de gară — în cele din urmă călătorii. O întreagă reţea de căi ferate, devine un sistem nervos cuprins de panică. Totuşi, catastrofa trebue evitată. Mecanicii cari au supra încălzit monstrul de fier, se trudesc să-i golească măruntaele încinse; dela o gară la alta, telegraful transmite ordine de eliberare a liniilor — şi „trenul nebun" trece ca un uragan... Direcţia generală — creerul care ordonează sistemul nervos — vrea să înfrângă fatalitatea deslănţuită: ordinele ei sunt ascultate prompt şi monstrul cu cinci sute de călători cari aşteaptă moartea din clipă în clipă, are mereu drumul liber pe sute şi sute de chilometri, până ce e îndrumat pe o linie laterală, părăsită. O linie circulară, care îl epuizează încet-încet... Căci mecanicii au isbutit şi ei să golească locomotiva de jăratec. Şi când trenul nebun se opreşte — victoria omului asupra maşinii (care nu e decât o fatalitate mecanică), apare simplă şi grandioasă. Dar şi meschină: — de pildă, unul din călători, care îşi făcuse testamentul în toiul goanei, il rupe îndată ce primejdia a fost înfrântă. Ceilalţi au revenit la „normal", ca animalele la hrana şi la culcuşul lor. In adevăr, precum spune Barbusse, omul e o „maşină de uitat"!

Henry Poulaille a tratat un subiect fantastic cu mijloace extrem de realiste. Nici un efort de a emoţiona. A scris în acelaş tempo, ca şi „trenul nebun". Capitole de două-trei pagini, însă pline de imagini, de gesturi, de sentimente şi fatalităţi. O carte curioasă, dar şi o carte în care palpită viaţa.

— E. R.

Marcel Prévost

Unul din cele mai cunoscute nume şi unul din cei mai citiţi romancieri ai literaturii contimporane franceze, — datorită mai ales frivolităţii elegante a celor mai multe din subiectele volumelor lui.

S'a născut în 1862 la Paris, şi-a făcut prima educaţie la un institut de iezuiţi, apoi a urmat şcoala politechnică, a fost până în 1891 funcţionar la fabrica de tutun din Lille şi a trăit apoi de atunci la Paris ca literat şi cronicar mult preţuit al jurnalului „Figaro". In 1887 a debutat cu romanul său psihologic „Scorpionul", tras din experienţa făcută în anii trăiţi la iezuiţi. A urmat o serie de romane şi povestiri în care ne desvăluie — cu o spirituală ironie şi fină observaţie, dar şi cu o indulgenţă ce merge prea departe, — viaţa intimă şi mentalitatea unor anumite femei moderne. Citām câteva cunoscute titluri în acest gen: „Verişoara Laura", Demi-virginele", „Grădina secretă", etc., etc.

Dela o vreme însă sensualul scriitor pare a se fi cuminţit, şi în cele două romane ce au urmat apoi sub titlul general : „Fecioarele tari", precum şi în „Scrisori către Françoise" el părăseşte problemele pur erotice şi tratează, cu o vădită seriozitate morală, situaţia fetei de sine stătătoare, din punct de vedere psihologic şi social.

Această „cuminţire" de sigur, şi bine înţeles scânteetorul lui talent, i-au înlesnit primirea în sânul Academiei franceze.

Un impresionant roman al unei artiste : **„Flacăra înăbuşită"**, din pana lui măiastră şi tradus de poetul **D. Nanu**, a apărut în româneşte în ultimul No. (173) al **„Lecturei"**.

Premiul Nobel a făcut cunoscut în toată lumea numele marelui scriitor polonez

LADISLAS REYMONT,

autorul romanului, popular azi în toate ţările, „ŢĂRANII".

Reymont e un scriitor realist, care zugrăveşte natura în fraze minunate, cunoaşte ca nimeni altul sufletul ţăranului, iar pentru sănătatea morală din scrierile lui a fost aşezat încă dela inceput printre scriitorii cei mai originali.

In BIBLIOTECA DIMINEAŢA au apărut, în excelenta traducere a d-lui Al. Iacobescu,

CÂTEVA POVESTIRI

ale lui Ladislas Reymont, în cari se evidenţiază toate marile însuşiri ale celebrului scriitor şi în cari expresia rustică şi populară ia forme surprinzătoare, de o vigoare neobişnuită.

CITIŢI

CEI TREI MUŞCHETARI

Roman de AL. DUMAS Operă completă 700 pagini Lei 70

NOU

Pescarul din Islanda

de PIERRE LOTI

(Traducere de ION PAS)

Editura „Cugetarea" (Mătăsari 23) **Lei 50**

INSTITUT DE BEAUTÉ **SALON DE COAFURA**

LOUIS & LEON

Bucureşti—Calea Victoriei No. 4¹-Tel. 308|88

Postiche de artă. Aplicaţiuni cu HENNÉ veritabil | **Parfumuri originale franceze şi articole de înfrumuseţare**

voile, beteală, ornamente de lămâiţă se dau cu chirie

„PILOCARPINA"

Unic remediu contra căderii părului şi distrugerii mătreţei.

Criza culturii moderne

Memorii şi desbateri la Institutul Social Român

Alături de ciclul asupra politicei culturei, Institutul Social Român de sub preşidenţia d-lui prof. D. Gusti a organizat un al doilea, cu discuţii contradictorii, asupra fenomenului cultural în sine.

In şedinţa de Mercuri 23 Mai, a avut loc memoriul d-lui Bagdasar asupra crizei culturei moderne. D-sa a arătat, în mod cu totul obiectiv, ferindu-se să ia o atitudine personală, care sunt cugetătorii care au crezut a putea spune că o **criză** a culturei noastre moderne şi mai ales contemporane **există.**

Cei care au luat cuvântul în urmă, au încercat să discute cealaltă problemă; s'au întrebat dacă autorii care susţin existenţa unei crize a culturei din zilele noastre **au sau nu dreptate.**

Astfel, d. Sanielevici constată, cel puţin în ce priveşte cultura contemporană, o vădită scădere calitativă. Numărul de oameni culturali e în creştere; dar rezultatele activităţii lor alcătuesc un regres. Un manual de acum patru zeci de ani e mai bun ca unul de astăzi. Savanţii contemporani, literatorii actuali, sunt mai puţin creatori decât cei de odinioară.

D. Tudor Vianu a vorbit cu melancolie de sentimentul pe care unii oameni — şi d-sa printre aceştia — îl au astăzi şi anume de sentimentul că culturei noastre i-a murit sufletul. Şi explica această impresie prin lăcomia cu care ne-am obicinuit acum să consumăm exhaustiv şi epuizant toate valorile culturale. Dintr'odată asimilăm tot actualul, în întregime. O poftă de „jouissance" ne face să ucidem, prin consumare, viaţa lucrurilor spirituale.

După cum vedem, sunt aci numai **impresii.** Păreri şi intuiţii personale. Iată de ce, un istoric istorizant, d. conferenţiar universitar Vlădescu a putut pretinde preciziuni şi a cerut, dârz, să i se spue dacă există sau nu există o criză a culturei. „E, dom'le? — sau nu e, dom'le?" Şi adăogă: „până nu mi se răspunde la aceste întrebări precise, nu pot să mai pun altele".

In fond, problema trebue pusă constatativ sociologic. Atunci când sociologul are de a face cu **păreri** (care totdeauna sunt colective, căci altminteri n'ar avea succesul pe care li-l constatăm) nu trebue să se întrebe, chiar dela început, dacă ele sunt sau nu **îndreptăţite.** Ele **există.** Şi asta e deja un fel de justificare. Succesul lor nu dovedeşte — cum vrea d. Sanielevici — că ele corespund **adevărului** propriu zis. Succesul e o dovadă că doar corespund unei **anumite realităţi,** nu oricăreia, ci uneia particulare, pe care sociologul tocmai trebue să o găsească, să o identifice, şi să o explice.

Care este realitatea care a stârnit toate acele credinţi în existenţa unei crize a culturei moderne şi contemporane?

Aceasta e întrebarea cu adevărat obiectivă, sociologică. Şi iată cum i s'ar putea, măcar sumar, răspunde.

* * *

Cultura modernă are multe trăsături. Dar este una pe care nimeni nu o contestă: e mai relativistă ca cea de altă dată. Nu se mai crede în adevăruri absolute. Apoi, ca un corolar, cultura actuală nu e dominată de principiul autoritativ, ci de acel mai flexibil al liberii discuţiuni. Deja de mult, Hoeffding spunea că ceeace deosibeşte pe antici de moderni e caracterul static al mentalităţii celor dintâi. Şi d. Bagdasar în memoriul său atrăgea atenţia asupra preferinţelor pentru istorism şi psihologism, pentru dinamism şi relativism, al culturei recente, spre deosebire de aceea statică, dogmatică şi absolutistă de odinioară.

Aceasta înseamnă un lucru foarte precis. Este că cultura noastră e dominată de ideea de **noutate.** Inainte vreme, noutatea erà o infracţiune culturală. Erà o crimă a gândului. Civilizaţie era sinonim cu ascultare de valori respectabile, supunere la concepţiuni fixe.

Veacul al XVIII-lea a fost care a teoretizat mai bine acea revoluţie — care începe dela Renaştere, se continuă cu reforma, şi se termină cu Convenţiunea: Este victoria Liberului Examen, ale cărui rezultate — tocmai pentru că e liber — nu se cunosc dinainte, şi pot fi oricari, şi sunt întotdeauna o **noutate anterior ignorată.** A examina liber înseamnă a nu te teme de oricare ar fi concluzia la care vei ajunge. Panica în faţa noutăţii începe să nu mai existe. Noutatea devine o valoare pozitivă, pentru a sfârşi prin a se înălţa în capătul scării valorilor.

Cum se traduce în conştiinţele oamenilor o asemenea subtituţie de valori? Cum se oglindeşte în sufletele noastre această vogă pe care ideea de noutate a căpătat-o numai de câteva veacuri?

Echivalentul afectiv al ideii de noutate este sentimentul schimbării, al devenirii, al instabilităţii. Odată cu succesul ideei de noutate, trebue să constatăm o intensificare a sentimentului devenirii. Deja Hegel îşi întemeiase întreaga lui filozofie pe acest concept. Darwin îl întinde la toată lumea vie. Iar Spencer îl aplică, în amănunte, la viaţa sufletească. Apoi evoluţionismul — care era relativ lent — capătă un tempo mai nervos. Voga crescândă e acum a **istorismului,** a mentalităţii istorice, care vede în fiecare moment dela Dumnezeu o schimbare, un fenomen care n'a mai fost şi nici se va mai repeta vre-o dată. Istorismul e paroxismul ideii de noutate şi al sentimentului de instabilitate.

Dar toate aceste fenomene mai pot fi numite şi cu o altă vorbă, tot atât de proprie: sentimentul schimbării se mai poate chemà şi **sentimentul crizei.** Căci tocmai aceasta înseamnă o criză. O anumită stare dispare; dar nu moare, ci devine altceva. Şi trecerea aceasta dela ce a fost la ceea ce nu e încă, momentul acesta de intersecţie se numeşte: **criză.**

Participanţii dela discuţia din seara de 23 Mai au omis să definească ce e o criză. Şi au uitat că este un domeniu al sociologiei în care se lucrează mult cu această noţiune. Este ştiinţa economică. Acolo, se numeşte criză un moment de tranziţie dela o perioadă de **„essor"** (care nu e încă criză), de avânt şi de „hausse" a tuturor valorilor, la o altă perioadă, **care nu mai e nici ea criză,** ci lichidarea ei, perioadă de **depresiune,** de „baisse" a tuturor valorilor. Criza e punctul geometric de intersecţie al acestor două perioade. Este momentul de maximă instabilitate.

Ei bine, acest sentiment de instabilitate, acest sentiment de criză, orice consumator de cultură din zilele noastre îl are, şi îl practică neîncetat. El alcătueşte nota dominantă a mentalităţii contemporane. E pâinea cotidiană a civilizatului de azi. El nu mai sperie, ca un cataclism. E permanentizat. Ne dă o voluptate particulară, care învălue orice percepţie de cultură. Nu mai putem concepe civilizaţia decât ca un progres vecinic în curs. Mentalitatea noastră se caracterizează prin aceea că sentimentul crizei a ajuns o stare sufletească **normală.**

Să nu se spună că este aci paradox. Căci economiştii — care s'au ocupat cel mai ştiinţific de noţiunea de criză — sunt de acord să declare că criza departe de a fi ceva anormal e tocmai mecanismul necesar şi unic prin care anormalul se normalizează. In economia politică a ajuns banalitate constatarea că o criză este procedeul automat de reechilibrare al unui dezechilibru anterior.

Aşa dar, sentimentul crizei — **îl avem.** Il avem cu toţii. Il avem în tot momentul. El face parte integrantă din civilizaţia contemporană. Ii alcătueşte acesteia suprema ei podoabă.

Căci ce poate fi mai victorios în rândul victoriilor umane decât tocmai reuşita unei contemplări senine a primejdioasei noutăţi? Toată aşa zisa „educaţie a caracterului" e bazată pe construirea unui aparat de adaptare promptă la noutăţi neprevăzute. Ce e curajul, cea mai mare a noastră virtute dacă nu familiarizarea cu acel sentiment al insecurităţii în faţa lucrului cu totul nou, în faţa schimbării neîncetate?

Şi dacă e adevărat că sentimentul crizei este **piatra** fundamentală a culturei noastre de astăzi, dacă el face parte integrantă dintr'însa — mai putem oare să ne mai mirăm că filozofii consideră criza culturală ca o realitate?

Dar poate tocmai de aceea, trebue să conchidem că o criză a culturei contemporane **nu există.** Căci dacă această cultură se bazează pe sentimentul dominant al crizei, însamnă că dacă un asemenea sentiment s'ar stinge, s'ar stinge odată cu el, însăşi cultura pe care dânsul o colorează şi-i dă un fundament. Dacă ar dispărea din sufletele noastre sentimentul crizei, atunci întreaga cultură actuală s'ar distrăma, şi atunci de abia am avea o adevărată criză...

Adevăratele crize sunt acelea care nu se percep. **Sau** care se percep numai după ce nu mai sunt, după ce criza s'a lichidat, după ce cataclismul a luat deja sfârşit. Aşa se întâmplă odinioară, când mentalităţii antice îi succedă cea modernă. Numai după ce aceasta din urmă s'a instalat temeinic, numai după ce cea dintâi a fost complect înfrântă, s'a putut constata, retrospectiv, că a fost o criză. Sguduirile anterioare nu erau crize, ci simple delicte pedepsibile şi pedepsite.

Aşa că cel mai bun indiciu ca să ştim dacă într'o societate este sau nu criză de cultură ni-l oferă faptul că **se vorbeşte,** sau nu, de o asemenea criză. Dacă se vorbeşte, e semn sigur că nu e; dacă se tace, e — poate — semn că se pregăteşte să fie...

D. I. SUCHIANU

INSEMNĂRI

Concursul „Adeverului Literar“

„Adevĕrul Literar“ a hotărât să organizeze o serie de concursuri.

Primul concurs, — care urmăreşte descoperirea şi încurajarea unor elemente tinere cu serioase aptitudini literare, — este făcut pentru elevii şi elevele din clasa VIII de liceu sau din ultima clasă a şcolilor speciale, cursul superior (seminarii, şcoli de comerţ, profesionale, normale, militare, de agricultură, etc.).

Obiectul concursului îl fac cele mai bune compoziţii sau teze la Limba Română din anul acesta, recomandate de profesorul respectiv de Limba Română.

Lucrările vor trebui înaintate pe adresa d-lui M. Sevastos, „Adevĕrul Literar“, strada Sărindar No. 9—11, până la 15 Iunie.

Rezultatul se va da în cel mai scurt timp posibil, pentruca cei ce vor reuşi la concurs să poată beneficia în vacanţă de premiu.

Se acordă trei premii, — şi anume :

Premiul I ..... 5000 Lei
„ II ..... 3000 „
„ III ..... 2000 „

Juriul este format din d-nii : JEAN BART, *membru al Academiei Române ;* PAUL ZARIFOPOL, *publicist ;* CONSTANTIN BOTEZ, *profesor, inspector al învăţământului secundar de Limba Română şi* M. SEVASTOS, *publicist.*

Lucrările premiate se vor publica în „Adevĕrul Literar şi Artistic“.

D. Liviu Rebreanu şi Medelenii

D. Liviu Rebreanu, preşedintele Societăţii Scriitorilor Români, a făcut următorul raport de recomandare a d-lui Ionel Teodoreanu pentru premiul de 25.000 lei:

„Ar fi de prisos şi chiar temerar să încerc a recomanda unei adunări de scriitori români pe Ionel Teodoreanu sau romanul său „MEDELENI“, poate cea mai citită şi mai iubită din cărţile româneşti ale ultimilor ani.

„Scrisul acestui talentat prozator, cât şi lumea lui pusă într'o atmosferă nouă şi înfăţişată cu nişte mijloace cu totul personale — toate fac parte din „MEDELENI“, o operă de o însemnătate deosebită. Ionel Teodoreanu a avut marele dar de-a introduce în viaţa românească o serie de figuri noui, de-a face însfârşit concurenţă ofiţerului stării civile; Olguţa, Dănuţ, Monica, Herr Direktor şi atâţia alţii din eroii romanului său au o circulaţie azi în România ca nişte oameni vii şi pe drept celebri.

„Premiul scriitorilor români nu va face decât să aducă şi adeziunea colegilor întru recunoaşterea meritului lui Ionel Teodoreanu dela care literatura românească e în drept să aştepte bogate realizări“.

Regretăm că membrii Societăţii Scriitorilor Români, n'au urmat îndemnul d-lui L. Rebreanu, votând pe d. Ionel Teodoreanu — ci, după indicaţiile d-lui Romulus Voinescu, au premiat pe d. Ion Foti.

O editură curioasă

A apărut în editura „Cartea Românească“ volumul d-rei Otilia Cazimir : „Din întuneric“, note din carnetul unei doctorese.

Acest volum, găsit de cititor cu mare trudă, — căci nu-i nici în vitrine, nici în multe librării (e ceva subversiv?), — publică pe ultima pagină a copertei pasagii din recenziile şi criticile, relative la volumul „Fluturi de noapte“ al aceleiaşi autoare.

Ei bine: de unde credeţi că a scos editura pasagii pentru reclamă? Din „Universul Literar“, din „Sburătorul“ şi din „Răsăritul“!... Din articole în care autoarea era înjurată. Nimic din „Adevĕrul Literar“, nimic din „Viaţa Românească“. Din articolele d-nei Izabela Sadoveanu sau al d-lui G. Ibrăileanu — nimic !

Editura a fost nevoită să caute cu lupa câte-o frază, câte-un fragment de frază mai laudativă din nişte articole injurioase.

De ce ?

Ori editura nu face numai afaceri literare, ci şi politică literară, cancan literar, etc.

La cafenea — merge: acolo pui în funcţiune numai vorbe. Dar în afaceri, când bagi parale, să-ţi boicotezi propria marfă — din „ambiţuri“ de cenaclu?

Asta n'o pricepem. Doar banii sînt ceva eminamente serios.

Obraz

Citim în unele publicaţii fel-de-fel de atacuri împotrivă-ne. Ele-s obiectul nostru de distracţie.

Printre adversari sânt însă două categorii, care merită o deosebită atenţie: candidaţii la colaborare, refuzaţi în permanenţă, şi foştii colaboratori ocazionali — cu care ne-am pierdut ceasuri întregi, îndreptându-le manuscrisele, şi la care în cele din urmă, istoviţi de trudă şi de desnădejde, am renunţat pentru totdeauna.

Aceştia-s cei mai înverşunaţi adversari.

După scrisori plate, după surâsuri şi laude extraordinare, — ei ne iau acum de sus, ne impută lipsa de gust artistic, ne fac obiecţii de stil...

N'avem obiceiul să păstrăm şi să utilizăm corespondenţa. Acest soi de adversari pot deci să ne prigonească oricât vor. Din partea noastră, pot fi liniştiţi.

Ii sfătuim însă să fie mai prudenţi faţă de alţii, care poate n'au aceleaşi scrupule ca noi. Riscă să-şi vadă tipărite platitudinile, premergătoare atacurilor, — şi nu-i frumos. E o delicată chestie de obraz... *M. Sevastos.*

Poetul irascibil

Eu n'am ştiut — vă mărturisesc cu ruşine — că sunt obligat să admir în extaz tot ceeace se publică prin reviste. D. general Nicoleanu n'a dat, cel puţin până astăzi, nici o ordonanţă în acest senz. De-aceea, mi-am îngăduit să însemn aci câteva glume în marginea unei poezii moderniste. Intre poeţii, despre care am avut plăcerea să mă ocup, sunt şi d. Const. Pâcle şi d-na Zottoviceanu. In numele amândorora, îmi răspunde d. Const. Pâcle, care mă pofteşte — sub cele mai grele ameninţări — să-i admir poezia d-sale în primul rând şi, în al doilea rând, dacă se poate să admir puţin şi poezia d-nei Zottoviceanu, căci altfel — o să-mi arate d-sa mie!...

Deşi n'aş vrea să-l supăr pe onorabilul meu preopinent, vă jur că — în ciuda străduinţelor mele — nu-i pot admira poezia... Am toată bunăvoinţa. Am făcut toate eforturile. Dar totul a fost de prisos.

Am crezut, la început, că poezia d-lui Pâcle este — fără supărare — proastă. Dar d. Pâcle mă învaţă că poezia d-sale nu e proastă. D-sa spune chiar că e f. f. f. bună. Bine înţeles că, de vreme ce d-sa spune aşa, — aşa trebue să fie! Ba îmi explică chiar, cu o bună voinţă pentru care îi rămân mereu şi profund îndatorat, — dece nu sunt în stare să-i admir poezia. Ştiţi dece? Fiindcă: 1) scriu la **„pagina veselă“** a acestei reviste; 2) îl înlocuesc **„pe depreciatul d. Sevastos“** 3) fac **„notiţe polemico-pornografice“**; etc. etc.

Amicul meu Sevastos a scăpat mai uşurel din condeiul irascibilului poet. D. Pâcle şi-a concentrat toate atacurile împotrivă-mi. Şi, ca să mă ucidă definitiv — ah! cruzimea acestor tineri poeţi! — d-sa recurge la ajutorul lui Freud şi al... d-lui Mircea Eliade. Cu preţiosul concurs al acestor doi colegi de publicistică, d. Pâcle îmi pune diagnosticul: sufăr de **„perversitate literară“** şi — ceeace este mai grav — de **„o rafinată perversitate sexuală“.** Pentru aceste păcate d. Pâcle mă ceartă cu asprime din casta înălţime a virginităţii d-sale literare şi sexuale... Şi, proteguitor, mă invită să deviu şi eu cast, ca d-sa, spre a putea simţi farmecul poeziei d-sale!

Dar d. Pâcle e generos. D-sa vrea să-mi explice dece n'am înţeles — nu numai poezia d-sale, ci şi poezia d-nei Zottoviceanu.

Poezia d-sale n'am înţeles-o, precum văzurăţi, din pricina perversităţii mele. Poezia d-nei Zottoviceanu n'am înţeles-o fiindcă sunt **„nepriceput sau de rea credinţă“.** Acest al doilea diagnostic, mi-l pune d. Pâcle singur, cu autoritatea numelui d-sale, fără să-l mai invoace nici pe Freud, nici pe d. Mircea Eliade.

Tinere poet, explicaţia d-tale e mult prea complicată. E — recunoaşte-o şi d-ta — neverosimilă.

Ştii dece nu mi-a plăcut poezia d-tale? Să ţi-o spun eu, fără să-l invoc pe Freud şi pe d. Mircea Eliade. Să ţi-o spun sincer şi simplu, fără să recurg la diagnostice grele.

Nu mi-a plăcut tinere poet, fiindcă scrii prost.

Ne-am înţeles?

Apostoli şi antreprenori

D. Oct. Goga a rostit o conferinţă, la Cluj, cu prilejul comemorării lui Gh. Coşbuc.

Fostul ministru de interne a spus acolo:

„...printr'un paradox foarte curios, deodată cu împlinirea idealului naţional, ideologia naţională a scăzut din intensitate la noi şi apostolii ei cad în desuetudine“.

D. Goga exagerează. D. Goga e pesimist. Ca omul, în opoziţie!

Ideologia naţională n'a scăzut în intensitate. Apostolii ei n'au căzut în desuetudine.

E drept: au căzut unii în desuetudine. Dar nu apostolii ideologiei naţionale, ci antreprenorii ei. De pildă, d. Goga...

La ţară

In aceiaşi conferinţă, d. Goga s'a plâns că presa din Bucureşti n'a luat parte la comemorarea lui Coşbuc. E un neadevăr. Toate gazetele din Capitală au închinat — cum se şi cuvenea — articole de pomenire marelui poet dispărut. Dar o inexactitate mai mult sub condeiul d-lui Goga, ce importanţă are!

Numai că d. Goga caută să se explice **dece** noi n'am luat parte la comemorarea lui Coşbuc — şi aci lucrul devine şi mai hazliu.

„A fost el (adică noi, gazetarii bucureşteni N. Red.) **cândva la ţară, a simţit el freamătul unei păduri, a stat cu braţele moi, biruit de splendoarea peisajului...?“** se întreabă patetic d. Goga. Şi tot d-sa răspunde: „Nu, d-lor, n'a fost“ ...Vedeţi ce bine le ştie d. Goga pe toate!

Numai că, de data aceasta, se înşeală. Fiindcă la ţară ne ducem des, ne ducem mereu, ne ducem tot atât de des pe cât se duce d. Goga în străinătate, unde — ce-i dreptul — noi nu ne prea putem duce! Mărturisim însă că nu putem întârzia multă vreme la ţară. Nu prea avem timp, ca să rămânem cu braţele moi, biruiţi de splendoarea peisajului, fiindcă trebue să ne întoarcem repede la oraş, să muncim. Căci — vezi d-ta, d-le Goga — sunt şi oameni care trăesc muncind, oricât de paradoxal, oricât de neverosimil ţi s'ar părea lucrul acesta. Şi-apoi nu putem zăbovi mult la ţară — oricât am dori-o noi — şi dintr'o altă pricină: n'avem, n'am izbutit să avem, n'am avut destul talent ca să putem avea fiecare din noi — câte un castel, aşa cum ai d-ta la Ciucea.

...Şi pentru această mare, ucigătoare vină, pentru acest păcat capital — ceartă-ne d-le Goga, ceartă-ne fără cruţare, ceartă-ne — fiindcă merităm! — *Tudor Teodorescu-Branişte*

Dante Gabriel Rossetti

Nu s'ar putea spune despre Rossetti că a fost depreciat, în adevăratul înţeles al cuvântului, în vremurile noastre. Nimeni nu s'a pronunţat asupra lui că ar fi un poet fără talent sau un pictor slab. Mai curând putem zice că a fost ignorat, complect dat uitării. Aşa că centenarul său este bine venit spre a-l reaminti şi readuce atenţiunii generaţiei de azi.

E curioasă această complectă întunecare a unei glorii atât de strălucite ca aceea de care s'a bucurat Rossetti. El a fost preţuit în vremea lui mai ales ca pictor. Poemele sale în 1870 au făcut o impresie profundă, dar n'au avut un răsunet prea întins. A devenit cu adevărat popular în preajma morţii sale care a fost pe la 1882. Fiecare tânăr englez îşi avea pereţii tapetaţi cu reproduceri din operele lui Rossetti, îndrăgostiţii îşi dăruiau poemele lui legate în piele şi „Vita Nuova“ era tot atât de cunoscută ca şi „Pilgrim's Progreso“. Presa era literalmente covârşită de desemnurile lui Rossetti, de articole şi aprecieri laudative. In librării erau sute de volume asupra lui D. G. Rossetti şi cercul său.

Cel mai umil şi mai tânăr membru al acestui cerc îşi avea biografia, citită cu patimă şi aviditate de tineretul universitar de pe atunci. Toţi recitau versurile lui Philip Bourke şi jeleau moartea prematură a strălucitorului tânăr Oliver Madosc Brown. Apoi deodată tăcere, pare că niciodată nu ar mai fi existat toată această strălucitoare pleiadă.

In fine azi cu serbarea centenarului figura lui Rossetti e evocată din nou. Se reamintesc luptele de odinioară a prerafaeliştilor, cu triulful lor treptat, apoi lunga şi tragica poveste de dragoste a lui Dante Gabriel urmată de ruinarea sa totală după moartea Elizabetei, soţia sa, odată cu care şi-a îngropat şi un volum de poeme inedite spre a-şi expia purtarea faţă de ea şi durerile ce i-a pricinuit şi care au dus-o în mormânt.

Generaţia de azi ca şi generaţia lui îl preţueşte tot ca pictor şi pictor al unui gen anumit: pictura unui misticism senzual. Venus ca şi Beatricea rănită şi toate celelalte tipuri de femei creiate de el, fie că sunt expresiunea unei voluptăţi păgâne sau sunt vizionare şi pierdute în contemplaţii — sunt toate languroase şi pasive în atitudini, asemenea crinilor şi rozelor pe care le ţin în mână. Chipurile sale de femei au ochi cereşti, păr Dumnezeesc, gura cu buze pline şi răsfrânte, mâini subţiri, privesc departe ostenite şi în extaz, tăcute şi serioase.

Rossetti pare că ar cere lumii întregi linişte şi tăcere spre a reflecta asupra lui însuşi şi a se desluşi dacă visul lui e trupesc sau sufletesc.

Pictura sa exprimă aceeaşi tonalitate sufletească, pe care o exprimă şi muzica celor mai suave poeme ale sale. Acestea sunt, fără îndoială, poemele sale de dragoste, mai ales când părăseşte formele archaice şi împodobite pentru versuri pline de o ascuţită preciziune şi simplicitate. S'ar putea ca posteritatea de mai târziu să-l preţuiască, odată, mai mult ca poet decât ca pictor, împotriva opiniei ce domină azi şi a părerilor contimporanilor săi. — **I.**

Doctorul Cabanès

Celebrul explorator al zăcămintelor de erotism din trecutul tuturor epocilor istorice, doctorul Cabanès a murit la Paris, în etate de 60 ani. Caracterul atât de indiscret al cercetărilor sale, se vădeşte pe deplin din cele câteva fragmente traduse, pe care „Adevĕrul Literar“ le-a reprodus în ultimele luni, intitulându-le : „Indiscreţii istorice“.

Fiind medic neurologist, d-rul Cabanès a mai îmbrăţişat în tinereţe şi o altă „specialitate“, suplimentară: istoria — deşi s'a arătat şi aci profund ca un adevărat savant. Lucrările lui istorice s'au concentrat atunci mai ales asupra figurilor mari şi a caractereor tari, din istoria Franţei şi a lumii antice. „Poticnit“ de multe fapte şi amănunte inexplicabile, deşi foarte importante, acest medic-istoric a comunicat cercetărilor lui metodele ştiinţifice: psihanaliza şi examinarea postumă fiziologică.

Informându-se din ce în ce mai complect asupra higienei existente în diferite epoci şi a misterelor sectarismului sau ocultismului din trecut, d-rul Cabanès a descoperit, că în dosul vieţelor descrise de cronicarii istorici, s'au ascuns nenumărate lucruri intime nescrise, explicabile însă prin moravurile, pasiunile şi mai ales prin stimulentele psiho-fiziologice de atunci.

Aplicându-şi metoda „observaţiei medicale postume“, d-rul Cabanès a extras din amurgul enigmelor la lumina zilei personagii de toate mărimile: eroi şi sfinţi, asasini şi abnegaţi, curtezane şi matroane. A introdus aceste fantome în cabinetul lui de consultaţie diagnostică şi a reuşit să descifreze o mulţime de enigme, de morţi misterioase şi de intrigi tainice.

S'a famliarizat apoi într'atâta cu „pacienţii“ şi „clienţii“ lui, încât le-a re-ticluit viaţa în formă de „cronică medicală“, scrisă cu mult umor, pitoresc şi intimitate. Din aceste cronci a eşit şi s'a publicat o lungă serie de volume dintre care principalele sunt : *Indiscreţiile Istoriei, Cabinetul secret al Istoriei, Morţile misterioase, Leacuri de odinioară. Moravuri intime ale trecutului, Balzac necunoscut* etc. etc.

De la răpirea Sabinelor, prin orgiile romane spre Mesalina, Magdalena, Incube şi Sucube, Lucreţia Borgia etc., — d-rul Cabanès a unificat şi explicat partea ocultă a Istoriei până la erotism, sadism, flagelaţie, etc., „intimităţi“ şi „mistere“ în noua lor concepţie modernă.

Mărunte

— A apărut, „Criza învăţământului secundar şi reforma liceului“ de d. Constantin Kiriţescu, extras din „Arhiva pentru ştiinţa şi Reforma Socială“, Bucureşti, „Cultura Naţională“.

Broşura cuprinde extrem de interesanta conferinţă, ţinută de d. Kiriţescu la Fundaţia Carol.

— In editura „Bilete de papagal“ a apărut volumul *„Cărvunarii“*, roman de d. D. V. Barnoschi, care — cu dramatism şi cu o atrăgătoare culoare istorică — redă viaţa zbuciumată şi moartea sâlnică a comisului Ionică Tăutu (1826—1827).

— La conservatorul de muzică şi declamaţie din Paris e organizat pentru vara aceasta un curs de vacanţă între 9 Iulie—12 August.

Va cuprinde : lecţiuni practice de terminologie muzicală, lecţiuni de solfegii şi armonie, exerciţii de canto, conferinţe de istoria muzicii franceze, vizitarea Parisului şi călătorii facultative în Franţa.

Inscrierile se primesc la d. Henri Gay-Sorbonne-Paris.

Dacă ai şti, nici o femee nu ţi-ar rezista „Citeşte cartea, şi vei deveni Amant“
Aceasta e deviza romanului
Cucerirea
de RAYMONDA MACHARD
care obţine un mare succes de librărie
Editura „Cugetarea“ (Mătăsari 23)
Lei 55

După săpături

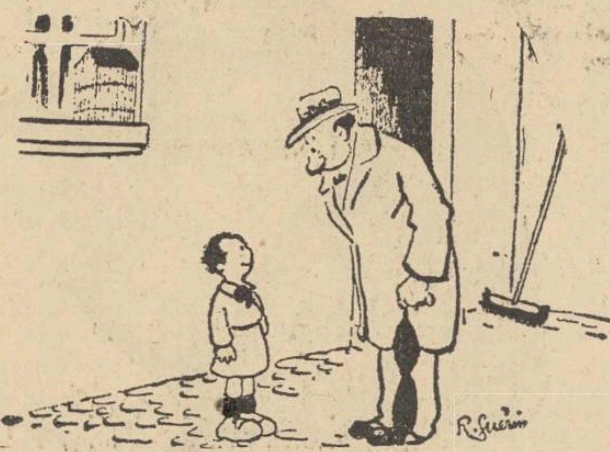
— Poţi să-mi spui ce-i scris pe hârtia aceasta, pe care am găsit-o în buzunarul tău ?

— Dragă... sânt... inscripţii neolitice!

(Le Petit Parisien)

Bunătăţi

S'a înfiinţat o săptămână a bunătăţii.

— Ai fost fost cuminte ? Ce lucru frumos ai făcut şi tu în săptămâna bunătăţii?

— Am dat pisicii, canarul. *(L'Oeuvre)*

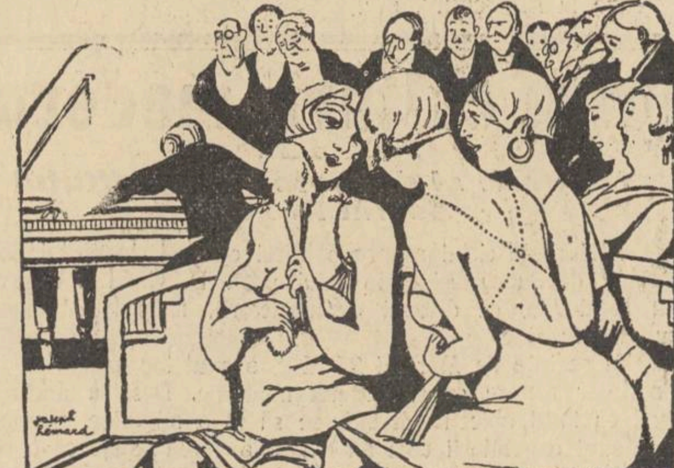
Cine seamănă vânt...

— Asta are să te înveţe că s'a descoperit praful de puşcă..

(L'Oeuvre)

Fenomen

— Uitaţi-vă la băiatul acesta... n'are nici un talent, dar — lucru de necrezut — e aşa de modest!

(Le Journal)

Ameninţare

— Jacques mi-a spus că, de nu-l sărut, e 'n stare să moară.

— Şi l-ai sărutat ?

— Ai auzit c'a murit ?

(Le Matin)

TIP. „ADEVERUL“ S. A. STR. SARINDAR No. 7—11

ANUL IX. — No. 392

7 LEI EXEMPLARUL IN ȚARA
14 LEI EXEMPLARUL IN STRAINATATE

Duminică 10 Iunie 1928

Adevĕrul Literar și Artistic

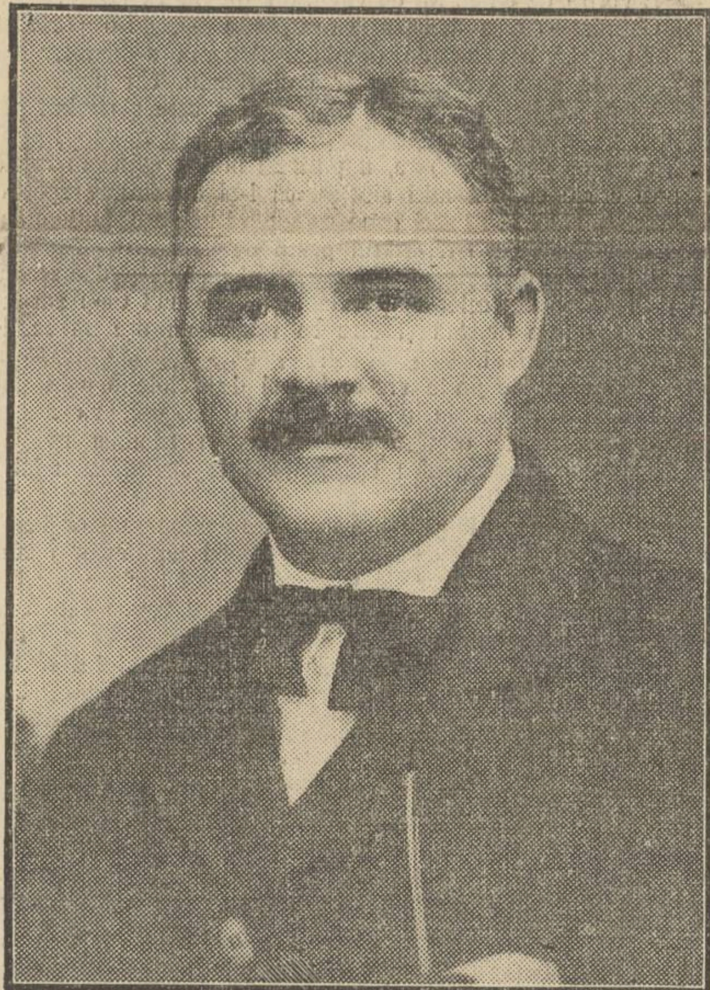
FONDATORI: { AL. V. BELDIMAN 1888 — 1897
CONST. MILLE 1897 — 1920

FONDAT IN 1893

La Târg

Joia Moșilor adunase lume și popor din patru, cinci județe în câmpia Oborului, dintre mori și cherestele. Câmpul Moșilor, pân'atuncea neted ca Bărăganul, al căruia șes pustiu fără biserici începe prin apropiere, se făcuse un oraș de barace și o localitate.

Bâlciul începea cu rândul lung al negustorilor de turtă dulce, străini cu barbă arămie, cu șepci și cozoroc și cu gâtul cămeșii roșii încheiat într'o parte, la umăr, rusește. Lipoveni, absenți din viața orașului timp de 50 de săptămâni, ei apar odată cu târgul, ca Moș Crăciun odată cu Crăciunul, aducători de singura lor marfă, făină cu miere, dospită și coaptă. Stive înalte de turtă și pardoseli de turtă de-a lungul și latul meselor de vânzare și al păreților, dau prăvăliilor iscate sub streașina de pânză albă a corturilor întinse la rând, aerul unei expoziții de cărămizi poroase ușoare, conglomerate de plută și cauciuc pentru izolarea umezelii. Gustul acestui material, cu cheotori și nasturi de migdale, ca plapuma cu arabescuri, se găsește în seria papului, presărat cu un praf de zahăr, cu un praf de piper și amestecat cu o linguriță de oțet. Tradiția cere ca fiecare vizitator al târgului să înceapă prin a cumpăra o scândură de turtă dulce, și fiecare, într'adevăr, colindă Moșii cu o lespede subsuoară, înfășurată într'o hârtie mai scurtă ca marfa. Călătoria prin gloata miilor de oameni cu gura căscată la tobe, trâmbiți, panorame, pocnete și țiuiri, este tot atât de incomodă ca a inginerului care s'ar duce la Moși cu planșeta de desen. Numai că, fragilă și fără consistență, turta dulce își pierde pe nesimțite colțurile, se frânge în două, trei, patru, cinci fragmente și după două ore de strecurări căznite prin strâmtoriile de printre lume, rămâne la sânul cumpărătorului ca un burete și cumpărătorul supărat să mute resturile și să le tot întocmească, le mănâncă, dumicând și morfolind cu bale migdalele și turta de mușama.

Tudor Arghezi

Copiii acasă vor cere turtă dulce, ca să-și satisfacă sugestia mașinală că la Moși trebuie să se guste neapărat această delicatesă, ca la Lăsatul Secului halviță, fie gustul ei ca fierea fiartă cu tutun și câlți. Un om care se întoarce acasă fără ea se simte un an întreg nefericit. De aceea el mai cumpără odată când iese din târg — prin partea pe unde a intrat.

Dela turtă dulce, bâlciul, îmbrățișat cu ochiul, pare un balamuc organizat într'adins pentru ismenirea ființei cumințite de ordonanțe și regulamente. Puțin mai la Apus, vizitatorii ar umbla mascați și în deghizamente cugetate. Aci, târgul e sincer și nud. Câteva mii de steaguri, prinse de prăjini cu o gură de smeu, se leagănă și ondulează orizontal. In prăjinile cârciumilor improvizate din șipci și stambă albă, se vădesc din depărtate momâile omenești trase 'n frigarea lui Țepeș, cu un joben în cap și ciungi. O baletistă joacă englezește în fundul unei berării la cântecul doinei și țigăncile fardate alternează sentimental din țuguiul buzelor și din gușă cu zborul aerian al păpușii bătrâne cu fusta de organtin. Călușarii zdrumică bătuta pe bâte, decorate cu buchete de usturoi, în mijlocul unei răspântii și lumea roade cornuri cu sare și floricele, obținute în fundul ciaunului prin plesnirea boabelor de porumb pe foc și transformarea lor neașteptată în muguri de albă catifea.

Alături ți-a pocnit urechea : neputând să tragă palme în public fără pricină, bărbații agresivi lovesc cu maiul într'un cap de lemn ca să ia foc în cer o capsă. Șase inși la rând își încearcă puterea, la șase asemenea catarguri gradate, din pământ în văzduh, în vreme ce dincolo trage'n semn cu pușca și nimerește o pipă, un adept serios al vânatului pe tinichea. Nu știu cum un glonț nimerind un bumb, se deschide o ușă din teatrul cu surprize și apare o zeiță elegantă cu brațele în aer nude, înaintând pe o sârmă până la public și reintrând cu eleganța ei de-a'ndaratele în culise. O domnișoară blondă încarcă armele ochitorilor servindu-se de-o coadă de râjniță ca să deschidă pușca, și grăește o limbă slovacă sau poloneză cu rostirea scrîșnită într'un al doilea rând de măsele situate în gâtlej.

Aci e omul șarpe : intrarea 5 lei și dincolo Cel Ma Curios Fenomen, lângă vițelul de mare, individ de paie vopsit cu vopsea de acoperiș. Până acum am auzit optsprezece flașnete gigantice, strigând ca locomotivele, valsuri electrice și polci, la intrarea spectacolelor, păzită de o cucoană groasă cu perucă și dinți de aur, deobicei văduvă și simpatizând cu lampagiul. O sumedenie de mii de palme le rabdă râzând pe o estradă, un băiat închiriat pe loc și în ținută de clown. Il bat vreo unsprezece figuranți, în toate costumele, ca să cheme printr'un spectacol exterior sensibil, clientela circului dinlăuntru. E pauză și orchestra costumată în stacojiu și alb a ieșit pe acoperișul circului, unde se dă o probă gratuită și o idee despre program. Un harap căpcăun ia în gură și înghite în cele din urmă pe clownul amator, de meșteșug, care e geamgiu. Sunt și fiare sălbatice înlăuntru, pe care mizeria le-a domesticit. Regele pustietății stă cocoloșit într'un colț de cușcă puturoasă, ca o pătură tristă. Un urs dă din cap de o mie de ori pe minut și o hienă nu stă locului o clipă în spațiul ei de un metru cub : Menajeria.

Cel mai necăjit vizitator e un domn care lucrează de azi dimineață ca să vâre un colac prin aruncare, pe gâtul unei sticle, pe care o dorește și ar fi putut-o cumpăra de câteva ori de când *joacă*. Nobila lui pasiune e stupidă. Incălzit după câteva ore de exercițiu, el și-a scos haina ca să-i fie mâna mai ușoară. Nu plec până nu voi lua-o, a hotărît domnul. Seara încă nu plecase, încă nu o luase. Contrariat de atâta insucces, negustorul de jocuri i-a propus să i-o dea gratis, dar domnul se opune : el vrea să o merite, să o câștige și negustorul refuză să-i mai socotească în bani colacii : domnul e vexat. O trecătoare a câștigat la o roată cu cuie un pahar verde presărat cu nisip alb și o răzătoare de hrean, și le ține în brațe cu satisfacție. Roata e cel puțin pipăită, jucătorul îi dă un impuls și dinții roții trec printr'o opritoare de os elastic.

A ! iată marina. Bărcile cu nume de foci și de balene, conduse de un marinar de uscat, cu beretă și guler alb pe spate, leagănă servitoarele și stăpânii înainte și înapoi pe un ax cu verigi. Și călușeii ! Furtuni și vârtejuri de cai de lemn și de cărucioare, dau în vânt poporul setos de senzația pântecului gol. Un cal melancolic duce cu un han lateral toată petrecerea. Și târgul fluieră, mormăie, urlă, un zgomot compus și răsvrătit zguduie târgul, în care miroase a friptură la grătar.

Câmpul olăriei și al crucilor, de o parte, e interesant și primitiv, ca și cum sosește dela câteva mii de kilometri. Marfă de lut zmălțuit, movile imense de străchini, munți de oale, aduse în care cu coviltir și construite în maldăre cu piscuri. Crucile vinete așteaptă să fie îngropate în pământ.

T. ARGHEZI

Vânătoare

Lui Mihai Sevastos

Ca înainte de crearea lumii,
Pădurea stă, încremenită, dreaptă.
La câte un stejar, ca niște mùmii
Stau vânătorii neclintiți și-așteaptă

Răsună 'n jur tăcerea sensitivă ;
Din sat s'aude-un cîne care latră
Și toți trăim în liniștea de piatră
O 'ndelungată clipă primitivă.

Au isbucnit gonașii dintr'odată
In fluere și strigăt de năvală ;
Cu lungi ecouri în tăcerea goală
Pădurea stă 'nainte nemișcată.

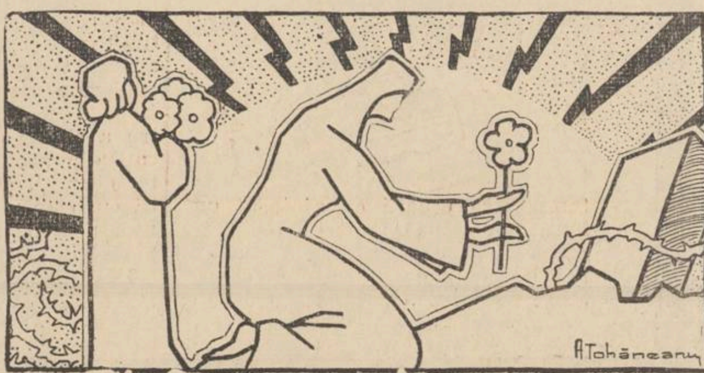
Ba, a căzut o frunză de stejar
In fața mea, și tot am tresărit.
Dar nu-i nimic, și iarăș împietrit
Pândesc atent ca cel d'intâi barbar.

In ochii-mi mari, strămoșii de demu
Pândesc și ei cu-aceiaș nerăbdare,
De-aceia-mi bate inima mai tare
Și la un loc cu dânșii tot ascult.

Se-apropie un val sonor de larmă.
Un lup stingher ascultă și se 'ntreabă.
Cu stele mari în urmele-i de labă
Pășește rar... Un foc prelung de armă.

Iar peste capul tuturor, departe,
Prin vârfuri, ca o frunză tremurând,
O gaiță se vaită, blestemând,
Ca sufletul sălbătăciunii moarte.

DEMOSTENE BOTEZ

Leon Viorescu — **Natură moartă**

3 IUNIE 1928, MIRCEȘTI

La Mausoleul lui Vasile Alecsandri

de MIHAIL SADOVEANU

„A sosi pe lume într'o țară liberă și civilizată este o mare favoare a soartei, a găsi în acea țară o limbă cultă și avută pentru a exprima ideile și simțirile, este un avantagiu imens pentru acei chemați a culege lauri pe câmpul înflorit al literaturii. Un geniu muzical are facilitatea de a produce efecte admirabile de armonie atunci când el posedă instrumente perfecționate, un cultivator harnic și priceput are posibilitate a produce mănoase recolte pe locuri deschise ce au fost nu de mult acoperite cu păduri spinoase ; însă dacă meritele acelui muzic[ant] și ale acelui cultivator sunt demne de laudă, nu se cuvine dar cunună de lauri acelui care a inventat și perfecționat instrumentele armoniei, nu se cuvine un respect plin de recunoștință curagiosului pioner care a abătut pădurile sălbatece și a pregătit pământul pentru holdele viitorului ?"

Aceste frumoase cuvinte au fost scrise de Vasile Alecsandri la 1872 ; cu ele își începe prefața pe care a pus-o în fruntea operei lui C. Negruzzi. Pentru a arăta importanța de deșțelinător și precursor al lui Negruzzi, Alecsandri, face, în paginile următoare, un larg tablou al țării de acum un secol. Dar ce spune marele poet despre bătrânul său prietin se potrivește și sie-și ; iar tabloul timpului îl zugrăvește așa de minunat pentru că îl văzuse desfășurat sub ochii săi .

Și Alecsandri, alături de C. Negruzzi, este unul din pionierii culturii noastre. Mai presus decât Negruzzi, a fost un militant neobosit, luptând cu însuflețire în toate domeniile progresului.

Tinerețea lui generoasă se ridică în acea vreme când — cum spune el însuș în „prefața" aceasta — când, „în vârful scărei sociale se află un Domn cu topuzul în mână și cu legea subt picioare; pe treptele acelei scări o boerime ghiftuită de privilegiuri, bucurându-se de toate drepturile, până și de ilegalități, și scutită de orice îndatorire către țară ; alături cu acea boerime un cler a cărui șefi, veniți dela Fanar și din bizuniile muntelui Athos, se desfătau într'o viață de lux, trândavă și scandaloasă ; iar jos, în pulbere, o gloată cu cerbicea plecată subt toate sarcinile ! Sus, puterea egoistă, jos, șerbirea și mizeria fără protecție ; și totul mișcându-se într'o atmosferă neguroasă de ignoranță, de superstiții, de pretenție, de lăcomie și de frică."

Moralitatea de acum o sută de ani era un reflex al acestor stări sociale. Superstiția și ignoranța, decadența orientală, bacșișul și lipsa de scrupul, ciocoismul și lașitatea. Ce putea să înfățișeze o societate care păstra încă instituția robiei?

Cuvintele *onestitate* și *onoare* n'aveau echivalent în limbă. Tot asemenea cuvântul *libertate,* — care de altminteri era oprit a se rosti.

„Românismul — zice tot Alecsandri — avea un înțeles insultător pentru tagma evghenistă, căci o apropia de clasa locuitorilor, de clasa locuitorilor dela țară." Român e țăranul, eu sunt boer moldovan", declamau cu mândrie elevii lui Cuculi și Chiriac.

Unirea? Un vis nevisat încă de nimeni.

Independența ? Alt vis îngropat în mormintele lui Ștefan cel Mare și Mihai Viteazul.

Egalitate ? Libertate ? Utopii ieșite din sânul Goliei și menite a duce pe utopiști iarăș în Golia, dacă ar fi existat asemenea vizionari."

„ Și — continuă Alecsandri — precum sacrele principiuri de drepturile și de îndatoririle omului în societate zăceau sub pâcla ignoranței, asemenea și limba, și literatura și artele frumoase se resimțeau de influența pâclei. Barbaria turcească, corumperea grecească și desele ocupări rusești, lăsaseră urme deplorabile în moravurile și în spiritul societății, și caracterul ei român dispăruse precum dispare pământul sub zăpada iernei. Soarele României era palid și fără căldură națională !

Limba păstrată cu sfințenie de străbunii noștri și de popor devenise un *tutti frutti* împestrițat cu vorbe grecești, turcești, rusești și franceze... Un adevărat român rătăcit în societate, pe atunci, rămânea cu gura căscată și se putea crede transportat într'o lume cu totul străină, sau mai bine în turnul lui Babel. Ce putea fi dar literatura acelui timp ?"

Asta era patria noastră acum o sută de ani. Și la 1872, când, în încântătoarea sa retragere dela Mircești, poetul petrece în amintirea sa aceste fapte și aceste icoane ale trecutului, putea avea bucuria să vadă înălțându-se o clădire nouă pe ruinile generației căzute. Putea avea bucuria, dar mai ales sentimentul unei mari datorii împlinite.

Veacul trecut și generația care ne-a precedat ne-au transmis o icoană măreață a lui Alecsandri. Nici Eminescu, nici Coșbuc n'au alterat în imaginația și în sufletul înaintașilor noștri aureola de mărire a bardului dela Mircești și a biruitorului dela Montpellier. Căci, începând din preajma anului 1840, vreme de jumătate de veac, Vasile Alecsandri a întrupat în sufletu-i generos și a exteriorizat cu marele-i talent toate aspirațiile neamului nostru. Alecsandri a fos primul din elita românismului, luptător, interpret și cântăreț. A fost unul din creatorii României moderne ; și prin prestigiul și strălucirea talentului său, a simbolizat întreaga epocă și întreaga operă.

A luat parte la toate marile acte politice și sociale. A luptat pentru unire și independență. Pe de altă parte, luptând împotriva sistemelor lingvistice, a colaborat ca nimeni altul — ca și prin opera-i de creație — la formarea limbei literare.

Așa încât de aceia generația lui — pe care a întrupat-o și a rezumat-o în ceiace a avut mai nobil și mai distins, ni l'a transmis așa de mare, ridicat într'un nimb de divinitate.

Fără îndoială că și opera lui artistică e deosebit de prețioasă, însă ea n'ar fi îndestulătoare ca să ne explice un cult persistent. De altminteri, într'o epocă eroică de dărâmări și construcții, — e firesc să avem în vedere omul întreg și complex, cu întreaga lui contribuție morală și sufletească. Și părinții noștri au avut dreptate să puie așa de sus pe Alecsandri.

L'au nedreptățit întrucâtva atât ei, cât și generația care a urmat, punând înainte, din opera lui artistică, — versurile. Pentru bătrâni, *Doinele* și *Lăcrămioarele, Marșul anului 1848, Pastelurile, Legendele, Ostașii noștri* rezumau pe Alecsandri scriitorul. Pentru tineretul care a urmat, admirator al altei religii literare și al altor zei, — această parte a operei lui Alecsandri suna învechit și convențional. Și unii și alții nu băgau de seamă că acest mare și subțire artist nu și-a dat măsura în versuri.

Alecsandri a fost un clasic, o natură reflexivă, observatoare și echilibrată. Epoca sa însă a fost romantismul. In poezia întregului continent se simțeau rezonanțe ale marilor romantici francezi. Se vădește suflarea epocei și în poezia lui, — dar combinația aceasta n'a fost menită să-i elibereze deplin puterile. Avem însă, în opera așa de diversă și de mare a lui Alecsandri, părți care au rezistat și vor rezista timpului, — și ele sunt menite să fie totdeauna în admirația noastră pe acest mare înaintaș.

Din acest punct de vedere nu se poate vorbi despre

(Continuarea în pag. II-a)

Alecsandri ca despre acei scriitori pe care toată lumea îi preamărește și nimeni nu-i citește. Alecsandri poate rezista victorios lecturei, atunci când știm să alegem, din opera lui, ceiace a dat mai spontan, mai puternic și mai complect, — în armonie cu versurile-i clasice. In primul rând trebuie să punem comediile lui. Și mai presus de ele, minunata lui proză așa de luminoasă și de fină. Impresiile lui de călătorie aș putea zice că sunt pagini necunoscute, pentru că moda vrea să asocieze numai versuri la numele lui Alecsandri, — însă cine le descoperă intră în ele cu surprindere și cu uimire, ca într'un vechiu palat încântător.

Alecsandri mai are un mare titlu de glorie, pe care se cade să i-l subliniem mai ales acum. Intuiția lui de artist profund și delicat l'a făcut să se apropie cu pietate și înțelegere de depozitul sacru al poeziei noastre populare. Alecsandri n'a tratat poezia aceasta populară ca sociolog, ori ca folclorist. A căutat în ea juvaerul, și a știut să-l găsească și să-l valorifice. Oameni neînțelegători, judecând din alt punct de vedere decât al său, au îndrăznit să condamne această mare operă în care el a adunat aurul sufletului nostru național — curățindu-l de zgură și de tină. Dar tocmai acesta e marele lui merit, și tocmai aici se dovedește noblețea talentului său, — în acest acord cu sufletul popular și cu formula lui artistică. Opera aceasta a bardului dela Mircești e cu atât mai valoroasă astăzi, cu cât astăzi, mai mult decât altă dată, ne aflăm într'o mare criză, când personalitatea noastră națională se alege. Și'n manifestările artistice, cari sunt hotărâtoare, trebue să pornim de acolo de unde a pornit el. Ca Anteu, — ca să dobândim puteri nouă, să îngenunchiem și să sărutăm pământul nostru, îmbrățișându-l.

* * *

Sărbătoarea de astăzi, pusă față în față cu ce era acum un veac pe acest pământ, are și ea înțelesul ei deosebit. Căci conștiința noastră publică atinge o etapă — când dă artei dreptul pe care îl are în opera de progres a grupelor umane. Simbolul străduințelor nobile a părinților noștri a fost Alecsandri. Cu câte dificultăți, cu câte încetineli, cu câte piedici, cu câtă nepăsare a lumii private și politice, abia acum am ajuns să cinstim, într'un mauzoleu demn, acest simbol.

Academia a găsit în sfârșit un sprijin în ministerul artelor, — și trebue să le fim recunoscători. Ne-au creiat putința de a cinsti un reprezentant al marilor valori reale ale neamului nostru.

Știm foarte bine că conștiința acestei datorii, cel puțin la noi, și în vremea de azi, n'a intrat în mulțime. Progresul se face pentru mulțime, însă nu cu mulțimea. Să-l salutăm și 'n cei puțini.

Căci privind în juru-ne, la dezacordul lumii prezente, la prăpastia care s'a surpat între cei ce reprezintă umanitatea și ceilalți care coboară spre instincte și spre trecut, și văzând cât de amenințător și de larg e valul cel tulbure, am putea să ne punem cu îndoială întrebarea dacă mai are noimă cinstirea poeziei. Pe de altă parte trăim într'un veac în care trenurile și automobilele brăzdează pământul, vapoare uriașe oceanele, paseri de fier văzduhul. Trăim în epoca telegrafiei și telefoniei fără sârmă, în veacul uriașului proces mecanic; în veacul științei experimentale, și mai ales în veacul tunurilor și al războaielor. Toate par așa de covârșitoare față de acest umilit copil al trecutului și-al imaginației, încât, plini de uimire și îndoială, suntem ispitiți să ne plecăm fruntea și să murim.

Totuși cugetarea, care n'a intrat încă în amestecul eprubetelor și în tiparele turnătoriilor, ne întoarce iarăși cu fața spre lumină și arată iarăș sufletului nostru lovit, adevărul.

Totdeauna în omenire au fost arme care au supus și au dat moartea, totdeauna au fost asupritori și asupriți, stăpâni și robi, totdeauna progresele materiale au fost pricină de discordie. Totdeauna mulțimea a urmat dorinții și instinctului. Insă totdeauna, alături și deasupra, au trăit ostașii sufletului care au învățat pe oameni ceva mai bun și mai înalt decât asta.

Din toate ale instinctului, din războae, din trufie, din răutate și crimă n'au rămas decât morminte stropite de lacrămi. Pe când ceeace s'a legat de suflet și de spirit, într'o spirală de progres, s'a transmis ca un tezaur scump dela o generație la alta. Real n'a rămas din trecutul omenirii — decât ceeace nu-i legat de instincte și materie. Patrimoniul de progres a fost din domeniul spiritului — și el a fost în cea mai mare parte opera acestor umiliți slujitori ai artei care s'au desrobit de lut și s'au ridicat deasupra mizeriei. Arta a fost unul din marile titluri de nobleță a omului, de aceia, în amintirea posterității, rămân numai popoarele care și-au inobilat spiritul, contribuind la ascensiunea umanității.

In urma instinctelor josnice stă neantul. In fața nobleței spiritului, o realitate luminoasă, care este singurul scop al sărmanei și trecătoarei noastre vieți.

Zburați cu aeroplanul, însă duceți spre soare un suflet, nu un pumn de țărână.

Cinstind pe un poet, începem să facem operă serioasă.

MIHAIL SADOVEANU

Anecdote

Jacques I, regele Angliei, stând la masă cu mai mulți nobili printre cari se aflau și doi frați episcopi, întrebă dacă n'ar putea pune mâna pe averea supușilor, fără plicticoasa aprobare a Parlamentului. Unul din episcopi răspunse că da, de vreme ce era Rege. Celalt episcop, întrebat, a răspuns:

— Cred că Majestatea Voastră poate pune mâna oricând, deocamdată pe averea fratelui meu care e de părerea Majestății Voastre!

* * *

Ducesa de Berry preda catechismul unuia din numeroșii ei nepoți.

— Câte păcate capitale sunt?

— Sunt... patru... cinci.

— Sapte, stricatule! Care sunt?...

Copilul enumără până la șase. Pe-al șaptelea păcat nu-l găsea.

— Lă-co-mi-a, ai înțeles?... zise ducesa și trăgându-i o palmă adăogă: Na cinci franci să-ți cumperi prăjituri!

* * *

Cardinalul Retz se plângea într'o zi scriitorului Ménages:

— Fă-mă să pricep arta poeziei căci mi se aduc o mulțime de versuri, despre care nu pot să spun niciodată nimic.

— Monsegneore, îi zise scriitorul, e greu să înveți arta poeziei. Dar să-ți dau un sfat: Când ți se vor mai aduce versuri, spune că nu fac două parale. Vei avea aproape totdeauna dreptate!

Dr. CABANÈS — *Indiscrețiile Istoriei*

De când avem furculița?

Gravă problemă care a dat naștere la nenumărate discuții. Furculița din **Theodora** de Sardou a deslănțuit o serie de polemici. Sardou avusese curajul să pue furculița într'o piesă bizantină! Se făcuseră două tabere; prietenii se întrebau: „Ești pentru furculiță?".

Luați bucatele cu degetele, zice **Ovidiu**, adresându-se femeilor elegante din vremea lui. **Havard**, care a scris o istorie a mobilierului, susține că Grecii și Romanii au cunoscut furculița; dar argumentele lui sunt prea subtile. „Tridentul lui Neptun, spune istoricul, e tot o furculiță, dar de dimensiuni mari; Homer spune că Grecii întrebuințau tridentul pentru frigerea cărnei. Tot astfel și Romanii, precum s'a descoperit în unele săpături". Toate acestea nu dovedesc prea mult.

Romanii însă au cunoscut cuțitul și lingura. **Cultellus** era cuțitul de tăiat; exista și **culter coquinaris**, cuțitul de bucătărie. Se numea ligula sau lingula (limbă mică), un fel de lingură care avea oarecare asemănare cu limba omului. **Cochlear** sau **cochleare** (cocliarion) era lingura adâncită la un capăt, iar la cealaltă fiind ascuțită.

Râdem adesea de Chineji și de bețișoarele de care se slujesc la masă ca de furculiță; dar sunt foarte civilizați față de strămoșii noștri de acum trei sute de ani. Pe atunci furculițele erau cu totul necunoscute; fiecare avea un cuțit și, luând cu mâna carnea de pe masă, își tăia bucata pe care o voia și trecea restul vecinului.

Primele unelte de masă au fost deci cuțitele și lingurile. Fortunat ne spune că sfânta **Radegonda**, soția lui Clotar I, da de mâncare săracilor bolnavi, cu o lingură. In ce privește furculița, ea e pomenită pentru întâia oară abia la începutul veacului al 14-lea. In timpul cel mai frumos al civilizației romane, sub August, se mânca cu degetele. Versurile lui Marțial și Ovidiu, care erau rafinați, nu lasă nici o îndoială. In Grecia, acelaș obicei: Plutarc în „Regulele de purtare" arată cum trebue să mănânci cu degetele.

In 1328 se găseau, la inventarul reginei Clemența a Ungariei, vre-o treizeci de linguri și **o** furculiță de aur. Regina Jeanne d'Evreux lasă la moartea ei o furculiță și șaizeci de linguri. In 1379 **ducesa** de Touraine avea nouă duzini de linguri de argint și **două** furculițe de argint aurit. Pierre Gaveston, favoritul lui Eduard al II-lea avea șaizeci și nouă de linguri și **trei** furculițe, **pentru mâncat pere.** Carol al V-lea avea furculițe de aur cu mânere de pietre prețioase, dar la ce serveau aceste furculițe? Numai la frigerea brânzeturilor de Bresse și de Auvergne.

Se vede deci că'n veacul al 13-lea, furculițele, la Curtea Franței chiar, se întrebuințau în cazuri speciale. In restul claselor sociale, chiar a celor mai bogate, nici nu putea fi vorbă.

In tot timpul evului mediu, degetele sunt singura furculiță de care se servesc conmesenii din toate clasele sociale. Carnea e oferită tăiată în bucăți. Fiecare ia cu trei degete și mănâncă.

* * *

Am spus că Chinejii și Indienii se serveau de bețișoare de ivoriu sau de lemn; orientalii din apropierea Europei, precum și Africanii, se slujesc de degete. Astfel, Arabii mănâncă și azi cu degetele.

Henri-Datin povestește un fapt personal tipic.

„Acum câțiva ani, scrie el, vânând pe la Tizy-Ouzon, am fost invitat să iau masa la caidul tribului Benny-Yenny. La masa, servită europenește, erau patru conmeseni: caidul, fiul lui, elev la liceul din Alger, un spahi și eu. Masă foarte suculentă și voe bună.

Pentrucă liceanul, deși avea furculiță, se servea mai curând de degete, l'am întrebat râzând:

— La masa liceului faci tot așa?

— Câtuși de puțin, răspunse el sincer. N'avem voe. O! Nu vreau să critic furculița... la alții. Dar asemenea strămoșilor mei musulmani, prefer degetele și când viu acasă în vacanță, îmi reiau plăcerile familiare".

Nici furculițele, nici lingurile nu sunt menționate în Biblie.

La Veneția, furculița a fost introdusă din secolul al 11-lea, de o prințesă greacă, soția dogelui Domenico Silvio, care-și ducea bucatele la gură „cu o furcă mică de aur, având doi dinți". Scandalul a fost atât de mare, această noutate a trecut drept o desfrâbălare atât de extraordinară, că ea a fost blestemată de clerici, care au chemat asupră-i mânia dumnezeiască. Nu mult după aceia îmbolnăvindu-se de o boală respingătoare, Sf. Bonaventura nu s'a sfiit să spue că e o pedeapsă dumnezeiască. Ollivier Maillard, teribilul predicator, trei secole mai târziu tot mai perora împotriva păcătoasei: **Eccee judicium Dei,** striga el cu violență.

Din Italia, furculița a trecut în Anglia în 1611, mulțumită lui **Thomas Coryate** care, pentru această ispravă, s'a ales cu o mulțime de porecle. Nu i se mai spunea decât **furcifer,** „omul cu furca".

Inapoindu-se din Polonia, Henri III a trecut prin Veneția, unde i s'a făcut o primire măreață. Cu acest prilej a observat la masă o unealtă foarte ciudată și folositoare. A pomenit de această unealtă în Franța și astfel anturajul lui s'a obicinuit cu furculița.

Pamfletarii, cărora nimic nu le scapă, s'au indignat împotriva acestei inovății; ei și-au bătut joc de acei **mignons** care nu atingeau carnea cu mâinile, ci cu furca o duceau până la gură „lungindu-și gâtul și trupul peste farfurie". Indrăzneala acelor **mignons** mergea până acolo încât tot cu furca mâncau salata, sparanghelul, mazărea și lintea!

O dovadă că nu știau încă să mânuiască destul de bine unelta cea nouă e că mulți „scăpau din furculiță jumătate din bucate pe fața de masă și în jurul lor, ducând la gură".

Deși moda furculiței pătrunsese la Curte, n'a fost adoptată de toată lumea, și nici măcar de înalta societate în întregime. „Doamnele galante" depe vremea lui Brantôme, când mâncau pateuri sau alte bucate delicioase, se slujeau fie de furculițe, fie de degete. Abia în timpul Regelui Soare din veacul al 17-lea, furculița era recomandată în manualul de bună purtare în lume **(manuel de civilité).** Multă vreme la masa lui Ludovic XIV, Regele întrebuința singur această unealtă; ceilalți meseni se slujeau de cuțit și de... degete.

* * *

Furculița se întrebuințează azi pretutindeni; în casa cea mai săracă se găsesc furculițe. De obicei au patru dinți și numai anumite furculițe au doi sau trei dinți.

In argintăria lui Carol V, furculițele aveau toate numai doi dinți. La începutul veacului al 18-lea, în Anglia, furculițele aveau trei dinți și mânerul în formă de picior de cerb; dintele al patrulea apare sub George II; mai târziu mânerele furculițelor se împodobesc cu diferite ornamente și blazoane, sau inițiale.

Până'n ajunul Revoluției, când voiai să mănânci în oraș trebuia să trimiți înainte cu vreo câteva minute lacheul cu cuțitul și furculița. In lipsa lacheului, le luai cu tine. In anumite regiuni din Franța, acest obicei s'a mai păstrat și azi. In unele localități din Germania, Elveția și Tirol e și azi obiceiul, când ești poftit la masă într'o familie, să te duci cu lingura, furculița și cuțitul.

Armand König din Strasburg a editat în 1766 o carte de un anume Prévost intitulată: **Elemens de politesse et de bienséance ou la civilité qui se pratique parmi les honnêtes gens,** în care aflăm bunele maniere depe vremea doamnei Du Barry: Ceiace **nu** trebue să faci:

„Nu lovi cu cotul pe cei din apropiere; nu te scărpina; nu pune mâna pe bucate, înainte ca persoana cea mai de seamă să fi început; nu arăta prin nici un semn că ți-e foame, și nu privi bucatele cu o poftă de parcă ai voi să le înghiți pe toate. Nu întinde farfuria să fii servit întâi; oricât ai fi de flămând, nu mânca cu lăcomie, să nu ți-se aplece. Nu băga în gură o bucată, înainte de a fi înghițit pe cea precedentă și nu lua bucăți prea mari care să-ți umfle gura și să te 'nece; nu face zgomot servindu-te, și nici când mesteci. Nu sparge oasele și sâmburii între dinți. Nu mușca din bucată mare de pâine. Nu suge oasele. Nu atinge sosurile cu mâna, căci vei fi silit să faci trei necuviințe, să-ți ștergi ades degetele de șervet făcându-l ca o cârpă de bucătărie, să-ți ștergi degetele de pâine, ceiace e și mai urât sau să-ți lingi degetele, ceeace e culmea necuviinței. Nu vârî bucata de carne în solniță. Nu oferi altora bucate din care ai mușcat. Nu șterge cu pâine sau cu șervetul fundul farfuriei. Nu vorbi de rău bucatele care ți se servesc. Nu cere de băut, întâiul. Nu vorbi cu gura plină. Nu-ți curăța dinții în timpul mesei, cu furculița sau cuțitul".

Iată ceiace un mesean bine crescut **trebue** să facă:

„Să te așezi la masă cu capul descoperit; ștergeți lingura de șervet, înainte de a lua ceva din farfuria altuia. Să mănânci cu buzele strânse, ca să nu se audă nici o lăpăială; dacă te frigi, suferă dacă poți; dacă nu poți suferi, ia șervetul cu o mână, du-l la gură, acoperă gura cu cealaltă mână și astfel șervetul cu dumicatul dă-l la spate lacheului, căci buna creștere cere politețe și nu omucidere. Să duci carnea la gură cu o singură mână, cu dreapta. Degetele se șterg de șervet, niciodată de fața de masă. Nu arunca nimic pe jos. Nu gusta vinul și nu sorbi de mai multe ori din pahar, căci ar fi prea familiar. Bea paharul dintr'o dată, cuviincios, privind în fundul lui. La băut trebue multă băgare de seamă să nu se audă nici un gâlgâit în gâtlej".

Evident, odată cu generalizarea furculiței spălăturile pe mâini după masă, au dispărut. Totuși nu era lipsit de grație acest tablou medieval:

„Atunci se apropiă un valet cu vasul plin de apă aromată și cu supunere îngenunchie în fața doamnei, grăind:

— Doamnă, vă puteți spăla când voiți.

— Când vor îngădui domnii aci de față.

Și domnul cel mare răspunse:

— Doamnă, suntem toți la poruncile voastre".

Mistificări cerute

Coué-ismul

Metoda savantului Coué, bine cunoscută în străinătate, și care se apropie tot mai mult și de noi prin articolele publicate în ziare, broșuri de propagandă, conferințe mai mult sau mai puțin convingător rostite, nu-i o metodă destinată să îmbogățească pe doctori și nici pe farmaciști.

Faptul că totuș aceștia nu s'au ostenit să se răscoale în contra sistemului eftin fără adaose de apă distilată comandate pe hârtie cu „en-tête", înseamnă că nici un pericol nu amenință productivele breslei.

Slăbiciunea „couéismului" stă poate în prea marea lui franchetă. **„Mă simt bine, mă simt din ce în ce mai bine",** formulă care trebue repetată cu convingere de zeci de ori pe zi, este de o simplicitate la care nu se pot urca totdeauna nici aceia cari cunosc totuș și admit explicațiile: Stăpânirea de sine, Puterea spiritului asupra trupului, Autosugestia conștientă...

Mulțimii îi trebue în toate puțin artificiu, puțin mister, puțină mistificare ca să creadă. Bolnavul, indiferent de cultura ce o posedă, cere să fie momit cu un flacon încadrat în reclame, speriat cu firme de doctori celebri sau cu un **Mane, thecel, fares,** atotputernic și imbecil.

Couéismul, care s'a lipsit de toate acestea, se răspândește greu cu tot entuziasmul discipolilor. De fapt, poporul nostru îl practică din totdeauna și pe o scară întinsă.

Căci, sub descântecul babei din sat sau de mahala bolnavul, și mai des bolnava, își repetă fără să știe „formula Coué": **Mă fac sănătos... de-acuma, cu descântecul, mă fac sănătos** — și nu ca o frază comandată, ci cu toată forța liberă a subconștientului.

O femee, pe care zece piramidoane și antinevralgice n'au putut-o lecui timp de o săptămână de o durere de cap, am văzut-o ridicându-se înseninată de sub mormăiala unui descântec de cinci minute și de sub fumul tăciunilor învârtiți după regulele artei:

— Parcă mi-a luat cu mâna!

Cel care ar voi s'o convingă pe femeia aceasta că s'a vindecat ea singură, comandând durerii, ar face o faptă rea; reușind, ceea ce-i îndoios, i-ar răpi femeii singurul leac al suferinții ei, ar face ca acei vrăjitori răi care se pricep să rupă farmecul unui descântec.

Couéismul conștient este un descântec cu farmecul rupt.

Crematoriul

O altă inovație, introdusă destul de tardiv la noi, a găsit dimpotrivă foarte numeroși, îndârjiți și autorizați vrăjmași. Din pricina lor, „Crematoriul" construit cu atâta dezinteresare personală (e locul s'o spunem) de către un grup de intelectuali români, pare a fi pe cale să-și schimbe destinația.

Sălile de ceremonie funebră au cunoscut manifestații turbulente, discuții în contradictoriu și chiar cu argumente contondente, ca într'o oarecare adunare de oameni preocupați de viață, nu de moarte.

E vorba, de altfel, tot de viață, dar de viața viitoare.

Chestiunea este delicată. Obiecțiunile au, de-o parte și de alta, grăuntele lor de dreptate. Arderea cadavrelor va micșora, se zice, credința celor cari rămân. Nu pentru că așa trebue să fie, dar pentru că mulțimea cere simboluri pipăibile. Când ai pierdut pe cineva iubit și l-ai îngropat gătit și frumos ca de sărbătoare, îl păstrezi mereu astfel în minte și poți crede cu mai mici sforțări că l-ai dus întreg spre o nouă viață. Inaintea micei urne cu un pumn de cenușă, omul nu mai vede altceva decât un pumn de cenușă.

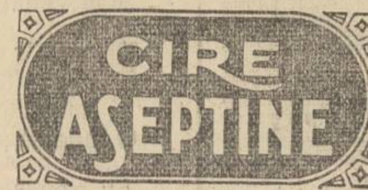
Adversarii crematoriului judecă astfel fără să-și dea seama că pledează cauza celor cu credința mai de mult timp zdruncinată. Credința deplină și tare ca stânca nu are nevoe de propteaua decorului.

Cetățeanul de peste vre-o duzină de secole a unei Românii ajunsă atunci în ultima fază de progres, va zâmbi poate de certurile acestea bisericești cum zâmbim noi de micile passeport-uri pentru Rai pe cari le distribuiau contra plată lichidă, Papii:

„Bieți strămoși înapoiați! Să prefere descompunerea lentă, desgustătoare și inevitabilă în locul focului purificator numai pentru că așa au apucat? Să sustragă culturii hectare întregi? Să încingă orașele cu brâu trist de cimitire, cu alt brâu împrejur de locuri nehigienice?"

Cam acestea vor fi gândurile lui și ele sunt tot atâtea argumente pentru acum în favoarea societății „Cenușa".

ALICE GABRIELESCU

„CIRE ASEPTINE" este o ceară albă puțin grasă, extrasă din flori ca un subproduct al distilării parfumurilor și amestecată pe urmă cu alte ingrediente prețioase producătoare de frumusețe. Ea limpezește și albește pielea cam în felul albastrului care dă lingeriei o albeață strălucitoare, fiind în acelaș timp cu totul nevătămător. Ea redă înfățișarea tinereții când orice altă încercare a dat greș. Ea pătrunde o piele cât de aspră și zbârcită, o înmoaie de așa manieră încât stratul de deasupra se desprinde gradual în mici fragmente în timp ce vă spălați obrazul în fiecare dimineață. Astfel, în timp ce veți dormi ea vă va da foarte repede un ten strălucind de tinerețe și frumusețe — o piele tot atât de fină, suplă și catifelată ca și petala unui trandafir — și tot atât de albă și roză ca și pielea unui copil. Pistruii se șterg, ridurile dispar, mâinile urâte și gâturile desgustătoare devin frumoase și anii pare că își iau zborul. Este în ceace privește tenul, cea mai mare descoperire a timpurilor moderne.

Modul de întrebuințare a preparatului „CIRE ASEPTINE"

In fiecare seară înainte de a merge la culcare, spălați-vă obrazul cu apă caldă, pe urmă uscați-l printr'o

tamponare ușoară cu ajutorul unei bucăți de pânză fină. Pe urmă împrăștiați pe tot obrazul cantitatea unei lingurițe de cafea din această „Cire Aseptine", masându-vă ușor cu vârful degetelor, astfel ca să curățați porii pielei, unde nu poate pătrunde săpunul. Pe urmă ștergeți-vă cu o pânză fină astfel ca să îndepărtați praful și impuritățile. Aplicați din nou o mică cantitate din această „Cire Aseptine", faceți ca să pătrundă iarăși în piele și o veți lăsa așa pe obraz tot timpul nopței. In timpul somnului acest preparat va avea un efect emolient, îndepărtând pojghițele tari ale keratinei, adică partea de deasupra a epidermei Dv., dând o culoare albă pielei Dv., curățind-o în mod radical. Produsul „Cire Aseptine" nu va da nici odată pielii Dv. o aparență de paloare ci dimpotrivă epiderma Dv. va căpăta un aspect fraged, curat și de culoare roză. Pentru a obține un rezultat rapid, aplicați din această „Cire Aseptine" pe tot obrazul, seara, acoperiți-l pe urcă cu o mască de față dintr'o pânză fină pentru ca să nu poată fi îndepărtat din pricina frecării.

IMPORTANT. — Nu întrebuințați „Cire Aseptine" pentru tenul Dv. decât dacă doriți să albiți în acelaș timp pielea Dv. Aveți deci grijă a o întrebuința în acelaș timp pentru obraz cași pentru gât, — altminteri deosebirea ce ar rezulta între ambele nuanțe ale pielei va putea fi foarte ușor remarcată.

Dat fiind faptul că aprovizionarea cu ceară de flori utilizată la prepararea produsului „Cire Aseptine" este limitată, noi nu putem garanta furnizarea acestui preparat decât la anumite sezoane și în momentul înfloririi. Comercianții cari doresc să aibe stock tot timpul anului trebuesc deci să cumpere sau cel puțin să-și rezerve aprovizionările în lunile Mai sau Iunie, — în nici un caz după luna Septembrie — ale fiecărui an.

NOTA. — „Cire Aseptine" se găsește la farmacii, drogherii și parfumerii. Prețul unui tub mare de „Cire Aseptine" este de lei 100. Unde nu se găsește adresați costul prin mandat poștal la PARFUMERIA ELITEI, București, Calea Victoriei No. 39.

Expoziţii

I. Theodorescu Sion — **Compoziţie**

Traian Cornescu — **Studiu**

Leon Viorescu — **Geamii din Mangalia**

Aurel Băeşu — **Mofturi**

N. N. Tonitza — **Natură moartă**

Altfel de Pomană... *)

Erà tocmai în ziua de Sfântu Vasile. Iarna grea şi nu prea; cum se făcea nu ştiu: dimineaţa păreau toate îngheţate tun, dar până seara aproape se desgheţau.

De ţuiculiţă pentru sărbători făcusem eu rost... Aveam ca trei vedre! Didesem porumb, dar făcusem şi-o'nvârteală, aşa că ţuica mea nu era bună şi pentru făcut pomană.

Mă gândii: într'un an, odată Sfântul Vasile, să nu dau eu lu bietu tata ţuică de pomană, ce fel de copil îi mai sunt?...

Cum spui, din ţuica mea fierbeam dimineaţa, beam, mai cinsteam şi pe câte un pârlit de prieten, dar ca să dau de pomană din ea, nu se putea, erà învârteala la mijloc! Adică de ce s'o mai spui pe ocolite?.. Făcusem ţuicaru să mâe la mine, iar Mufii mei, văzând că ne îmbătasem la masă, că ne făcusem nebuni cu toată inima, mai ciordiseră ei o vadră şi o amestecaseră cu cea cumpărată.

Ce-mi zisei eu seara, în ziua de Sfântu Vasile... Mă duc la cârciumă, aleg un sărman care-i sfârâie inima de băutură şi-i dau lui să bea o jumătate de ţuică, ca să fie tati de pomană.

Luai doi poli în brâu şi plecai la Neculae, fără să mai spui nevestei.

Sfinţea Soarele roşu şi fără căldură.

In cârciumă ca în cârciumă: chiloman. Cântau lăutarii, hăiau şi răcneau ăi de se'nbătaseră; unii chiuiau, alţii vrăjeau din gură verzi şi uscate; se rugau muierile să-i ia acasă, iar ei nu vreau... uitaseră de toate, petreceau...

Lângă grilajul tejghelii, la masa a lungă, sta popicu nostru Gheorghe în capul ei dinspre fund, iar dela el încoa spre uşă, sta Dumitru Vasilică cu ai lui: nevasta, feciorii, ginerii... beau ţuică nefiartă şi dintr'un şervet întins pe masă, mâncau şorici crud de pe burta porcului.

Luai seama la toţi şi mă gândii: ăştia toţi petrec, sunt toţi chiaburi, sunt ameţiţi dela ei, şi să le dau lor de pomană, nu e nici o pomană. Un pârlit, mie îmi trebue un pârlit, care ar bea, dar ne-având bani, se uită cu jind la cei ce beau şi-i sfârâie inima de poftă!

Căutând aşa cu ochii, alicii cam de pe uşă pe finu Pârvu. Il văzui cum lua seama la toţi, cum înghiţea'n sec, cum i se scurgeau ochii!

Mă dusei spre el.

— „Ai bea şi tu mă fine Pârvule? îl întrebai.

— Aşi bea naşule, dar de... dacă n'am bani?..

Până să deschid eu gura să zic: — Dă-i Dino, — hop popicu cu vorba:

— „Pârvule, mă duci până acasă?

— „Te duc, părinţele.

— „N'ai treabă?

— „In ziua de Sfântu Vasile?

— „Aşa e... dă-i Dino o litră de basamac în contul meu".

Dina Cârciumăreasa puse litra numaidecât şi o dete lui finu'n mână.

Eu mă gândii: să-i dau şi eu o litră după ce-o bea p'a dela popa.

Finul meu puse litra la gură şi o răsuflă în fund dintr'o dată.

In odaia a mare, unde bea mulţimea, odată se ridică chilomanul:

„Au!.. Dai mă,... paştili mă-ti? auzii pe unul.

— „Dau mă, dau" — auzii pe altul.

La noi se făcu linişte.

Auzirăm: buf un pumn, plici o palmă, trosc un scaun, „hau, săriţi!" strigând muierili, iar Neculae cârciumarul repezindu-se acolo să vază ce e şi să-i despartă.

Toată lumea ne grămădirăm acolo să videm cine cu cine, pe ce şi de ce...

Se sculară şi ai lui Dumitru Vasilică dela masă, să vadă şi ei ce e, dacă nu e vre-un neam al lor încăput în dărât. Rămase masa lor singură, cu ciocanele pline, şi cu sticla de-o oca pe jumătate cu ţuică.

Finu Pârvu, odată se pomeni singur şi nimeni cu ochii la masă. Se uită repede ca hoţu şi se repezi: gâl-gâl-gâl... ciocanul... tronc cu el pe masă; gâl-gâl-gâl-tronc... opt ciocane le goli cam cât ai număra cinsprezece. Se mai uită iar... în odae Nicolae se certa vârtos:

— „Sunteţi nebuni... işiţi afară!..

— „Eşi tu, că noi ţi-am plătit nebunia!...

— „Iţi dau eu minte pe gratis acuşi!.. Pune mâna Neacşule!.. Sai cumnate Ioane!..".

Finu Pârvu apucă şi sticla şi... hârrr... o lasă de trei deşte, şi o puse la loc. Apoi smirit şi cinstit se vârî şi el prin oameni şi dădu ajutor lui Neculae, dă scoase pe unii afar'de tot, pe alţii îi închise în odăiţă, iar pe alţii îi lăsă pe loc. Eu, ca să nu fiu bănuit, făcui la fel: dădui ajutor cârciumarului.

Insfârşit chilomanul se mai potoli şi Dumitru Vasilică cu ai lui veni iar la masă să bea.

Se uită el peste ciocane, se uită la sticlă, o luă în mână, căută cu ochii peste toţi, văzu că cineva le-a băut ţuica, pufni pe nas după obicei, zisei: „în fine mi-o făcură golanii", puse în şase ciocane, că atât se ajunse şi mai ceru o jumătate. Finu Pârvu, sta mironosiţă cinstită la spatele popii, care se aşezase iar în capul mesei.

Iar mă gândii: Cui să mai dau eu ţuică de pomană tati, azi într'un an odată, când am venit prea târziu şi toţi s'au înbătat dela ei, ori care dela care?.. Dar iar să nu bea tata azi nimic prin cer, acum'nainte de masă, ce copil îi mai sunt?.. Lui, săracu — Dumnezeu să-l ierte — care-i plăcea băutura ca şi mie, că eu lui îi samăn, să nu-i dau?.. Of!.. trebue, trebue!.. Ii dau tot lu finu Pârvu.

— „Măi fine, mai bei tu o litră dela mine?

— „Eu, naşule?.. In loc să-ţi dau eu să bei, că te-ai dat dracului cu mine'n braţe, când m'ai botezat, să-mi dai dumneata?...".

După vorba asta şi după cum blegoşase capul şi ochii, văzui că finu a pierdut jumătate şi din puţina minte care-i mai acoperea marea lui prostie... dar, ca să nu bea tata o ţuiculiţă înnainte de masă, şi'n ziua de an nou, nu-mi venea la socoteală.

— Iţi dau eu, mă fine, că vreau să fie tatii... Dino, dă-i o litră de basamac şi iacă şi banii... — Nu zisei de ţuică, ca să nu se baje de seamă, fiindcă Dumitru Vasilică ştia că popa dăduse finului basamac, iar nu ţuică.

Dina îi puse litra şi o dădu lu finu.

— „Bodaproste naşule, să fie lu naşu Dragne, mai bolborosi el, că îl prindea beţia repede.

— „Amin fine, amin, că tati i-o dau".

In odaia mare iar se aprinse chilomanul:

— „Şi-adică-te să-mi ciupeşti tu muierea, grijania cui te-a.....

— „Ce mă, ce... dacă ţi-e nevasta frumoasă, ţine-o în casă, n'o scoate la lume! răcni altul mai din colţul dinspre apus.

— „Tu să taci... vascrisu..".

Şi iar plici şi iar buf!

Mă dusei iar, dar Dumitru nu se mai clinti dela masă... făcuse omul experienţă!.. Neculae alergă iar cu mine, cu Neacşu, cu Ion, cumnată-său.

Erau ăştia... dar lasă-i... numele nu e bine să li se spuie... Intr'adevăr nevasta lui Smieorete ăl mic, Ioana, are nişte ochi negri şi sprâncenaţi, d'ai muri cu ea în braţe... Smieorete răcnea: „te mănânc!... nevasta mea!.." Da ăla... însfârşit... spunea că i-a făcut semn să se scoale, ca să aibă loc să treacă, că era înghesuială!.. Ea se jura că n'a ciupit-o!.. Smieorete văzuse însă bine... Alţii:

— „Ce mă, ce, nici o ciupitură!. Ciupim noi din coliva lui Dumnezeu, dar din porţia ta de femee să nu apucăm niciodată?.. Cine eşti tu?"

Ioana lui se ruga:

— „Nu m'a ciupit, Dumitre, nu m'a ciupit!...

— „Ba a ciupit-o mă, a ciupit-o! răcni altul, ce-o vrusese de nevastă şi ea nu-l luase.

— „Mă omor cu voi!.. răcnea Dumitru Smieorete, şi cu cămaşa ruptă la gât, sgâriat şi cu nasu cu sânge pe vârf, trăgea vârtos de guleru lu...

— „Şi mori... mă-ti.,. că ea tot nouă rămâne!..".

Insfârşit: oameni beţi!...

I-am despărţit, i-am făcut pe unii să plece acasă şi chilomanul iar s'a potolit.

Mă'ntorsei îndărăt.

Finului meu i se'nmuiase acum şi junghetura gâtului, i-atârna capul pe piept, moţăia din el ca oaia capie şi nu ştiu ce tot sporojea din gură.

Eu n'avusei de lucru?.. Zisei să-l întreb aşa în glumă şi punându-i mâna sub bărbie, îi ridicai capul în sus. Dar el:

— „De unde eşti tu, mă?"

Mă uitai lung la el, îl văzui că avea ochii ca plini cu fum, prost de a binele, că numai vede, şi-i răspunsei aşa în râs:

— „De peste Argeş mă, de peste Argeş.

— „Păi ce moaşi-ta — şi-mi trase aci o înjurătură de mamă — cauţi tu p'aici?"

Imi veni să-i mint înainte:

— „Sunt rudă cu Mihai Stanciu, mă, sunt rudă cu Mihai Stanciu".

— „Uu!.. grijania şi paştili... eşti hoţ din ăia care furaţi caii depe la noi?.. Du-te..." şi'nfipse mâna în mine, îmi dădu un pumn în frunte şi mă îmbrânci afară pe uşă.

Eu, care eram treaz, aşi fi putut să-l bat ca pe fasolea întinsă pe pături, că el abia se mai ţinea pe picioare de beat, dar ce băutură mai dădusem eu tati de pomană?.. însemna că dau tati bătae!

— „Aşa fine, aşa?.. baţi şi pe naşi-tău: părintele tău sufletesc?.. bine... da lovitura asta şi'njurăturile să fie pomană lui Gheorghe Ciungu, bătrână-tău, fiindcă mi le dăduşi la zi mare".

Popicu, de cum văzuse trăsnaia, o şi sfeclise: lăsase paharul cu vin jumătate şi eşise afară în bătătură, socotea că finu Pârvu o să-l înhaţe şi pe el. Cum ajunsei lângă el, popicu începu:

— „Pârvu!.. A Pârvu... e trei-ori-opt: paisprezece!.. Are nacafa urâtă...

— „Aşi, părinţele, nu vreau eu să-i fiu naşi-său acum la zi mare...

— „Să nu mă laşi, nea Lixandre... haide dumneata cu mine acasă — scurt!

— „Haide!.." că mă gândii, că de, e popa al nostru... se ceartă cu noi, se'nbată cu noi, îşi duce viaţa cu noi! O fi el sfânt, atunci când e'n biserică; da afară e tot om, iar aici în biserica dracului şi pe el îl pomeneşte Satana la pomelnic, când ese cu întunecatele daruri: basamacu şi ţuica!

Plecai cu el să-l duc acasă.

Se'ntunericise bine de tot, dar zăpada de pe derând, făcea lumină destulă.

Acuşi popa are tabeturile lui... Merge ce merge şi odată pune zopor unde s'o brodi... apoi în lac, pe maidan, acolo stă până-l uită sfinţii şi bodrogăne din gură. Vorbeşte cu cine se vede şi cu cine nu se vede... Cu umbra teiului din ograda boerească, a vorbit într'o noapte un ceas. Erà luna plină şi el nu vrea să treacă peste umbră!.. Aşa şi acum, copiii, asvârliseră un sloi de ghiaţă în drum, el îl isbise cu piciorul şi se oprise să-l judece.

„Pentru ce şi tu pe lume, şi încă pus aici în drumul beţivilor!.. Scurt!?..."

— „Mai lasă-l, părinţele, şi hai că mi-e frig".

Insfârşit după ce i-a spus lui Dumnezeu, că rău a făcut făcând ghiaţa şi zăpada pe timp de iarnă, iar muştele, ţânţarii şi puricii pe timp de vară, a plecat şi l-am dus până la uşa casei lui.

M'am întors îndărăt.

In cârciuma lui Nicolae era tot chiloman. Am mers spre casă întins.

La poarta mea, auzii de partea cealaltă unde e puţul, balac şi trosc ghiaţa... Mă uitai şi văzui o matahală neagră perpelindu-se prin lacul puţului, cu ghiaţa spartă de picioarele vitelor aduse la adăpat.

Măi, ce să fie? gândii eu. Să fie porc gras? Nu se poate, toţi au fost tăiaţi de Crăciun... Să fie dracu?.. Nu se poate, doar astăzi s'a citit moliftele Sfântului Vasile, şi toţi popii din lume l-a blestemat şi l-a trimes în iad... Ce să fie?!...

Mă apropiiai sfiit şi văzui că e om!

— „Mă da care eşti ăsta de te scalzi cu totul în ghiaţa cu coroi a lacului?"

Nu-mi răspunse.

Mă aplecai bine şi văzui că erà om, cu capul gol, iar căciula pe o margine a lacului.

Pusei mâna şi-l trăsei afară.

— „Ce vrei mă, ce vrei... grijania mătii!".

Era finu Pârvu!..

— „Tuu fiiine?!... Te luă dracu şi azi?.."

Şi iar mă gândii: dacă s'a'nbătat ăsta p'aici, apoi şi bietu tata s'o fi'nbătat prin Cer... dar nu, nu s'a'nbătat, că finul ăsta nu s'a'nbătat numai dela mine.

Incepui să strig pe mă-sa şi pe fina...

Abia auziră şi veniră, că eu nu puteam să-l scol în sus, iar el nu se putea ţine pe picioare...

— „Aide, puneţi mâna, că de nu-l găseam eu, îl găseaţi mâine sloi şi el în lacul puţului... aci adormia de veci".

L-am dus acasă câte trei, mai mult pe mâini. Plecai spre casa mea şi iar gândii: Sărmanul s'a'nbătat, s'a prostit de tot, şi-a adormit gândul!.. Că vezi dumneata, noaptea dormi şi uiţi, iar uneori visezi frumos; dar nu întotdeauna poţi să adormi şi să uiţi. Sunt griji care te ţin treaz până'n zori şi sunt vise care-ţi prelungesc şi'n somn chinurile de ziuă! Eh!.. dară aşa, cu capul greu, cu ochii orbi, cu mintea fără gând, cu trupul fără simţuri, uiţi de toate! Ooo!... este grozav de rea beţia. E uneori ca atunci, când ca să scapi de-o durere sufletească, îţi faci dureri trupeşti smulgându-ţi părul ori dându-te cu capul de pereţi!.. Iţi faci rău, te doare, îţi spargi capul, poţi să şi mori, dar totuşi, ai clipe de uitare, de amorţire, deşi fugând de o durere te'nneci într'alta, poate şi mai mare, în moarte, dar într'o moarte mai fără chin!...

Il iertai din toată inima şi pentru înjurături, şi pentru pumn şi pentru îmbrânceală...

Dimineaţa:

— „Ce erà aia pe tine, fine, să te'nbeţi tu aseară, să mă'njuri, să-mi dai pumni şi să te tăvăleşti prin lac?

— „Nu ştiu, naşule, de loc... zău nu ştiu de loc.

— „Ei bine, aşa fie, dar acum să-mi spui, din câte te'nbeţi tu, ştii colea cum nu şade prea urât, adică nu ca aseară?

— „Din o oca..

— „Ei hai cu mine să te'nbăt eu, că vreau să fie tati... Aseară n'am avut cui împărţi...

— „Haide, tocmai mă dreg, că mă doare capul şi mă sfârşeşte prin burtă!"

Plecai cu el iar la Nicolae, i-am dat o oca de basamac, m'am dat de-o parte şi l-am văzut cum bea. E beţiv de soi, care trebue să se stingă. L-am adus apoi acasă clean, dar nu aşa beat rău, fiindcă nu amesticase băuturile ca ieri: ţuica cu basamacul... M'am gândit zău că, tăria din una se amestică cu alta într'o tărie mai mare şi d'aia turteşte pe om de moarte...

Ei bine, eu cred că a douazi de Sfântu Vasile a fost şi bietu tata beat prin Cer..

I. C. VISSARION

*) Din volumul de nuvele „Corvin" ce va apărea în curând în editura „Cultura Românească".

Băile Oglinzi

Scrisori dela cititorii noştri

Dorind a urma în vara viitoare o cură pentru reumatismul, pe care l-am căpătat în urma războiului, m'am adresat mai multor medici, cari îmi recomandară deosebite staţiuni balneare, când un reputat practician îmi recomandă Băile Oglinzi, unde mai fusesem înaintea războiului.

Cu intenţia de a reţine camere pentru viitorul sezon, am luat trenul şi am debarcat la Paşcani, de aci cu automobilul în 50 minute pe un drum splendid, am ajuns la Băile Oglinzi. Dar ce schimbare ! nici nu mai recunoşteam localitatea, pe care o vizitasem cu atâţia ani în urmă. Totul este renovat, totul est schimbat. Casino: vile, hoteluri, kioşkuri, plantaţii au răsărit din pământ ca'n poveste. Totul a fost modernizat. De unde înainte era un singur hotel şi 2 vile, acum sunt mai multe hoteluri, vile elegante şi un nou casino.

Dspre compoziţia apei nu mai este nimic de spus, ea fiind cunoscută ca una din cele mai concentrate din Europa (252 gr. sare la litru Brom, Iod, Pucioasă), iar aerul din această localitate (la 500 m. deasupra nivelului mării) ozonificat de brazii şi stejarii din parcul şi pădurea ce înconjoară staţiunea, are un efect minunat asupra bolnavului. Localitatea e înconjurată de munţi şi dealuri, ce o feresc de curenţi aerieni.

Aci se îngrijesc : reumatismul, guta, sciatica, anemia, rachitismul, scrofuloza, bolile de femei, etc.

Hotel Creangă şi restaurantul

Aci mulţi bolnavi, ce nu puteau să meargă şi-au recăpătat funcţiunea membrelor, aci mulţi slăbiţi, sleiţi de lupta vieţii sau de boale, au câştigat în putere şi greutate. Suferinzii sunt îngrijiţi cu toată atenţiunea, după prescripţiile medicale. Cunoscutul internist din Bucureşti, elev al Facultăţii din Paris, d. dr. Leon Rodescu, este medicul balneolog confirmat al staţiunii.

Există o sală de inhalaţii şi una de hydroterapie. Dietetyca e special îngrijită. Restaurantul la înălţime va fi cu preţuri accesibile tuturor pungilor.

Căzile sunt de faianţă. Hotelurile şi vilele sunt noui sau renovate, cu mobilă nouă şi apă la dispoziţie, curăţenia exemplară. Lumina electrică peste tot.

Parcul şi pădurea îngrijite zilnic. Casinoul construit din nou poate rivaliza cu cele din Apus. Se dau serbări, baluri, concerte, teatru, cinema, muzică militară, jocuri de popice, tenis, croquet, etc. Se fac excursiuni la Cetatea Neamţ, la mânăstirile Agapia, Văratec, Neamţ, Secul, Muntele Petru-Vodă, etc.

Administraţia face totul pentru a satisface pe vizitatori.

Cu un cuvânt toată lumea se va găsi foarte bine în această staţiune, renăscută ca pasărea Phoenix... şi unde cel suferind găseşte pe lângă o apă minerală, cum se găsesc puţine în Europa, un aer întremător şi ozonificat. E staţiunea balneară şi climaterică ideală, cu instalaţie medicală, confort, distracţie şi linişte.

Cred deci că suferinzii dela noi vor aprecia calităţile superioare ale acestei staţiuni şi vor înceta de a mai fi tributarii străinătăţii.

MIHAI M.

- PALARIILE DE PAIE -
SE ÎNALBESC
FĂCÂNDUSE CANOI
LA
„PANTERA"
SIMON FLEISCHER
22-CAL. VICTORIEI-22 (în Pasagiul Macca). BUCUREŞTI -

Cutreerând Spania

Corrida de toros

Am luat parte la spectacolul dela 31 Iulie nu din plăcere, nici măcar dintr'o curiozitate care să fi covârşit desgustul, ci din obligaţia de a spune un cuvânt şi despre „festivităţile taurine".

— Şi cum rămâne atunci cu „blândeţa de moravuri" din articolele precedente? — se întreabă cu drept cuvânt cetitorul.

— Mărturisesc că nu-i de loc uşor de explicat.

Poate că această ramură latină din Apus este înzestrată cu un spirit realist care nu prea uşor se poate delecta cu spectacolele închipuite şi nu se lasă uşor cucerită de emoţiile legate de ficţiunile din arte — ci preferă spectacolele şi conflictele reale. De bună seamă tauro-mania spaniolă se mai poate explica prin moştenirea pasiunii pentru arenă dela Romani şi apoi prin *deprindere*, după cum, în bună parte, prin deprindere se poate explica rezistenţa nervilor în măcelurile de amploare şi de lungă durată ale războaielor din veacul nostru, după cum prin deprindere cei mai mulţi copii acceptă şi practică cruzimea. Dar eu zugrăvesc ce-am văzut...

De oarece simţeam că voiu suporta greu „reprezentaţia", am lăsat să treacă Duminecă după Duminecă, în vreme ce termenul pentru plecare în sud se apropia; amânam cum ai amâna o operaţie.

Privind lupta cu tauri...

La 6 ore precis a început lupta; dar cu două ceasuri înainte s'au deschis porţile arenei din *Plaza de toros de Madrid* — şi în acelaş timp animaţia a crescut în chip neobişnuit în aproape toate străzile, şi mai cu seamă în acelea ce duc spre cele două arene ale Madridului (a treia, cu 35.000 locuri, e în construcţie). La staţia Goya a metropolitanului abia încăpem pe uşile vagoanelor şi pe scările de ieşire şi personalul de control pentru remiterea biletelor este încincit şi asistat de poliţie. Lumea vioaie, dispusă, urcă în grabă treptele şi curând se arată în fund, în amestec de stil roman şi maur şi amintind coloseul din Roma, arena principală a Metropolei în culoare roşcată de sumbră zidărie veche.

Când sosesc cu strângerea mea de inimă şi cu deprimarea anticipată şi ostilă, stalurile de piatră în terasă ca şi cele de sub acoperiş sunt abia împestriţate de public, în vreme ce grosul se ţine jos în arenă. In vuetul surd al atâtor mii de glasuri (şi locuri libere nu rămân) publicul face prognosticuri despre *„espadas"* (matadorii) noui în această arenă, despre *„ganaderia"* (cireada) care i-a furnizat, aprecieri despre cursele de alte dăţi etc. Nimic pitoresc în îmbrăcămintea lor: unii cu pălării, alţii cu caschete, destui fără gulere, pe ici pe colo hârtia ca apărătoare a capului la cei cu locuri în soare.

Fără vre-un semnal arena se goleşte; fiecare se suie la locul pe care îl găseşte uşor, fiindcă nici un spectator nu e nou şi uşor se circulă printre rândurile de piatră în terasă. Iute s'au împlinit toate locurile — şi cele din brâul larg al şirurilor de piatră şi cele umbrite de deasupra. O trâmbiţă sună prelung dominând deodată freamătul omenesc. Mi-am găsit şi eu locul de lângă intrarea principală, sub loja preşedintelui *(palco presidencial)*, deci în acea parte a arenei, unde îndeobşte au loc peripeţiile cele mai de seamă. Se face de obiceiu o pauză după al treilea taur — şi atunci de bună-seamă am să evadez... Căci participă cel puţin 6 tauri tineri de 3 ani la cursele de vară numite *novillada* (corrida de novillos — curse de tauri tineri) şi 8 de obiceiu la marile curse din primăvară şi toamnă.

Din loja presidenţială se schiţează primul semn din batistă şi un *„alguazil"* călare, costumat în culori vii şi cu penaj la pălărie, apare în galop, pe intrarea din faţă, cea de lângă *toril* (grajdul taurilor). Străbătând arena se opreşte în faţa lojii presidenţiale, de unde i se aruncă cheia porţii dela *toril*. Tot în galop face drumul înapoi. In liniştea crescută domină pasul surd al calului pe nisip. Pe unde îşi făcuse apariţia „alguazilul" începe să se reverse întreaga *cuadrilla — el desfile, de la cuadrilla* — în pas liber: în şirul întâiu, distanţaţi, cei trei matadori sau *espadas*, în costumele lor în culori vii, cu aur şi argint şi acoperiţi cu tricorn negru; alte două şiruri de câte trei *banderilleros* după dânşii tot cu tricorn, încă în alte două şiruri *picadorii* călări cu lăncile lungi, cu pălării cenuşii de *vaquero* în borduri mari, în sfârşit trei catâri împodobiţi cu penaj roşu şi galben, înhămaţi gata, pentru a târî din arenă pe învinşi...

Ajunşi în faţa aceleiaşi loji presidenţiale au făcut salutul roman şi s'au retras lângă barieră. Abia au avut vremea să-şi schimbe hainele viu împodobite în fir de aur şi argint — prea aţâţătoare pentru partenerul cu educaţia dobândită în lunci şi muscele — cu una mai simplă şi să-şi pregătească cele necesare pentru luptă, ajutaţi de personalul de serviciu al arenei — şi la un alt semn din batistă răsună din nou prelung trâmbiţa. Peste zăplazul dinaintea ferecatului toril se iveşte, isbit de lumina vie a soarelui, capul primului taur, negru, cu gâtul încovoiat, cu urechile şi coada jucânde, fremătând tot de freamătul omenesc dimprejur, necunoscut, nepomenit pe întinsele păşuni ale Andaluziei... Vrea să se repeadă la dreapta, la stânga: pretutindeni oameni şi iar oameni! Terorizat de freamătul ce-l încinge de jur împrejur, smorcăie în faţa pânzei ce i se îmbie şi vrea să ia drumul înapoi, dar e închis... Şi pânza roşie *(capa, muleta)*, îl caută mai deaproape. *Ea* îl ameninţă dela lumea cea multă — şi se repede asupră-i. In vuietul surd al paşilor grei pe nisip isbeşte în... pânza care flutură deasupra capului săltat s'o atingă... Se aruncă în balustrada arenei cu toată greutatea şi scapă în coridorul de serviciu dintre public şi arenă, sfărmând câteva scânduri ale barierei. Poate că are vedenia pânzei roşii permanent înainte-i şi oamenii din serviciul arenei fug cuprinşi de panică, iar jumătate din *cuadrilla* e cocoţată sus pe zăplaz... Nu urmăreşte însă pe niciunul; poate că fiecare de aproape seamănă cu păstorii. Dar pe o intrare grabnic deschisă a ajuns iarăşi în arenă. Două „cape" îl ameninţă aici... Aplauze frenetice şi „bravo" pentru iuţeala şi furia cu care atacă spre cele două pânze îl sperie şi mai mult şi-l întărâtă până la turbare. Ovaţiile pentru al doilea *toreo de capa*, care a lăsat cornul să treacă chiar pe lângă el, fac pe animal să se oprească ţintuit locului, ipnotizat de vacarm şi cu privirea turbure, prostită. E uluit de reapariţia pânzei. Şi i-o aduce tot mai aproape, o flutură. Nemişcat, ipnotizat — cu picioarele lui grele de greutatea corpului şi de sbucium — priveşte la cei câtiva toreros din jurul lui, adunaţi împotriva lui... Prezenţa lor, stăruinţa lor îl sperie, îl întărâtă şi scutură din cap. Se aruncă din nou şi iarăşi *torero* îi face loc pe sub pânză, ferind în lături.

La un alt semn al batistei trâmbiţa sună iar şi intră în arenă doi picadori cu lănci, călări pe cai vlăguiţi de bătrâneţe şi de muncă şi legaţi la un ochiu ori la amândoi. E rândul lor pentru a doua fază — scurtă — a luptei. Se apropie binişor ţinându-se pe lângă barieră. Cu picioarele îmbrăcate în apărători de metal îl îndeamnă pe un dobitoc să înainteze, iar cu lancea, fixându-l, îl provoacă pe celălalt, care, surprins de lipsa pânzei, se repede abia după oarecare şovăire. Lancea îi cade în spate cu toată greutatea cavalerului, care, săltat cu cal cu tot, se răstoarnă în braţele cuiva, iar taurul scăpat şi-a făcut drum în largul arenei. Şi picadorul e iarăşi sus, căci, după pravilă, taurul trebuie să primească patru lovituri de lance spre a se putea trece la altă fază a luptei. Dar calul se frământă şi din intestine atârnate stropeşte locul, izbind mereu cu piciorul din partea spartă a pântecelui. Svâcniturile lui dureroase, refuzul lui hotărât de a mai merge, ca scut pentru om, împotriva adversarului neaşteptat şi poate nevăzut, te cutremură. Cu braţele încrucişate pe piept, dela începutul luptei, ca să nu aplaud cumva din laşitate luat de curent, sunt acum cu totul de partea lor... De pildă acum când torero de capa îl aţâţă iar cu roşu, spre a înlesni pregătirea unei noui ciocniri între animale, ar putea să isbească ceva mai la dreapta... Cu toată greutatea corpului şi lipsa lui de supleţă ar atinge pe agitatorul *necunoscut* al pânzei — ceiace, dealtfel, fac aşa numiţii *toros de sentido* foarte rari. Aşa, sigur, ar dispărea luptătorii din arenă şi ar rămânea din festivităţile taurine doar faima veacurilor trecute, când nu erau comercializate şi când atâţi *hidalgo*, permanent hărţuiţi în lupte cu Maurii, apăreau în arenă ca pentru omagiile mute ale unor ochi frumoşi şi împărţind riscurile cu calul, să înfrunte mânia taurului fără concursul capei...

Dar cineva îndeamnă animalul rănit cu un băţ din urmă spre taurul nemişcat pentru a se evita un nou cal la cheltueli. Abia a făcut un pas şi e încă odată luat în coarne şi răsturnat la pământ. (Cineva cu o înţepătură de graţie îi dă în sfârşit fulgerător odihna). Intervine al doilea picador. Calul acestuia, lovit destul de greu în piept, n'a putut fi despicat — şi o mai ia în galop la goană nebună prin arenă, în vreme ce taurul trece peste picadorul prăvălit. Acesta se trage îndată la barieră cu rolul terminat.

Cu limba atârnată, cu trei răni în spate şi cu priviri turbure de încolţit, animalul e pus la o încercare mai presus de inteligenţa lui, taurul ascultă din nou sunetul sinistru al trâmbiţei, care, în clocot de ecou, isbeşte neaşteptat timpanele spectatorilor. Şi intervin *banderilleros* cu nişte săgeţi numite *banderillas*, lungi ca de un cot, pe cari, în număr de patru, trebue să le înfigă înainte de grebănul animalului. Cu o *banderilla* în fiecare mână, primul s'a aşezat provocator înaintea animalului. Şi când acesta a ajuns lângă omul în sfârşit fără pânză şi pleacă fruntea spre a lovi, *banderillero*, trăgându-se iute la dreapta, a

Primul avint

fixat două săgeţi, cari, cu un fel de cângi, s'au prins sub piele. După aceste atacuri în gol, din cari dobândeşte săgeţi ce se isbesc una de alta sângerându-l şi jenându-l, animalul e şi mai întărâtat. Incă odată e aţâţat şi invitat să atace de un alt *banderillero*, postat la o respectabilă distanţă şi ridicând provocator săgeţile sus cu amândouă mâinile. Şi după ce, cu eleganţă şi fără a fi atins, acesta a împlântat aceste două *banderillas*, răsună cu ecouri ultimul semnal din trâmbiţă.

Intervine *espada*, matadorul, care până aci a studiat firea, mişcările şi văzul animalului pe care trebue să-l răpună. Il studiază încă provocându-l şi hărţuindu-l deaproape cu o capă fixată pe un băţ într'o mână şi cu spada mascată în alta şi obosindu-l, năucindu-l în atacuri zadarnice pe sub pânza roşie. Istovit, greoiu în mişcări, atacurile nu-şi pot modifica direcţia iniţială după mişcările adversarului. De-acum el la aplauze nu mai poate fi părtaş. Toţi ochii sunt la matador, care l-a studiat, care după pravilă, trebue acum să se grăbească a-l ucide şi care trebue să-l ucidă după pravilă. Il aşteaptă cu spada întinsă orizontal, îi primeşte atacul şi dându-se uşor în lături îi înfige fierul până în mâner dincolo de grebăn, vertical, să-i răzbată prin burtă. Aplauze puternice. Lovitura pare a fi fost bună. Dar nu! Sângele nu curge pe gură şi taurul nu se dă. Plămânii n'au fost atinşi. Incep proteste din partea publicului avizat în materie. Jocul cu pânza roşie trebuie reluat pentru câteva minute, şi în sfârşit, taurul primeşte o nouă spadă reglementar. In faţa unei fluturări de control a pânzei taurul rămâne de-acum pe picioarele lui grele, cu capul plecat, nemişcat, sângerând pe gură reglementar, sângerând din două spade ca două panglici la două decoraţii, din rănile călăreţilor — şi cu cele patru *banderillas* înroşite din izvoarele pe cari le-au deschis. Stă încremenit, ca în zeificările păgâne, în vreme ce, înfipt şi marţial, partenerul primeşte aplauzele semenilor săi; apoi cu tot ce poartă într'însul, îngenunche simplu ca alte dăţi, mai înainte de a fi văzut adunaţi atâţia oameni.

Matadorul trăgând cu greu spada înroşită din massa de carne, salută cu ea spre *palco presidencial* şi pe când cei trei catâri cu penaje, urmaţi cu pocnete de bice, târăsc în goană pe învingătorul celor doi cai, şi pe învinsul omului, se şi dă semnalul pentru al doilea taur. Mai înainte ca eu să fi putut încerca o evadare! Moare şi al doilea taur, — precedat de caii lui, împinşi înainte ca nişte scuturi pe seama picadorilor încălţaţi în fier, — şi care neputând fi străpuns la vreme, atrage matadorului apostrofa repetată: „A caballo!" (Pe cal!) Vine al treilea fără pauză... se anunţă şi al patrulea taur tot fără pauză... Număr dintr'o ochire, rândurile în terasă peste cari ar trebui să trec şi oamenii pe cari ar fi să-i deranjez. Cu neputinţă! Dar m'am ridicat; cu gândul sunt afară. Sprijinindu-mă mai mult în mâini de balustrada ce coboară pe marginea celei mai apropiate ieşiri, ating abia marginea îngustă de 3 centimetri a pietrei în care este fixat fierul şi, fără să urnesc pe cineva, am ajuns la ieşire; am ajuns în sfârşit în piaţă... Aici se scurge viaţa obişnuită a oraşului, calmă, cu consumatori de *cerveza y refrescos* în localurile nu prea curăţele prin părţile acestea, cu birjari şi şoferi plictisiţi în aşteptarea sfârşitului curselor.

Dacă nervii greu biciuiţi mai bine de o oră se mai liniştesc puţin, în schimb gânduri cu tauri mă copleşesc fierbinte. Ajung, dela o vreme, pe *avenida Alcala* la calcule taurine cu cifre înspăimântătoare: în acest ceas se ucid astfel pentru distracţia a 400.000—500.000 oameni, în vre-o 70 din oraşele Spaniei, cel puţin 400 tauri tineri (aproximativ 12.000 în toate Duminicile şi sărbătorile din cele 6 luni calde, fără să socotim cursele din „arenele" improvizate în sate cu căruţele sătenilor la unele zile mari şi nici festivităţile cu tauri-viţei de un an numite *şarlotada*, care se desfăşoară în fiecare Joi la Madrid şi în alte oraşe mari şi unde se exploatează comicul din atitudinea şi mişcările animalului ageamiu în apărare, căruia, în loc de aţâţări cu muleta, i se cântă din ghitară în vesele aplauze, înainte de a fi trecut prin sabie...). Mă gândesc apoi că aceşti tauri, ca şi partenerii lor bipezi, fac educaţia artistică a poporului mereu cu aceiaşi „piesă". Mă gândesc că mâine toate gazetele din Madrid (cu o singură excepţie, „El Sol"), vor avea pagini pline cu ilustraţii şi dări de seamă din cursele de azi, cu aprecierile criticilor taurini competenţi, cu informaţii taurine din toate centrele Spaniei, cu numele nelipsit al proprietarului *ganaderiei*, care a furnizat taurul (cum s'ar pomeni conservatorul de unde ne vine un artist).

Deprindere... Poate că da, în bună parte. Şi o deprindere se lasă încă mai greu decât se câştigă. Căci ea pune stăpânire chiar şi pe unele minţi de elită şi preocupările artei taurochice ajung să fie întronate în rând cu îndeletnicirile artistice-spirituale. Revista de seamă „La Gaceta literaria", al cărei director *E. Gimenez Caballero* este cunoscut ca un pasionat propagandist pentru reînvierea cultului tauromachiei ca odinioară, publică chiar de curând un portret al celui mai vestit *espada* de azi, *Jean Belmonte*, alăturându-l de al unor cugetători şi scriitori spanioli ca Unamuno ori de alte nume — din fericire puţin cunoscute de spectatorii arenelor ca *Homer, Hugo, Shakespeare...*

Dar acest puternic spirit taurin, atotstăpânitor asupra sufletului spaniol — cu excepţia se înţelege a multor intelectuali, cari, totuşi, în prea rare exemplare sunt cuprinşi de desgust — această pasiune populară sistematic cultivată pentru tauri, este pavăza cea mai puternică împotriva exproprierii marilor proprietăţi agrare, singure în stare să creeze păşuni întinse pentru a creşte pe cei peste 10.000 tauri necesari anual arenelor.

M'am înapoiat cu nevasta spre sfârşitul curselor ca să studiem mina celor ce ies dela spectacol. Pe feţele unora se poate ceti că în această zi „a fost bine", pe altele un sentiment amestecat. Doamne şi dudui sprâncenate din belşug — şi nu prea numeroase, căci aristocraţia şi fastul adevărat al curselor de primăvară şi toamnă lipsesc acum — păşesc radioase în tovărăşia sprâncenaţilor şi oacheşilor *caballeros*. Dar nu e mai puţin adevărat că doamnele din aristocraţie nu-şi mai pierd azi capul, ca odinioară, după matadori *(matar* = a ucide), fie pentru că azi ei sunt de-o obârşie mai modestă, din resturile mauro-ţigăneşti ale Andalusiei, fie pentru că ele azi aspiră la mângâierile unor eroi mai fini din aristocraţia spirituală, în care au tronat un *Hugo* şi un *Shakespeare*... De altfel, şi ei azi îşi riscă mai puţin viaţa decât în trecut (mor 2-3 anual în toată Spania), iar în lipsă de succes, sau curaj trec, simplu, ca cirezari la marile crescătorii de tauri. Unora dintre dânşii — puţini e drept — după succese neîntrerupte şi răsunătoare li se conferă titlul de doctori: lui *Juan Belmonte, Marcial Lalanda, Nino de la Palma, ori Vicente Barrera*, care, însă, cu două săptămâni înainte de cursele pentru doctorat, a fost luat în coarne la Malaga.

In vre-o trei automobile se urcă, sub ochii noştri, eroii viu coloraţi ai arenei, spre a face un tur, pe sub seară, pe marile şi animatele *avenidas* şi *paseos*...

ROMULUS CIOFLEC

BAUDELAIRE

Spleen şi Ideal

XLV

Tu înger de lumină ştii oare ce e teama,
Ruşinea, remuşcarea, urâtul şi suspinul
Şi nopţile de spaimă ce nu-şi definesc chinul,
Dar sdruncină simţirea cum nu poţi să-ţi dai seama!
Tu înger de lumină ştii oare ce e teama?

Tu înger al blândeţii ştii oare ce e ura
Şi scrâşnetul mâniei şi lacrimile-amare,
Când Răzbunarea-şi strigă nefasta ei chemare
Şi-apoi ca o liană ne 'nlănţue făptura!
Tu înger al blândeţii şti oare ce e ura?

Tu înger plin de viaţă ştii oare ce-i delirul
Incătuşat în ziduri de-ospiciu blestemat,
Mergând ca surghiuniţii în pas tărăgănat
Cerşind o rază caldă şi îndurând martirul!
Tu înger plin de viaţă ştii oare ce-i delirul?

Tu înger plin de farmec, ştii tu ce-i ofilirea
Şi frica bătrâneţii şi grija nesfârşită
De-a citi, deodată, o groază tăinuită
In ochi în care o vreme noi am sorbit iubirea!
Tu înger plin de farmec, ştii tu ce-i ofilirea?

O înger blând şi vesel şi plin de vioiciune,
David în ceasul morţii ar cere sănătate
Miresmelor luminii de tine 'mprăştiate!
Eu nu cer de la tine de cât o rugăciune,
O înger blând şi vesel şi plin de vioiciune!

In româneşte de MIRELA CAIR

Anecdote

Intr'o zi, la Tuilleries, Napoleon I apostrofă foarte violent pe Talleyrand care, fără a crâcni, a suferit ploaia de invective. Şi în timp ce împăratul se depărtă, zise destul de tare, ca să mai fie auzit de Napoleon, către ofiţerii din jur:

— Luaţi aminte, domnilor!... Limbajul marelui om trebue popularizat în toată Franţa!

* * *

Doi copii se bat în curtea şcolii. Unul primeşte o palmă. Cel bătut:

— Ştii tu, mă, cine sunt eu? Eu sunt fiul ducelui de Trimonille!

Atunci cellalt, fiu din popor, îi mai dete un picior în spate:

— Iată pentru când vei fi prinţ!

* * *

Rouguelaure nu era frumos. Intâlneşte odată un „auvergnat" foarte urît, care avea treburi la Curtea regelui. Roguelaure prezintă pe ţăran lui Ludovic XIV, spunând că are mari îndatoriri faţă de ţăran. Regele aprobă cererea ţăranului şi întreabă pe curtezan ce îndatoriri are faţă de ţăran.

— Ah! Sire! răspunse Roguelaure, îndatoriri foarte mari; căci fără el aşi fi cel mai urît om din Franţa!...

NOU

Pescarul din Islanda

de PIERRE LOTI

(Traducere de ION PAS)

Editura „Cugetarea" (Mătăsari 23) Lei 50

Nou! A apărut

LADISLAV REYMOND

POVESTIRI

Biblioteca „DIMINEAŢA" No. 91 — 80 pagini — 8 lei

La chioşcari şi librării

UN MINUT
ŞI PĂRUL DE PRISOS
A DISPĂRUT

EAU DIXOR

Cea mai perfectă specialitate din lume în arta de a face să dispară părul de prisos.
Este o apă limpede cu următoarele calităţi: Uşurinţa în aplicare, curăţenie, economie, eficacitate garantată, nevătămătoare.
Părul aspru nu veţi reuşi a-l distruge decât cu EAU DIXOR recomandat şi de lumea medicală.
EAU DIXOR este un miracol.
De vânzare la Drogherii, Farmacii şi Parfumerii.
Acolo unde nu-l găsiţi, trimiteţi suma de 120 lei şi vi se va expedia de către: Agenţia „DIXOR" Bucureşti, Str. Râureanu 5.

A apărut romanul de mare succes

CUCERIREA

(La Possession)

de RAY MON DAMACHARD

Editura „Cugetarea" (Mătăsari 33) Lei 50

Băi de soare la Bucureşti

PLAJA ARTIFICIALA

Strada Mircea Vodă 44 Tel. 349/81

Instalaţie similară cu Institutul de Actinologie din Paris Săli Speciale pentru şedinţe colective şi individuale de raze ultraviolete şi infraroşii, pentru copii şi adulţi.

Tratament recomandat cu succes pentru anemici, limfatici (scrofuloşi), rachitici, debili, convalescenţi nedesvoltaţi astmatici spasmofilie, eczemă cronică, impetigo reumatici şi predispuşi la reumatism, artritici, gutoşi, hypertensivi, lumbago, obesitate, fistule, pelada lupus, etc.

Rezultate mai grabnice şi mai intense chiar decât ale razelor soarelui la mare sau pe munţi.

Funcţionează zilnic, cu personal medical specializat dela 9—1 dim. şi 3—7 seara.
La îndemâna tuturora, tariful fiind moderat
Pentru copii de şcoală în grupuri de 10-20 preţul pe jumătate
Copii se joacă în nisip ca la mare.

INCĂLŢĂMINTE SCHUL
SMÂRDAN 43
KALMAN

Leagăn de Cîntece

1

De pretutindeni parcă şi, totuşi, ca pe-o punte
Un freamăt proaspăt până la mine-a străbătut :
Un cănăruţ de aur mi s'a lăsat pe frunte
Şi ziditorul lumei pe-un cântec m'a vândut.

Hossana sus în ceruri şi pe pământ hossana
De-a fi simţit în mine al vremei curcubeu ;
Inebuneşte nunta prin aer de la Chaana
Şi'n fiecare creangă surîde Dumnezeu.

2

Atât : cineva şi-a schimbat cu mine 'ntr'o zi strălucirea
Şi şi-a turnat cu imagini, în creeru-mi, propria-i minte ;
A răsărit, atunci, soarele, de după mare, fierbinte,
Şi-a tulburat cu freamătul lui de raze nemărginirea.

Venea cu braţele grele de cântece adânci ca zenitul
Şi cu privirile de visuri roşii ca maci 'ncărcate ;
Am cunoscut-o, nu ştiu, sau, ştiu eu, n'am cunoscut-o, poate,
Dar zîmbetul tău, ca un fulger, şi-a 'nfipt în mine cuţitul.

3

In fiecare dintre nuferi, vântul
Câte-un cuvânt de-al tău a legănat,
Şi nuferii ţi-au înflorit cuvântul
Şi cu polenuri l'au îmbălsămat.

Apoi în fiece privighetoare
Cât-un surâs de-al tău s'a 'naripat,
Şi lumea n'a mai fost de cât o floare
Şi-un cântec în lumină revărsat.

4

Soarele se lasă pe divan
Ca un flutur uriaş de aur,
Sboară prin oglinzi ca un fasan
Şi-arde 'n ochii tăi ca un tezaur.

Soarele vrăjeşte pe covor
Cu lumina-i jucăuşe, toată,
Şi te 'nchide 'n cercu-i arzător
Ca pe-un cap de osie 'ntr'o roată.

5

Gândurile 'n noapte ne-au zidit biserica
Din colane drepte de copaci în floare
Şi ne-au pus într'însa stele şi răcoare
Ca să fie veşnic nouă şi feerică.

Dragostea vorbise inimilor noastre
Ca o lampă 'n aur dinainte-altarului,
Şi-aprinsese 'n ele unt-de-lemnul harul
Adunat de visul ei în flori albastre.

6

Te-am aşteptat cu gândul că era să vii odată
Şi, presimţind că numai tu poţi să fii aceia,
Mi-am înstelat privirea cu-o lume 'ntraripată
Şi, dorului, în suflet, i-am răscolit schinteia.

Primeşte-mă cum, astă-zi, mă 'nfăţişează clipa
Şi-aprinde unt-de-lemnul izbînzei tale 'n mine ;
Un înger îşi întinde, ocrotitor, aripa
Cu strălucirea 'n soare a roiului de-albine.

7

Mânecile tale albe lasă
Destăinuiri din care parcă scapă,
Cu-alunecări de şarpe dintr'o plasă
Năluca sveltă-a unui crin de apă.

Stelele-şi sădesc pe urmă 'n rouă
Cu-o rază fie-care o tulpină
Şi strălucirea ta de lună nouă
Răsare într'o floare de lumină.

8

Umbra stejarului păduros de pe ţărm fumegă
Şi se clatină ca o iarbă pe fundul lacului ;
Noaptea e strălucitoare şi apa spumegă
Şi-aruncă sgomot de val în frunzişul copacului.

Pasări sălbatice spintecă vuetul vântului
Cu fluturarea 'ndrăzneaţă pe sus a drapelelor ;
Sborul lor desfăcut în noi aduce pământului
Sufletul, material ca un ţipăt, al stelelor.

9

Imagina stejarului cu stelele
Pe fundul apei limpezi se culcase,
Iar nori-şi fluturau pe sus dantelele
Cu foşnet, în frunzişuri, de mătase.

Figura ta răsfrântă 'n fundul lacului
Cu strălucire caldă de camelii,
Se 'nsufleţea 'ntre crengile copacului
Ca o parabolă din evanghelii.

10

Eu n'am să uit această 'mbrăţişare,
Şi las aici adâncă mărturie
Că-o port în suflet piatră de 'ncercare.

Isbânda ei în noi a fost să fie
Un schimb, între prăpăstii, de inele
Şi-o prăbuşire 'n gol de 'mpărăţie.

Şi-am pus cu ea pecetie pe stele.

N. DAVIDESCU

Jean-Jacques Rousseau şi Poezia vieţii interioare

(Idei dintr'o conferinţă)

Odată cu „Confesiunile", scrisul lui Rousseau devine expresia exclusivă a preocupării de sine. Cu ştiinţă şi cu voinţă, Rousseau vrea să se descrie pe sine, cu aventurile sale groteşti şi triste, cu luptele şi duşmăniile sale, fără părtinire şi fără idealizare. In „Confesiuni" voia să împlinească o faptă unică, ne mai întâlnită până atunci în literatură : să-şi demaşte propria sa viaţă. El ştia că încercarea era grea şi îndrăzneaţă... „Incep o întreprindere — spune el la începutul „Confesiunilor" — care n'a avut nici odată exemplu şi a cărei execuţie nu va avea imitator. Vreau să arăt semenilor mei pe un om în tot adevărul naturii şi acest om voi fi eu". Şi apoi ca să asigure pe cetitori asupra obiectivităţii pe care o va avea faţă de sine însuşi, el precizează, că „nu va ascunde nimic rău şi nu va adăoga nimic bun".

Intrebarea firească e dacă Rousseau şi-a ţinut angajamentul. Sunt confesiunile o autobiografie fidelă şi o spovedanie sinceră ? In ce priveşte biografia ea este în bună parte adevărată, iar greşelile şi inexactităţile trebuesc lăsate în seama memoriei, pe care mai târziu, în „Reverii" Jean Jacques singur o învinueşte că e deformatoare a adevărului. In ce priveşte sinceritatea spovedaniei sale trebue remarcat un lucru, că Rousseau, obsedat de sine şi iubindu-se peste măsură, nu putea să facă mărturisiri care să corespundă în întregime realităţii. In privinţa aceasta sinceritatea sa e fireşte discutabiă. Dar dacă vom căuta sinceritatea sa chiar în această tendenţioasă zugrăvire a vieţii sale, cu detaliile cele mai scabroase şi cu mărturisirea tuturor slăbiciunilor, încercând prin autoflagelare să obţie simpatia posterităţii care îl va judeca, desigur că vom găsi-o întreagă.

Chiar când a falsificat adevărul, chiar când a căutat să pue inamicii săi într'o anumită lumină, pentru a putea aparea ca un persecutat şi urgisit, Rousseau a fost sincer. Dacă a fost de rea credinţă, e că s'a iubit prea mult pe sine. Cu toate slăbiciunile pe care şi le recunoaşte, cu toate păcatele pe care le mărturiseşte, Rousseau a avut în fond o excelentă părere despre sine. Şi nici nu putea avea una rea, fiindcă iubirea sa de Narcis modern nu i-ar fi îngăduit altfel.

Chiar în mărturisirea perversităţilor sale erotice din tinereţe, a furturilor şi minciunilor, a intrigelor şi prigoanelor a căror victimă s'a socotit, se poate vedea o formă a orgoliului şi a iubirii sale de sine. Sinceritatea sa, oricât de cinstită şi de hotărîtă ar fi fost, era condiţionată de scopul însuşi al „Confesiunilor" şi al celorlalte scrieri autobiografice de mai târziu: reabilitarea sa ca om. Rousseau nu-şi putea însă da seama că certurile sale cu toată lumea şi înduşmănirea chiar cu acei cari îi veniseră în ajutor, erau datorite acelei hipertrofii a eului, de care a suferit totdeauna şi care la sfârşitul vieţii sale ia proporţii tragice. Egoismul său necruţător l'a dominat şi l'a sfâşiat ca o boală, făcându-l să denatureze totul. In centrul lumii nu era pentru dânsul Dumnezeu, era el, Rousseau.

Spiritul de aventură din tinereţe trece la maturitate şi bătrâneţe în viaţa sa interioară, provocându-i acel anarhism psihologic, care avea să-i poarte sufletul sfâşiat pe toate povârnişurile. Dar această anarhie sufletească, el nici n'o mărturiseşte, nici nu se apără de ea. Va apare totuşi cu toată brutalitatea în „Confesiuni", iar mai târziu în „Dialoguri" şi „Reverii". Sinceritatea sa o găsim în însăşi contradicţiile provocate de această anarhie sufletească.

Cu toate neexactităţile, cu toate exagerările voite şi interesate, „Confesiunile" sunt o pasionată scoatere în vileag a vieţii sale interioare, tumultuoasă ca o mare agitată, curioasă îmbinare de sinceritate naivă şi de ipocrizie rău ascunsă.

Dar în „Confesiuni" Jean Jacques n'a făcut decât întâiul pas către tainiţele sufletului şi inimei sale. Când criza sa interioară ia proporţii din ce în ce mai mari, când izolarea sa de societate devine un adevărat surghiun, lui Rousseau nu-i mai rămâne decât un singur prieten: conştiinţa sa. Ca un miner el va săpa drumuri subterane în adâncul conştiinţei, pătrunzând tot mai mult în tainele unui suflet în crescândă revoltă. El va fi în scrierile sale de mai târziu cel dintâiu cercetător al subconştientului. Căci acum Rousseau nu se mai mulţumeşte cu o analiză superficială a vieţii sale interioare, ci caută să-şi lămurească procesul intim al sbuciumului său lăuntric. Preocupările ideologice rămân cu totul pe planul din urmă, preocuparea sa unică, pentru care îşi va cheltui în „Dialoguri" toată dialectica, va fi de acum încolo numai justificarea vieţii şi sufletului său. In „Dialoguri" el nu apără ideile sale, ci persoana sa împotriva falsificatorilor. El se defineşte singur un „istoric al inimei omeneşti". Aşa cum caracterul său izvorăşte numai din temperament, tot aşa şi scrisul său nu este decât o simplă spovedanie dureroasă a unui om înconjurat de complotul nevăzut al falşilor săi prieteni.

Ajuns la această resemnare provocată de conflictele sale cu societatea, lui Jean Jacques nu-i rămâne decât singurătatea cu lungile reverii şi convorbiri cu sine însuşi. In „Reverii", ultima sa scriere, Jean Jacques duce autoanaliza la o adevărată chirurgie a sufletului şi inimii sale. Chiar la începutul primei reverii spune că vrea să se cunoască pe sine. Abia acum, „când oamenii i-au smuls din inimă toate plăcerile societăţii", când plin de resemnare renunţă la viaţă, el nu are decât un singur scop, acela de a se cerceta pe sine. Ştie că lucrul acesta e greu, că minciuna e necesară şi că e greu de evitat. El însă va găsi mijlocul, prin dedublare, pentru a cunoaşte adevărata structură a sufletului său.

Desigur că această autoanaliză bolnăvicioasă, care prevesteşte sfârşitul tragic al vieţii sale, îl va duce la exaltare şi la acele „agitaţii confuze", de care el însuşi pomeneşte în nenumărate rânduri. El merge cu autoanaliza până şi la explicarea gesturilor reflexe, descoperind fondul lor psihic şi fiind prin aceasta un precursor al psihoanalizei lui Freud.

Un critic spune undeva că primele spovedanii, „Confesiunile", sunt opera amorului propriu al lui Rousseau. „Reveriile" sunt în cazul acesta numai o operă a iubirii de sine. Cercetându-se cu pasiune şi meticulozitate, în „Reverii" iubirea de sine ia dimensiunile unui adevărat imn închinat chinuitei sale inimi. Ultima pagină, pe care o scrie în preziua morţii, e o exaltată revărsare de iubire de sine. Ca un bătrân „Narcisse" înebunit de atâta uitare în oglinda sufletului său, Jean-Jacques moare cu gândurile deschise către amintirea d-nei de Warens, aceia care i-a deschis misterele inimei sale, atât de mari, de adânci şi de umane, fiindcă era atât de complexă, de contradictorie şi de pătimaşă

* * *

Se putea oare ca atâta revărsare de adevărată umanitate să nu găsească ecou în literatura veacurilor cari au urmat? Influenţa sa a fost felurită, puternică şi complexă. Ideile sale au sguduit puternic şi au lăsat urme. Dar durabilitatea influenţei sale trebue căutată în caracterul subiectiv şi personal pe care de la el l'a primit literatura din veacul al nouăsprezecelea. El a fost acela care a arătat generaţiilor viitoare de poeţi ce inepuizabilă este inima omenească. Dela dânsul purcede acel cult al eului, pe care romantismul îl va recunoaşte ca pe unul din caracterele sale esenţiale. Tot lirismul veacului al nouăsprezecelea vine în linie directă de la Rousseau. El a creat poezia vieţii interioare şi prin aceasta, mai ales prin aceasta, el este şi creatorul cosmopolitismului literar de mai târziu. Şi oricât am căuta să-l uităm şi să-l trecem cu vederea — autoanaliza, pe care cel dintâi el a introdus-o în literatură, o vom găsi în Germania la tinerii din „Sturm und Drang" în romantica de pretutindeni, în romanul psihologic modern, în confesiunile lui Tolstoi şi Dostoiewsky şi în expresionismul din zilele noastre.

Şi oare refugiul contimporanilor din viaţa socială de astăzi, în viaţa adâncă a sufletului şi a spiritului, nu e o reîntoarcere la aceiaşi viaţă interioară, singura mare creatoare de artă, de pe care cel dintâiu Rousseau a ridicat vălul ? Astăzi când poezia caută drumuri nouă şi se retrage în liniştea contemplativă a spiritului creator, imaginea lui Rousseau se desprinde ca prin farmec din idilica locuinţă de la Charmette sau din liniştea naturii de la Montmorency, arătându-ne locul tainic al tuturor bunătăţilor şi dezastrelor : inima noastră, biata noastră inimă curăţită de artificiul unei epoce terorizată de tehnică.

ION SAN-GIORGIU

Premiile Naţionale

N. Iorga

Ion Minulescu

„Librăria C. Dobrogeanu-Gherea"

din str. Sf. Ionică No. 5

Recomandă: Al. Block: Der Untergang der Humanität; Harry Domela: Der falsche Prinz; Vera Figuer: Nacht über Russland; Grosz: Gesicht der herrschenden; Upton Sinclair: Petroleum, Die goldene Kette; Gorki: Das Werk des Artamonows, Drei Menschen; Haussmann: Hurra! Hurra!; Anna Weyenberg: Von Stufe zu Stufe; Geist: Nijin, der Sibire; Babel: Budjonnys Reiterarmee; etc., etc.

Atragem atenţiunea că ni-a sosit un nou transport din marea lucrare, acum apărută, a lui Karl Kautsky: Die Materialistische Geschichts-auffassung, care reprezintă sinteza întregii opere a celui mai bun comentator al lui Karl Marx.

In franceză: Antonio Labriola: Essais sur la conception matérialiste de l'histoire; Paul Lafargue: Le déterminisme economique; Luc Durtain: L'autre Europe; Karl Kautsky: Le chemin du pouvoir; Henry Torrès: Le procès des pogromes; etc., etc.

Librăria noastră oferă cărţile sale de sociologie, literatură, ştiinţă numai în urma unei amănunţite alegeri.

Max Scheler

A murit în vârstă de 55 ani şi în toiul activităţii creatoare, Max Scheler, cel mai talentat cugetător al Germaniei contimporane, autor de numeroase opere filosofice.

Mare individualist, Scheler lasă o moştenire scrisă, impregnată de forţa concretă a personalităţii sale.

Pulsul spiritual al vremii noastre se simte puternic în încercările lui de a îmbrăţişa totalitatea vieţii sufleteşti şi de a-i găsi o expresie integrală, sintetică.

In această privinţă, Max Scheler stă alături de ceilalţi filosofi germani moderni, morţi de curând şi ei: Georg Simmel, Max Weber şi Ernst Troeltsch.

Scheler a eşit din şcoala lui Husserl, care marchează începutul de înflorire al noii filosofii germane. Husserl a căutat, cu ajutorul unei metode **„fenomenologice"**, să fixeze o nouă problemă, care să cuprindă cugetarea filosofică; descrierea esenţei fenomenelor — făcută fără idei preconcepute care să se deosebească prin puritatea ei de metoda cauzală (genetică) a ştiinţelor speciale.

Scopul lui Husserl era să elibereze filosofia de ideile subiective şi personale, s'o desfacă din legătura ei cu exigenţele spirituale şi cu problemele contemplaţiei, creând din ea o ştiinţă exactă.

Dar istoria a repetat cu Husserl ceiace făcuse şi cu Kant. Husserl abia începuse munca pe acest teren şi elevii lui cei mai talentaţi (în primul rând Scheler) au întrebuinţat metoda sa pentru a redeştepta metafizica şi evidenţia problemele radicale ale concepţiei contemplative. Descrierea ştiinţifică a structurii fenomenelor s'a transformat repede într'o profundă analiză a problemelor radicale referitoare la concepţia generală asupra lumii.

Primul volum al lui Scheler, plin de fineţă şi de adâncime, e închinat lui Kant: **„Formalismul lui Kant şi Etica conţinutului valorilor"**, construind o nouă etică modernă ca **„metafizică a lumii obiective şi morale a valorilor"**, în care e încrustat omul şi pe care o slujeşte.

De aci rămâne numai un pas până la recunoaşterea şi aşezarea definitivă a vieţii morale şi a culturii sociale. Alte două lucrări ale lui Scheler se disting chiar în literatura filosofică a Germaniei moderne, prin incomparabila lor profunzzime, prin plenitudinea ideilor, prin fineţa analizei şi perspicacitatea gândirii: **„Răsturnarea valorilor" şi „Despre ceiace-i etern în oameni"**.

Crescut în catolicism, Scheler, în 1918—1923, şi-a închinat toată puterea de muncă justificării şi explicării concepţiei catolice, rămânând totuşi liber şi original. Utilizând aci marile motive ale **platonismului**, reînviate în filosofia lui Husserl, Scheler a respins teologia oficială catolică legată de **tomism**, acest raţionalism medieval. El a încercat să restaureze elementele **augustinismului** care e mai aproape de spiritul modern; apoi a încercat să întemeeze concepţia catolică pe platonismul Sfântului Augustin, contopit cu mistica medievală germană.

Catolicii au văzut întâi în Scheler un aliat scump şi puternic; însă, mai târziu, au început să-i combată cu înverşunare „ereziile". Dar şi Scheler a abandonat definitiv cercul ideilor catolice pe care le apărase cu atâta strălucire. In centrul ciclului său de idei din ultimii ani, stau omul şi societatea. Interesele religioase au fost înlocuite cu cele sociale, psihologice şi culturale-filosofice. După un studiu magistral **„Fondul şi formele simpatiei"**, urmează o culegere de articole sociologice care au fost turnate apoi într'o operă unitară: **„Forma cunoaşterii şi societatea"**. Aci Scheler înclină spre pragmatism şi chiar atinge bazele materialismului economic, dându-i o formă nobilă şi spirituală.

Moartea l-a găsit lucrând la o **„Antropologie"** — o nouă doctrină filosofică despre fondul şi esenţa omului. Scheler a crezut că prin **„Antropologia"** lui îşi va desăvârşi munca vieţii.

Dotat cu o excepţională bogăţie de gândire, Scheler ar putea să fie numit un geniu, fiindcă a fost chemat să creeze şi nu să compună filosofia, să nască spontan şi nu să inventeze idei nouă. Dar un mare cusur i-a impregnat opera şi i-a limitat însemnătatea: el n'a adus în lume **un cuvânt propriu** unic şi nou, nu şi-a exprimat fiinţa într'o intuiţie cuprinzătoare şi unitară, după exemplele gânditorilor clasici universali.

Scheler şi-a schimbat de câteva ori concepţia. N'a fost ascet, nici căutator sever al adevărului, dominat de seriozitatea morală, cum trebue să fie un filosof genial. Cunoaşterea filosofală a fost pentru el mai mult un joc plin de bucurie, în care nu depunea toată energia spiritului său. Firea-i epicureană a cunoscut toate sau foarte multe bucurii ale vieţii şi nu numai frenezia contemplaţiei pure.

Era distrat şi avea un spirit înclinat spre aventură. Darurile-i înăscute i-au permis să desfăşoare o productivitate uimitoare. Lipsa unei stricte concentrări sufleteşti îi micşora însemnătatea ideilor aruncate din belşug în lume. In cele bune, caşi în cele rele, Scheler nu se asemăna cu tipurile obişnuite ale savanţilor germani. A zburat deasupra orizontului spiritual nemţesc, ca un meteor cu artificii orbitoare de idei. Şi viaţa lui exterioară a fost plină de furtuni.

Scheler este parcă un aliaj compus din profunda mistică germană a unui Faust însetat sufleteşte şi din epicureismul sceptic francez, tip Rénan sau Anatole France. Tot caracterul epocii noastre de transiţie, caracter şovăitor şi nestatornic, s'a întrupat parcă în această remarcabilă personalitate.

Scheler a fost şi un bun cunoscător al gândirii sociale-filosofice ruseşti. In 1924 a apărut în Berlin la şedinţa Academiei ruseşti de filosofie cu un referat, strălucit ca totdeauna, întitulat: „Rostul Suferinţii...'.

A. N.

„NEVRALGINE JURIST"
VINDECA
Dureri de Cap
Răceala-Gripa
cu tot convoiul
de dureri şi
Nevralgiile.
CEREŢI LA
FARMACIILE ŞI DROGHERIILE
NEVRALGINE JURIST"

Cronica științifică

Minune?

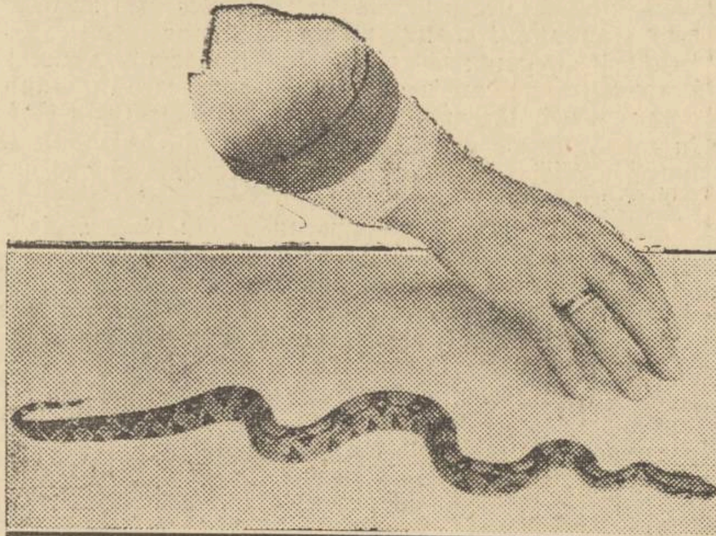
Cititorii „Adevĕrului literar" își amintesc de sigur de schița d-lui Brătescu-Voinești, intitulată : *„Minune"*.

Intâmplarea pe care o scrie d. Brătescu-Voinești a avut loc pe marginea lacului Znagov.

D. Brătescu-Voinești arată cum „din când în când se vedeau șerpi trecând înot lacul".

La un timp unul din țăranii pescari care-l însoțeau pe d. Brătescu-Voinești, se adresă celuilalt :

— *„Uite șarpele Nicolae, făcu prietenul meu arătând cu degetul — ia farmecă-l, să vedem și noi.*

Nicolae se întoarse cu fața spre șarpe și, fixându-l cu ochii, începu să îngâne ceva. Din ce spunea nu se auzea de cât sfârșitul : porunca deslușit șuerată : „grozăvior, stai pe loc".

Punctul negricios și triunghiul de apă încrețită, înainta mereu depărtându-se. Dar la a treia poruncă au pierit, s'au stins.

— Hai spre el, a zis Nicolae lui Stroe.

Acesta a întors barca și am înaintat.

Ajunși la patru-cinci metri de șarpe l'am văzut. Era verzui, lung de un metru și de grosimea unui baston obicinuit.

Valurile apei îl săltau ușor, iar el sta nemișcat plutind par'c'ar fi fost de lemn. Părea mort.

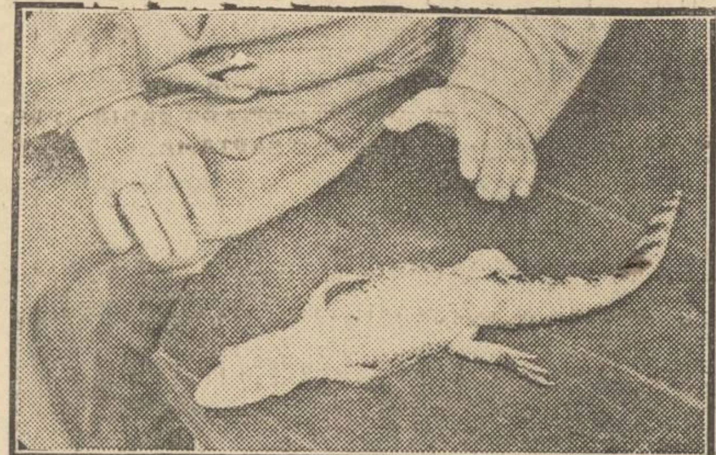
Atunci Nicolae, intinzând mâna, l'a chemat cu glas prietenesc:

— Hai! Vino 'ncoa.

Indată șarpele a înviat, a venit înotând, s'a ridicat pe marginea bărcii și s'a încolăcit pe brațul lui..."

* * *

„Minunea" aceasta (de altfel toate fenomenele vieței sunt la urma urmei minuni) e un fapt cunoscut de naturaliști.

„Vrăjile" lui Nicolae, eroul schiței d-lui Brătescu-Voinești, nu sunt decât fenomene de hypnotism.

Nu numai șerpii, ci mai cu deosebire găinile și broaștele se hypnotizează ușor. Toți studenții în fiziologie știu să hipnotizeze o găină.

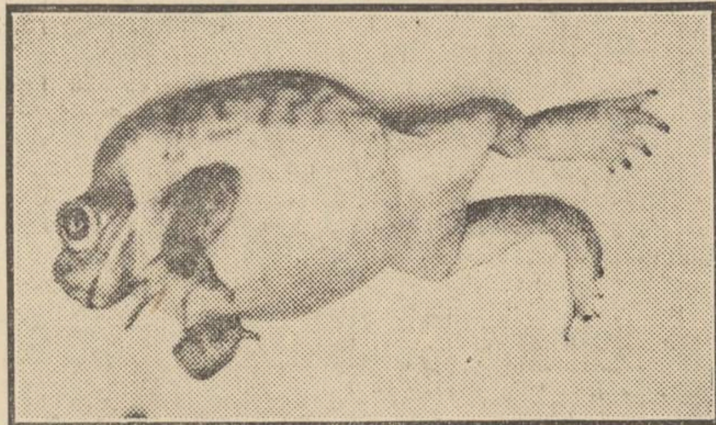
Iei o găină pe care o ții puțin pe masă și tragi în dreptul ei, în direcția privirilor ei, o linie (cu cretă). Apoi așezi găina pe spate.

Găina rămâne nemișcată. E în hypnoză.

Lucrul e cunoscut, de mult. Sunt mai bine de o sută de ani de când un savant german a descris această minune într'un studiu intitulat *„de imaginatione gallinae"*.

Astăzi, unii fiziologi ca să aducă animalele în stare de hypnoză reușesc mai bine când țin o mână în aer, la o distanță de 10—30 cm., departe de animal. Animalul privește cu ochii ficși mâna experimentatorului și cade în hypnoză.

Alteori experimentatorul privește el însuși fix în ochii animalului și astfel îl hypnotizează.

S'a susținut de unii că poate starea aceasta pe care noi o numim de hypnoză nu e chiar somnul hypnotic ci o stare de groază, de „angoassă" în care cade ori-ce animal, când se vede amenințat de o moarte iminentă.

Vânătorii cunosc starea de moarte aparentă în care cad de multe ori iepurii.

Tot astfel broaștele par moarte când zăresc pe un cocostârc pășind în apă în căutarea vânatului.

E o stare în care Natura pune animalele (nu cumva și pe om?) înaintea morții (ca să nu simtă durerile și groaza).

Totuși naturaliștii susțin contrarul.

Ar fi vorba de o hypnoză.

* * *

Iar influența pescarului Nicolae, la distanță, asupra șerpilor se poate explica azi când se cunosc efluviile **electro-magnetice** care emană din mâinile, ochii și toată ființa umană.

DOCTORUL YGREC

Cronica muzicală

NĂPASTA la Opera Română

Opera Română a încercat un remarcabil efort de reabilitare morală, punând în repetiție, la sfârșitul stagiunii, o lucrare românească bună, scrisă de un compozitor de talent.

Domnul Sabin Drăgoi, directorul conservatorului din Timișoara, a înjghebat, din minunatele motive de folklor adunate de pe Valea Mureșului și din județul Hunedoara, textul muzical original al operei „Năpasta".

Subiectul e luat după drama cu acelaș titlu a lui I. L. Caragiale. D. Drăgoi n'a făcut decât să-i adauge o scenă pregătitoare pentru ca să poată introduce corul de țărani și hora românească.

Ca realizare muzicală opera „Năpasta" posedă o inegalitate — se zice de începător — care ascunde poate aspectul furtunii sufletești a dramei lui Caragiale. Atmosfera sumbră și dureroasă din piesă, are isbucniri tot atât de inegale ca și această muzică pe care d. Drăgoi a scris-o libretului.

Corecta ținută componistică, orchestrația în deosebi, corurile și rolul lui Ion Nebunul sunt construite cu artă și totul e învăluit în poezia mistică a vieții noastre dela țară.

D. Folescu a făcut din Ion Nebunul tot atât de mult ca și d. Brezeanu, la care a adăugat cea mai profundă înțelegere muzicală a rolului.

Doamna Maria Cojocăreanu a cântat expresiv și a jucat frumos rolul brutal al cârciumăresei, iar d. V. Rabega a dovedit din nou în rolul lui Dragomir, calități vocale și râvna cu care d-sa muncește.

Numai d. Săveanu a avut o ținută scenică stângace.

Montarea a păstrat în cele două tablouri o perfectă înțelegere a textului ; în primul, voioșia și comunicativitatea; iar în al doilea întunecata cârciumă, — care ascunde crima și remușcarea.

La pupitru, d. Alfred Alessandrescu a condus cu entuziasm, ajutând și d-sa la succesul acestui spectacol al Operei Române.

INTERIM

Cronica cinematografică

Filmele așa numite „multiplicative" progresează pretutindeni cucerind spectatorii. Inlocuirea artistelor cu păpușe și cu desene, permite regisorului să scape de „realitate" și să lase frâu liber fanteziei. La numele lui Max Fletcher care, în America, cel dintâi începuse să facă filmele multiplicative („Aventurile pisoiului Felix" în primul rând), se tot adaogă numeroșii lui imitatori și urmași, poeți fantastici și umoriști...

— Societatea „Fono-Film" s'a înființat în Anglia cu scopul de-a fabrica „filme vorbitoare". Sunetele se vor imprima odată cu scenele corespunzătoare. Technicienii societății afirmă că vor obține o perfectă coincidență între acțiune și grai sau muzică.

FILATELIA

La Bursa Filatelistă din Paris ziua de 24 Mai a. c. a marcat începutul unei noui înviorări a transacțiunilor. Atât cumpărarea cât și vânzarea mărcilor de tot felul, se intețesc cu fiece zi. Cererea vine mai ales din țările exotice unde copiii de vârsta de școală încep și ei să prindă gustul colecționării filateliste. Școlile înmulțindu-se anul acesta în Sudan, Abisinia, Senegambia, Venezuela, etc., se produce întinderea Filateliei asupra regiunilor care abia acum intră în lumea civilizată.

Au apărut câteva noutăți: Franța, o serie din 4 mărci, „Caisse d'ammortissement", din care primele trei sunt mărci obicinuite, dar cu o inscripție suplimentară respectivă, în valoare de 10, 25 și 50 c. (se cotează cu 40, 50 și 1.50); iar marca a patra reprezintă o piesă specială ticluită, de format mare, frumoasă, albastră și în valoare de 1 fr. 50 c. (e cotată de pe acum — la 8 fr. 50 c.!)...

Congo-ul Belgian a emis două mărci suplimentare, de 50 și 25 c., care sunt cotate, nestampilate, împreună 32 fr. 50 c... Honduras, deasemenea — două mărci, 20 și 50 c. cu prețul de catalog 17 fr. 50 c.; și Palestina o marcă de 25 c.

Dela lansarea celei dintâi mărci poștale în Europa, și până azi, s'au format 32 State noui sau provincii autonome, care au practicat emisiuni proprii, independente. 15 dintre ele mai există și-și continuă emisiunile, iar 17 state de mai jos au încetat orice activitate în acest sens sau nici nu mai există. Anii în care au adoptat sistemul mărcilor poștale și în care l'au încetat, cași desenele sau inscripțiile pe care le au avut imprimate pe mărcile lor, se prezintă în modul următor:

Wenden 1862 inscripție 1901; Muntenegru 1874 portretul monarhului 1913; Bosnia 1879 stema 1918; Creta 1896 cifre 1910; Epir 1914 stema 1916; Azerbeigean 1917 vederi 1923; Ucraina 1918 stema 1921; Armenia 1919 vederi 1923; Gruzia (Georgia) 1919 stema 1923; Fiume 1919 vederi 1924; Danzig 1920 stema 1924; Ingria 1920 stema 1920; Memel 1920 stema 1923; Carintia 1920 litere-monogram 1920; Silezia 1920 vederi 1922; Carelia 1922 vederi 1922; Caucaz 1923 vederi 1923. Adică din acele 17 state și provincii — 7 au întrebuințat stema, 6 — vederi (republici tinere), trei — cifre și inscripții-litere; și numai unul — portretul monarhului.

Mărcile acestui grup de state nu prezintă mult interes pentru colecționari. Prețurile lor actuale se mențin moderate. Totuși exemplarele rare: Venden, Danzig și republicile caucaziene, sunt cotate foarte scump. Se disting prin desene frumoase: Bosnia, Muntenegru și Danzig...

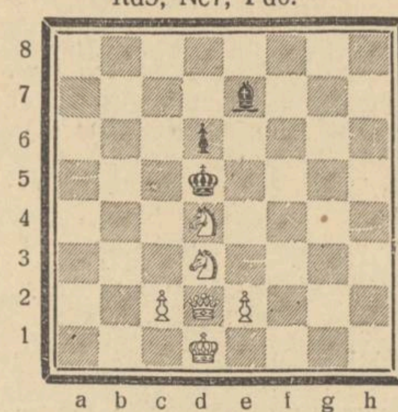
Rămâneți veșnic tineri întrebuințând renumita tinctură naturală
HENOL ROYALE
Regina Tincturilor pentru păr
în toate nuanțele dorite
Cutia mică lei 100
de 4 ori mai mare lei 250
HENNE ROYALE Renumita plantă orientală
Totdeauna proaspăt în toate nuanțele
Cutia mică lei 100.— Cutia mare lei 150.—
Se predau lecții pentru aplicație. Părul stricat de alte tincturi se reface cu cea mai mare îngrijire. Cereți la principalele farmacii, drogherii, coafori și parfumerii. Acolo unde nu găsiți trimiteți costul prin mandat poștal la:
Institutul de Beauté Dortheimer, Calea Victoriei No 50
lângă Cinema SELECT. Tel. 27135. — Cereți noul catalog.—

Cronica Șahului

PROBLEMA No. 115 *)

de **Sub-Locot. Popovici Livius**, Bivolari (inedită)

Negru: (3 figuri)
Rd5, Né7, Pd6.

Alb (6 figuri)
Rd1, Dd2, Cd3 și d4, Pc2 și é2.
Alb joacă și face mat în 3 mutări.

*) Publicăm acum această problemă care s'a omis a fi reprodusă la timp.

PROBLEMA No. 120

Din concursul nostru de probleme

Motto: «Incă o încercare»

(inedită)

Negru (10 figuri)
Ré7, Da7, Ta8 și f3, Cé5, Ng1, Pa5, b6, g3 și g7.

Alb (9 figuri)
Rh3, Dé1, Td6 și f8, Cb5 și é6, Na3 și g8, Pg2.
Alb joacă și face mat în 2 mutări.

TABLOUL DESLEGĂTORILOR

			73 și 74	75 și 76	77 și 78	79 și 80	81 și 82	83 și 84	85 și 86	87 și 88	89 și 90	91 și 92	98 și stud. IX	Total
D. Isac I	Bivolari	12	—	—	—	—	—	—	—	5	—	—	—	—
A. Popovici I	Brașov	53	5	2	5	5	5	5	4	5	5	4	6	104
I. B. Florescu	București	45	5	6	5	—	—	—	—	—	—	—	4	65
C. Gheorghiu I	„	1	5	6	5	—	—	—	—	—	—	—	—	17
S. Ungureanu	„	37	5	2	5	—	—	—	—	—	—	—	4	53
Topsy	„	52	—	2	5	5	5	5	4	5	5	2	2	92
E. Dumitrescu	„	10	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	15
P. M. Tomița	„	4	5	—	—	—	5	—	—	—	—	—	—	14
E. & R. Sylvian	„	2	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	4
M. Hoffmann	Brăila	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2
C. Radu	„	9	—	—	2	—	5	2	2	2	—	4	—	26
V. Simu II	Caransebeș	14	3	2	5	5	5	5	4	5	5	4	6	63
Iuliu Weissman	Câmpina	56	5	2	5	5	5	3	4	3	5	4	6	103
Ștefan Iliescu	C.-Lung	35	5	2	2	2	2	2	4	5	2	4	2	67
S. Dulce	Dorohoi	21	5	2	5	5	2	5	4	5	5	4	6	69
W. Schmidt	„	—	—	2	5	5	2	5	4	—	—	—	4	27
E. Colin	Focșani	4	2	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	8
D. & M. Davidsohn I	Iași	41	3	2	—	3	5	5	4	5	5	2	2	77
M. Augutstein	„	14	5	6	5	5	5	5	4	5	5	4	6	69
M. Segall I	P.-Neamț	1	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6
A. Brucăr	Roman	—	2	—	—	5	5	—	—	—	—	—	—	12
I. Leibovici	Ștefănești	37	—	—	2	—	2	—	—	—	—	—	—	41
H. Weintraub	„	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2
H. Colcher	Soroca	12	5	6	—	—	—	5	4	5	—	—	—	37
I. Porumb.	Timișoara	32	5	2	3	5	5	5	—	3	—	—	4	64
M. Stănescu	Toporu	2	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	7
St. Fedorovicz	Tg.-Neamț	50	—	2	2	—	2	2	—	—	—	—	—	58

PARTIDA No. 52.

Jucată în concursul de șah dela Londra la 21 Octombrie 1927.

Premiul I de frumusețe

Alb: **F. D. Jates.** Negru: **A. Nimzowici.**

Partidă Siciliană

1. é2—é4, c7—c5; 2. Cg1—f3, Cg8—f6; 3. é4—é5, Cf6—d5; 4. Nf1—c4, Cd5—b6; 5. Nc4—é2, Cb8—c6; 6. c2—c3, d7—d5; 7. d2—d4, c5×d4; 8. c3×d4, Nc8—f5; 9. 0—0, é7—é6; 10. Cb1—c3, Nf8—é7; 11. Cf3—é1, Cb6—d7!; spre a împiedica f2—f4 prin C×d4. 12. Né2—g4!, Nf5—g6; 13. f2—f4, Cc6×d4!; negru câștigă în mod aparent un pion, dar Jates a pregătit un răspuns frumos și neașteptat. 14. Cc3×d5!, Cd4—c6!; La ed; D×d4, și dacă Nc5? atunci N×d7+ etc... 15. Cd5×é7, Dd8—b6+; 16. Rg1—h1, Cc6×é7; 17. Dd1—a4, h7—h5; 18. Ng4—h3, la Nf3 ar fi urmat Cf5 cu amenințarea h4 și apoi Cg3+. 18..., Ng6—f5; 19. Da4—a3, Db6—b5; atacă T și face loc calului la b6. 20. Rh1—g1, Cd7—b6; 21. Da3—f3, Cb6—d5; 22. b2—b3, Db5—b6+; 23. Tf1—f2, Ta8—c8; 24. Nc1—d2, Th8—h6; 25. Ta1—d1, Nf5×h3; 26. Df3×h3, Cé7—f5; 27. Dh3—d3, Th6—g6; 28. Cé1—f3, Tg6—g4; 29. h2—h3, Tg4—g3; 30. a2—a4, Cf5—h4; amenință T×g2+ și C×f3+. 31 Rg1—f1, Tc8—c6!; 32. a4—a5, Db6—d8; 33. Rf1—g1, spre a muta Dh7 ceeace acum nu era posibil față de Cé3+. 33..., Ch4—f5; 34. Rg1—h2, a7—a6; 35. Dd3—b1, Dd8—é7; 36. Cf3—d4, Dé7—h4!; o mutare cu multe amenințări printre care următorul mat frumos: T×h3; g×h3, Df2+; Rh1, Cg3 mat! 37. Nd2—é1, Cd5×f4!; o nouă amenințare de mat prin T×g2+; T×g2, D×h3+ și D×g2 mat. 38. Tf2×f4, Tg3×h3+!; 39. g2×h3, Dh4×f4+; 40. Rh2—g2, negru anunță mat în 3 mutări: 40..., Cf5—é3+; 41 Rg2—g1, Df4—f1+; 42. Rg2—h2, Df1—g2 mat.

In afară de premiul de frumusețe, această partidă a luat și un premiu special pentru cea mai bună partidă a concursului.

P. I. NEGREANU
CAMIL SENECA

Citiți azi:
„LECTURA" No. 174
Floarea literaturilor străine
August Strindberg
DOI DIAVOLI
— Scrierea complectă. la Librari și chioșcari Lei 5.—

Curiozități

Cel mai bătrân Turc

Saro-Aga, cel mai bătrân locuitor al Turciei, împlinind 150 ani, a fost angajat să viziteze Statele-Unite. Acest Mathusalem contimporan a trăit tot timpul vieții lui la Constantinopol, ca mic funcționar la o judecătorie. Antreprenorul care îl va „prezenta" Americei, a luat toate măsurile ca Saro-Aga să nu sufere câtuși de puțin în cursul călătoriei peste Oceanul Atlantic și în „exhibițiile" lui serale bine plătite.

Interesul Americanului cere ca Săro-Aga să mai trăiască cel puțin trei ani și să fie în stare să viziteze toate orașele mari și mici ale Americii. Afacerea aceasta e socotită „de aur", — deoarece de pe acum se știe că biletul de intrare pentru o persoană va costa **un dolar.**

Cel puțin **zece milioane** de Americani vor vedea pe Saro-Aga și vor strânge mâna acestui „Președinte de vârstă" al Omenirii!...

77 ore la pian

Un pianist din Londra, Marck Bride, a stabilit un nou record al duratei.

A cântat 77 de ore la pian, apoi a fost dus după cererea medicilor, la un sanatoriu.

Interesant e faptul că Bride a leșinat numai atunci când medicii i-au cerut să isprăvească cu muzica și să se scoale în picioare...

Tratamentul bolilor de cord

Cunoscutul fiziolog Haberland din Austria a propus lumii medicale un nou mijloc de a trata bolile de cord: bulion de inimă de vițel. Haberman garantează succesul acestui tratament când inima nu are „hormone cardiace" și când pereții arterelor pierd flexibilitatea și devin rigizi, acoperiți cu straturi de calcar (Anghina pectorală, Artero-Scleroză, etc.).

Inima de vițel conține tocmai aceste hormone care nu pier din cauza fierturii și ajung să se plaseze în regiunea inimii bolnave, complectându-i aceste lipsuri.

Astfel, știința medicinii moderne se întoarce parcă spre vechile „leacuri populare" care de vre-o două secole încoace au fost socotite drept șarlatanie și ignoranță. In antichitate bolnavii de cord erau sfătuiți să mănânce chiar inimi crude de animale tinere...

Din romanele Kronprințului Rudolf

Pe o bancă într'un parc la Praga, a fost găsit acum câteva zile cadavrul unei bătrâne necunoscute. Ancheta a stabilit, că bătrâna murise de cord. Autopsia a dovedit că era o alienată, având semne și urme de prostituare îndelungată. Identitatea ei s'a putut stabili numai la morgă. S'a aflat astfel că se numea Eleonora Kollman și fusese în tinerețe amanta prințului-moștenitor al Austriei, Rudolf de Habsburg, fiul împăratului Frantz-Iosef și eroul tragediei dela Mayerling.

Tatăl Eleonorei fusese un mare negustor de blănuri; și fata crescuse în cartierul Ghetto-ului din Praga. Intr'o zi, falimentul complect a transformat pe bătrânul Kollmann într'un cerșetor, urmărit încă de creditorii care rămăseseră nesatisfăcuți. Puțin după aceia, Kollmann s'a sinucis.

Kronprințul Rudolf, aflându-se tocmai atunci în Praga, a văzut-o pe Eleonora, s'a îndrăgostit de dânsa și a luat-o la Viena. Aci Eleonora a urmat conservatorul de artă dramatică. Când Rudolf s'a căsătorit cu principesa Ștefania de Koburg, Eleonora a înebunit de durere, — atâta dragoste purta ea prințului moștenitor. Internată în ospiciu, Eleonora a eșit încurând de acolo, fiind o alienată liniștită, dar incurabilă. A pierdut și memoria. Cu ajutorul unor rude s'a întors la Praga. Apoi rudele au renunțat la dânsa deoarece, cu toată melancolia ei, căuta să se dea bărbaților. Ceiace îi mai rămânea, era un oarecare gust estetic: ura pe bărbații bătrâni și urâți. Din cauza frumuseții sale, era mult „căutată" de tineretul din Praga. Apoi, îmbătrânită, a devenit cerșetoare. Astfel a ajuns la vârsta de 63 de ani, când a și murit...

Jeanna d'Arc pe rug

In ziua de 13 Mai, la sărbătorirea anuală a Jeannei d'Arc dela piața Concordiei din Paris, a fost expus pentru public un bloc de sculptură reprezentând „Jeanna d'Arc pe rug". Sculptorul, Maxim Real del-Sarte, l'a donat orașului Rouen; aci blocul va fi plasat chiar pe locul, istoric, în piața vechiului târg, unde Jeanna fusese arsă de englezi. Câte va englezoaice au și organizat acum o subscripție publică pentru a construi o copie după acest bloc și a o plasa într'o piață din Londra.

Din curiozitățile Camerei Franceze

Unul dintre cei dintâi deputați noui aleși care s'au prezentat la Camera franceză, a fost măcelarul Sabbatier ales în a 18-a secție a Parisului. Acest deputat e de două luni subiect al glumelor și cupletelor de pela varieteurile din Paris. Sabbatier a declarat aprozilor Camerei și ziariștilor, că în ziua când va deveni leader de partid sau ministru, va da un banchet în cinstea funcționarilor de la Cameră și îi va trata cu „friptură de vițel de calitate extra", fiindcă a observat de mult, că nimeni nu dă o atenție cât de mică acestor slujbași...

Apariția deputatului Le-Plauvdique din Bretagne a produs o mare senzație. Acesta e un argat de țară, nu știe măcar să citească, și „s'a ales singur", adică nu aparține nici unui partid politic. Când a fost înștiințat despre alegerea lui, argatul a crezut că lumea râde de dânsul.

Apoi, plin de bucurie, și-a cumpărat un costum național bretan, cu diferite agrafe și cu mulți clopoței mici. Imbrăcat așa s'a prezentat la Cameră.

A vizitat cancelaria Camerei și orbul deputat Scapini ales la Paris. El e condus de doi oameni dintre servitorii Camerei.

Pălăria lui Napoleon

La 16 Mai s'a vândut la Paris, la o licitație, pălăria lui Napoleon care a purtat-o pe când era numai Bonaparte. Pălăria cumpărată acum de un necunoscut, mai are eticheta lui Poupard, mai târziu — furnizorul Majestății Sale Impăratul Napoleon I. Ea a fost păstrată de camardinerul Impăratului Constant, care o vânduse în 1814.

A apărut
FEMEIA VISELOR MELE
—Aventuri moderne—
de MASSIMO BONTEMPELLI
BIBLIOTECA „DIMINEAȚA"
No. 92 8 lei
La librarii și Chioșcari

Cărţi şi Reviste

OTILIA CAZIMIR: Din Intunerec

Fapte şi întâmplări adevărate (Din carnetul unei doctorese) Edit. Cartea Românească Bucureşti

„Din Intunerec" înseamnă nu numai evocarea lumii umile pe care o cunoaşte doctoriţa şi pentru care scriitoarea are o simpatie de o duioşie stăpânită. E în acest titlu şi o indicare a procedeului povestirii. Chipurile ies o clipă din întunerec, ca într'o bruscă lumină de fulger. Episodul desfăşoară personalitatea într'o repede şi neaşteptată încrucişare de acţiuni şi reacţiuni, deschizând în perspectivă orizonturi adânci în viaţa interioară, apoi totul se şterge ca o apariţie pe ecranul veşnic al vieţii în univers.

In cadrul strâns al povestirilor scurte din acest volum realitatea trebuie prinsă şi tratată cu o technică sigură şi precisă care nu îngăduie greşală nici şovăire. Tuşele de culoare locală sunt selecţionate cu o măestrie uimitoare, gesturile, ticurile, detaliile mărunte, care s'ar părea că sunt puse acolo numai pentru pitorescul evocării, pregătesc ambianţa şi creiază atmosfera, tonalitatea scenei ce trebuie să se înfăptuiască. Apoi conflictul declanşează actul simplu în toată goliciunea lui. Drama zguduie şi pune în lumină o lume întreagă, molcomă şi adormită la suprafaţă, tulbure şi frământată în adâncimi. Chipurile şterse capătă lumini şi umbre ce le sapă în relief şi scot la iveală aspecte nebănuite din felul lor de a fi. Cititorul intră brusc şi violent în contact cu umanitatea adâncă şi adevărată din sufletul banalilor, rusticilor şi umililor pe care-i încrucişează cu indiferenţă în viaţa de toate zilele. Aci e izvorul emoţiei directe şi imediate din aceste povestiri, interesul ascuţit care prinde şi stăpâneşte pe cititor. De pildă în povestirile „O confruntare", „Minciuni", „Colindătorul", „Din Intunerec", etc.

Otilia Cazimir

In alte povestiri episodul e neînsemnat, un pretext abia dar ce reactiv sufletesc! Pare c'ar trece o scântee printr'o dâră de praf de puşcă, făcând mici explozii dntr'o clipă într'alta. Fapte mărunte se ridică în stol pe urma lui, dar fulgeră pe dinaintea noastră în adâncurile unui suflet, în mizeriile şi durerile amare ale unui colţ de lume; es la iveală porniri şi fapte de o violenţă brutală, cu sinceritatea bestiei primitive, se strâmbă în jurul nostru meschinăria şi urâţenia şi se frământă durerea, revolta, amărăciunea neputincioasă a slăbiciunii şi a înfrângerii. Humorul, ironia, duioşia, satira tăioasă şi amară, elanul liric se frământă în sufletul scriitoarei. Clocoteşte şi fierbe în adâncurile fiinţei sale, dar totul e stăpânit şi controlat. Nici confesiune, dar nici numai ilustraţie pitorească în felul de a trata povestirea. Totuşi tonul ei are accentul unei convorbiri intime; cu alura ei vioaie, şi plină de întorsături şi inflexiuni variate, dă impresia mai mult a fi vorbită decât scrisă. De n'ar fi forma cristalizată a expresiei, aş putea vorbi de „nelinişte romantică". E însă aci numai încordarea întinsă cu care Otilia Cazimir ţine contactul intim cu viziunea ei lăuntrică, păstrându-şi în acelaş timp controlul lucid asupra fantaziei şi elanului său liric. In clarul stilului său, de o technică desăvârşită, e numai irizarea unui foc lăuntric şi aci stă originalitatea scrisului său.

Realul riguros observat şi minuţios redat e piatra de încercare a tendinţei sale de a se evada spre sfera largă de dincolo de el. Dar pretutindeni se simte că sufletul ei nu poate suporta încătuşarea acestui real. Aşa, cu toată simpatia largă şi puternicul elan de înfrăţire către umanitatea umilă şi suferindă, pe care o evocă, povestitoarea rămâne mereu „doctoriţă", adică înţelege semnificaţia profundă a dramelor şi întâmplărilor din realitatea strictă şi limitată a instinctivilor şi o situiază în perspectiva intelectualilor. Mintea ei nu se poate supune formelor rigide ale deducţiunilor logice şi nu poate admite concluziuni definitive, nici în viaţă, nici în creaţiile fantaziei.

Toată creaţiunea ei e învăluită într'o intensă şi pură poezie cosmică, în care realitatea fiinţelor omeneşti ca şi acea a fraţilor noştri inferiori şi a minunatelor colţuri de natură, „se decupează" ca nişte preţioase miniaturi, încadrate, dar nu desprinse de pe fondul nemărginit şi misterios al unui tot universal.

Volumul acesta subţirel şi modest, pe care însăşi casa de editură ce l'a dat la lumină l'a lăsat, acolo, uitat printre vravuri, e o mică piatră preţioasă, şlefuită cu grijă şi delicat meşteşug.

Experţii noştri în literatură nu ştiu încă unde s'o claseze, iar arta ei desăvârşită, focurile întunecate ce se resfrâng din ea, îi neliniştesc.

Cititorul însă resimte din primele pagini puterea de seducţiune, care este darul feminin al talentului în versuri şi în proză al Otiliei Cazimir, darul care face să se trezească o undă de interes pentru orice publicaţie ce poartă numele său... Ea poartă semnele unei arte şi a unei ideologii noi pe care toţi o chiamă şi o aşteaptă.

ISABELA SADOVEANU

ROMULUS CIOFLEC: Pe Urmele Basarabiei

Note şi impresii din revoluţia rusească. Editura „Cultura Românească", 1928, Bucureşti, Preţul 60 lei

Această carte de note şi impresii din fosta Rusie şi din „fosta Basarabie", apare cu întârziere de zece ani.

Deşi „Notele şi Impresiile" d-lui Romulus Cioflec văd lumina zilei cu atâta întârziere, autenticitatea lor le dă un loc ferm cel puţin pentru epoca noastră de „martori oculari" ai revoluţiei ruseşti. D-lui Cioflec i-a fost dat să nimerească la Petrograd tocmai la dezlănţuirea luptelor de stradă; de aci — să revină, ca martor şi ca actor, în mijlocul evenimentelor prin care Basarabia se regăsea pe sine în 1917.

Lucrarea d-lui Cioflec e de un remarcabil interes literar, politic şi istoric. Ne aducem aminte de cartea lui Leonida Dobronravov asupra revoluţiei ruseşti editată de „Cultura Naţională", în care autorul ne-a povestit cu mare dezinvoltură cum împărtăşea cu prietenii lui: Kerenschi, Rodzianco, Miliucov, etc... grija Rusiei în refacere revoluţionară...

D. Romulus Cioflec a trăit aevea tragedia noastră în campania „neleală" a Ruşilor: îngheţul din munţi, foamea şi molimele din Moldova. Apoi, prin stepa rusească, d. Cioflec ajunsese acolo unde se scurgeau ultimele zile ale domniei ţarului Nicolae II. Intâi şarje căzăceşti împotriva mulţimii înfuriate de lipsa de pâne; după aceia — frigurile şi beţia revoluţionară sunt descrise de d. Cioflec, care a pătruns în sufletul rusesc plin de cuprinsuri nebănuite.

Urmează epoca dibuirilor şi frământărilor sufletului moldovenesc din Basarabia. Aci, la Chişinău, şi-a făurit d. Cioflec actualele-i amintiri, presărate cu graiul plastic, deşi înstrăinat al localnicilor. Figuri mai luminoase ori mai umbrite ale luptătorilor noştri naţionali pe terenul politic şi cultural din Basarabia, apar în această carte vii şi expresive.

Partea a doua a lucrării reprezintă file **Din Carnet**, însemnate zi cu zi, care sunt documentări caracteristice asupra faptelor şi evenimentelor curente. Pe scena Chişinăului de atunci se produsese între altele şi apariţia suprinzătoare a d-lui Octavian Goga ca revoluţionar extremist, la 27 Martie care stăruia (într'un cerc de fruntaşi basarabeni) să se lase autonomia din programul partidului moldovenesc şi să se deschidă lupta de clasă alături de Ruşi; iar altora le spunea că se duce să ceară Ruşilor pe prizonierii ardeleni ca să facă revoluţie în Moldova...

Altă escapadă demnă de savurat ne-o prezintă şi Ilie Cătărău care asigură ca şi d. Goga, lumea din Chişinău, că nu mai rămâne mult până la izbucnirea revoluţiei în Moldova! (Pag. 198)...

Cartea d-lui Cioflec se închee la 2 Septembrie 1917 cu zguduitoarea dramă dela via lui Andrei Hodorogea, unde sunt măcelăriţi doi dintre fiii buni ai Basarabiei, şi chiar **cei mai buni**, a căror prezenţă numai, ar fi dat Basarabiei politice şi intelectuale de astăzi, un aspect cu totul diferit...

Cartea are şi numeroase ilustraţii sugestive...

S. R.

Noua literatură germană

In „Revue rhénane", Félix Bertaux consacră un articol generaţiei de scriitori germani care n'au împlinit încă treizeci de ani.

Revoluţionari fără să ştie — astfel se fac marile revoluţii — tinerii, spune Bertaux, au o concepţie de viaţă cu totul deosebită de concepţia dinainte de război. Dar aceasta nu înseamnează că ei resping fără discernământ experienţa. Nelinişte se adaugă credinţei de care sunt călăuziţi. De timpuriu zguduiţi de excitaţiile a căror năvălire au acceptat-o, li se întâmplă adesea să se întoarcă, să asculte dacă cineva în urma lor nu strigă disperat. Şi ei aşteaptă părerea vreunuia din *tinerii* care au între patruzeci şi şaizeci de ani.

Klaus Mann pune ca epigraf la „Heute und Morgen" un cuvânt al unchiului său Heinrich Mann asupra necesităţii de a împăca într'o credinţă idealistă raţiunea şi misterioasele exigenţe ale inimii.

Raymund al lui Süskind revine din aventura sa pe drumul străbătut de toţi oamenii. Asistăm nu la o lichidare ci la o retragere a valorilor demonetizate.

Intoarcerea la Hölderlin ca şi la genialul revoluţionar Georg Büchner e o dovadă că tinerii ştiu să vadă limpede în trecut: ei caută ceiace are viaţă şi valoare eternă.

Un fel de stendhalism intelectual îi împiedică să alunece pe panta descendentă a acţiunii. Nu mai vor formulele care au dat faliment, şi au curajul să le caute pe ale lor fără să creadă însă că le-au şi găsit.

Răceala lor e dorinţa de luciditate. Pasiunea lor e voinţa. Aventura lor, cea a inteligenţelor şi a inimilor, nu consimte să se înfiripeze decât când împrejurarea merită. Ei socotesc că e dreptul lor să fie Europeni. Dar, în ei înşişi, recunosc că n'au găsit încă posibilitatea de a fi. Goethe, Novalis, Hölderin, Stendhal, Nietzsche, Georg nu sunt pentru dânşii decât stimulente ce trebuesc ascultate. Ce Europă va naşte din aceste dispoziţii, nimeni nu poate spune.

Pentru literatura germană ne putem aştepta la înoiri care vin mult mai de departe decât literatura. — *b.*

Ultima operă a lui Gerhart Hauptmann

In „Mercure de France", J. E. Spenlé vorbeşte despre ultima lucrare a lui Gerhart Hauptmann „Till Eulenspiegel" epopee satirică şi burlescă al cărei erou — un vechi ofiţer aviator fost comandant în războiul mondial — dându-şi seama destul de târziu de inutilitatea sacrificiilor, renunţă la personalitatea sa războinică pentru a străbate în căruţă Germania de azi, cu un sceptru de nebun pe cap, nomad glumeţ şi obraznic, Zarathustra al serbărilor de bâlciu.

Lucrarea lui Hauptmann inspiră recenzentului francez o serie de originale reflecţii. Găsim în poemul acesta bizar, spune el, multe şi mari frumuseţi. Mai întâi o magie verbală fără precedent, de-o savuroasă măestrie. Apoi, pretutindeni, tresărirea ideii simboliste, gândul tainic de a înzestra pe acest al doilea Faust cu însuşirile ce pun în cumpănă stilul baroc şi eroico-burlesc, şi speranţa de a realiza un fel de Don Quichotte german.

Privit prin această prizmă „Till Eulenspiegel" al lui Gerhart Hauptmann reprezintă una din reîncarnările eternului german, a Germanului pe care războiul l-a schimbat foarte puţin. Căci îl regăsim aci în toată complexitata lui tulburătoare, în acelaş timp pesimist şi nepăsător, filistin şi aventuros, pietist şi juisseur, disciplinat şi desfrânat.

Il regăsim, deasemeni, cu tulburătoarea lui ambiguitate, cu sufletul lui dublu, „faustic" şi „mefistofelic", cu alternanţele sale de avânt idealist şi de instinct, cu evanghelismul său pacifist sau fratern, care se împacă de minune cu un spirit de perpetuă discordie...

Discordia aceasta, spune Spenlé, lipsa de măsură şi tulburarea de care am pomenit, fac din German, dealungul istoriei, un veşnic nomad, un Evreu rătăcitor, purtând dela naştere pe frunte „pecetea lui Cain" — cum spune însuşi Hauptmann — neresponsabilul „distrugător de valori", un „Verbrecher" nietzscheean, înverşunat să sfărâme necontenit fericirea, izbânda, tihna omenească, adică toate valorile civilizaţiei, sub îndemnul unei speculaţiuni aventuroase sau instigat de vreun demon diabolic.

Iată de ce, cu toate acestea, râsul lui Eulenspiegel e lipsit de veselie. Nu odihneşte, nu reconfortează, nu aduce fericirea, nu e contagios, nu trezeşte niciun ecou. Are ceva de catastrofă, ceva ce te îngheaţă, ceva ce samănă cu un rictus nervos. E însoţit, după cum spune poetul, de cele mai multe ori de un *scrâşnit din dinţi* — „er knirscht"! Mai ales când e prea profund, prea singuratec. E o izbucnire de nihilism lucid, care desprinde pe om din legăturile sale omeneşti şi din legăturile cu civilizaţia, pentru a-l învălui într'o putere „demonică" a cărei esenţă nu putem şti dacă e celestă sau infernală. — *b.*

August Strindberg

Dramaturg, romancier, om de ştiinţă, filosof, — marele egal al lui **Ibsen** în literatura scandinavă. Născut în 1849 în Suedia, la Stockholm, a fost pe rând profesor, medic, actor şi literat: Un spirit rebel, un critic crunt, un acuzator al societăţii, al moralei, al religiei, al statului şi familiei. Socialist, ateu, şi totuşi frământat de probleme mistice. Şi mai ales apare ca un **misogin** — un dispreţuitor al femeii. In dramele **„Tatăl"**, **„D-şoara Iulia"** (jucate şi la noi), **„Creditorii"** el înfăţişează femeile în cele mai negre culori, aruncându-le cele mai violente învinuiri. S'au mai jucat la noi din scrierile lui: **„Simunul"**, **„Beţia"**, **„Pelicanul"**.

Pentru naturalismul şi îndrăzneala scrierilor lui şi-a atras procese în Suedia şi Germania. A fost silit să se expatrieze trăind în străinătate, mai ales în Franţa. A murit în 1912, lăsând o operă grandioasă, literară, ştiinţifică şi filosofică, de aproape 50 de volume.

BIBLIOGRAFIE

Cezar Petrescu: Carnet de vară (Desene de Demian), Edit „Ramuri", Craiova, Preţul 100 lei.

Guy de Maupassant: Amintiri (Povestiri), trad. de A. C. Calotescu-Neicu, Edit. „Ramuri", Craiova, Preţul 90 lei.

Convorbiri Literare. — Ianuar-April (Al. Tzigara-Samurcaş, D. V. Barnoschi, Elena Hortulari, Eug. Ciuchi, Alexis Nour, T. Maiorescu, I. Slavici, etc.)

Provincia Literară No. 1.

Gherghinescu-Vania: „Drum lung", Poezii, Edit. „Scrisul românesc", Craiova, Lei 60.

V. V. Stanciu: „Altă lume". — Insemnări dintr'o călătorie în America; cu o prefaţă de Radu D. Rosetti, — Edit. „Curierul Judiciar", Bucureşti. Lei 40.

D. V. BARNOSCHI

Cărvunarii

roman de reconstituire istorică şi dramatică a vieţii sbuciumate şi a forţii Comisului Ionică Tăutu.

PREŢUL 40 LEI

CEREŢI AZI — No. 20

„REALITATEA ILUSTRATĂ"

REVISTA ILUSTRATA de ACTUALITĂŢI

20 pagini mari, CU UN SUPLIMENT DE RADIO. (PROGRAMUL PE O SĂPTĂMÂNĂ INAINTE)

Cea mai plăcută şi interesantă Lectură pentru toţi

TIPARITA IN 3 CULORI — PREŢUL 8 LEI

Proteza „Dentară"

Dentiştii asociaţi

Str. Biserica Enei No. 9

Clinică Dentară modernă

înzestrată cu aparate electrice perfecţionate

4 SĂLI DE OPERAŢIE

în continuă funcţiune

dela 8 dimineaţa până

la 8 seara fără întrerupere

Lucrări de precizie în

AUR, PLATINĂ, CAUCIUC

PLOMBE de tot felul

Extracţiuni nedureroase

ASCENSOR | INLESNIRI DE PLATA (Rate) | Tel. 338/27

Cartea de aur

Intr'un număr anterior al acestei reviste spuneam, vorbind despre „Enciclopedia Română", că Ardealul dinainte de războiu a dat mai multe lucrări valoroase în domeniul culturei generale decât Ardealul postbelic. In rândul acestor lucrări se înşirue cu vrednicie şi publicaţiunea d-lui T. V. Păcăţian: „Cartea de aur". Opt volume cu circa 800 pagini fiecare format mare, reprezintă o muncă apreciabilă.

„Cartea de aur" nu face parte din operele de creaţiune literară sau ştiinţifică, ci e o simplă culegere de acte şi documente privitoare la viaţa politică şi naţională a Românilor din Ardeal. Valoarea ei este deci de natură documentară şi meritul autorului nu e acela de creator ci de simplu muncitor intelectual. Autorul însuşi spune în prefaţa primului volum:

„Dela mine e foarte puţin, aproape nimic în ea; ci aproape tot ce dau indulgentului cetitor e dela acei mari luceferi ai trecutului nostru, cari pentru fericirea neamului lor au trăit, purtând lupte titanice şi muncind cu statornicie uimitoare pentru a-i vedea croită calea care duce spre bine".

Dacă d-lui Păcăţian nu i-se poate atribui meritul de creator în această vastă lucrare, munca d-sale nu este mai puţin vrednică de remarcat, fiindcă prin stăruinţa şi priceperea, cu care a ştiut să culeagă şi să ordoneze într'o legătură logică şi istorică diversele acte şi documente din trecutul poporului nostru, ne-a dat posibilitatea să avem la un loc nu numai o oglindă a faptelor mărete din trecutul nostru, ci şi oglindirea sufletului neamului românesc, precum şi treptata desvoltare a limbei noastre în cursul deceniilor trecute. Dat fiind, că actele şi documentele istorice au emanat dela cei mai iluştri reprezentanţi de pe vremuri ai neamului românesc şi s'au produs în timpuri de extreme sforţări sufleteşti, scrisul aşternut pe pergamente sau pe hârtie poate fi considerat ca eflorescenţa sufletului creator, care ar fi fost, poate, îndrumat spre creaţiuni de natură culturală, dacă împrejurările politice de atunci nu l-ar fi copleşit cu grije pentru existenţa poporului român.

„Suplicile" înaintate de Români împăraţilor din Viena în anii 1791 şi 1814 sunt scrise într'o limbă de o frumuseţă şi energie dramatică şi sunt concepute într'un ton atât de hotărât, încât despre autorii lor s'ar putea spune, că erau prin temperament indicaţi să scrie pentru scenă.

La 1791 Românii din Ardeal îi scriau împăratului austriac în felul acesta:

„A recunoscut în urmă acest fapt şi divul cesar de sempiternă memorie, preadreptul mare principe al nostru, Iosif II, care a înţeles atât drepturile pure şi simple ale omului cât şi drepturile cetăţeanului; care a recunoscut nedreptatea şi opresiunea; care cu ochii proprii a văzut şi străvăzut, **că naţiunea română este şi cu mult mai numeroasă decât celelalte naţiuni din provincie şi foarte folositoare, atât în pace cât şi în războiu...** Şi pentru aceea, fiindcă Românii suportă în proporţiune sarcini egale cu ceilalţi, **trebue să capete şi drepturi şi beneficii egale.**

„Nu **venetică,** ci **antică,** cu mult mai antică decât toate celelalte e **naţiunea română în Transilvania... Naţiunea română nu va primi altceva decât ceeace a avut mai înainte** şi ce numai prin injuria timpurilor a perdut; nici nu va fi de lipsă a întemeia pentru naţiunea suplicantă **a patra naţionalitate,** după ce ea de mai multe secole constitue imediat după Maghiari a **doua naţiune** regnicolară".

Iar în „Suplica" dela 1814 Românii din diecesa Aradului cer un episcop român în locul celui decedat sârb, care să fie de neam român, cu sângele şi cu **„inima** română" şi dreptul lor la aceasta şi-l motivează astfel:

„Nici nu este îndoială, că Românii, cari şi astăzi în limba lor se numesc **Români,** doară nu ar trage începutul lor dela coloniile Romanilor aduse în Dacia, cari în zilele alergării neamurilor cei universale, cu venirea atâtor neamuri varvare, precum numele şi stăpânirea şi-a perdut, aşa şi limba şi portul, prin jalnica tulburare, că aceasta a desrădăcinat, însă mai puţin **naţia românească întru fiinţa sa nu a încetat".**

Astfel de pasagii de înaltă concepţie politică şi de hotărâtă afirmare a drepturilor unui popor se găsesc în culegerea d-lui Păcăţian în aşa de mare măsură încât cele opt volume constituie într'adevăr o carte de aur, care poate fi cetită cu aceeaşi plăcere ca orice operă literară, căci poezie nu e numai ceeace se dă de obiceiu în versuri, ci orice text, în care vibrează sufletul unui popor.

* * *

Fără îndoială, că la o lucrare de felul „Cărţii de aur" nu se pot evita anumite scăderi, inerente mai cu seamă când ea se produce pentru întâia oară la un popor şi în împrejurări atât de puţin favorabile ca acelea în cari a fost nevoit să muncească d. Păcăţian. Autorul şi-a dat singur seamă de ele şi le-a recunoscut, astfel că a le lua sub cercetare critică n'ar avea în cazul de faţă nici un rost. Valoarea acestei colecţii de acte şi documente din punct de vedere naţional se poate invedera şi din faptul, că chiar dela primul volum a fost pus sub acuzare de către procurorul maghiar din Cluj d. Păcăţian pentru reproducerea textuală a vechilor documente istorice. Pasagiile încriminate de procuror sunt într'adevăr de-o cruzime a adevărului istoric atât de usturătoare pentru naţiunea maghiară încât nu e mirare că procurorul maghiar a căutat să le suprime. D. Păcăţian a fost nevoit ca să tipărească a doua ediţie eliminând pasagiile încriminate. Actul de acuzare a fost însă publicat în întregime în ziarele din Ardeal „Tribuna", „Gazeta Transilvaniei", „Telegraful Român" şi „Drapelul" astfel că a rămas ca o mărturie despre felul cum au înţeles maghiarii pe vremuri să promoveze cultura românească.

Pentru a se putea judeca şi mai bine valoarea „Cărţii de aur" dăm aci conţinutul celor opt volume aşa cum l-a stabilit autorul în prefaţa primului volum.

1. Descrierea tuturor conferinţelor noastre politice-naţionale din trecut, împreună cu rezoluţiunile votate din partea lor, şi cu cuvântările mai remarcabile rostite cu aceste ocaziuni.

2. Toate memorandele, petiţiunile şi reprezentaţiunile adresate din partea naţiunei române, prin reprezentanţii ei, monarhului şi guvernelor de pe vremuri.

3. Cuvântările autentice ale deputaţilor români, rostite în dieta ţării, atât din Ungaria cât şi din Ardeal, împreună cu cuvântările prelaţilor noştri, ţinute în casa magnaţilor, şi cu cuvântările senatorilor români, rostite în senatul imperial din Viena.

4. Descrierea evenimentelor, cari, deşi nu se refer la viaţa noastră politică, au putut să aibă totuşi influenţă directă sau indirectă asupra determinărei atitudinei noastre din trecut, şi au putut să contribue la precizarea liniei noastre de conduită politică.

Nu lipsesc din această colecţie nici manifestările petrecute dincoace de Carpaţi, cari au avut o înrâurire directă asupra întregei românimi de pretutindeni, cum au fost d. e. cuvântările lui M. Cogălniceanu şi a lui D. B. Boerescu cu prilejul alegerei de domnitor a lui Cuza-Vodă.

Intocmai ca şi „Enciclopedia Română" şi „Cartea de aur" e complect epuizată în comerţ şi editarea ei din nou nu cred că ar mai avea curajul s'o întreprindă singur autorul. Şi aici se pune întrebarea dacă România întregită va putea să facă ceeace a putut înfăptui pe vremuri Ardealul subjugat?

ION BAILĂ

INSEMNĂRI

Concursul „Adeverului Literar"

„Adevĕrul Literar" a hotărât să organizeze o serie de concursuri.

Primul concurs, — care urmăreşte descoperirea şi încurajarea unor elemente tinere cu serioase aptitudini literare, — este făcut pentru elevii şi elevele din clasa VIII de liceu sau din ultima clasă a şcolilor speciale, cursul superior (seminarii, şcoli de comerţ, profesionale, normale, militare, de agricultură, etc.).

Obiectul concursului îl fac cele mai bune compoziţii sau teze la Limba Română din anul acesta, recomandate de profesorul respectiv de Limba Română.

Lucrările vor trebui înaintate pe adresa d-lui M. Sevastos, „Adevĕrul Literar", strada Sărindar No. 9—11, până la 15 Iunie.

Rezultatul se va da în cel mai scurt timp posibil, pentrucă cei ce vor reuşi la concurs să poată beneficia în vacanţă de premiu.

Se acordă trei premii, — şi anume :

Premiul I ..... 5000 Lei
„ II ..... 3000 „
„ III ..... 2000 „

Juriul este format din d-nii : JEAN BART, *membru al Academiei Române ;* PAUL ZARIFOPOL, *publicist ;* CONSTANTIN BOTEZ, *profesor, inspector al învăţământului secundar de Limba Română şi* M. SEVASTOS, *publicist.*

Lucrările premiate se vor publica în „Adevĕrul Literar şi Artistic".

Sângele săracilor

Ziarele au publicat zilele trecute, ştirea de mai jos:

„Cluj, 31. — Autorităţile sanitare din localitate în urma unor investigaţii au constatat că în ultimele luni s'au efectuat peste o mie de transfuziuni de sânge, întrebuinţându-se în acest scop 500 litri sânge.

„Acest sânge a provenit dela indivizii fără ocupaţie şi care l-au vândut medicilor cu 4000 lei litrul.

„Nu s'a luat mai mult, dela fiecare individ, decât o jumătate litru de sânge".

Aşa dar, indivizii fără ocupaţie şi-au găsit în cele din urmă, una: sunt negustorii propriului lor sânge.

Oscar Wilde spunea că problema socială s'ar rezolvi foarte uşor, dacă săracii n'ar fi atât de urâţi.

Inclin să cred că problema socială s'ar rezolvi şi mai uşor, dacă săracii ar avea mai mult sânge.

Din păcate, tocmai aceia care sunt dispuşi să-şi vândă produsele, posedă atât de puţin lichid roşu...

Mihalachisme

D. Mihalache Dragomirescu — furnizorul de veselie al ceasurilor mele triste, inepuizabila sursă de „subiecte" pe timp de vară — mă ceartă cu dispreţ că aş voi **„cu orice preţ"** să arunc batjocura asupra d-sale.

D. Mihalache Dragomirescu mă învinueşte de necinste literară. Dece? Pentrucă, ori de câte ori scriu despre d-sa, nu-i citez în întregime articolele ci aleg numai câteva rânduri.

Să mă ierte d. Dragomirescu, mă recunosc şi eu vinovat. Aleg în adevăr numai câteva rânduri din câte un articol al d-sale. Dar cu ce trudă? Căci e greu, e neînchipuit de greu să alegi, — dintr'un articol care e hilariant dela început până la sfârşit, — numai câteva rânduri. Lipsa de spaţiu mă constrânge totuşi la această selecţionare a imensului material, a uriaşei cantităţi de ridicol pe care mi-o furnizează săptămânal cu imperială dărnicie, d. Dragomirescu.

De, dintr'un lung articol al d-lui Dragomirescu, — unul din cele mai înveselitoare, — nu voiu cita decât o frază: **„Taine este** singurul şi cel mai însemnat **teoretizator francez"**, etc.

...„Singurul şi cel mai însemnat!" Cum am zice: „primul şi cel dintâiu...".

Cine a spus că d. Dragomirescu a îmbătrânit? D-sa astăzi încă, scrie tot aşa de prost ca şi la optsprezece ani.

Institutul de literatură

O revistă literară a afirmat că **Institutul de Literatură** — ştiţi, faimosul institut de frumuseţe pentru capodoperele de ambe sexe, faimosul institut de întinerire a capodoperelor prin masagii critice, pe scurt întreprinderea d-lui Dragomirescu! — a afirmat, zic, că acest institut **„ar fi analizat pe „Sărmanul Dionis" de Eminescu"**. (Textual, din revista d-lui M. Dragomirescu!)

Recunoaşteţi şi dv. că afirmaţia revistei literare nu are nimic dezonorant pentru d. Dragomirescu. A analiza **„pe „Sărmanul Dionis" de Eminescu"** — cum zice directorul institutului — nu-i chiar aşa de ruşinos...

Nu tot aşa judecă — judecă, vorba vine! — d. Mihalache Dragomirescu. D-sa protestează cu indignare împotriva acestei calomnii şi — solemn, ca don Quichotte — spune:

„Jumătate Bucureştii ştiu că această instituţie nu se ocupă absolut de loc de literatură clasică".

Remarcaţi, vă rog, cu ce mândrie face această afirmaţie d. Dragomirescu şi sub ce strivitor dispreţ acopere d-sa literatura clasică!

Ceeace spune d. Mihalache Dragomirescu este perfect exact. Studenţii d-lui Dragomirescu sunt puşi să înveţe — nu despre literatura lui Eminescu şi Alecsandri — ci despre aceea a d-lor Talaz & Comp., geniile proaspete pe care le grădinăreşte d. Mihalache. Viitorii profesori de limba română, care se vor răspândi pe la liceele din provincie, vor duce cu ei crezul dragomireştian, vor şti cu precizie câte organe au capodoperele d-lui Talaz, dar nu vor avea ştiinţă de ceeace au scris — înaintea d-lui Talaz — nişte bieţi literaţi, care răspundeau la numele de Eminescu, Alecsandri, Odobescu, etc.

Cu asta se ocupă d. Dragomirescu. Pentru asta îi plătea statul un milion subvenţie anuală şi — mi-se pare — continuă să-i plătească.

Furia, cu care d. Mihalache s'a năpustit asupra literaturii contimporane, are un folos: scuteşte cel puţin literatura clasică de mutilările neînţelegerii şi nesimţirii estetice a d-lui Dragomirescu. — **Tudor Teodorescu-Branişte.**

Cum se naşte...

D. Ion Foti, premiantul Societăţii Scriitorilor Romîni, ne dă un tablou foarte sugestiv : Cum naşte Chloe (vezi „Daphnis şi Chloe ai vremei noastre").

Dar să nu pierdem vremea şi să dăm premiantului cuvântul :

„De câteva zile Chloe nu se simţea bine, par'că o stâncă uriaşă îi apăsa pântecul, îi deşira membrele, îi sfâşia şi-i sfârteca trupul..."

„...Dar, un străfulger al conştiinţei tresărite din haos, apoi o durere, ca şi când s'ar fi rupt ceva din ea, o durere titanică, apoi un chin groaznic, apoi îndurerare generală, apoi o uşurare şi apoi... un scâncet de prunc..."

„...Repede moaşa tăie buricul pruncului, şi-l legă..."

„...Chloe şedea într'o nemişcare îngrijitoare, într'o prostaţie continuă, doborîtă de durere, de emoţii, de groază ca epava unei bărci după furtună în largul oceanului..."

Veniră rude şi prieteni care felicitară „pe fericitul tată" pentru „fericitul eveniment"...

Parcă scrie o moaşe cu diplomă, cu premiu chiar — dar pentru tăiatul buricului, nu pentru literatură.

Traducere

O revistă publică o istorioară, povestită de d-na de Sévigné, în care-i vorba de-o farsă făcută de Ludovic XIV mareşalului de Gramont.

Istorioara se isprăveşte, în traducere, astfel:

„Regele a rîs mult de această nebunie, şi toată lumea dela curte găsea că este cel mai crud mic lucru ce i se poate face unui bătrân curtizan.

„Pentru mine (Doamna de Sévigné) care-mi place să fac reflexiuni, aşi fi voit ca regele să fi fost d'asupra, ca să judece prin aceasta cât este de departe să cunoască vreodată adevărul".

Doamna de Sévigné a scris însă în modul următor:

„Le roi a fort ri de cette folie, et tout le monde trouve que voilà la plus cruelle petite chose que l'on puisse faire à un vieux courtisan. Pour moi, qui aime toujours à faire des réflexions, je voudrais que le roi en fît là-dessus, et qu'il jugeât par là combien il est loin de connaître jamais la vérité".

Vra-să-zică „folie"—„nebunie", în cazul nostru... „la plus cruelle petite chose" — „cel mai crud mic lucru"... şi „je voudrais que le roi en fît là-dessus" — **„aş fi voit ca regele să fi fost d'asupra"!?...**

„Propilee literare" ar trebui să lase totul în pace. Cu celelalte instrumente — parcă merge mai bine...

Premii

În anul acesta, următorii colaboratori ai „Adevĕrului Literar" au obţinut premii : d. Ion Minulescu — premiul naţional de poezie ; d. Ionel Teodoreanu — premiul „Femina" ; iar d-nii Demostene Botez şi A. Toma — premii de poezie ale Academiei Române.

Poezia originală, stranie uneori, armonioasă totdeauna, pe care d. Minulescu a adus-o în literatura română, adăogându-i astfel o notă nouă, aparte, un amestec de exotic şi autohton — merita o distincţie naţională. D. Minulescu este un talent. Şi talentul pe orice drumuri ar umbla... tot talent rămâne !

A căpătat un premiu francez opera „La Medeleni" a d-lui Ionel Teodoreanu, care a încântat — şi va încânta încă — multe serii de cititori. Acelaşi roman, în schimb, a fost repudiat de Societatea Scriitorilor Români... deoarece fişa şi cazierul autorului au fost întrecute de emprentele literare ale d-lui Ion Foti.

D. Demostene Botez a obţinut un premiu cu volumele „Povestea omului" şi „Zilele Vieţii" — versuri pline de groaza de viaţă şi de moarte. Aceste poezii, triste şi neliniştite, trebuesc citite în amurg şi 'n singurătate. Ele-s o mângâere pentru dureri sufleteşti nelămurite... schiţează un gest de resemnare — în faţa naturii prietenoase şi ostile.

Poeziile d-lui A. Toma, cristalizări în linii perfecte ale unei idei, şi care impresionează printr'o plastică de cugetare, au căpătat consacrarea instituţiei, îndrăgostită prin tradiţie de forma clasică.

D-sa este directorul excelentei Biblioteci „Lectura" care a împlinit de curând patru ani de rodnică existenţă în slujba culturii poporului.

„Universul Literar"

După d-nii Perpessicius şi Camil Petrescu, „Universul Literar" a rămas iar fără director.

Probabil d. Stelian Popescu s'a dat acum şi la literatură...

De ani de zile, „Universul Literar" se zbate ca peştele pe uscat. Nu-şi găseşte matca, şi pace ! Când apare, când dispare... Azi e modernist, mâine — expresionist... poimîne — nici el nu mai ştie ce este...

Ultima direcţie a crezut c'a găsit secretul succesului: ne-a copiat toate rubricile distractive. Dar... mai va ceva pe lângă distracţie !

In rândurile de mai jos, ne vom încerca să arătăm de ce „Universul Literar" n'a avut succes, sub toate direcţiile — şi de ce nici nu poate să aibă.

„Universul Literar" are o îndelungată tradiţie de foae periferică : un fel de „dorul inimii" periodic în versuri şi proză.

Şi cu tradiţia e foarte greu de luptat.

Direcţia „Universului" a încercat o revoluţie : transformarea foii de mahala în foae literară cultă.

Directorii „Universului Literar" au făcut din această revistă populară — o publicaţie de cenaclu modernist, de cancan, etc. Lucrul nu putea interesa pe cetitori, la care redacţia nici nu se gândea — ci numai un foarte îngust cerc de literatori dela Capşa.

In plus „Universul" politic îşi strecura în suplimentul literar antipatiile şi preferinţele. A impus, astfel, pe d. Romulus Voinescu... ca beletrist !

Nu se poate alcătui o bună revistă literară sub supremaţie politică, cu diverse menajamente de persoane şi de interese.

Dar nu se poate face o bună revistă literară nici într'o atmosferă de şovinism, de ură, de inumanitate...

De o astfel de atmosferă se păzesc şi scriitorii, şi cetitorii.

Iată de ce „Universul Literar" n'a putut şi nici nu poate să fie o bună publicaţie. El — ceiace a şi dat dovadă — poate fi o revistă de suburbie, cu o poză colorată în frunte : Tudor Vladimirescu cu stindardul, şi cu versuri de inimă albastră à la...

Decît o viaţă-amară
Şi-un traiu nefericit,
Mai bine-un glonţ de puşcă
Şi-o moarte la minut.

Dar numai atât ! — *M. Sevastos.*

Martin Kukucin

A murit în Jugoslavia, în vârstă de 68 de ani, scriitorul slovac Matei Benţur, cunoscut în literatură sub numele de Martin Kukucin.

Benţur s'a născut în Slovacia dintr'o familie de ţărani. A studiat medicina la Universitatea din Praga şi încă de tânăr a început să publice, dar a fost nevoit să se expatrieze din pricina opresiunilor maghiare.

S'a stabilit în Dalmaţia, unde a practicat ani de zile medicina şi a scris o serie de romane şi nuvele cetite mult şi apreciate în ţara lui natală.

Din Dalmaţia, doctorul Matei Benţur plecă în Argentina, unde câştigă repede reputaţia de medic distins şi mare filantrop.

După război, se reîntoarse în Cehoslovacia eliberată.

Cea mai cunoscută operă a lui Martin Kukucin este romanul „Chemarea mamei", în care ni se înfăţişează, în plastice evocări de locuri şi moravuri, viaţa dalmatinilor din America de Sud. — *b.*

Maxim Gorki spre Rusia

Maxim Gorki care a fost de curând sărbătorit în Rusia (35 ani de activitate literară şi 60 ani dela naştere) a sosit la Berlin, în drum spre Moscova, şi a fost găzduit la ambasada sovietică.

Plecând din insula Capri, Gorki s'a oprit numai la Colonia, unde a vizitat expoziţia Presei.

Cei ce au avut ocazia să vorbească cu Gorki, afirmă că marele scriitor nu-şi mai ascunde dorinţa de a se înscrie în partidul comunist...

Mărunte

— „El", romanul lui Maurice Renard, apare în foiletonul marelui cotidian „Aftenposten" din Oslo, în traducerea cunoscutei publiciste Elsa Uhlen.

— După o tăcere destul de mare, Cuprin a dat la iveală o nouă serie de povestiri pentru copii şi tineret, „Fugarii îndrăzneţi", în care regăsim marile calităţi de povestitor ale acestui scriitor. Cuprin desvălue şi aci o uimitoare înţelegere a sufletului de copil. Veselă, tinerească, ultima lui lucrare închide totuşi o anumită nuanţă filosofică, sugerată cu multă delicateţă.

— Romanul lui Maurice Bedel, de care ne-am ocupat de curând şi noi, a fost tradus în limba suedeză sub titlul „Jérôme în ţara divorţurilor". Discuţiile şi emoţiile suscitate de acest roman găsesc încă ecou în presa scandinavă, şi moralitatea dubioasă a generaţiei tinere pare că are sprijinul mărturisit al multor intelectuali.

— „La Route de Lumière" e titlul noului roman al lui Wilfrid Lucas, care ne conduce spre ţinutul legendar al Lemuriei, pierdut în întunericul oceanului şi al istoriei. Autorul desfăşură aci însuşirile sale generoase de lirism şi optimism.

— Gerhart Hauptman, care la întemeerea Academiei germane a refuzat locul de membru al acestei instituţii ce i se oferise, socotind că Academia e prea superficială şi prea recentă, a revenit asupra acestei hotărîri. Printr'o scrisoare adresată lui Wilhelm von Scholz, preşedintele Academiei, Hauptman primeşte propunerea Academiei, care este astăzi, spune el, „un fapt pozitiv, nu numai un simplu semn de întrebare". Şi adaugă că, cedând cu deosebire amicalei insistenţe a d-lor Max Liebermann şi Thomas Mann, se va strădui să substitue scepticismului de mai înainte o încredere sinceră.

— Premiul de poezie al oraşului München (trei mii de mărci), a fost acordat lui Hans Carossa. Printre autorii cari au mai trimis lucrări se aflau Gustav Meyrinck, renumitul romancier (autorul lui „Golem") şi Oskar Maria Graf, autorul unui foarte curios volum de amintiri asupra Revoluţiei germane.

— La Locarno a murit, în vârstă de şaizeci şi nouă de ani, scriitorul Karl Bleibtreu, care, împreună cu Michael Georg Conrad, cu Hermann Conradi şi cu alţii, a fost unul dintre protagoniştii mişcării naturaliste în Germania. Romancier, critic, autor dramatic şi poet, Bleibtreu a fost un scriitor de o remarcabilă fecunditate, dar opera lui, după război, era aproape cu totul uitată. Partea cea mai interesantă a operei sale au constituit-o tablourile de moravuri, care însă, îndeobşte, erau mai mult romantice decât realiste. — *b.* —

Editura „CUGETAREA" Bucureşti, Mătăsari 23

Director — Proprietar :
P. C. GEORGESCU-DELAFRAS

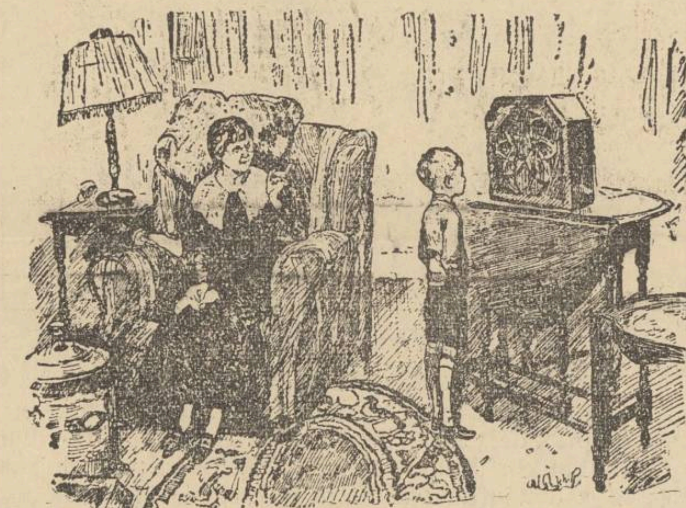
Ultime nöutăţi apărute :

Pierre Louis :	Afrodita	60.—
M. Artzibaşew :	Sanin	58.—
Delafras :	Micul Sacrificiu	40.—
Maxim Gorki :	Mama (Ed. II-a)	38.—
Maurice Dekobra	Cu Inima Intristată (Ed. II-a)	55.—
	Madona din Tren „	58.—
	Gondola cu Himere „	58.—
Marcel Prevost	Scrisori de Femei	48.—
Jules Verne :	Ocolul Pământului (Ed. II-a)	25.—
Raymonda Machard :	Cucerirea (La Possession) sub	presă

Josephina Baker

Higienă

— Robert, nu te apropia de aparat... se aude vocea unui om răcit. *(Punch)*

Institut de frumuseţe

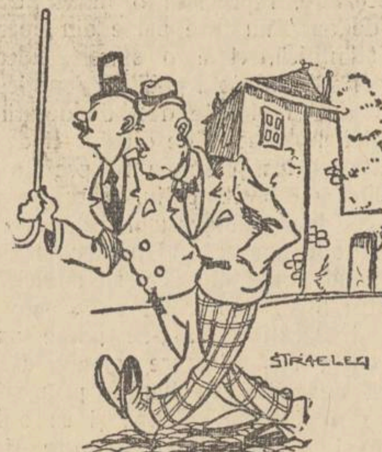

— Soţia d-voastră trebue să poarte masca aceasta de cauciuc toată noaptea.

— Nu i-aţi putea prescrie s'o poarte şi ziua ? *(Le Journal)*

Gest reflex

Toată primăvara a plouat

— Ce faci ? De un sfert de ceas umbli cu bastonul în aer.

— Ti ! Aşa-i... Dar ce vrei ? Sînt atât de obişnuit cu umbrela — încât uit... că nu plouă. *(Le Petit Journal)*

TIP. „ADEVERUL" S. A. STR. SARINDAR No. 7—11

ANUL IX. — No. 393

7 LEI EXEMPLARUL IN ȚARĂ
14 LEI EXEMPLARUL IN STRAINATATE

Duminică 17 Iunie 1928

Adevĕrul Literar și Artistic

FONDATORI: { AL. V. BELDIMAN 1888 — 1897
CONST. MILLE 1897 — 1920

FONDAT IN 1893

Ibsen și diversele chestiuni

LUI ADRIAN MANIU

„Vă rog să nu uitați că ideile aruncate de mine pe hârtie nu sunt ale mele, nici în privința formei nici în privința conținutului; sunt ideile acelor personaje ale mele care le rostesc" — scrie Ibsen, în 19 Februarie 1899, lui Ossip-Lourié.

Insă Ossip-Lourié iera om de idei, și a făcut despre „Filosofia socială în teatrul lui Ibsen" o cărticică generoasă, plină de clarități impecabile. De exemplu: „Ibsen, în teatrul său face procesul societății actuale — Brand este incarnarea puterii și a voinței. — Să nu uităm că Nora nu-i decât o idee, un Simbol revoluționar. — Ce este societatea, dacă nu colectivitatea indivizilor? Totul este defectuos, fiindcă părțile sale sunt stricate. Societatea e rea. fiindcă individul e viciat. Răul este în societate, pentrucă a fost mai întâi în individ—Filosofia nu există și nu se desvoltă decât în spiritul omului. — Oricare ar fi greșeliie care se găsesc în opera lui Ibsen, ca și în opera oricărui alt scriitor, impresia generală este mare și adâncă". — Iar la sfârșit exclamă : „Să lucrăm!"

Un imperativ. Cartea este, cum se vede, — o carte bună. Este, pe deasupra, și realizarea deplină a unui model spre care se îndreaptă, pare că, toate încercările de a scoate filosofie, moală sau altfel, din scrisul poeților. Ossip-Lourié merită să devie ilustru; dacă nu a devenit cumva. Ilustru, în legătură cu Ibsen.

Așa era pe atunci, când a ieșit Ibsen întâi în vileagul cel mare : lumea plină de chestiuni. Chestiunea femeiei; Chestiunea copilului; Chestiunea divorțului; Chestiunea dragostei libere; Chestiunea Statului, a individului, a națiunii, a claselor sociale. Astfel plină de chestiuni, lumea a luat pe Ibsen drept autor de broșuri feministe, anarhiste, socialiste. O glorioasă sufragetă, incarnată într'un individ de sex odios.

Ibsen

Cum era de așteptat, regisorii și actorii împreună cu publicul, cum l-au văzut, l-au însemnat la rubrica lui Alexandru Dumas fiul. Până astăzi, în țările latine, oamenii scenei obișnuiți țipă, tremură, umflă, miorlăie textul lui Ibsen așa cum au apucat dela acel prestigios procuror de teatru și de la concurenții săi, francezi sau de alt neam.

Alexandru Dumas fiul era mare iubitor de claritate și a scris o sumă de lungi introduceri pentru a explica tendințele morale îmbrăcate în dramele sale ; ceea ce-i o mare binefacere pentru public, pentru critici și pentru actori. Sau chiar mai mult decât o binefacere: un adevărat răsfăț. Publicul, criticii și actorii au rămas niște copii stricați ai lui Dumas fiul, nărăviți să se joace cu filosofia la teatru. In această privință Ossip-Lourié a fost un copil exemplar. A fost un școlar model: a studiat pe Ibsen metodic, descompunând opera, întâi :

După categorii sociale: 1) cler, 2) politiciani, 3) capitaliști, 4) presă, 5) familie, 6) tânăra generație;

al doilea:

După idei : 1) regenerare individuală și socială, prin 2) Adevăr și Lumină, 3) Voință, Acțiune, Libertate, Dreptate, 4) Principiul că nu individul ci familia formează unitatea socială, 5) Emanciparea femeiei, căsătoria liberă, societatea nouă. — Și Concluziune.

Așa se procedează cu autorii pentru școală, începând cu Homer. Zeii ui Homer, familia la Homer, geografia, armele la Homer. La autorii anticii nu se poate pune atâta inimă ca la acești moderni, de care depinde regenerarea noastră, a copiilor și a nepoților.

Ossip-Lourié are mare dar de a alege citate clare. Pe socialiști îi îmbărbătează cu vorbe puternice din *Brand :* „Cine vrea să învingă, nu trebuie să cedeze".

Cărțile utile în care se vorbește de zei, de geografia și de armele lui Homer au caracter de curs gimnazial. Aceasta se știe. De ce nu s'a observat că acele unde se tratează despre ideile din poeții moderni au caracter de curs de seară ?

* * *

Oricât de sigur și de mulțumit este Ossip-Lourié de simplicitatea luminoasă a ideilor cu care lucra, el simte câte odată vagi nedumeriri.

Incepe cu hotărîre: „scrierile lui Ibsen nu sunt atât produceri dramatice, cât încercări filosofice asupra chestiunilor vitale ale omenirii". Nu mult după aceasta criticul observă : „Ibsen e INAINTE DE TOATE artist, poet". La Concluzie află, însfârșit, că „este cu desăvârșire imposibil de a clasifica pe Ibsen din punct de vedere al ideilor". Și-l numește „om ciudat". Așa este. — Cine știe ? poate că ori ce artist, luat deaproape și dintr'un punct de vedere sistematic pentru ideile sale, se arată a fi „om ciudat".

Ossip-Lourié lasă numai să se întrevadă nedumeriri, și apoi le uită ca un copilaș.

* * *

Ideile care se pot extrage din ce spun persoanele lui Ibsen sunt ideile cugetării protestante moderne. Cititorul curios de cultură bună le poate studia la Max Stirner, la Kierkegaard, la Emerson, la Nietzsche. Aceștia au fost oameni care produceau idei, — idei despre stat, familie, individ, Dumnezeu, și care s'au absorbit fervent în acest gen de producere.

Ibsen n'a avut nici măcar destulă vreme pentru a se măsura cu dânșii. Era un om foarte ocupat cu teatrul.

* * *

In biografia delicată se perpetuează acest adevăr galant : orice om mare își datorește, în mare parte, calitățile glorioase sau mamei, sau soției sale. Stăruința neturburată a formulei o face suspectă ca un ornament vulgarizat, lipit pe la toate stilurile. Ornamentul acesta e, probabil, un omagiu cavaleresc.

Lui Ibsen îi era antipatic tratatul lui J. S. Mill despre Chestiunea Femeiei; iar mărturisirea lui Mill, că tot ce-i bun în scrisul său se datorește soției sale, îi părea ridiculă. Râzând spunea lui Brandes: „Ia gândește d-ta că ai fi nevoit să citești pe Hegel sau pe Krause, fără să știi hotărît, dacă ai înainte pe Domnul sau pe Doamna Hegel, pe Domnul sau pe Doamna Krause!"

Legenda, neîndurătoare ca un surd absolut, a făcut din acest „om ciudat", cel mai simplu feminist. —Ințelegem de ce lui Ibsen îi era atât de frică să stea de vorbă cu lumea.

* * *

„Mă întreb dacă am fost în stare să fac o dramă bună, și oameni vii. Aceasta-i problema".

„Nu pot scrie un cuvânt, până ce nu am omul cu desăvârșire în stăpânirea, mea, până când nu văd în cea din urmă cută a sufletului lui. Trebue să-l am întreg înaintea mea chiar în înfățișarea lui exterioară, până la ultimul nasture, așa cum e, cum se mișcă, cum se poartă; trebue să-i aud sunetul glasului ! Și atunci nu-l mai las, până ce nu i se împlinește soarta".

„Grija mea e, înainte de toate, să descriu oameni, simțiri și vieți omenești."

Dacă aceste mărturisiri și informații s'ar citi în vre-o prefață a lui Oscar Wilde sau a lui Henri de Regnier, publicul cu criticii săi le-ar considera liniștit ca niște ciudățenii de artst. La Ibsen, astfel de amănunte supără și miră așa, încât e preferabil să fie ignorate. Și zic sau scriu, publicul și criticii: Brand este incarnarea forței și a voinței. — Nora nu-i de cât un simbol revoluționar — Solness este burghezia; Ragnar, socialismul; Hilde Wangel, libertatea; arderea casei Doamnei Solness înseamnă Revoluția franceză. Suma : în tot teatrul său, Ibsen face procesul societății actuale.

* * *

Björnson, poetul, scrie prietenului rival : *Brand* al tău nu-i poezie; iar Clemens Petersen, criticul, prieten și admirator absolut al lui Björnson,, constată că în *Peer Gynt,* sunt nesocotite regulile esențiale ale poeziei.

Din contră zice Ibsen : *„Peer Gynt"* e poezie, și dacă nu e, are să fie; fiindcă ideia de poezie se va adapta poemului meu". O îndrăzneală pe care orice public și orice critici au dreptul să o simtă ca o impertinență. — Această impertinență este mai suportabilă, mi se pare, decât acea implicată în rugămintea repetată a lui Ibsen de a nu atribui cetățeanului care a scris STRIGOII *părerile* persoanelor din piesă. Deși indirect spus, este mult prea transparent că Ibsen desconsidera extrem posibilitățile de inteligență ale explicatorilor săi. — In această dezbatere rămâne totuși oarecare naivitate curioasă pe partea lui Ibsen: nu știa el că spectatorii și criticii destul de subtili pentru a distinge caracterul și ideile personajelor de caracterele și ideile autorului, sunt excepții bizare ?

* * *

Incă și în alte feluri Ibsen a surprins supărător pe critici și publicul lor. Cînd tocmai se admisese că teatrul său este de acord cu democrația socială sau poate chiar o simplă ilustrare a acesteia, autorul STALPILOR SOCIETAȚII a prezintat malițios pe d-rul Stockmann. Când mulțimea oamenilor la curent cu toate idealurile moderne se deprinsese tocmai bine să adore pe Ibsen pentru CASA PAPUȘILOR, el a inventat pe tânărul Werle, crezând, poate, că va izbuti, însfârșit, a se lămuri cu publicul;... sau, poate, a vrut să se amuze uluindu-l cu desăvârșire ?

Până astăzi încă, nenumărată mulțime de oameni cultivați interpretează pe Stockmann, patetic ; pe tânărul Werle, elegiac. In orice caz, foarte încet, foarte greu, foarte rar, s'a observat că, pe cel dintâu îl tratase autorul cu o doză tare de comic; pe cel de al doilea îl făcuse deabinelea ridicul.

Așa a compus fatalitatea normală, între poetul Ibsen și public un imbroglio comic de o rară savoare. Iar gloria masivă a venit să consacre, nu un poet, ci tot numai un fel de pastor cu idei radicale, mai cu seamă feminist.

PAUL ZARIFOPOL

(Sfârșitul în numărul viitor).

Grădina cu Moșmoane

de SIMONA BASARAB

Doctorului Virgil C. Ionescu

— ...Ești o nemernică! Mă înșeli cu cea mai nesocotită îndrăzneală...

— Leone, nu mă năpăstui degeaba. Nu-i nimic adevărat din ce bănuești. Uită-te la el : câtă nevinovăție i se oglindește în ochi...

— Mai îndrăznești încă să-l acoperi... Nevinovatul ! De-aceia îți trimite sărutări prin crengile moșmonilor...

— Nu-ți spun eu ?, ești victima celor mai urâte intrigi; desigur te-a îmbuibat Anica de minciuni... îți faci dintr'o slugă duhovnic...

— Nu-ți dau voe să vorbești oamenii de rău până nu știi de ei ceva adevărat.

Și Frolla Vidran isbucni ca un torent :

— Oh Doamne, cu ce ți-am greșit ! Cine m'a îndemnat să părăsesc Parisul, pentru un om conrupt ca Leon Vidran ? cine ?

— St !... că fac o nenorocire...

— Fă ! vociferă mai puternic femeia, — o aștept... vreau să mă văd în altă nenorocire mai mare, decât în asta în care mă înăbuș eu : nevasta unui pervers... care nu se mai satură de monstruozități ; numai un om cu simțuri degenerate mai... Pentru tine, femeia ta e la fel cu servitoarea casei... la fel cu...

— St ! Frolla, te sugrum...

— Poți s'o faci, nu-mi mai trebue viața !... Am să te spun la toată lumea... să știe toți că te-am prins în grajd asupra unei femei cu patru picioare... degeneratule !

— Frolla...

Și ca un trăsnet, Vidran se năpusti asupra nevesti-sa, o izbi la pământ și-o frământă până-și dădu seama că leșinase.

Acesta-i cuconu Leon Vidran, proprietarul moșiilor Sălcioara. Fața de oamenii satului era însă cu totul altul: blajin, milos și drept, — pentru care motive, spre răsplată, i se mai zicea și „Pâinea lui Dumnezeu".

Iar ca să punem punct începutului, vă mai spun că Leon Vidran n'avea pe-atunci decât douăzeci și șapte de ani, Frolla douăzeci și trei, iar Aura, fata lor, abia patru neîmpliniți.

Cât despre acel în ai cărui ochi se oglindea nevinovăția, era sublocotenentul de artilerie Sion Voinu, nelipsit la curtea din Sălcioara de trei ori pe an: două săpătmâni la Crăciun, două săptămâni la Paști și o lună spre sfârșitul toamnei, pe vremea moșmoanelor, după ce se întorceau boerii dela Nissa.

* * *

Să tot fi fost nouă ceasuri de dimineață, când o slujnică îi vesti lui Leon Vidran că un cerșetor vrea să-i vorbească... să-l roage ceva.

„Un cerșetor să mă roage ceva !" îngână stăpânul ; apoi întorcându-se spre slujnică :

— Dă-i și tu ceva să mănânce ; ce-mi poate cere mie un cerșetor ?

— Am vrut să-i dau de mâncare, cucoane, și n'o primit ; ține morțiș să vorbească în patru ochi cu mătale. Spune c'o auzit că ești om bun și tocmai pentru asta vrea să te roage de-adreptul.

Vorbele slujnicei i-au părut lui Leon Vidran așa de ciudate, că par'că nu-i mai ieșiau din urechi. Un cerșetor să-i vorbească și să-l roage ceva ! Ce ? nu putea să-și primească pomana și să-și caute de drum ?

— Spune-i să se urce aici în balcon, porunci în cele din urmă Vidran slujnicei, care dispăru spre bucătărie, unde trăgeau străinii.

Dar n'ajunse slujnica la bucătărie și cerșetorul o luă spre balconul casei unde-l văzuse, se vede, pe boer, stând și măsurând zarea. Intr'o clipă fu pe cea din urmă treaptă a scărilor balconului.

— Tu vrei să mă rogi ceva ?

— Da, sărut mânușița cucoane, eu.

— Ei, ce vrei ?

— Păi, cucoane, eu am venit aici cu gânduri multe.

Vidran îngălbeni.

— Cum ?

— Da, cucoane, am venit cu gânduri multe la mătale. Și ceia ce te rog eu îi numai să m'asculți ; pe urmă voia mătale cu mine.

— Ei spune !

— Vreau, cucoane, să rămân aici la curte ca om de încredere până la moarte. Nu cer pentru asta nici un ban chiar; iar dacă, de !, din pricina mâncării, n'ai vrea, — atunci, cucoane, să chiorăsc, mă jur pe toate darurile pământului că n'am să mă hrănesc decât cu roade sălbatice din marginea rediului mătale, de pe Cornițel.

Vidran, întâi surâse ca de ceva hazliu și pitoresc, apoi, încruntând sprincenele, începu să-l cerceteze cu deamănuntul ; luă aminte că-i cu picioarele subțiri și încrucișate aproape ca foarfecele, că de-asemenea restul corpului până la gât îi era de conformație anormală, având par'că partea dreapta a bustului înclinată puțin înapoi și ridicată ceva în sus ; că totuși, avea o figură relativ regulată, iar fruntea mare ca a unui om înțelept, peste care atârnau șuviți de păr lung și mătăsos.

— Și ce vrei tu să faci la curtea mea ?

— Ori și ce, cucoane, ori și ce ; iar dacă s'ar putea să-mi dai cărți multe să le citesc și să-ți spun pe urmă ce-i scris în ele...

Cuvintele din urmă îl impresionară așa de mult pe Leon Vidran, că tresări ca sguduit de-un început de friguri.

— Știi tu carte ?

— Da, cucoane, știu să citesc și să scriu.

— Dar al cui ești ? Ai mamă, ai tată ?

— Nu știu, cucoane, nu știu ; poate să am, poate să nu am.

— Cum asta ?

— Păi așa. Pe mine m'o găsit moș Gheorghe Bogdăneanu, lepădat în groapa din dosul casei învățătorului dela Valea Sacă. M'o luat de-acolo și m'o dus la învățător ca pe ceva de găsit.

— Cum ai ajuns atunci mare ?

— Se vede că i-o fost învățătorului milă de mine și m'o pus de-am supt la o capră... apoi am crescut cu slugile învățătorului ; am fost momița lor. Când m'am făcut mai mare, am început să păzesc vacile învățătorului... și-așa am crescut cum mă vezi.

— Carte cum ai învățat ?

— Sângur. Mi-o arătat odată un băiet din școală literile și le-am ținut minte. Apoi am încercat să cetesc azi, am încercat mâne, mi-o mai arătat din când în când câte-un băiet de școală, până când, după câteva luni, am început să îndrug de-al-binelea și cititul și scrisul.

— N'ai certificat ?

— Da' ce-mi trebue certificat ? Eu așa am zis odată, că numai proștilor le trebue certificat. Certificatul omului îi în cap. Și-apoi, cum aș fi putut lua certificat, când învățătorul, stăpână-mio, mă lua la goană când auzea că vreu și eu să învăț carte; că dacă ași fi intrat eu în școală, ce-ar fi făcut învățătorul cu vacile ?... și cine să mă ție pe degeaba... așa de dragul unui găsît... că școala nu te întreabă dacă ai sau n'ai ce mânca ;... o trebuit să-mi plătesc mâncarea cu păzitul vacilor la domnu' învățător...

— Câți ani ai ? îl întrebă Vidran.

— Ei spun că-s paisprezece ani de când m'au găsît.

— Și ce nume ți-au pus ?

— Hașigan.

— Hașigan... repetă boerul din Sălcioara.

In mintea înțeleptului, dar pătimașului Vidran, răsărea par'că în acea clipă un soare nou. I se părea că-i căzut din altă lume și că oamenii lumii în care vietuește el, îs oameni înjumătățiți.

„Cerșetorul ăsta, își zicea el, vine dintr'o lume necunoscută nouă; îl voi analiza în sistemul meu științific, și-l voi aduce copământenilor noștri, drept dar."

— Rămâi, Hașigane, la curtea mea. Și... știi tu ce-i un bibliotecar ?

— Știu cucoane; îi un om mai înțelept ca oamenii cari trec acum prin fața curții mătale...

— Ei... o fi așa, n'o fi, tu vei fi bibliotecarul meu.

— Cucoane, — zise Hașigan grăbit, par'că temându-se că va fi înlăturat înainte ca el să-și fi vărsat tot focul: cucoane, mai vreau ceva... în schimb...

— Ei ?

— Să-mi arăți, cucoane, când ai să ai mătale vreme... să-mi arăți și mie să citesc franțuzește...

— Zău ? Franțuzasca îți trebue ție ? Tu știi ce-i aceia ?

— Știu... un fel de vorbă... adică nu un fel... un fel de vorbire... cum și vorba țăgănească îi tot un fel de vorbire... Fiindcă vreau, cucoane, să citesc în cărți cari spun mai mult decât spun cărțile în care citește învățătorul de la Valea Sacă... Am auzit că în lmiba asta, a franțujilor, se scriu cele mai însemnate lucruri de pe fața pământului...

— Păi, da... chiar eu am multe cărți scrise în limba asta.

— De-aceia cucoane, de-aceia ; să știu ce să spune în cărțile mătale... poate, odată uiți ce spune într'o carte — pentrucă mătale le-ai citit mai de demult — și mă pui pe mine s'o citesc în locul mătale... și să-ți amintesc apoi eu...

— Bine, bine ; om face-o și pe asta. Acuma du-te prin grădină, du-te pe la iaz... iar mâine la lucru.

(Continuarea în pag. II-a)

Şi repetând de nenumărate ori „sărut mâna—sărut ...ina”, Haşigan se întoarse ca în catalige şi se îndreptă ...e bucătărie. In suflet însă avea o presimţire, care par'că chip vag îi suna astfel :

„Aşa Haşigane, aşa ! ai mântuit-o cu păscutul dobi-...celor ! aşa, tu eşti găsit în groapa de dindosul casei învăţătorului dela Valea Sacă, să păzăşti oameni, nu dobitoace.”

* * *

Era pe la sfârşitul lui Mai. Căldura primăverii se revărsa peste curtea din Sălcioara ca un zefir fără putere. Grădina, rai adevărat, îşi deschidea sufletul către văzduh şi respira parcă, moleşită, învinsă.

Frolla Vidran, care de dimineaţă era cuprinsă de melancolie, — ceia ce-o făcea să nu dea ochi cu bărbatu-so.— se uită pe geam spre moşmonii tineri şi-şi zise :

„Ca mâine voi fi departe de voi !”

Eşi apoi pe uşa de lângă odaia de baie, încet, ca şi cum s'ar fi ştiut urmărită de cineva şi îndreptându-se pe sub fereastra „odăii roşii”, pe aleia liliecilor, îşi mai zise:

„Ca mâine voi fi departe şi de voi, lilieci dragi !”

Aleea liliecilor, lată de cinci—şase paşi, era drumul obişnuit al Frollei, spre foişorul din fundul grădinei.

In ziua aceia, fiecare creangă de liliac îi părea Frollei că lăcrămează, fiecare boboc de floare îi părea că suspină şi-i aminteşte de tot ce vroia să-şi amintească.

Dar când ajunse în dreptul lacului ! Lacul... Câte nu ascundea el în vălurelele asemănătoare unor solzi de argint aurit! Câte nu ştia lacul despre întunericul sufletului ei înoptat ! Lacul... lacul cel ameţitor de minţi, cum o mai înmormânta în vinovăţia prezentului şi a viitorului, pe ea, Frolla Vidran, care poate... peste un an se va chema...

La câţi-va paşi de „piatra boerului”, aproape de cotitura în aleia motrunelor, îi eşi înainte Mutuluş, epurile de casă, favorit al lui Sion Voinu.

Voinu !

Şi Frolla trecu mai departe, apucă pe aleia trandafirilor sălbatici, coti spre aleia trandafirilor mari, altuiţi, ca însfârşit să isprăvescă urcându-se pe treptele încărcate cu muşchiu ruginiu, sus, în balconul foişorului.

Ce căuta ea acolo, acum, când mai degrabă ar fi trebuit să-şi pue lengeria în geamantane ?

Răspunsul îi fu ciudat. Din foişor putea să cuprindă cu sufletul întreaga lume a florilor de moşmoni, flori cari în toamnă târziu, aveau să devie fructul pentru care Sion Voinu venea la curtea din Sălcioara, de patru toamne în şir.

Dar poate nu ştiţi ce sunt moşmoanele ? Sunt fructele unui pom ghimpos, provenit din altoirea scoruşului de regiune temperată, cu o ramură din aceiaşi specie, dar care creşte în ţările calde.

Moşmoanele se coc aproape de căderea zăpezei şi-s de mărimea nucilor ; îs de culoarea cafelei puţin prăjită, îs moi şi pline de arome şi zahăr.

Pentru Frolla Vidran, aleia aceasta a moşmonilor, era aleia „pomului oprit” din care ea a mâncat cu nesaţ şi deaceeia, acum se urca în foişor să-i privească floarea... „motivul” drumului ce trebuia să-l facă peste câteva ceasuri poate... peste o zi poate.

Dar... Leon Vidran, ca şi cum ar fi ştiut gândurile nevesti-sa, urcase scările foişorului cu aproape un ceas mai înainte.

— Eram sigur că ne vom întâlni aici, îi zise el când îi văzu capul.

Surprinsă, Frolla tresări şi-apoi răspunse :

— Eu, dimpotrivă, eram sigură că nu ne vom întâlni.

...

Căldura se accentua din ce în ce şi se răspândea în tăcere tot mai profund, când Frolla întorcându-se spre bărbatu-so, îl întrebă :

— Dacă-aş muri eu, ce-ai face cu Aura noastră, Leone?

— Dar n'o să mori.

— Să presupunem.

— Eu nu vreau să presupui.

— Vreau eu însă.

— Ce-aş face mai întâi cu mine, accentuă Vidran.

— Te-ai da pradă servitoarelor, ţărancelor din sat, babelor şi chiar ţigăncelor linguroaie de felul Zarafei cu care te-ai culcat acum o săptămână în bordeiu la Prisacă.

— Frolla !

— Hai spune, ce-ai face cu Aura dacă-aş muri eu ?

— Aş da-o numaidecât internă într'un pension de educaţie sănătoasă.

Frolla îi luă mâna stângă într'ale ei, şi i-o strânse cu putere :

— Iţi mulţumesc puternic... îi tot ce-ai face mai mult pentru mine...

Frunţile boerilor din Sălcioara căutară în jos ca două frunţi condamnate, când Frolla, ca amintindu-şi de ceva, tresări :

— Dar cu paraliticul ăsta ce vrei să faci ?

— Cu Haşigan ? Il vâr şi pe el printre dobitoacele mele pentru experienţă.

— Nu mă amestec, însă în înţelepciunea lui eu văd un degenerat.

— Cum ?

— Mă tem să nu-ţi pue gând vieţii.

— Nu văd pentru ce ? am să mă port bine cu el şi cum nu-i prost, vreau să văd ce poate ieşi dintr'însul.

— Ia să nu intre în legături cu vre-o bandă de hoţi şi într'o noapte...

— ...De hoţi nu mă tem niciodată. Pentru ei am destule arme şi destui oameni credincioşi. De sentimentele oamenilor şi de mintea omului cinstit mă tem eu în viaţă...

...

— Frolla! vrei să ne împăcăm ?

— Mergi jos ?

— Să ne împăcăm pentru totdeauna Frolla...

— Eu mă duc... vreau să-mi văd fata...

— Şi ca să nu plângă, Frolla îşi întoarse privirea spre aleia moşmonilor şi începu să scoboare liniştită, dar păşind apăsat.

Iar pe când scările trozneau una câte una, Vidran plângea, plângea încet, să nu s'audă nici el singur.

Târziu, după două ceasuri poate, ceasuri de plâns înăbuşit, Vidran scobora şi el, vorbindu-şi rar şi răspicat :

„Dacă într'adevăr sunt un degenerat, atunci am sângele străbunicului după mama. El era un degenerat al simţurilor; a mers până la incest cu fiică-sa... Iar de-o fi aşa, atunci semnul în forma măslinei, care-l am pe piept, e moştenire de la el... Şi Doamne, acelaş semn îl are şi Aura !...

Leon Vidran n'a închis ochii până pe la trei din noapte. Il trudeau gândurile rele, iar un presâmţimânt îi tăinuia că-i aproape de-o durere mare.

Ceiace nu pricepea mai mult Vidran, era refuzul nevesti-sa să doarmă în aceiaş cameră cu el. Acum era întâia oară când Frolla i-a cerut s'o lase să doarmă singură în „odaia roşie”. Apoi ce gând ? Să doarmă tocmai acolo unde şi-a pus odată capăt un om, — frate-so.

Dar nu numai atât; ce-a însemnat plânsul Frollei aşa de sgomotos, înainte de-a se culca ?

Toate astea însemnau desigur că nevastă-sa îşi pusese în gând ceva neobişnuit.

Şi-şi mai aducea aminte Vidran, de ziua când Frolla i-a zis odăii unde s'a otrăvit frate-so, „odaia roşie”... cinci ani în urmă... era atunci când el o încredinţa de-o viaţă nepriceput de fericită...

* * *

Să tot fi fost nouă ceasuri de dimineaţă. Geamurile licăreau încinse de lumini roşii-albe. Zorii primăverii chemau la viaţă pe cel mai obosit fluture.

* * *

Leon Vidran tresări, îşi dădu de pe ochi plapuma de mătase violetă şi voi să privească în ogradă. Soarele însă, îi acoperi violent faţa cu un mănunchiu de raze şi- făcu, deşteptat aşa de speriat? Un vis: Par'că era în grădină pe marginea lacului, cu Frolla, care la un moment dat a alunecat şi-a dispărut în besna adâncului.

Şi visurile, de cele mai multe ori, îşi au rosturile lor: dacă nu tălmăcesc, cum susţin unii, câte odată însă prevestesc fără greş.

Leon Vidran sări din pat fulgerat de-un gând :

„Cu siguranţă, în odaia roşie s'a întâmplat ceva rău...”

Se repezi mecanic, străbătu camera de-alături şi ajungând în faţa odăii nenorocirilor, bătu în uşă. Nici un răspuns.

Pe frunte i se scurgeau două boabe mari de apă, iar în spate i se părea că are un sloi de ghiaţă.

Tremurând de groază şi părăsit de curaj, Vidran alergă în balcon, unde Anica, fata din casă, scutura un covor.

— Anico... ia du-te tu... în „odaia roşie” şi... spune-i cuconiţei...

— Păi... cuconiţa a plecat... Mătale nu ştii nimic ?... Nu cred să fi ieşit în şosea.

— Cum ?... unde ?...

In „odaia roşie”, pe măsuţă, Leon Vidran găsi scrisoarea de mai jos :

„Să te deprinzi, Leone, cu gândul c'am murit şi „nu uita nici o clipă ce ai de făcut cu Aura. Eu plec „să încep o viaţă nouă lângă Sion Voinu.

FROLLA

...

Şi boerul curţii din Sălcioara plânse toată ziua.

Se simţia vinovat şi trebuia să primească lovitura, cu toate că se simţia sdrobit, cu toate că avea în minte gândul morţii. Iar ceia ce-i venea mai de nepriceput, era că nevasta lui va fi amanta... iar mai târziu nevasta şerpelui îndulcit de prea multe moşmoane.

Haşigan însă, care în zorii zilei pândise pe stăpână-sa cum îşi făcea bagajul şi care numai decât pricepu că la mijloc nu-i lucru curat, era acum suit în vârful celui mai înalt cireş din grădină şi se simţea întâia oară fericit : Ceia ce prevăzuse şi ceia ce urzise el, era săvârşit. Deaceia, căţărat pe cele mai subţiri crengi, se clătina când în dreapta când în stânga şi rânjind, rânjind ca un diavol, simţia că stăpâneşte toate păcatele şi durerile curţii din Sălcioara.

SIMONA BASARAB

Preocupări Femenine înaintea plecărei în vilegiatură

Natura reînvie! Este verde pretutindeni, iar soarele începe a-şi trimite razele sale cu multă căldură. Odată cu sosirea verei, ne cuprinde un dor de ducă, contra căruia nu te poţi abţine, de nevoia ce o resimte ori şi cine, şi mai cu seamă orăşeanul, de a pleca să se repauzeze. Este indiscutabil, că în staţiunile climaterice şi balneare, orăşeanul şi mai mult sexul frumos se va amuza aci, mai mult chiar decât în sezonul de iarnă, prin: excursiuni, şi sport de tot felul ca tennis, înnot, călărie, ş. m. a., precum şi seara la reuniuni.

La reflexul soarelui, mai cu seamă, este foarte urât, când vei vedea părul unei doamne tincturat în mai multe culori, ca verzui, roşu spălăcit, etc. De aceia este de datoria fiecărei persoane să-şi aranjeze înaintea plecărei un colorit frumos şi potrivit figurei. O doamnă cu simţul frumosului înăscut, lucru ce posedă majoritatea femeilor, — căci chiar pe umila lucrătoare o poţi admira adesea pentru zelul ei fin şi de gust, — femeia de azi, prin rafinamentul ei, va şti să-şi evidenţieze graţiile ei femenine, prin alegerea unei nuanţe care s-o aranjeze, de preferinţă: accajou, blond venetien, blond auriu sau châtain, şi cari reuşesc întotdeauna cu „HENNE ROYALE”, care este compus din plantele naturale cele mai alese, cu puţină atenţie şi conf. instrucţiunii, evitându-se cât posibil culori dure.

ONDULAŢIA PERMANENTĂ este idealul visat de toate persoanele doritoare de impecabilitatea exteriorului lor. Căci ce este mai seillant decât după un înnot, când părul udat îşi recapătă buclajul său frumos, pe plajă, iar capul udat cu puţin înainte îşi regăseşte în curând forma coafurei, fără a mai avea nevoie de perdere de timp. Tu vei fi mereu frumoasă cu părul tău flou, buclat şi leger, care se va menţine atât la umezeală şi vânt cât şi la ploaie şi alte împrejurări.

Acele persoane, al căror păr nu se pretează la ondulaţie permanentă şi tincturat, vor avea grija, de a-şi procura aplicabile „MON REVE”, cari sunt ultima noutate în străinătate şi cari fac deliciul şi liniştea doamnei sau domnişoarei plecate să-şi petreacă o vacanţă agreabilă. Adresaţi-vă cu încredere la Institutul de Infrumuseţare, DORTHEIMER, calea Victoriei 50, unde ondulaţia permanentă, aplicaţii de tincturi, lucrări artistice şi uşoare „MON REVE” se obţin ireproşabil.

Cititi azi :
„LECTURA” No. 175
Floarea literaturilor străine
KURT MÜNZER
FATA DIN VITRINA
— Scrierea complectă. la Librari şi chioşcari Lei 5.—

Dr. CABANÈS

Cabinetul negru al Istoriei

O viaţă de aventuri

Marchizul de Sade a fost judecat în chip foarte divers. A fost vorbit de rău în virtutea unei tradiţii fanteziste care s'a perpetuat până la noi. Erotismul sanghinar al marchizului de Sade a fost mai mult virtual decât real; s'a manifestat mai curând prin scrieri decât prin fapte.

In viaţa lui particulară a fost libertin şi pervers, dar cu măsură.

A scrie cărţi obscene a fost pentru marchiz o distracţie, un derivativ la elucubraţiile unei imaginaţii aprinse şi dezordonate. Inchis cea mai mare parte a vieţei în închisoare, a fost silit să scrie din lipsă de altă ocupaţie.

El se socotea în situaţie de legitimă apărare faţă de o societate care nu-i recunoştea meritele, faţă de o autoritate care-i lua libertatea.

Acest marchiz era într'adevăr al timpului său şi trebue să-l punem în acele împrejurări precise ale veacului al 18-lea, pentru a-l înţelege şi a avea pentru el oarecare indulgenţă.

La vârsta de 22 ani, căsătorit de patru luni, în urma unor excese despre care nu ştim nimic precis, a fost închis în cetăţuia de la Vincennes. A voit să frigă o femee ca pe o gâscă, aşa cum pretinde Rémy de Gourmont? Nu se poate afirma că această anecdotă are valoarea adevărului. A fost un deţinut cum nu se poate mai potolit, Cere drept supremă favoare, să i se lase valetul şi să i-se îngădue să ia din când în când puţin aer. Ii pare rău de greşelile din trecut şi se refugiază în braţele religiei. (Noembrie 1763).

Cum s'a încheiat această aventură? Probabil a fost eliberat ; timp de 5 ani nu s'a mai auzit nimic de el. De la 1764 la 1768 rapoartele poliţieneşti vorbesc de „ororile” marchizului de Sade din locuinţa sa de la Arcueil. In 1768, April 6, tânărul desfrânat întâlnind pe stradă o femee cu numele Rose Keller a poftit'o la el la Arcueil, să-i dea un loc de portăriţă. Aci, în prezenţa mai multor persoane, ar fi voit s'o disece. „La ce slujeşte această fiinţă nenorocită? Nu e bună la nimic. Cel puţin să ne ajute să aflăm misterele trupului omenesc.” Femeia a fugit pe fereastră. De Sade a fost închis la Lyon timp de şase luni, de unde a scăpat mulţumită stăruinţelor familiei.

După alţi patru ani izbucneşte scandalul *bomboanelor otrăvite,* despre care s'au spus atâtea neadevăruri. Marchizul de Sade, având treburi în Marsilia, a oferit bomboane depe urma cărora câteva fete au suferit şi s'au plâns justiţiei. Marchizul şi valetul lui complice, au fugit şi parlamentul din Aix i-a condamnat la moarte în lipsă. La 3 Decembrie 1772 sunt arestaţi şi conduşi la închisoarea din Miolans, unde sunt bine trataţi în urma intervenţiilor familiei.

La 8 Ianuarie 1773 marchizul se îmbolnăveşte. Are insomnii şi cere un medic.

Soţia lui e desperată. Ea scrie scrisori peste scrisori directorului închisorii. Marchiza e într'adevăr încarnarea amorului conjugal, modelul fidelităţii nezdruncinate. După întâmplarea de la Arcueil, după afacerea bomboanelor, însfârşit după seducerea şi răpirea surorei ei, această admirabilă femee nu încetează de a interveni în favoarea soţului, căruia îi dă toate posibilităţile să evadeze. Arvuneşte 15 oameni hotărîţi, îi echipează şi îi înarmează. Firele complotului sunt în mâna ei. Marchizul de Sade ştie că la 1 Mai 1773 trebue să evadeze, fiind aşteptat lângă ziduri de cei 15 oameni, înţeleşi să-l apere, în caz de luptă, până la moarte. Inainte de a pleca, marchizul a lăsat o scrisoare în care, cu toate formulele de politeţă, cere ertare guvernatorului fortului, că s'a văzut silit să-l părăsiască.

Marchizul a fugit la Geneva şi de aci în Italia unde-l aştepta soţia.

Inapoindu-se în Franţa, de Sade se instalează în ţinuturile sale din Provenţa hotărît să se corijeze. Dar şi-a reluat numaidecât viaţa destrăbălată, căci găsim marchiza retrasă la mânăstirea Carmelitelor din Paris. Din acest lăcaş de reculegere ea cerea pentru bărbatul ei, autorităţilor, anularea condamnării infamante de acum cinci ani a parlamentului din Aix.

In locul reabilitării s'a emis un nou mandat de arestare *(lettre de cachet),* al patrulea până acum, împotriva marchizului de Sade şi e depus la Vincennes (1777). In 1778 marchizul de Sade are un tovarăş de închisoare, pe Mirabeau, cu care însă nu trăeşte bine, Fuge din închisoare, dar e prins şi adus înapoi. Soţia îl vizitează de două ori pe lună şi îi aduce toate lucrurile necesare, inclusiv lumânări, cărţi, cerneală şi condee.

E liberat odată cu izbucnirea Revoluţiei.

Asupra rolului marchizului în timpul Revoluţiei, avem însemnări foarte puţine. In timpul Teroarei pare a fi stat liniştit. Castelul lui superb din Lacoste a fost jefuit şi ars de ţărani, în 1790. S'au descoperit atunci instrumente de tortură, pe care le întrebuinţa el. N'a fost cruţată nici celebra *Salle des Clystères,* pictată obscen de un pictor de talent. In tot timpul libertăţii, dela căderea Bastiliei, marchizul de Sade n'a părăsit Parisul, locuind un apartament foarte somptuos şi foarte confortabil, unde primea numeroase vizite, unele destul de suspecte. De la 1790 la 1793 e în corespondenţă cu Comedia Franceză care refuză să-i joace vre-una din numeroasele lui comedii, de altfel mediocre.

In Decembrie 1793, marchizul de Sade „obez, dar plin de graţie şi eleganţă, cu ochii obosiţi în care rămăsese totuşi ceva fin şi lucitor”, cum îl descrie Charles Nodier, e arestat din ordinul comitetului Siguranţei publice. Impreună cu alţii, marchizul de Sade a fost declarat nebun şi depus la Charenton. Iată ce scrie un contemporan, adversar al primului Consul (Napoleon) :

„Marchizul de Sade a scris mai multe lucrări de o monstruoasă obscenitate şi de o morală diabolică. Era, desigur în teorie, un om pervers, dar nu era nebun. In scrierile lui găsim germeni de depravare, dar nu de nebunie. Această activitate scriitoricească presupune un creer bine ordonat, cunoştinţe sigure din literatura veche şi modernă”.

Alta era cauza adevărată a arestării marchizului de Sade. In Thermidor anul VIII a apărut -- fără nume de autor, dar toată lumea ştia autorul -- un pamflet de o rară violenţă împotriva soţiei primului Consul, Joséphine de Beauharnais. *In Zoloé şi cele două acolite,* figurau doamna Bonaparte *(Zoloé),* doamna Tallien *(Laureda)* şi Visconti *(Volsange)* Bonaparte *(d'Orgec),* Barras *(Sabar)* etc., care se dedau la cele mai infame lucruri. Marchizul de Sade este de altfel o victimă *politică* şi a stat pentru motiv *politic* într'o casă de nebuni. Aci marchizul s'a purtat la început cu blîndeţe, dar mai târziu a dat naştere la plângeri împotriva lui. Iată o parte din scrisoarea medicului şef către Ministrul poliţiei generale a Imperiului:

„Există la Charenton un om celebru prin imoralitatea lui îndrăzneaţă, e autorul romanului infam *Justine.* Acest om nu e alienat. Singurul lui delir e viciul, şi acest delir nu poate fi vindecat într'o casă de nebuni. Aci se bucură de o libertate prea mare. Poate vedea bărbaţi şi femei, în camera lui sau în camera altora. Unora le predică oribila lui doctrină şi se pare că trăeşte cu o femee care trece drept fata lui. S'a făcut un teatru aci, pentru delectarea bolnavilor. Marchizul de Sade e directorul acestui teatru. El alege piesele, împarte rolurile, priveghează repetiţiile...” Medicul cere îndepărtarea „bolnavului” acestuia, care suferă doar de prea multă sănătate.

Ocrotit însă de directorul ospiciului, marchizul de Sade s'a mai putut ocupa o vreme cu teatrul. Dar medicul-şef, Roger-Collard, se mai plânse odată şi spectacolele au fost suprimate.

Marchizul de Sade a murit la Charenton la 2 Decembrie 1814, adică 14 ani după închiderea lui, în vârstă de 75 de ani, în urma unei scurte boli de piept.

Misterul doamnei Récamier

Toţi scriitorii cari s'au ocupat de doamna Récamier sunt uimiţi de această regină a frumuseţii care a cucerit inimile şi minţile numai prin puterea farmecului ei.

Acest dar atât de rar, doamna Récamier îl avea din plin. Au fost şi alte femei frumoase, mai frumoase chiar, dar nici una n'a fost aşa de seducătoare. Ea nu s'a slujit de această putere de seducţie numai pentru cucerirea numeroşilor ei adoratori, dar şi pentru a-i reţine tot timpul la picioarele ei.

Alături de ea, iubirea devenea prietenie, fără să lase vre-o durere în sufletele dezamăgite. Chiar prietenia ei era preferabilă iubirii altor femei. Să fie adevărat că „inima ei n'a cunoscut decât sentimente potolite” şi asemenea unei salamandre putea trece prin flacări fără să ardă? Sau a avut un viciu de organizare fizică şi care ar explica multe din talentele ei ?

Când d-l Récamier a cerut, în 1793 mâna Julietei, el avea patruzeci şi doi ani, iar ea numai cincisprezece. Totuşi ea primi această căsătorie cu voinţă deplină, fără nici o repulsie. Récamier a avut cu soţia lui numai raporturi părinteşti; el şi-a tratat tânăra şi nevinovata soţie ca o fată a cărei frumuseţe îi fermeca ochii şi a cărei celebritate îi măgulea vanitatea.

De ce parte se manifesta rezistenţa ? Soţul era foarte îndrăgostit şi nu era încă în vârstă înaintată. Nici împotriva soţiei nu se poate vorbi cu toată siguranţa. Iată însă ce scrie doamna Lenormand, nepoata doamnei Récamier: „N'a avut parte de acele sentimente care fac adevărata fericire şi demnitate a femeii ; *ea n'a fost nici soţie, nici mamă* şi inima ei pustie, setoasă de dragoste şi devotament, căuta să-şi satisfacă nevoia de iubire, în omagiile unei admiraţii pasionate, care plăcea auzului ei.”

Această *nevoe de iubire* a avut prilejul să şi-o satisfacă odată, la Coppet, ascultând declaraţiile sentimentale ale prinţului August al Prusiei. A voit chiar să se despartă de Récamier. Dar stăruinţele acestuia au fost atât de curate şi de puternice că doamna Récamier a consimţit să rămâe mai departe soţia „onorifică.”

Au mai fost şi alţii îndrăgostiţi de doamna Récamier, printre cari însuşi Chateaubriand. Dar se poate vre-unul făli de a se fi bucurat de frumuseţile ei? Credem că nici unul, afară de Chateaubriand ! De această părere sunt Rémy de Gourmont şi Herriot. Rémy de Gourmont scrie : „S'au iubit trei ani, adică până la moartea lor (1848 pentru Chateaubriand, 1849 pentru Julietta).

In 1847 Chateaubriand devenind văduv şi-a oferit numele doamnei Récamier. Era însă prea târziu. Această căsătorie nu s'a mai făcut. Se pare că dovezile definitive ale relaţiilor dintre Renée şi Julietta sunt în posesia d-lui Herriot, care are motive să nu le dea încă publicităţii.

Guizot şi Mérimée au vorbit însă pe faţă asupra firii frigide a doamnei Récamier. „Să n'o judecăm prea aspru, scrie Mérimée. E mai curând de plâns decât de osândit : *e un caz de forţă majoră.*” Sainte-Beuve e şi mai categoric: „Natura i-a refuzat posibilitatea de a se da întreagă şi nici unul din adoratorii ei n'a putut trece *bara* care-i apăra virtutea.”

In aceiaşi situaţie a fost şi regina Eisabeta a Angliei care a iubit atât de mult pe ducele de Essex.

„NEVRALGINE JURIST”
VINDECĂ
Dureri de Cap
Răceala-Gripa
cu tot convoiul
de dureri şi
Nevralgiile.
CEREŢI LA
FARMACIILE ŞI DROGHERIILE
„NEVRALGINE JURIST”

- PALARIILE DE PAIE -
SE ÎNĂLBESC
FĂCÂNDU-SE CA NOI
LA
„PANTERA”
SIMON FLEISCHER
22-CAL. VICTORIEI-22 (în Pasagiul Macca). BUCUREŞTI

De vorbă cu Pierre Mac Orlan

„Suntem obicinuiți să clasificăm, să înregistrăm, să construim sertare hermetice și simetrice. Iar când un obiect nu vrea să intre în sertar, îi nivelăm marginile, în loc să unim două sertare, să spargem pereți arbitrari dar logici, transparenți însă făcuți opaci cu atâta îngrijire. Hotăritor e respectul lucrului nostru și nicidecum scopul pentru care acest lucru a fost făcut. Analogie de mentalitate cu aceia a omului care își cumpără o pereche de ghete — deci gheata e luată pe picior — dar, deși după aceia le găsește strâmte, le poartă — deci piciorul se conformează ghetei — căci dacă le-ar da la lărgit și-ar pierde forma a cărei armonie, contrazicere comică, constă în perfecta adaptare la scopul urmărit.

De fapt, însă, de cele mai multe ori, atunci când n'avem încotro și când obiectul nu se pretează unei trunchieri oarecare, îl lăsăm în plata Domnului, renunțăm să-l vedem cuprins în cutiuță. Lucru care e de obiceiu întovărășit de o ostilitate îndreptată fie contra obiectului refractar, fie contra autorului lui, însă nici odată împotriva cutiuței."

In trenul care mă ducea spre Ferté sous Jouarre, unde Pierre Mac Orlan mă aștepta cu mașina, îmi aminteam de această critică umoristică pe care autorul „Venerei Internaționale" o adusese criticei, cu scopul de a-mi lămuri atitudinea augurilor literari față de dânsul. Aceștia își dau seama că Mac Orlan e un nume cardinal în literatura modernă. Pentruce însă, ei nu-și pot explica tocmai din cauza sertarelor de mai sus.

Pe peronul gării, Mac Orlan: un obraz rotund, ochi sferici, sub ochelari de aur, nas mic, fruntea bombată sub șapca de ștofă englezească, haină de piele cafenie, pantaloni bufanți de vânător scoțian, pulpe energice în ciorapi de lână cu franjuri la jartiere. Sub haină un tricou de boxeur.

Un sfert de ceas în automobil, cu minimum de viteză, deoarece Mac Orlan găsește stupid acest risc; și iată-ne la Saint-Cyr sur Morin, sat pitulat în vale, liniștit și primitor. Casa lui Mac Orlan, trasă mai la o parte, la marginea pârâului, e compusă din două rez-de-chaussé-uri suprapuse. Prin cel ce dă spre șosea cobori în cel ce dă în grădină. O fostă fermă. Odaia de lucru a scriitorului, imensă, cu ferestre largi deschise pe verdele calm al câmpiei, e transformată dintr'o șură.

Un superb dulap Ludovic al XIV-lea, deasupra căruia, rigid, milităresc și naiv, e cocoțat un voltijor imperial. Scaune căptușite cu catifea de Utrecht. Câteva dulapuri cu cărți. Portrete de ale scriitorului, schițe, picturi de Pascin, Assélin, Gus Bofa, Daragnès, Grosz, Chas Laborde. Pe masa de lucru o cupă plină de pipe, marcă celebră în amândouă hemisferele, și un borcan de tutun, modelul cel mai perfecționat. Un acordeon, un fonograf, o instalație de T. S. F.

Pierre Mac Orlan face „le tour du propriétaire", *arătându-mi, cu o egală mândrie, ediții originale, iepuri de casă, tiragii limitate, un minunat curcan cu coada în evantail, o cloșcă înconjurată de pui, niște găini japoneze, plăci de gramofon...*

Așteptând ora mesei, Mac Orlan și-a aprins pipa, și-a trecut pe după gât cureaua acordeonului: nostalgice melodii populare, cântece de marinari bretoni, refrenurile preferate ale eroilor lui Francis Carco. Și, spre mirarea mea, o horă românească pe care a învățat-o dela Stan Golestan.

Pe masa de lucru, o paiață cu obrazul de lemn; haina de lână galbenă, picioare și mâini șerpuitoare în teci de mătase aurie, îmi amintește ceva. Ah! da....

— Nu-i asta paiața cumpărată la Wiesbaden, paiața din Malice, *care se hrănea cu mărci nemțești și despre care Loulou la Bayerin spunea: „E un Warmbruder"?*

— Da, acest elegant hermafrodit mi-a servit de punct de plecare pentru *Malice*. Pornesc totdeauna dela o observație exactă pe care o deformez după cerințele arhitecturii ideii ce urmăresc. Sunt un observator; observ chiar atunci când nici nu gândesc s'o fac, în ciuda voinții mele, în chip inconștient. Fenomen de endosmoză, de capilaritate.

— Nu, nu sunt latin. Sunt originar din Arles, flamand deci. Deosebirea e considerabilă. O pildă: Trec într'o seară pe o uliță îngustă, a cărei lumină săracă se strecoară de-a lungul zidurilor; pasul răsună surd, halucinant. Câte un obraz livid apare pe la o fereastră, dispare fără sgomot. Sub o poartă, un pachet bizar acoperit cu o cârpă murdară.

— O femee tăiată în bucăți? întreb eu.

— Nicidecum, — îmi răspunde latinul, — e o stropitoare pe care am uitat-o aseară în stradă. Am aruncat peste ea șorțul bucătăresei.

De fapt, prietenul meu n'a uitat nici o stropitoare în stradă și nici nu știe ce ascunde cârpa murdară. Vorbește însă pentru a ne îndepărta de el și pentru a se îndepărta de mister.

Altă pildă. Inainte de războiu, într'o cantină din Montparnasse, unde mâncau lucrătorii, la o masă, stau doi oameni, doi obicinuiți ai localului, cu un vraf de jurnale alături. Unul cu înfățișarea umilă de profesor la un liceu provincial; celalt, un funcționar cu ochi spălăciți parcă de monotonia dosarelor cotidiane. Doi imbecili, doi anonimi. Cel puțin aceasta era impresia clară ce o lăsau viziunii clare a latinului: Lenin și Trotzki.

Aventura? E în noi. Puterea de transpunere a celui ce privește lucrurile și oamenii. O găsești întotdeauna între un punct de plecare și unul de sosire. Și nu e nevoe ca distanța să fie mare între aceste două puncte. Aventura n'are nimic deaface cu înconjurul lumii, cu exotismul. Intreabă un om care a făcut trei campanii în China, a traversat deșertul, a cercetat Australia, Indiile. Iți va povesti lucruri cam de soiul acesta:

„Inchipuiește-ți, dragul meu, am debarcat într'o insulă pierdută în fundul oceanului. Ce să vezi? Avea o primărie tot atât de arătoasă ca cea din Fontainbleau. Șaizeci de ferestre... și calorifer! Extraordinar! De când sunt n'am văzut așa ceva...!"

Sau:

„Plec la X; acolo francul valorează... (urmează calcule în moneda indigenă). Iți dai seama? Imi dublez solda".

Pentru ei, pentru profesioniștii aventurii, aventura e redusă la dimensiunile unui bilet de o mie de franci. Cine vrea s'o întâlnească, n'are nevoe să colecționeze kilometri. O găsim coborînd Montmartre, urcând Friedrichstrasse, traversând Scotland Yard. Strada e un admirabil bun conducător de aventură. Insă împrumută, pentru a ne deruta, aparențele cele mai anodine, chipurile cele mai conforme cu obicinuitul.

...Pe înserat în pragul unei băcănii. Un negustor cu fața și burta lună plină, privește placid jocurile copiilor din stradă. Fața lui oglindește o mulțumire prostească și adorată perspicacitate ca să vezi că mulțumirea lui e datorită unei vânzări bune. Cincizeci kg. de zahăr, 20 de făină, 25 litri d eoțet, etc. Aventura care a doua zi va fi pe prima pagină a ziarelor de dimineață, aventura sângeroasă care va aduna curioșii în fața aceleiași băcănii, aventura e în dosul frunții ce-ți pare atât de liniștită:

„Am semnat polițe de 5000 de franci. Astă seară e termenul de plată. N'am un ban în cassă. Strada se golește la opt... îi voi astupa gura cu un șervet. Pe urmă... cuțitul?.., Sau ciomagul?...

. . . .

Aventurile tinereții mele? Să nu vorbim de ele. Sunt lipsite de grație și de glorie, neplăcute amintirii celui ce le evocă și fără interes pentru auditoriu. O singură preocupare. Foamea. Eram totdeauna sub influența ultimului beaftek înghițit și făcând calculul probabilităților asupra datei problematice când acest fenomen gastronomic se va repeta. De asta, poate am început să scriu târziu. Atâta timp cât stomacul are rol preponderent, fiind gol, viața nu prezintă motive literare. Odată beaftekul cotidian asigurat simți cu mândrie că-ți nasc în tine, ca prin minune, sentimente prea frumoase ca să nu le împărtășești semenilor tăi.

Am început prin a desemna: O schiță în locul unui poem. Pictura, față de literatură, se bucură de marea superioritate de a putea fi atârnată deasupra patului, în dormitor, deasupra bufetului, în sufragerie. Un desen poate fi ușor transformat în beaftek.... pe când un poem...

In 1908 — încercasem până atunci, fără succes alimentar, tot felul de meserii: hamal, corector de imprimerie, zidar, copist, secretar desenator al unei literate bătrâne și țicnite, însărcinată, vai! cu o operă literară, antrenor, cântăreț ambulant — în 1908, Gus Bofa, directorul artistic al publicației „le Rire", mi-a descoperit vocațiunea de scriitor. Ii prezentasem desenuri umoristice cu legende:

— Desenurile tale nu prea sunt faimoase; îți cumpăr însă legendele.

Legendele mărindu-se, deveniră mici povestiri umoristice și începură să apară săptămânal în *Viața amuzantă* din „Le Journal".

— Dar umorul pueril și clownesc din aceste povestiri și chiar din „La maison du retour ecoeurant" umor care a evoluat insensibil spre concepția fantasticului social din „La bête conquérante" și „La Venus Internationale", nu e datorit într'o oarecare măsură lui Alphonse Allais și Mark Twain?

— Nicidecum! Nu că m'aș scutura de astfel de influențe, dar pe vremea aceia nu citisem nimic de acești doi scriitori. Felul acesta al meu de a spune lucruri enorme cu tonul cel mai firesc din lume, e moștenit dela strămoșii mei nordici. O formulă a acestui humor o dă fraza unui bun prieten al meu: Mac-Orlanismul a fost întâi, și mai este și astăzi, umorul; și înțeleg prin umor o viziune care, deformând lumea exterioară în sensul absurdului, se exprimă în tonul flegmatic anglo-saxon..

Am privit totdeauna lucrurile din punct de vedere social. Pulsul omenirii mă interesează mai mult decât sufletul omenesc: misterul social.

La 18 ani am debarcat în Paris. Indată am fost prins, pătruns de stradă și mai ales de femei. Nu femeia din punct de vedere sensual. Femeia — parte din întregul ce-l formează strada, casele, felinarele, sgomotele specifice, aerul. Și când m'au dus prietenii în una din casele așa zise de toleranță, ceiace mă emoționa, ceiace îmi accelera bătăile inimii, nu era experiența imediată ce căutau tovarășii mei. Era misterul social al acestei organizații, traiul ce și-l croesc aceste femei strânse laolată, legile la care se supun, procentul de neprevăzut al existenței lor atât de prevăzute. Mister multiplu și complex pe care nu-l poți descifra niciodată. Și e mai bine așa. Trebue să știi să-ți conservi la orice pas mistere noi.

. . . .

Literatura? O cutie de gunoi, o supapă de siguranță. Suntem toți niște doctori Jekill care-și trăesc imaginar, pe hârtie, viața misterioasă a lui Mister Hyde. Cine știe câți scriitori nu sunt asasini ratați... tocmai fiindcă scriu. Literatura ar trebui declarată de utilitate publică. Mister Hyde se află în creerul mic... Sau mai bine.... Pe un chei de gară, o valiză nouă-nouță, după ultimul model american; pielea netedă și parfumată, alămurile strălucitoare. Imaginezi interiorul într'o ordine perfectă. Deodată hamalul o scapă din mâini, lacătul sare, totul se revarsă: rufe murdare, ghete scâlciate, ciorapi stropiți de noroi, batiste soioase. Ce frumoasă ordine în creerul nostru, atâta timp cât n'a sărit lacătul... nebunia.

„Le Quai des Brumes"? Ai dreptate. Impreună cu „Sous la Lumière froide" e ceeace prefer din tot ce-am scris. Totul e să redai atmosfera, nu privind-o, fie cât de scrutător, ci încorporându-te în ea în așa chip în cât s'o răspândești în jurul tău. Dacă ași scrie o carte despre ciumă, ași vrea ca cel care o citește să capete simptomele ciumei. Iată ce ar însemna o carte reușită.

Stilul, ceva accesoriu. Cine va avea ceva de spus, va fi ascultat în ciuda tuturor păcatelor ce ar putea comite contra sintaxei și morfologiei. Și cine n'are nimic de spus, va putea întrebuința cea mai curată formă fără să intereseze pe nimeni. Cea mai bună dovadă ne-o dau traducerile lui Dostoievski, traduceri care, fiind prost plătite, masacrează în chip barbar originalul. Cui îi va trece prin cap să se plângă de stilul lui Dostoievski? Dar iată o părere care a avut darul să stârnească furia matadorilor ablativului absolut: pe dată m'au scos din rândurile scriitorilor.

De altfel, ar fi o greșeală să se creadă că sunt un scriitor înăscut. Ceeace încerc să redau cu ajutorul condeiului, aș fi putut tot atât de bine exprima cu ajutorul creionului, culorii sau chiar al unor instrumente mai rudimentare.

Singurul lucru nou în arta de a scrie e expresia. Și cum tendința literaturii actuale e să fie universală, acei scriitori sunt caracteristici care sunt ușor de tradus. Giraudoux Morand, Alexandre Blok. Cei ce au o expresie moleculară națională ca Anatole France, nu pot contribui la această mișcare. Pot fi imitați, pastișați, dar nu continuați.

. . . .

Italia n'a servit de temă nici-unuia din romanele ce am publicat până acuma, fiindcă sunt supus mai ales influențelor nordice. Am vizitat Roma, Florența, Palermo, fură ca aceste călătorii să aibă vre-un efect sau vreun rezultat literar asupra mea. Italia nu mă inspiră. Ca orice perfecțiune e un uriaș și splendid mormânt dar un mormânt. Italia își are sfârșitul și începutul în ea însăși, nu poate servi de grăunte pentru o recoltă nouă. Vorbește-mi însă de Bretania, de Normandia... iată un bun ferment de inspirație.

Mac Orlan deschide dulapurile cu cărți. Ediții originale, exemplare hors-comerce, pur fil Lafuma, velin des rives, vieux japon, *o sărbătoare a ochilor și a degetelor. Biblioteca valorează 500.000 de franci.*

...O serie de scriitori care au făcut eforturi larg răsplătite în căutarea unui stil care să redea maximum de impresii cu minimum de cuvinte: Guillaume Apollinaire, Max Iacob, André Salmon, sunt în această direcție cei trei magi. De asemeni Blaise Cendrars, Jules Romains, Paul Morand, Duhamel. Dar această numerotație n'are nicidecum pretenția de a stabili o ierarhie.

Cocteau? Lui Cocteau i-a lipsit viața de cazarmă. Ar fi fost unul din cei mai celebri scriitori actuali. A fost însă prea obicinuit să trăiască într'un mediu care-i sorbea fiecare cuvânt, îi primea fiecare gest fără să le pună la îndoială limpezimea. Ii lipsește darul de a spune în chip simplu lucruri simple adresate unor inimi lipsite de ezoterism.

Alte preferințe? Henri Montherlant cu vitalitatea lui splendidă, Drieu La Rochelle al cărui talent l-am salutat încă din 1924. Dintre înaintași, Barrès, a cărui influență a fost considerabilă asupra stilului epocii noastre dar numai asupra stilului. André Gide. Rimbaud mai ales. Dacă nu i-ași fi citit versurile, poate n'aș fi scris niciodată.

După masă Mac Orlan pune în mișcare fonograful. Plăci negre, indiene, jazz-uri sălbatece, orchestre argentine, balade populare.

Fonograful e un extraordinar instrument creator de viziuni, bun conducător de aventură, propagator de dinamism. Francezii n'au prevăzut și nu s'au încrezut în viitorul lui. De altfel, Francezul nu gustă noutățile. Francezul e esențial militarist. Ceiace știe, ceiace va ști totdeauna, e numărul reglementar de nasturi al uniformei naționale, și chiar al uniformelor străine, gradul lor legal de strălucire. Imi place să lucrez în sunetul unui jazz. Ritmul acesta are asupra mea efectul unui curent electric asupra unor acumulatoare... mă simt încărcat de energii noi.

Esențialul în literatură e să fi construit în leton. Să lași să treacă prin tine, să te pătrundă, toate influențele mediului înconjurător...

Trenul se mișcă greoi. In compartiment îmi amintesc de cele spuse de Delteil: „Pierre Mac Orlan nu e un specialist. Sistemele sunt treabă de ceasornicar. Viața nu e niciodată în regulă. Se culcă cu toate Artele".

ZOE GARTENE

Temnița

Ca un părete viu mă înconjoară
Pădurea aspră și adâncă.
Și 'n orice sară
O văd, cum se apropie de mine
Din stâncă 'n stâncă.

Tac brazii 'ntunecoși cu vârfurile lin[e]
Și mă pândesc, și nu mă lasă
La tine....
Acasă !...

Și'n nopțile pustii, cu frig și ploai[e]
Pădurea 'ntreagă-mi vine în oda[ie]

O simt alături foșnitoare,
Cum râde pe șoptite
Și își înfige cetinile ascuțite
In biata-mi inimă ce moare.

OLGA VRABIE

„Album zoologic"

Saltimbancii

Cortegii ciudate pe străzi se ivesc:
Un circ ambulant în oraș a sosit,
Și trupa în cortul murdar, peticit,
Azi dă un spectacol bogat, pitoresc....

Orhestra anemic sfârșind uvertura,
Incepe romanța celebrului Strauss...
Apar cinci maimuțe cu trupul ca zgura,
Ce joacă atent o partidă de maus, —
Pe când amazona în rochie beige,
Repetă un număr arid de manej....
Paiața cu mască burlescă de rouge
Se joacă c'un câine excentric și berc:
El face 'ntâi sluj
Și sare apoi printr'un cerc...

Lei. Tigri. Pantere. Struți. Șerpi. Dansatoarea
Fixând echilibru-i abil cu umbrela, —
Pe sârma întinsă ce spintecă zarea,
Dansează vioiu și sglobiu tarantella...

ALEXANDRU BILCIURESCU

PIERRE MAC ORLAN

Sclavele aventurii

Cea mai mare parte dintre scriitorii vremii noastre au arătat prin scris ceiace gândesc despre fetele de azi. Cum era și firesc, fiecare a căutat un tip excepțional pentru a face dintr'însul eroina unui roman de moravuri sau a unui studiu anticipativ. Din toate aceste cărți al căror interes documentar poate singur să slujească drept punct de comparație, reesă că cei mai mulți romancieri contimporani s'au silit să descrie, să comenteze și adesea să deplângă mai cu seamă apucăturile prea libere ale adolescentei — care a învins ceiace se numește vârsta ingrată — adică acea ființă încă nelămurită pe care germanii o numesc **Backfisch**, Englezii **flapper**, iar Francezii o adolescentă cam liberă.

In genere, tipul acestor fete nu e cu totul nou. E mai mult consecința unei destinderi momentane a moravurilor sau a unei neorândueli sentimentale creiate prin neliniște, decât consecința unei sensibilități nouă și a unei sentimentalități născute dintr'o altă concepție de viață din punct de vedere social.

Dela războiu încoace, tradițiile europene, care, înainte, se nășteau din morala socială ale cărei elemente esențiale se formau în sânul familiei, au suferit schimbări adânci, zilnice, încât e foarte greu astăzi să le desprindem din celelalte ramuri și din evenimentele însemnate care compun atmosfera în care ne mișcăm și care ne stăpânește fără să știm.

Femeile, pentru atâtea motive pe care nu le cunosc și care sunt probabil de ordin fiziologic sunt nesfârșit de bune conducătoare ale forțelor secrete din această atmosferă care ne inspiră și ne schimbă. Ele simt venind foarte de departe neînsemnatul amănunt care dă istoriei umanității culoarea sa exactă.

Moda părului scurt, la femei, e strâns legată de succesul celor mai multe dintr'însele, fie în carierele universitare, fie pe orice altă cale de a obține independența morală. Fetele din anul 1927 știu să poarte greutatea responsabilității lor. O cultură literară și științifică, adesea mai inteligentă și mai sensibilă decât cea a bărbaților, le pregătește — înarmate cu arme perfecționate pentru apărare și, la nevoie, pentru atac — de apropiatele războaie ale Europei.

* * *

Multe din aceste fete care nu sunt „băetane", simt apropiindu-se Aventura, ale cărei forme sunt încă neconturate pentru privirea noastră. Aceasta dă un caracter mai subtil acțiunilor acestor mari adolescente în stare să comande adică să emoționeze pe bărbat prin cuvinte. Prezența unui mare număr de fete în primejdiile de moarte care amenință umanitatea întocmai ca talazurile ce se ridică din adâncurile pe care le credeam pustii, va schimba raporturile sentimentale între bărbați și tovarășele lor. Camaraderia va fi poate cea mai înaltă calitate sentimentală a acestor fete cerebrale, aplecate cu râvnă peste o epubretă, peste un tub de radium sau peste o serie de cifre care țintesc la creiarea unui aparat neașteptat.

Precum bijuteria mecanică de nichel sau de alamă ne încântă ochii și, în pofida tuturor tradițiilor, mistue puțin câte puțin succesul prețioaselor giuvaeruri inutile, un titlu universitar trebue să-i procure unei fete frumoase o podoabă emoționantă, nu atâta prin distincția sa cât mai cu seamă pentrucă strălucește ca o lumină socială care se poate aprinde în orice locuință dela țară sau de la oraș. Din această transformare rapidă a satelor se va naște morala socială de mâine. Ea ne poate părea crudă nouă celor ce-am fost crescuți la poalele rochiilor lungi și prea încărcate cu podoabe ale mamei noastre Europa. Insă copiii cei mai mici întind, către această Europă în rochie scurtă, mâni ce nu sunt ostile.

* * *

Bărbații au fost adesea aventurieri fără s'o știe. Mistica aventurii dispărea înaintea exigențelor vulgare a ceiace puteau socoti la nesfârșit ca un fel de meserie. Astfel au fost adesea gentilomi bogați care practicau călătoria pe mare ca și când ar fi furat, cu mai puține riscuri, bani din tejgheaua patronului lor. Semănau cu unii bandiți, dar nu-și dădeau seama de pitorescul situației lor. Mulți dintre călătorii pasionați nu știu ce li s'ar cere pentru ca să devină iar oameni de treabă. In realitate, ei se deplasează dar nu iau seama la puterile secrete care însuflețesc peisagiul. Arborii, florile, costumele și obiceiurile nu le mai pot spune nimic. Nu-ți poți face o idee despre Japonezi făcând cunoștință cu cireșii înfloriți, cu casele de hârtie și cu convoiul gheișelor. Probabil că numai prin puncte ce ne seamănă, — de pildă descripția unei uzine sau a unei fabrici de gaze asfixiante — pe cari noi ni le închipuim, învăluindu-le în pitorescul unor locuri comune, găsim elementele înseși ce ne diferențiază și care alcătuesc pentru fiecare popor misterul său național.

Femeile din toate țările sunt cele mai bune interprete ale aventurii când o învăluim în oarecare misticism. Ale revelează, cu o stranie vigoare, gândurile tainice ale rasei lor. Deasemeni, știu să le regăsească la popoarele străine. In timpul războiului, au slujit, după naționalitate, cauza patriei lor. Venalitatea se contopea adesea cu idealul lor. In general, toate spioanele care au fost împușcate — și numărul osânditelor lasă încă un amar desgust în amintire — nu erau de-o calitate mediocră. Unele, au fost niște sărmane fete care n'au înțeles niciodată sensul tragic al destinului lor. Insă, cele mai multe dintr'însele, erau intelectuale foarte îndemânatece de-o subtilitate elegantă și de o energie sălbatecă. Au fost aventuriere mai ales delicate, aproape totdeauna frumoase și a căror inteligență lua parte la toate născocirile care canalizează și duc spre scopuri determinate cugetarea omenească.

Se cunoaște prea puțin viața spioanelor. Disprețul unora o deformează asimilând-o cu toate ideile preconcepute asupra lașității. E de ajuns să citim viața unora dintre aceste aventuriere ce nu se pot apăra pentru a cunoaște farmecul adesea pervers în care inteligența, sângele rece și curajul formează o triplă forță pe care puține femei au întrebuințat-o în afară de această meserie care a știut să le captiveze până la jertfirea vieții. Și această viață este cu atât mai regretabilă cu cât ea e aproape întotdeauna împodobită în cele mai bogate culori pe care societatea mondenă le oferă celor ce doresc să se amestece în jocurile ei.

In timpul ultimului războiu, spioanele au ținut în mâinile lor toate firele aventurii. La origina unui masacru pe front se afla o frumoasă femee blondă de-o eleganță desăvârșită și de-o cultură ce deschidea toate porțile.

Viitorul e încă în mâinile îngrijite ale acestor tinere, profund cerebrale și pe care o disciplină pătimașă le va conduce spre zorii plumburii ai unei execuții capitale.

Incepând din anul 1914, femeile din toată lumea au intrat în primejdiosul regat al aventurii pentru a impune aci o personalitate fantastică și marea lor seducțiune.

In românește de JULIETA LUPAȘCU-BLAZIAN

Băi de soare la București
PLAJA ARTIFICIALA
Strada Mircea Vodă 44 Tel. 349/81
Instalație similară cu Institutul de Actinologie din Paris Săli Speciale pentru ședințe colective și individuale de raze ultraviolete și infraroșii, pentru copii și adulți.
Tratament recomandat cu succes pentru anemici, limfatici (scrofuloși), rachitici, debili, convalescenți nedesvoltați astmatici spasmofilie, eczemă cronică, impetigo reumatici și predispuși la reumatism, artritici, gutoși, hypertensivi, lumbago, obesitate, fistule, pelada lupus, etc.
Rezultate mai grabnice și mai intense chiar decât ale razelor soarelui la mare sau pe munți
Funcționează zilnic, cu personal medical specializat dela 9—1 dim. și 3—7 seara.
La îndemâna tuturora, tariful fiind moderat
Pentru copii de școală în grupuri de 10-20 prețul pe jumătate
Copii se joacă în nisip ca la mare.

150 ani dela moartea lui Voltaire

Caracterul lui Voltaire

Oridecâteori se va mai sărbători memoria acestui mare spirit caustic, se va încerca reconstituirea caracterului său adevărat. Dar niciodată nu vor renunţa exploratorii şi comentatorii literari la ideia fundamentală asupra firii voltairiane, descoperită încă de marii lui contimporani. Voltaire reprezintă o stranie combinaţie de epicureism şi ascetism, de egoism mărunt şi mărinimie nobilă şi largă...

Ii plăcea încă din copilărie să fie îmbrăcat elegant şi să mănânce numai „delicatese" sau trufandale. A trăit apoi pe „picior de mare boer", fiind înconjurat de lux şi pasionat de forme frumoase.

A fi „scriitor" pe timpurile acelea însemna a fi un cerşetor, un beţiv, un vagabond sau trântor, chiar un stricat şi excroc. Voltaire a ştiut să distrugă această prejudecată, apărând ca cel dintâi scriitor-profesionist.

Bogăţia adunată de Voltaire se cifra la peste 20 de moşii, 1.200 de ţărani-robi şi 150.000 franci aur ca venit anual... A avut mai multe vile mari, biblioteci, colecţii de porţelanuri, grădini şi florării, zeci de curieri, bucătari, lachei şi secretari; apoi garaje, trăsuri, cai; şi chiar — o biserică proprie şi un teatru „intim" în palatul său principăl, unde jucau cei mai talentaţi artişti francezi şi străini...

Imensa lui avere s'a format şi mulţumită sumelor rezultate din vânzarea scrierilor sale. Numai „Henriada" i-a adus 150.000 franci; dar onorariile produse de piesele lui — Voltaire le dăruia regulat artiştilor!... Totuşi, sursa principală a îmbogăţirei lui Voltaire — au fost operaţiile financiare de tot felul, duse cu ingeniozitate şi cu siguranţă remarcabilă, aproape „americană", adică speculaţiuni de bursă, comision, furnituri pentru armată, bani daţi cu împrumut, ipoteci cu dobânzi mari, etc...

Intr'o afacere scandaloasă făcută la Berlin de bancherul Abram Herschel, Voltaire a jucat rolul cel mai important, câştigând sume fabuloase. S'a stabilit mai târziu că Voltaire a schimbat câteva cuvinte din contractul iscălit cu anticipaţie de Herschel. In această chestie, Kessing scria regelui Friedrich cel Mare:

— Dacă veţi întreba de ce şiretenia lui Herschel n'a reuşit, vă voi spune că Monsieur Voltaire s'a dovedit a fi o canalie şi mai mare decât acel bancher.

Friedrich al Prusiei s'a supărat atunci foarte mult pe Voltaire şi a declarat că „încetează să-l stimeze". Dar Voltaire nu se simţea în genere obligat să facă pe placul cuiva; nu se credea dator să cedeze nici în faţa unui adevăr care nu-i convenea. Căuta adeseori să-şi inducă în eroare adversarii cu ajutorul linguşirii sau altor mijloace „tactice". Fiind uneori demascat, Voltaire nu se sinchisea să-şi recunoască intriga, şi se apăra apoi cu un cinism şi cu o îndrăzneală fără păreche. Aceste calităţi combinate cu dărnicie — i-au adus mulţi duşmani, dar şi foarte numeroşi admiratori discreţi.

Râvnind la locul de academician, rămas vacant după moartea cardinalului Fleury, Voltaire a trimis unui mare număr de persoane „utile" lui în această chestiune, nişte scrisori în care se declara „cel mai bun catolic". Mai afirma categoric că n'are nici o cunoştinţă de aşa numitele „Scrisori Filosofice" — operă al cărei autor ar fi altcineva, şi care pe nedrept i se atribue lui, Voltaire, de calomniatorii şi duşmanii săi!

Ajuns academician, a făcut o paralelă patetică între Ludovic al XV-lea şi Impăratul Romei, Traian. Când a apărut faimoasa lui carte „Candide", Voltaire a scris unui preot protestant din Geneva:

— Am citit însfârşit şi eu această carte. Vă declar că pentru a mi se atribui această scriere, oamenii ar trebui mai întâi să ajungă cu totul smintiţi!...

Aci e locul să recunoaştem că pe vremea lui Voltaire era foarte primejdios pentru un scriitor să-şi recunoască calitatea de autor în ce priveşte scrierile îndreptate împotriva guvernului sau bisericii. Toţi colegii lui Voltaire procedau absolut la fel în cazuri similare. Voltaire a spus lui d'Alembert într'o zi:

— Sunt un înfocat prieten al Adevărului, însă nu sunt adorator al muceniciei.

Voltaire a avut un temperament de luptător. După firea sa, era prea iritabil — şi numai astfel se pot explica numeroasele sale escapade.

Prezintă un foarte mare interes relaţiile de prietenie şi adversitate între Voltaire şi regele Friedrich al Prusiei. Cum s'au întâlnit aceşti doi oameni atât de originali?

Friedrich cel Mare a căutat un şir de ani să-l compromită pe Voltaire în Franţa, fiindcă i se părea că numai astfel va reuşi să-l capteze pentru curtea dela Berlin. Şi iată, regele Friedrich a răspândit cu acest scop mai multe copii de pe o scrisoare trimisă lui de Voltaire, în care scriitorul îşi bătea joc de mai mulţi demnitari mari ai Franţei.

Trucul „regal" a reuşit. Voltaire, văzându-se nevoit să plece din Franţa pentru un oarecare timp, a acceptat să vie la Berlni. Dar aci n'a căutat decât să profite cât mai mult băneşte de intimitatea lui cu regele Friedrich cel vestit prin zgârcenia-i fabuloasă.

Intr'o zi Friedrich a ajuns la concluzia că Voltaire l-a costat prea scump, şi i-a impus o viaţă mai econonă, limitându-i consumaţia luminii şi a ...zahărului. Voltaire a fost nevoit să ardă în apartamentul său numai lumânări de seu...

— Portocala se stoarce şi se aruncă la gunoaie, — astfel a ajuns să fie redată oaspelui-scriitor o observaţie regească

Voltaire ar fi răspuns:

— M'a pus el (Friedrich) să-i revizuesc şi versurile... Adică îmi trimite rufele-i murdare să le spăl.

In tot cazul astfel a transmis regelui cuvintele lui Voltaire, unul dintre curtezanii Palatului — un oarecare Maupertius... Apoi Voltaire a scris asupra lui Friedrich nişte versuri anonime foarte jignitoare. Şi Friedrich i-a răspuns la fel, tot în versuri anonime...

Fiind ambiţios şi vanitos, Voltaire îşi manifesta totuşi aceste cusururi în nişte forme foarte elegante. Vanitatea-i era uneori naivă şi copilărească. Minciuna şi răutatea lui nu apăreau decât în lucruri mărunte; în chestiuni importante el era sinceritatea însăşi.

Lacom şi zgârcit, îşi aduna tezaurele neîncetat; însă, odată ajuns la mare bogăţie, o întrebuinţa pentru scopuri lipsite de interes. Găsea întotdeauna bani şi timp pentru scriitorii începători, cu toate că aceştia, aproape toţi, i-au răsplătit apoi mărinimia prin cea mai mare ingratitudine.

O nepoată a lui Corneille a fost crescută cu banii lui Voltaire care a mai scos şi o ediţie de lux a operelor unchiului ei, prevăzând-o cu numeroase adnotaţiuni ce numai talentul lui Voltaire era în stare să înjghebe. Această ediţie s'a vândut întreagă. Voltaire n'a pretins nici un ban din cheltuelile suportate în întregime de dânsul. Suma rezultată a format pentru nepoata lui Corneille o dotă foarte bogată. Când ea a născut apoi cel dintâi copil, Voltaire i-a mai dăruit 12.000 de livre!

— Bătrânul soldat al literaturii e dator să fie util fetei generalului său, — îşi explica Voltaire atitudinea.

Ca proprietar rural, Voltaire a fost un mare filantrop. Combătea robia ţăranilor cu înverşunare. Seca bălţile pe terenurile comunelor rurale, transformându-le în loturi arabile, şi le dăruia ţăranilor. Răsădea industria casnică a mătăsei, încuraja ceasornicăria şi punea la dispoziţia meseriaşilor capitalurile şi casele necesare.

Jean Calas şi Pierre Sirven, doi hughenoţi, au fost acuzaţi de asasinarea unui copil care a dorit să treacă la catolicism. Voltaire a stârnit o energică campanie în apărarea acuzaţilor, adunând şi publicând depunerile martorilor, combinate cu acte şi cu articole pline de logica caustică îndreptată împotriva inscenării de asasinate practicată pe atunci de catolici cu scopuri „religioase".

El a bătut la toate uşile, a căutat să convingă pe demnitarii mai marcanţi ai justiţiei franceze... După cum insista astfel, cuprins de dorinţa de a preveni o condamnare nedreaptă, tot aşa ura întotdeauna bunul plac, prostia, părtinirea şi meschinăria vremii în care a trăit.

S. R.

Cugetări

Faţă de celelalte arte, poezia e proză. Cuvintele sunt configuraţii acustice ale gândurilor

Intr'un poem adevărat nu se găseşte altă unitate decât cea sufletească.

Teatrul e reflexiunea activă a omului asupra lui însuşi.

Dacă ai şti, nici o femee nu ţi-ar rezista „Citeşte cartea, şi vei deveni Amant"

Aceasta e deviza romanului

Cucerirea

de RAYMONDA MACHARD

care obţine un mare succes de librărie
Editura „Cugetarea" (Mătăsari 23)

Lei 55

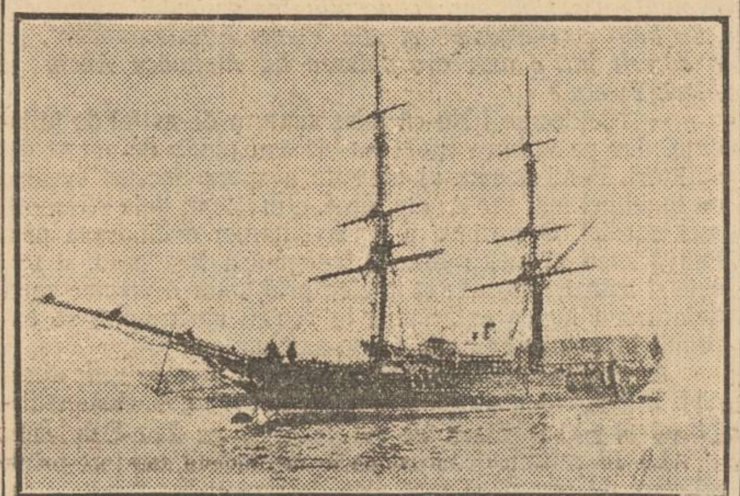

O scrisoare inedită a lui Ion Ghica

In ziua de 21 Mai a. c. la Constanţa s'a comemorat marea furtună din anul 1888. Nava-şcoală *„Mircea"*, având pe bord copiii şcoalei de marină, a fost surprinsă în larg de coada unui groaznic ciclon. Marea Neagră a înghiţit atunci vre-o 40 de corăbii. După cinci zile de luptă aprigă cu elementele răzvrătite ale naturii, zbătându-se între viaţă şi moarte, *Mircea*, pe care ţara îl credea pierdut, izbuti să intre în Bosfor. Cu pânzele sfâşiate, catargele rupte, fără provizii şi apă dulce, vasul aproape distrus, trecu în arsenalul imperial dela Top-Hané, unde fu reparat fără nici o plată din ordinul sultanului Abdul-Hamid.

C. Amiralul Gavrilescu, azi comandant al Diviziei de Mare, acum 40 de ani copil de marină pe bordul lui *Mircea*, a luat frumoasa iniţiativă de a sărbători această memorabilă dată a începuturilor Marinei Româneşti.

Cu ocazia acestei rare solemnităţi, la care eram strânşi marinari de toate vârstele, dela copiii de azi ai şcolii de marină până la cei mai bătrâni pensionari veniţi din toate unghiurile ţării, printre alte acte din istoricul marinei s'a dat şi peste o scrisoare a lui Ion Ghica, *naşul* bricului *Mircea*.

Bricul Mircea

O lămurire a împrejurărilor de acum jumătate de secol e necesară pentru a înţelege cuprinsul scrisorii.

* * *

Congresul dela Berlin (1878), condus de bagheta diplomatică a lui Bismark, consfinţea răpirea Basarabiei. Intrasem în stăpânirea Dobrogei şi a gurilor Dunărei. Primisem moştenirea Turciei cu toate datoriile dar nu şi cu toate drepturile ei pe Dunăre.

Austria tindea la monopolul şi supremaţia pe marele fluviu internaţional. Conferinţa dela Londra trebuia să recunoască Austriei dreptul de a face poliţia navigaţiei fluviale şi în apele noastre teritoriale. Deşi dreptatea era de partea noastră, pierdeam partida, căci cu drept cuvânt s'a zis că : Şapte lupi, chiar sătui, au mai mult drept decât un iepure flămând.

Dar patriotismul şi energia oamenilor de stat de pe acea vreme, (Cogălniceanu, Ion Ghica, Alex. Lahovari, P. Carp), au luptat cu îndârjire împedicând realizarea planurilor de cotropire ale Austriei, sprijinită de Marile Puteri. Ion Ghica, reprezentantul României la Londra declară că se retrage dela Conferinţa Dunărei. Regulamentul de poliţie al navigaţiei, care trebuia executat de Austria, a rămas literă moartă până în ziua de azi.

Printre alte argumente pentru care Austria pretindea supremaţia pe Dunăre, era şi faptul că tânărul stat român nu avea destule mijloace navale ca să poată executa poliţia navigaţiei pe acest fluviu internaţional.

Desvoltarea marinei româneşti era deci o chestie vitală, o necesitate naţională şi politică.

Ne trebuia material şi personal naval.

Guvernul Ion Brătianu comandă în grabă o serie de construcţii navale în străinătate. Câteva şalupe de poliţie sosesc pe calea ferată din Franţa.

Câţiva tineri români, trimişi la studii în şcoala navală dela Brest, se întorc pregătiţi ca ofiţeri instructori.

Se creează şcoala copiilor de marină.

Se comandă la o casă de construcţii navale în Anglia o *navă-şcoală.*

Ion Ghica, om luminat, umblat pe ape, beiu de Samos, trăit în lumea diplomatică şi în cercul ofiţerilor din escadrele Levantului, avea cunoştinţe şi dragoste de marină, de aceea a urmărit cu o mare tragere de inimă prima construcţie navală, menită să fie leagănul marinei româneşti.

In adevăr că Ion Ghica avusese o mână fericită. Şantierul englez, care primise comanda, reuşi să dea o minunată construcţie navală, care face şi azi admiraţia marinarilor de rasă prin frumuseţa formelor şi a calităţilor nautice realizate.

Acest vas de lemn de *tec*, cu fundul petrificat, ca abanosul, trăeşte navigând şi astăzi, în stare de a înfrunta capriciile Mărei Negre, de care se îngrozesc navigatorii tuturor mărilor. In curs de apoape jumătate de secol generaţii de marinari s'au format aci învăţând meseria, făcând aspra şcoală a mării, în numeroasele călătorii din Marea Neagră în Mediterana şi în Atlantic.

Ion Ghica a avut ideia de a boteza acest prim vas de mare cu numele de *Mircea*. De aceea îşi începe scrisoarea către colonelul V. Urseanu, comandantul vasului astfel:

Cumetre dragă,

Am urmărit cu harta şi cu gândul falnicul pavilion al lui „Mircea".

Sunt 25 de secole de când un aventuros, cu un mititel vas, fără vele şi fără abur, Argos, *condus de lason sbarca în Golconda, şi rămânea stăpân pe veleanul ei de aur cu Medeia cu tot.*

Sunt o mie de ani de când un alt aventuros, un Ruric, *cam pescar, cam pirat, arunca ancora corăbioarei lui în Cornul de Aur şi, uitându-se pe amândouă marile continente între două mări şi două ţări, pe care mai în urmă un alt mare conchistator le compară c'un inel preţios compus din doi safiri şi doi smaralzi, Ruric strigă :*

Asta va fi ţara mea !

Facă cerul ca fericita călătorie a lui Mircea pe marea cea mai periculoasă, să fie şi ea de bun augur şi să deschidă României o eră de acţiune asupra mărilor.

Alexandri după ce a petrecut aci câteva săptămâni se află acum la Aix-les-bains.

l-am trimis să citească scrisoarea voastră. Nevasta m'a lăsat singur. Este la Crehzuah pe malul Rinului. Cum vedeţi, dragă colonele, sunt singur cuc.

Privesc depe fereastră cum pleacă lumea în toate părţile. Aş vrea să imit şi eu pe cei mai mulţi, dar se apropie ziua de 10 Septembrie care este o dată neplăcută pentru Dunărea noastră. Deşi nu am îndrăzneală a crede că pot depărta curentul cel nou şi rău care domneşte azi în lumea politică cea mare, dar sunt dator să fiu santinelă neadormită la postul meu.

Urez tinerilor argonauţi, de sub direcţia şi conducerea voastră, viitor glorios şi mare, rugându-vă să primiţi frăţăştile şi cumetreştile mele salutări.

30 Iulie 1883 ION GHICA
50, Gravermon Gardens, Londra.

JEAN BART

Octav Botez: Alexandru Xenopol, teoretician şi filozof al Istoriei

1928 Ed. Casei Şcoalelor

Studiul pe care ni-l dă asupra lui Xenopol d. Octav Botez, şi care a apărut zilele acestea în librărie, nu este o carte necunoscută cărturarilor români. E aşa de puţină producţie filozofică în România, încât un volum scris de cel mai prob şi bine informat dintre criticii noştri este cunoscut mai înainte de a fi publicat. Şi într'adevăr, de multă vreme, acei, puţini, care se îndeletnicesc cu ştiinţa cugetării ştiau că d. Botez prepară un volum critic asupra activităţii filozofice a lui Alexandru Xenopol.

Acest volum nu e mai prejos de aşteptări. Este o lucrare în cel mai deplin înţeles: occidentală. Fără nici-o lacună de informaţie, fără lungimi inutile, concentrată, de o critică pătrunzătoare, de o comprehensiune perfectă a subiectului.

D. Octav Botez studiază „sistemul" filozofic — şi nu rareori metafizic — al lui Xenopol. Arată cum aceste teorii sunt cu atât mai interesante, cu cât merg **pari passu** cu viaţa lui Xenopol. Din prima clipă în care acesta a început a gândi, şi până în cel de pe urmă ceas al vieţei sale, a cugetat fără întrerupere la a sa „teorie a Istoriei", pe care neîncetat a căutat să o întregească, să o concentreze, să o îmbunătăţească.

In plus de acest interes oarecum „biografic" pe care îl are filozofia lui Xenopol — intim legată de viaţă, — ea mai prezintă încă unul. Nu-i opera unui simplu metafizician. Xenopol nu cunoştea materialul istoric „dela alţii", ci prin el însuşi. El însuşi a făcut multă bucătărie de „istoric istorizant"; dacă n'ar fi să cităm decât enorma strângere şi critică de material presupus de vasta operă a „Istoriei Românilor", pe care cu drept cuvânt spune d. O. B. ar fi temerar să o comparăm cu vre-o alta, fie anterioară fie posterioară ei. Xenopol avea, în mod armonic, repartizat în persoana sa, talentul analitic al scotocitorului şi acela sintetic

Octav Botez

al metafizicianului. Iată pentru ce Xenopol alcătueşte poate cea mai „cărturărească" figură de cărturar din trecutul culturei româneşti.

D. O. Botez supune la o critică amănunţită diferitele piese ale sistemului. In primul rând încercarea sa de a clasifica ştiinţele după un nou criteriu: acel al distincţiunei fenomenelor în fapte de repetiţie şi fapte de succesiune; fapte care revin identice, şi fapte care apar odată, o singură dată în toată eternitatea. Şi disciplinele ştiinţifice caută a le împărţi în două, după cum lucrează cu fapte din prima sau din a doua categorie. (De fapt, între aceste două, există şi categorii intermediare). D. Botez critică această concepţie şi dovedeşte că alte concepţii, ale altor gânditori, corespund mai bine realităţilor. Tot din acest punct de vedere se pune d. Botez şi când studiază celelalte aspecte ale sistemului lui Xenopol. Arată insuficienţele concepţiilor propuse; demonstrează că, fără a fi eronate, ele nu dau cont complect de toate faptele; şi citând atunci alte teorii, ale altor filozofi, d-sa arată cum acestea din urmă pot înlocui cu folos, sau în tot cazul întregi cu profit teoriile d-lui Xenopol. Această metodă critică, d. O. Botez o întrebuinţează când se ocupă cu teoria cunoaşterei la Xenopol, cu problema cauzalităţii, cu noţiunea de forţă, cu noţiunea de evoluţie, de lege, de serie şi de valoare. Insfârşit, un ultim capitol în această ordine de idei studiază metoda după Xenopol.

Este vrednic de a fi remarcat că d. O. Botez cu ocazia fiecărei chestiuni, reface Istoria influenţelor spirituale suferite de Xenopol. Aşa că în fiecare clipă, cu prilejul fiecărei piese din edificiul filozofic al lui Xenopol, avem precis numele operelor şi autorilor care l'au inspirat pe profesorul ieşan. Pentru Istoria filozofiei româneşti propriu zise, acest aspect al lucrării d-lui O. Botez este chiar cel mai interesant. Căci asemenea încercări de Istorie a înrâuririlor de gândire ale străinătăţii asupra unui cugetător român sunt rare, şi mai ales foarte rareori bine făcute (După războiu se mai poate cită cartea d-lui Drouhet asupra influenţelor suferite de Alecsandri; şi mi se pare că lista e încheiată..." Volumul d-lui O. Botez este printre puţinele scrieri de critică filozofică ce nu conţin nici-un pic de moftologie. Şi este, pentru cultura noastră naţională, o adevărată zi de Duminecă.

In sfârşit, trebue să mai remarcăm, înainte de a termina, atitudinea d-lui O. Botez. D-sa nu este nici „ambalat" de subiect: nu-l ridică pe Xenopol în slava cerului; dar nu-i nici „îndârjit" pe subiect; nu urmăreşte, fiindcă e „critică", să-i facă sistemul bucăţi.

Ce-i drept, sunt multe naivităţi în concepţia lui Xenopol. Apoi şi destule contradicţii. Dar nu-i mai puţin impozant efortul intelectual de o viaţă întreagă a lui Xenopol, care n'a perdut nici-o clipă nădejdea să ajungă odată a cuprinde într'o „Weltanschaung" grandioasă tot ce e în cer, pe pământ şi dincolo de acestea. Această sete metafizică e un lucru foarte rar la noi. Românul inteligent e mai mult „şmecher" decât cugetător; speculează mai uşor aproapele decât conceptele. Iată de ce foarte mare dreptate are d. O. Botez să ne invite a aprecia valoarea filozofică a teoriilor lui Xenopol în cadrul mediului românesc în care au apărut.

Ş'apoi, chiar şi altminteri.

Chiar privită în ea însăşi, metafizica lui Xenopol are o valoare destul de însemnată. Faptul că ea e relativ bine apreciată, ades citită şi amplu comentată în apus, este, în cazul cel mai rău, o dovadă că, poate neadevărată, ea e cel puţin interesantă.

Şi însfârşit, cum spune Bergson — pe care îl citează d. Botez tocmai pentru a ni-l înfăţişa mai bine pe Xenopol:

„Une grande philosophie n'est point une philosophie sans reproche. C'est une philosophie sans peur".

Sistemul lui Xenopol, care a îndrăsnit cu perseverenţă să cuprindă universul tot — e tocmai dintre acestea.

D. I. SUCHIANU

La Moşi

II

Există un ins de materiale tari, construit probabil din sârmă, lemn şi cauciuc, însărcinat să primească o palmă grea, pe falca mare, contra plată de 1 leu. El prezintă stânga umflată cu un resort de fotoliu, pe care dacă-l atingi convenabil, cu o putere neuzitată, se întâmplă desigur ceva neaşteptat. Am aşteptat cu toţii să iasă o complicaţie fantezistă din întâlnirea palmelor cu acest obraz. Niciodată nu s'a ivit nimic, sportsmenii cu zuluf şi cravată, care s'au apucat să-i silească falca să se pronunţe, au renunţat după primul leu, părăsind încercarea cu braţul şchiopătând. Un amator a manifestat o scăpărare de durere în ochi, vecină cu lacrima pură şi mâna cu care a lovit i-a rămas strepezită de suferinţă, ca atunci când, iluzionat, maxilarul, socotind că îmbucă o bomboană normală, îşi rupe dinţii într'o bucată de pietriş, strecurată prin fatalităţi în fondant.

Omul insensibil avea ochii întocmiţi cu pensula mare, în orbite extravagante de muşama, cu sforile cusăturii, aparente. El sta jos, bătut în cuie pe un trunchi de lemn, ca să fie mai accesibil, de sus în jos. O femee supărată de insuccesul tuturor bărbaţilor din familie, cu care venise să petreacă, gătiţi frumos şi încălţaţi cu mănuşi de piele culoare pandişpan, şi poate că aţâţată şi de reminiscenţe, a tăbărât asupra omului de paie şi l-a bătut cu umbrela, înjurându-l de o sumedenie de coincidenţe şi organe ce-i lipseau.

Mai docile sunt păpuşile aşezate la rând şi împiedecate într'un arc interior elastic. Lovite cu mingea în cap, ele se răstoarnă pe spate, oferind spectacolul comic al unui pasager căzut din tramvai. Cu o bucată de ciomag, directorul acestui teatru ibsenian îşi ridică artistele, aplicând principiul pârghiei şi sprijinindu-l în ceafă. Păpuşile se întorc la loc, ca şi cum nimic nu s'ar fi întâmplat. Patru mingi la 2 lei.

A dispărut din târgul Moşilor ologul biblic, culcat în căruţa trasă de un cal descompus, a căruia înaintare în ceată prin gloată era ca o agonie pe picioare. Monstru gratuit, fără capital, fără tejghea, fără firmă, fără baracă, fără flaşnetă electrică, nici personal, slăbănogul îşi expunea ambulant infirmităţile, amplificate cu o bubă incurabilă, cu o guşă clasică, analogă produselor comestibile din vitrina magazinelor de lux. El îşi prezinta marfa şi numărul de varieteu, însoţind pasul bolnav al calului cadaveric şi îndeobşte orb, fantoma schiloadă echilibrată pe o frânghie de întunerec etern, cu o stranie cantilenă târâtă tărăgănat. Neavând o vitejie, un patos şi o abilitate, cu care să purceadă în privelişte în picioare, pe catedră şi la tribună, ologul îşi scotea înfumurarea, logosul şi drepturile din paralizie şi argumenta cu mucegaiul bălos dela subsuoară, ridicată în văzul publicului sensibilizat.

Mecanica înlocueşte motorul sentimental şi fizic în toate actele de milostenie şi de petrecere colectivă. Un invalid face bumbac dulce într'un aparat american cu turbină, din zahăr şi câţiva admiratori de jur împrejur îmbucă din vata lui suavă, servită la cornet. Limonadă aurie e distribuită în pahare cu toartă, de un căruţaş bătrân, al căruia nas funcţionează paralel cu licoarea acrişoară, ca un robinet cu gelatină. Citez versuri de limonadă, din memoria copilăriei la Moşi:

Aici, aici,
La băiatu sprâncenat
Litra opt, cin
Zeaca patru.
Cine bea
Rămâne grea.

Ele nu sunt cu mult mai puţin delicate ca ale poeţilor premiaţi de curând şi, într'o privinţă, a versului inegal, sunt opera unui limonagiu precursor.

Dar poate că mai interesantă decât ţapul furios, aşezat pe două şine fără consecinţă, decât călătoria răsucită aeriană într'un cărucior vertiginos, decât turta dulce, decât cornurile cu sare şi decât ciocolata aproximativă, care ţin intact prestigiul an de an al târgului de primăvară; decât baletista bătrână cu graţii sinistre, decât opereta cu flaut dintr'o mustărie cu bere — mai originală şi mai îndrăsneaţă este pictura, neinfluenţată câtuşi de puţin de ivirea maeştrilor incontestabili afirmaţi săptămânal. Cu o bidinea, cu un deget şi un băţ, corectate de o cârpă, un mare număr de artişti anonimi se exprimă în compoziţii şi grupuri destinate să vorbească ochiului de miracolele şi tainele din bărăci. O floră splendidă şi o faună blajină înfrăţesc în mâzgă uleioasă contrariile din univers. Mielul nu mai paşte floarea din jurul lui ci o admiră. Tigrul nici nu se mai uită la miel. Şarpele se gâdilă cu broasca. Pe litere mari şi printre litere se văd împrietenite cu abecedarul vacile cu două cocoaşe, foca, zgripţorul şi pasărea Fenix. Portretul câte unui mareşal consacrat de războaie, stilizat în vopsea de acoperiş, apare flăcău la o intrare, în care un Indian fakir, ocultist şi cititor în palmă destăinueşte oricui plăteşte un pol, viitorul cunoscut astrologului ca un trecut. Ah! dar cum a ucis cinematograful Panorama! Un cal despletit făcea înconjurul băncilor şi-ţi spunea de câte ori ai iubit, îţi lua pălăria sau batista şi fugea cu ele în dinţi, în aplauzele generale. Prestidigitatorul scotea 24 de cutii, una dintr'alta, şi din cea din urmă o măslină şi după reprezintaţie te învăţa să repeţi păcăleala în familie. Lucarne împărechiate pe păretele panoramei ca ferestrele unui vapor îţi permiteau să vezi pe Napoleon călare, războiul Rusiei cu Japonia, viţelul cu două capete, peştele geamantan, Gioconda şi pe Ioana d'Arc — şi mai cu seamă valurile mării, zugrăvite cu mişcare şi în mărime naturală de autorii întârziaţi cu limonada şi cu turta dulce, peste soroace.

T. ARGHEZI

UN MINUT
ŞI PĂRUL DE PRISOS
A DISPĂRUT
EAU DIXOR

Cea mai perfectă specialitate din lume în arta de a face să dispară părul de prisos.
Este o apă limpede cu următoarele calităţi: Uşurinţa în aplicare, curăţenie, economie, eficacitate garantată, nevătămătoare.
Părul aspru nu veţi reuşi a-l distruge decât cu EAU DIXOR recomandat şi de lumea medicală.
EAU DIXOR este un miracol.
De vânzare la Drogherii, Farmacii şi Parfumerii.
Acolo unde nu găsiţi, trimiteţi suma de 120 lei şi vi se va expedia de către: Agenţia „DIXOR" Bucureşti, Str. Răureanu 5.

Ce se întâmplă în insula Capri

— *Din palavrele mahalagiilor italieni* —

...Da, Domnule, e vorba tocmai de acel Bastiano Torricelli... Numai că nimeni dela noi, din Capri, nu-i zice pe nume, ci toţi îi spun Bastiano Clopot-de-Lemn... De unde se trage această poreclă? Nu ştiu...

Mă întrebaţi dacă e beţiv? Ei bine, Domnule, cine din Capri nu bea? Până şi mamele dau pruncilor să sugă biberoane cu vin. Şi, să vedeţi, cresc micuţii caşi ceilalţi copii: nu sunt nici mai proşti şi nici mai răi, orice s'ar spune...

Cât despre seara aceia, Domnule, să vă spun drept: băusem noi într'adevăr cam mult. Mai întâi ne-a cinstit Gino Palombaro cu ocazia logodnei fiicei lui. Apoi l-am vizitat pe Saverio, croitorul, care ne-a tratat cu „figliasco". Dar de îmbătat, drept vă spun, n'am fost chiar aşa beţi. Eram cu chef, atâta tot...

Şi Bastiano ne făcea pe toţi să râdem foarte mult, povestindu-ne cum părintele paroh, Don-Gabriele, se ceartă cu chelăriţa lui, Perepetua. Cine dacă nu Bastiano poate să prindă toate comicăriile lor? E doar clopotarul bisericii, intră în casa parohiei când vrea şi-l serveşte pe Don-Gabriele, ca-şi-cum ar fi un adevărat curier...

După aceia, am îndemnat eu singur pe Bastiano să plece dela Marina-Grande în oraş, cu toate că nu vroia.

— Vezi, Bastiano, — îi zisei, — poate îi vine lui Don-Gabriele ideia să slujească diseară o vecernie târzie, şi n'are cine să tragă clopotul. Atunci ştii bine ce perdaf o să-ţi tragă preotul!...

— Astăzi nu poate fi nici-o slujbă în biserică, — îmi răspunse Bastiano; — mâine nu-i nici-o sărbătoare şi nici ziua vre-unui sfânt mai de seamă...

— Cu toate acestea, şterge-o repede acasă! Am băut, am râs... Destul cu pileala şi cu prostiile!

L-am convins. Am ajuns împreună la „Schweitzerhof" şi ne-am despărţit... S'a dus singur spre oraş. Noaptea era luminoasă, cu lună plină. Drumul se vedea ca ziua.

Merge Bastiano şi flueră încetişor. Apoi vede că apar nişte oameni pe drum: câte unu, câte doi şi chiar în grupuri mici. Din ce în ce mai mulţi. Şi merg tot spre oraş.

Se miră Bastiano: la ora aceia târzie, pe timpul ernei, drumul acesta totdeauna-i pustiu... Iar oamenii aceştia parcă se grăbesc undeva la o serbare sau la alegeri.

Zări deodată o bătrânică: îi cunoscu faţa, dar de numele ei nu putu să-şi aducă aminte. O întrebă:

— Incotro, măicuţă?

— La biserică. La sfânta Tereza! — răspunse bătrâna.

— Adică, la Biserica noastră? — se miră Bastiano. — Cum aşa? Doar nu-i nici o slujbă diseară...

— Pentru unii nu-i, dar pentru alţii este!...

Se sperie de tot, bietul Bastiano! A scăpat într'adevăr slujba şi are să-l dojenească preotul... De necaz are să-i dea şi amendă!... Sigur...

Aşa că, înţelegeţi, Bastiano îşi iuţi numaidecât paşii. Ajunse într'un suflet în piaţă, de aci — printr'o stradelă — drept la biserică. Doamne-Dumnezeule! — Biserica era tixită de lume şi slujba mergea înainte...

Chiar aşa era: întârziase... Dar un lucru nemaipomenit era la mijloc: slujea un alt preot şi nu Don-Gabriele! Lui Bastiano i se păru că cunoaşte de undeva faţa acestui preot străin.

Intră în biserică şi-i trecu prin gând să întrebe pe un om, cunoscut parcă şi acesta, cine slujeşte în locul lui Don-Gabriele:

— Tu eşti, Tonio?

Atunci de ce spunea lumea vara trecută că te-ai înecat în Sorrento? Cine slujeşte vecernia?

— Nu vezi? Don Salvatore!...

— Nu cumva ai înebunit? Don Salvatore e mort de vre-o douăzeci de ani...

— Uită-te mai bine la dânsul!

Se uită Bastiano şi se miră foarte mult: într'adevăr slujea Don Salvatore, care murise de mult.

Fiori îi trecură deodată prin spinare, când se întoarse puţin la stânga: văzu pe Maddalena Oliva, acea Maddalena după care alergase atâta în tinereţe... Şi-şi aduse deodată aminte: când murise Maddalena de holeră, el, Bastiano, se căsătorise cu Assunta Federigo!...

Mai privi şi la dreapta, caşicum aştepta o surpriză şi aci. Sigur, nici nu se putea altfel: era tatăl lui şi fratele Giorgio, care muriseră acum cincisprezece ani...

Işi luă deodată inima în dinţi şi veni la tatăl său zicându-i:

— Cum vine asta, dragă tată, că fo[illegible] mulţi morţi se află acum în biserică?

Bătrânul îl ascultă şi-i răspunse:

— Nu ştii ce noapte-i astăzi?

— De unde să ştiu eu, tată!?

— E noaptea tuturor morţilor! De a[illegible] noi, enoriaşii locali, ne-am şi adunat aci. Iar Don-Salvatore, decedatul paroh, slujeşte vecernia... cântă cântăreţii morţi ai corului de odinioară... Şi nimeni în afară de tine nu e viu aci. Dar nici nu-i bine să te amesteci în treburile noastre. Cei vii n'au loc în mijlocul celor morţi, după cum nici morţii n'au loc printre vii! Ai face mai bine să pleci de aci, zău!

— Da, da! Desigur, plec îndată! — se grăbi Bastiano.

Deodată însă, morţii îl înconjurară din toate părţile şi începură să-i vorbească supăraţi. Don-Salvatore auzi scandalul şi-şi întrerupse citirea din molitfelnic.

— Ce-i cu zgomotul acesta? — întrebă el aspru.

— Un viu s'a vârît aci între noi! — îi răspunseră enoriaşii — E Bastiano, Clopot-de-Lemn! Şi pute groaznic a duhoare de vin, ca un butoi!...

Atunci Don Salvatore tună:

— Eşi afară, păgânule! Goniţi-l de aci, ca pe un câne puturos!

Ei bine, atâta le-a trebuit enoriaşilor morţi: l-au încolţit cu ghionturi şi îmbrânceli, rânjind de bucurie! Iar o bătrânică tare veninoasă îl şi lovi cu cârja peste picioare. Un pumn i se lăsă pe ceafă. Un cot îl nimeri peste dinţi...

Noroc că se afla aproape de uşă: reuşi să se smulgă şi sări afară. De aci fugi în piaţă, apoi dădu buzna la circomscripţie, drept în faţa poliţiştilor de serviciu. Strigă din răsputeri:

— Puturoşilor! Trântorilor! Vă lăfăiţi aci şi nu vă pasă nimica că toţi morţii au eşit din morminte şi iau parte acuma la vecernie în biserica Sfintei Tereza!

Iar ei îi răspunseră:

— Du-te de te culcă, Clopot-de-Lemn!

Atunci Bastiano nu mai putu şi îi înjură: mare ciudă avea omul nostru în clipa aceia din pricina bătrânei care îl lovise cu cârja peste picioare. Moartă, a dracului, şi te bate mai tare decât o femee în viaţă!

Intr'un cuvânt, sfârşitul fu scurt: carabinierii îl apucară pe Bastiano de subsuori şi-l asvârliră la carceră. Aci bietul om se întristă de tot, plânse mult — de obosi şi adormi.

Dimineaţa, tot Don Gabriele fu nevoit să roage pe comisar să nu dea pe Bastiano în judecată pentru cuvintele „puturoşi" şi „trântori", şi să-l elibereze.

Aud? Cum? Toată istoria n'a fost decât visată de Bastiano beat?... Hm!.. Vedeţi, nu-mi place să discut în astfel de cazuri... In ceiace priveşte întâmplarea, am şi eu, Domnul meu, părerea mea. Dumneavoastră însă, de vroiţi — credeţi ce vă place, sau nu credeţi nimic... Doar şi un alt scriitor, mare de tot, Maxim Gorki, care trăeşte la noi, la Capri, de douăzeci de ani, — când i-am povestit istoria cu păţania lui Bastiano, a dat din umeri...

M. PERVUHIN

Actualităţi feminine

Sportul prevăzător

După constatările savanţilor, progresul intelectual a lungit statura omenească, în decursul ultimelor mii de ani, cu câteva zeci de centimetri. Cercetările antropologilor şi misterul minunat întreţinut al Piramidelor cu mumiile în bandelete, dau confirmări categorice. Se constată deasemeni şi mărirea cutiei craniene, ceeace justifică prognosticul nu prea plăcut al acelei zile viitoare când oamenii de pe glob, prea înalţi, afinaţi şi debili, se vor afla în neputinţă de a-şi purta capul supra-desvoltat de munca intelectuală.

Prognosticul, care este al unui om de litere şi de imaginaţie, nu pare intrat pe cale de realizare. Căci, în loc de un protest — cum era de aşteptat — al pălărierilor obligaţi să fabrice numai pălării voluminoase, avem de înregistrat dimpotrivă un strigăt de alarmă al cizmarilor, cărora nu le mai ajunge pentru o pereche de ghete obişnuitul număr de fuse.

Pantoful Cenuşeresei devine un mit tot mai depărtat. Magazinele desfac pe preţuri de nimic unor ultimi clienţi încălţămintea de dimensiuni mici, imprudent fabricată. Picioarele au crescut. Contrabalansarea pe care sportul a opus-o muncii creerului, s'a dovedit întrecând-o. Iar faptul are şi o altă importanţă decât câştigul în minus al cizmarilor frustraţi de un petec de piele.

Nu vom intra nici în domeniul supărărilor pedagogice care tună şi fulgeră împotriva acestui nou duşman al învăţăturii şcolăreşti: sportul. Faptul ne mişcă în cadrul acestei cronici prin aceia că aruncă la vechituri, ca pe o simplă pălărie demodată, una din mândriile şi ambiţiile femenine ale tuturor timpurilor şi latitudinilor: fala picioarelor mici.

Căci, în aceiaşi proporţie cu ghetele bărbăteşti, au crescut şi pantofii de damă, iar creşterea în loc să fie deghizată sub noi croeli, sub barete înşelătoare, sub tortura pantofului strâmt, este dimpotrivă arătată şi accentuată în aşa zişii pantofi de sport admişi azi să însoţească şi rochiile elegante, pantofi cu talpă de două degete şi toc cât palma, putând fi crezuţi, când numărul se apropie de 40, ca vre-o miraculoasă invenţie de mers pe deasupra apei.

In China, femeile din toate straturile sociale primesc, dela vârstă fragedă, un cadou uniform: două lemnişoare şi o faşă strîmt înfăşătucită pe fiecare labă de picior care-l opresc să crească. Cu vre-un an înainte de războiul nostru, când năpădiseră străzile Bucureştiului o legiune de Chinezi goniţi din ţara lor de nu mai ştiu ce cutremur sau foamete, am putut admira şi noi efectele acestui cadou teribil.

Cu picioarele lor neisprăvite ca două cioturi, Chinezoaicele se bizuiseră totuşi să străbată două continente, după cum, ca să trăiască, se bizuiau pe o sumă de lucruşoare inutile din hârtie plisată: evantae, morişti, păpuşele, probabil ultimele noutăţi de artă chineză din anul acela.

Moda europeană a căzut şi ea de atâtea ori în slăbiciuni şi naivităţi vătămătoare. De astă dată, pantofii de sport pentru nesportivi dovedesc dublu spiritul practic al modei care i-a lansat. Pe lângă plăcerea lăsată picioarelor de azi de a trăi şi a se desvolta mai liber, tot atât de preţios i-a fost gândul cu care, în vederea acelui viitor cap enorm prezis de savanţi, a ţinut să-i asigure de pe acum două piedestale confortabile.

ALICE GABRIELESCU

BIBLIOGRAFIE

M. Carp: Limba Română. — Manualul bacalaureatului. (După programul oficial), „Viaţa Românească", Iaşi. Preţul 100 lei.

G. Ciprian: Omul cu mârţoaga. (Com. în patru acte), Tipografiile Române Unite, Bucureşti. Preţul 100 lei.

I. Petrovici. Felurite (Probleme şi oameni. — Evenimente. — Note de drum). Editura „Casei Şcoalelor", Bucureşti. Preţul 52 lei.

„Librăria C. Dobrogeanu-Gherea"
din str. Sf. Ionică No. 5

Recomandă: Paul Morand: Syracuse; Luc Durtain: Hollywood depassé, L'autre Europe (Moscou et sa foi); Enrique Larreta: Zogoibi; Rachilde: Pourquoi je ne suis pas feministe; Edmond Fleg: Pourquoi je suis juif; Edouard Herriot: Pourquoi je suis radical-socialiste; Henry de Jouvenel: Pourquoi je suis Syndicaliste; Henri Beraud: La Gerbe d'or; Sei-Shonagon: Les notes de l'oreiller; Comte H. de Keyserling: Figures symboliques; Antonio Labriola: Materialisme historique; Paul Lafargue: Le Déterminisme de Karl Marx, etc., etc.

Reviste româneşti şi străine: Europe, Nouvelle Revue Française, Mercure de France, Nouvelles littéraires, Viaţa Românească, Sinteza, Cugetul liber, etc., etc.

Expediţii în provincie. Reduceri de preţuri. Un *choix* bogat şi variat de cărţi franceze, germane şi române.

Leagăn de cântece

11

Toate pietrele-şi înalţă gândurile lor în sbor
Matinal de rândunică,
Şi'n parfumuri îşi ridică
Florile mărturisirea aspiraţiilor lor.

Visurile mele însă îngenunche liniştit
Şi, cu ochi de căprioare,
Caută'n privirea-ţi soare
Şi'n oglinzile ei limpezi singurul lor infinit.

12

Graţia fă pturei tale de zăpadă
Şi lumina-i proaspătă de clematite,
Pătrundeau în sufletul meu ca o spadă
Şi ca o victorie de strălucite.

Părul tău îşi desfăcuse-al lui tezaur
Şi luase, plopului, din foi, suzurul;
Eu tăiam în el drapelul meu de aur
Şi-aprindeam cu strălucirea lui azurul.

13

Câmpia-şi plămădeşte cu tot ce poartă'n ea
Isbânda evadărei din sine şi tresare
O strălucire vie de fulger şi de nea
Dă muşchiului căldură şi ierburilor spare.

Cu grije, pretutindeni, aşează Dumnezeu
Un freamăt, o mireazmă, un gând, descătuşate:
Şi părul lung pe umeri ţi se desface, greu
Ca un isvor de-aramă topită, şi se sbate.

14

Vrăjitorul de vorbe căuta cu răbdare
Să-şi găsească o clipă din destin inedită;
Căuta 'n fundul lumei şi'n azur întrupare
De potecă netrasă de pământ în ursită.

A ţâşnit atunci gândul, de sub frunte, fierbinte
Şi s'a desfăcut cântec risipit în dantele;
El n'a mai ştiut însă ce se 'ntâmplă 'nainte
Şi-a 'nceput să culeagă din privirea ta, stele.

15

Picioarele tale duc gazelele
In ispită,
Iar nările nasului tău palpită
Ca stelele.

Tu umpli cu sborul lor cărările
De lumină,
Şi faci să tresară zarea senină
Şi mările.

16

Salut, pe-aceia 'n mine risipită,
A căreia realitate-i albă
Ca primăvara florilor de nalbă,
Şi e ca zorile de strălucită!

Salut pe-aceia care se ridică
Din visul meu cu graţii de zambilă,
Şi care poartă negrul în pupilă
De sub aripele de rândunică!

17

Rîuleţul proaspăt murmură 'n câmpie
Fericita noastră prindere de mînă
Şi, cu valuri repezi de lumină, mînă
Luna prinsă 'n apa lui ca'n colivie.

Buzele, la tine, albe de căldura
Gândului în treacăt spus cu 'nfiorare
Par corola unui crin de apă care
Işi visează 'n graţii de sidef făptura.

18

Eu te-am chemat din strălucirea trandafirilor.
Din eleganţă 'naripată-a norului,
Din murmurul de aur al isvorului.
Şi din aleanul plin de freamăt al zefirilor.

Tăcerea 'mbălsămase fără să mai pregete
Făptura ta cu-aceia a pământului;
Eu am desghiocat-o 'n sborul vântului
Şi-am modelat cu ea pământul între degete.

19

Cântase marea 'n fie-ce scoică, concentrat
Şi soarele, pe creste de valuri, scăpătase
Pământul, ca un taur, se ridicase, beat,
Şi îngeri, în albastru, ţesuseră mătase.

Se clătinau în undă văzduhuri de smarald
Miragii jucăuşe topeau voluta spumei,
Şi'n amfora fecundă a trupului tău cald
Insămânţa luceferi începătorul lumei.

20

Dorul nostru ese din dantele
Ca un paj de aur şi zîmbeşte;
Fluturi mici ca nişte solzi de peşte
Ţintuesc în roua serei stele.

Dorul nostru 'n noapte rătăceşte
Cu picioare repezi de gazele;
Vulturi de 'ntuneric scot drapele
In lumina lunei, nebuneşte.

N. DAVIDESCU

Citiţi revista ilustrată de actualităţi
REALITATEA
ilustrată
Anul II. No. 22
15 Iunie, 1928
20 PAGINI
8 Lei exemplarul

DORMITOARE SUFRAGERII SALOANE
BIROURI GARNITURI CLUB
CEA MAI VASTĂ EXPOZIŢIE DIN ŢARĂ
TELEFON 362/47
33 CAROL „MOBILA“ 33 CAROL
(PIAŢA DE FLORI)
EMANOIL şi MAYER FISCHER & SIMION ABRAMOVICI
MOBILE CURBATE DORMEZE OGLINZI
LĂMPI ELECTRICE LINOLEUM
INLESNIRI DE PLATA · EXPEDITII IN TOATA TARA

Cronica teatrală

AY! AY! AY! comedie în trei acte şi un tablou de SACHA GUITRY, tradusă de d. MIRCEA ŞTEFĂNESCU la TEATRUL REGINA MARIA

O comedie amuzantă, cu spirite şi situaţii uneori stridente, dar cu un substrat omenesc şi impresionant.

O femee tânără care-şi iubeşte soţul, îl enervează cu gelozia ei fără măsură, cu certuri şi cu fel de fel de bănueli. Soţul plictisit pleacă într'o călătorie. Chiar în seara plecării, după un schimb de vorbe grele şi după ameninţări cu sinuciderea din partea soţiei, femeia veşnic slabă şi prostuţă îşi înşeală bărbatul cu un tenor negru. Răzbunarea universală a soţiei! Din această greşală, viaţa femeii se complică într'adevăr când după nouă luni naşte un copil negru. Soţul reîntors, aflând adevărul din gura unor prieteni, se hotărăşte, — generozitate sau poate din alt sentiment, — şi schimbă copilul la Asistenţa Publică, înainte ca soţia sa să-l fi văzut. Aduce un copil alb şi odată cu el liniştea mamei a cărei suferinţă o ghicia. El e decis să divorţeze.

In ultimul act însă, asistăm la o scenă frumoasă, când soţia transformată de suferinţă şi remuşcare, îşi recunoaşte greşelile şi e gata să-i spună adevărul, convinsă că micuţul e numai a lor, pentrucă... e alb.

Soţul iartă, şi rămâne lângă ea.

O iertare care nu e nici imorală şi nici nu credem că e o ironie a autorului. Ţotul se datoreşte copilului, ceeace lipsia căsniciei lor.

Fără îndoială că interpretarea a dat viaţă spectacolului şi acea nuanţă de neastâmpăr şi vioiciune în care trebue să recunoaştem prezenţa domnului Puiu Iancovescu. E primul d-sale rol, din stagiunea aceasta, pe care l-a jucat cu plăcere şi cu vervă. Se părea că desele evadări ale d-lui Iancovescu, în ultima vreme îl cam obosiseră.

De data aceasta, rolul nervos al lui Marcel, l-a preocupat şi l-a jucat cu inteligenţa necesară, simpatic şi mai ales scena tragi-comică din actul al treilea când vede copilul negru, d. Iancovescu a trecut-o fără şarjă, impresionând.

Doamna Marieta Sadoveanu, artistă de talent, care posedă o distincţie scenică şi o eleganţă discretă în ţinută, înregistrează un succes mai mult. E un talent care s'a ridicat fără eforturi obositoare şi dela acele poeme ale lui Tagore, citite acum câtiva ani la Fundaţie, cu priejul unei conferinţe, — şi până la ultimul rol, această actriţă a evoluat, surprinzând plăcut şi dovedind o personalitate interesantă şi un talent serios. Inteligenţă subţire şi o înţelegere şi amănunţime a rolului care dovedeşte cultură şi voinţa de a munci!

Alături de d-sa şi de d. Iancovescu, d-na Piacentini, într'un rol secundar a amuzat cu glasul d-sale veşnic de copil, câte odată obositor.

MIŞU FOTINO
Directorul Teatrului Mic de vară (Grădina Marconi)

FILATELIA

Bursa filatelistă din Paris a fost foarte populată în ziua de Duminecă 3 Iunie. S'au făcut transacţii şi cumpărături a căror sumă totală trece de 400.000 franci, — ceiace nu s'a întâmplat de la ultima mare reuniune din Octombrie trecut (peste 460.000 franci).

Atenţiunea tuturora a fost îndreptată asupra nouii serii **Româneşti** de mărci jubilare „Basarabene" (10 ani dela Unire), format mare cu vederi recunoscute îndată de colecţionari ca foarte frumoase. Catalogul bursei a fixat preţul acestei serii neştampilate (7 bucăţi a 1, 2, 3, 5, 7 jum., 10 şi 20 lei) la 20 franci francezi, adică la 130 lei; însă, de fapt, peste un ceas numai după deschiderea bursei, această serie se vindea cu 35—40 franci... Cineva, undeva, a câştigat mult cu ajutorul acestor noutăţi! Poate că şi merită, fiindcă a scontat din timp şi bine această posibilitate.

Au mai apărut câteva emisiuni interesante: **Latvia (Letonia)** o serie de mărci „de binefacere": 2 c. plus 12 c. portocalie, 6 c. plus 16 c. verde, 15 c. plus 25 c. cafenie-roşie, 25 c. plus 35 c. albastră, 30 c. plus 40 c. violetă (deschisă) — cafenie; preţul după catalog, nestampilate, seria întreagă — 13 fr. 50 c.; **Lichtenstein** — mărci de taxă suplimentară — în valoare de 5, 10, 15, 20, 25, 30, 40 şi 50 c., toate de aceiaş culoare violetă-galbenă, cu preţul pentru seria întreagă neşt. 15 fr. 60 c.; Mexic, poştă aeriană, 25 c. roşie-cafenie, neşt. 6 franci; Noua-Caledonie, serie completă dela 1 centimă până la 20 fr., în total 23 bucăţi, format mare, vederi frumoase, dar numai 3 sunt colorate, — preţul de catalog, neşt. e 74 franci; plus o serie completă de mărci-taxă suplimentare, 13 bucăţi, dela 2 c. până la 5 fr., format mare, vederi frumoase, dar numai 3 colorate, preţul seriei întregi neşt. e de 15 fr. şi 50 c.

Anecdote

Un marchiz plin de îngâmfare trecea pe drum călare pe un armăsar de soi. Un preot din împrejurimi venea dimpotrivă, călare pe un măgar deşelat. Marchizul ca să umilească pe preot, întrebă cu glas tare:

— Cum mai merge măgarul, Prea Sfinte?

— Călare, taică, călare pe armăsar!

* * *

In acel sat, preotul catolic şi notarul luaseră obiceiul să se invite pe rând în fiecare Joi. Deşi notarul era gură stricată, la un pahar de vin şi o mâncărică gustoasă, se'nţelegeau.

Odată preotul a pomenit de nişte raci pe care i-a mâncat cu multă poftă... Notarul având treabă prin târg, vede raci frumoşi. Cumpără şi-i duce într'ascuns Mariei, bucătăreasa preotului, spuându-i cum să-i facă. Apoi adaogă viclean, ridicând degetul.

— Şi după ce vor fi gata, Mario, vom vedea dacă dormi sau nu în camera sfinţiei sale.

— Cum asta? întrebă uimită Maria.

— Foarte uşor: dacă racii se fac roşii — înseamnă că da.

Şi plecă, mulţumit de gluma pe care o făcuse.

Seara, veni şi notarul şi se puseră la masă. Aşteptau încă un fel, stând de vorbă. Aşteptarea se prelungi.

— Mario, strigă preotul, nu aduci?

— Indată, părinte! strigă Maria din fundul bucătăriei.

Dela o vreme, preotul îşi pierde răbdarea.

In sfârşit apare şi Maria, aducând o farfurie plină de raci. Şi roşie ca şi racii, punându-i pe masă, ea declară preotului, stupefiat:

— Ţi-am spus eu, părinte, c'o să se afle!

* * *

Ducând o luptă grea într'o moară atacată de englezi, trupele franceze au fost totuşi silite să se retragă. Colonelul a vorbit lui Napoleon de vitejii dela moară.

— S'au acoperit de glorie, Majestate, zise colonelul.

— Nu atât de glorie cât de făină, răspunse împăratul surâzând. — A. —

Cronica Şahului

PROBLEMA No. 121

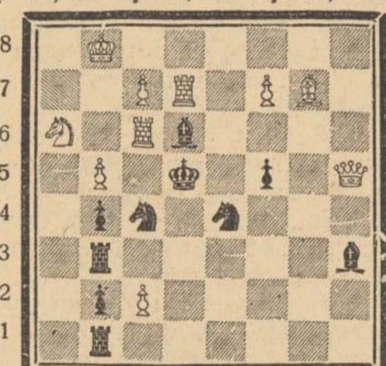
Din concursul nostru de probleme

Motto: „Caïssa"

(inedită)

Negru: (10 figuri)

Rd5, Tb1 şi b3, Cc4 şi é4, Nd6 şi h3, Pb2. b4 şi f5.

Alb (10 figuri)

Rb8, Dh5, Tc6 şi d7, Ca6, Ng7, Pb5, c2, c7 şi f7.

Alb joacă şi face mat în 3 mutări.

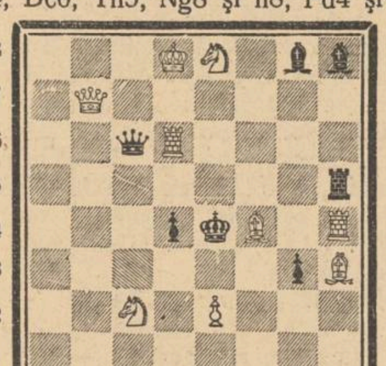
PROBLEMA No. 122

de **I. A. Schiffmann**, Chişinău

(inedită)

Negru (7 figuri)

Ré4, Dc6, Th5, Ng8 şi h8, Pd4 şi g3.

Alb (9 figuri)

Rd8, Db7, Td6 şi h4, Cc2 şi é8, Nf4 şi h3, Pé2.

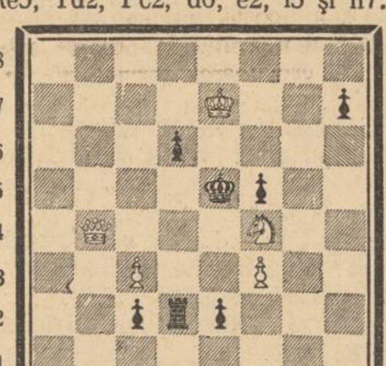
Alb joacă şi face mat în 2 mutări.

PROBLEMA No. 123

de **M. Augutstein**, Iaşi

Negru: (7 figuri)

Ré5, Td2, Pc2, d6, é2, f5 şi h7.

Alb. (5 figuri)

Ré7, Db4, Cf4, Pc3 şi f3.

Alb joacă şi face mat în 2 mutări

PARTIDA No. 53

Jucată la Teplitz—Trentschin în concursul internaţional de maeştri. Mai 1928.

Alb: R. Réti. **Negru: R. Spielmann**

Gambitul damei

1. d2—d4, Cg8—f6; 2. c2—c4, é7—é6; 3. Cb1—c3, d7—d5; 4. Nc1—g5, Cb8—d7; 5. é2—é3, c7—c6; 6. a2—a3, cu scopul de a împiedica posibilitatea variantei Cambridge—Springs care permite negrului o desvoltare bună. 6.., Nf8—é7; 7. Cg1—f3, 0—0; 8. Dd1—c2, deobicei se joacă aci Tc1. Mutarea din text are scopul de a opri desvoltarea negrului în centru prin mutarea următoare Td1 care îngreunează înaintarea pionilor la c5 sau la e5. 8..., a7—a6; 9. Ta1—d1, Tf8—é8; 10. Nf1—d3, h7—h6; o greşeală strategică; cu continuarea dc şi Cd5 negrul avea o poziţie satisfăcătoare pe când acum după mutarea din text el rămâne slăbit pe aripa regelui. 11. Ng5—h4!, d5×c4; prea târziu căci acum manevra obişnuită nu mai are acelaş rezultat. 12. Nd3×c4, Cf6—d5; 13. Nh4—g3!, astfel albul îşi păstrează nebunul. 13..., Dd8—a5; încă o greşeală gravă care compromite partida; negrul cedează încă un tempo. 14. 0—0!, Cd5×c3; 15. b2×c3, b7—b5; fireşte că pionul a3 nu putea fi luat căci s'ar fi pierdut o figură. 16. Nc4—a2, Cd7—f8; 17. Cf3—é5, Nc8—b7; 18. f2—f4, Né7—f6; 19. f4—f5!, Nf6×é5; 20. Ng3×é5, Da5—d8; 21. f5×é6, f7×é6; 22. Tf1×f8+!, Té8×f8; negrul nu mai are nici o apărare suficientă. 23. Na2×é6+, Rg8—h8; 24. Né6—a2! frumoasă şi puternică mutare; nebunul va veni la b1 şi alb va putea manevra liber pe diagonală b1—h7. 27..., Dd8—g5; 25. Na2—b1, Rh8—g8; 26. Dc2—h7+ Rg8—f7; 27. Né5×g7!, nu mai există nici o scăpare!; mutările negrului sunt deacum înainte de prisos. 27..., Dg5×é3+; 28. Rg1—h1, Dé3—é2; 29. Ng7—é5+, Rf7—é6; 30. Dh7—g6+, Ré6—é7; 31. Dg6—d6+, cedează. Matul sau pierderea damei sunt inevitabile.

ŞTIRI

Concursul organizat de către cercul de şah „Sfatul Negustoresc", început în zilele de Paşti s'a terminat acum cu victoria tânărului amator ING. RICU TAUBMANN.

Acest mic concurs de elită, în care au luat parte numai jucători tari, pune în evidenţă un nou talent puternic; eşind învingător înaintea a trei campioni oficiali, d. Taubmann intră astfel în rândul celor mai serioşi concurenţi pentru locul de campion naţional.

Rezultatul amănunţit al acestui concurs este: 1) R. Taubmann cu 4 puncte; 2) S. Herland cu 3 jum., Ing. L. Loewenton şi Max Wechsler cu câte 2 jum., I. Mendelssohn cu 2 şi I. Fichtner cu jum.

P. I. NEGREANU
CAMIL SENECA

Curiozităţi

O floare costă 3.500 dolari

La Expoziţia Botanică din Londra, florile expuse în pavilionul cu Orhidee au fost evaluate la 15.000 lire sterline. Premiul întâi a fost obţinut de o mare orhidee purpurie, pentru care un amator american a şi oferit o sumă fabuloasă: 3500 de dolari! Dar nici proprietarul florii nu s'a arătat mai prejos de acest extravagant cumpărător, căci a refuzat categoric s'o vândă...

Păsările şi Liga Naţiunilor

„Comitetul Internaţional pentru protecţiunea păsărilor" se află la Geneva unde a şi înaintat Ligei Naţiunilor o petiţiune cerând o serie de legi şi măsuri, — şi anume: întinderea zonelor de protecţiune a păsărilor; prohibirea colecţionării ouălor de păsări rare; interzicerea vânătoarei păsărilor cu ajutorul becurilor electrice; protecţiunea zborului păsărilor călătoare...

Moartea „Regelui Ţigărilor"

A murit în Anglia, în vârstă de 83 ani, William Williams — „cel mai mare fumător de ţigări" din întreaga lume. A început să fumeze la vârsta de 13 ani; şi de atunci, timp de 70 de ani, a fumat câte 12 ţigări de foi pe zi. A consumat deci în total circa 300.000 de ţigări!

„Zeii-prizonieri"

— „La intrarea unui „wigwam" primitiv dintr'o pădure virgină braziliană şade un om alb în vârstă matură, având la picioarele sale doi albi tineri. In jurul acestei locuinţe se află mai multe altele la fel. Indiencele stau lângă ruguri şi frig carnea maimuţelor şi altor animale mici. Bărbaţii au plecat la vânătoare, iar albii au rămas supraveghiaţi de femei şi fete. Ce pot face aceşti prizonieri în astfel de condiţii? Fuga e cu neputinţă, fiindcă indienii Braziliei Centrale îşi păzesc „zeii" cu cea mai mare străşnicie, şi aceşti trei albi tocmai fuseseră de vre-o doi ani proclamaţi zei ai tribului. Nu le rămâne de cât să-şi aştepte cu răbdare eliberarea"...

Astfel descrie un explorator american Francisc Smith soarta colonelului Fowset care, acum trei ani, împreună cu fiul său şi cu un prieten al acestuia, s'a aventurat prea departe în regiunile neexplorate încă, ale Braziliei (Brazilia e de mărimea Europei întregi). Smith travestit ca Indian, deşi i-a văzut pe aceşti trei „zei-prizonieri", n'a putut să facă nimic pentru ajutorarea lor, deoarece a trebuit să plece din aceste locuri, unde o singură mişcare necugetată ar fi adus moarte şi lui şi celor trei prizonieri. Smith agită acum ideia unei mari expediţii pentru salvarea lor, deşi e sigur că la cele dintâi semne de primejdie, tribul va dispare în pădurile fără fund, împreună cu „zeii" lui...

Se strică şi poliţiştii englezi

Poliţia londoneză, ireproşabilă în trecut, începe să se strice. După scandalul dela Hyde-Park (o înscenare de „adulter în public" cu estorcare de bani, etc), o nouă „întâmplare neplăcută" a eşit la suprafaţă.

In August 1927, maiorul Murray fusese condamnat de tribunalul poliţienesc la o amendă de două lire sterline pentru „ofensă adusă moralei publice": Murray ar fi fost în stare de beţie şi s'ar fi uitat „cu neruşinare" la tinerele femei care treceau pe stradă. Maiorul a făcut apel. Procesul a durat câteva luni, şi tribunalul corecţional, recunoscând învinuirea adusă lui ca absolut neîntemeiată, i-a condamnat pe poliţişti la închisoare şi la 500 lire despăgubiri **din fondul economiilor corpului de poliţie londoneză.**

Mai sunt Unchi în America

Un „piccolo" dela restaurantul „Casanova" din Berlin, Herhardt Fechner, în vârstă de 16 ani, a primit din America o moştenire neaşteptată de 2.000.000 dolari în urma morţii unei rude pe care n'a cunoscut-o niciodată.

Colţul Librăriei „Hasefer"

Librăria de artă „Hasefer" din Bucureşti, strada Eugen Carada 7 (Karageorgevici), recomandă următoarele cărţi interesante:

CĂRŢI GERMANE

Ed. Benes: Aufstand der Nationen (memoriile celebrului om de stat cehoslovac); *Lindsey-Evans:* Revolution der modernen Jugend, precum şi ultima lucrare: Die Kameradschaftsehe; *Emil Ludwig:* Menschensohn (Geschichte eines Propheten); Napoleon, Bismarck, Wilhelm II, Genie und Charakter (Zwanzig männliche Bildnisse), Kunst und Schicksal (Rembrandt, Beethoven, Weber, Balzac), Am Mittelmeer.

Jakob Wassermann

Toţi aceia cari au urmărit scrierile marelui romancier german vor fi entuziasmaţi de noul şi vigurosul roman „Der Fall Mauritius" al cărui succes a atins, dela apariţie, proporţii necunoscute chiar de cele mai însemnate romane anterioare ale lui Wassermann.

Arthur Schnitzler

După minunatele: „Fräulein Else", „Traumnovelle" şi „Spiel im Morgengrauen" Arthur Schnitzler, care dela „Der Weg ins Freie" n'a mai scris romane mai mari, lansează un nou roman: Therese-Chronik eines Frauenlebens.

Sigrid Undset

După celebritatea atinsă de cele trei volume ale lui „Christin Lawrans Tochter" un nou roman însemnat: „Olaf Audunssohn".

Stefan Zweig

A apărut o importantă lucrare asupra vieţii şi operei lui Stefan Zweig scrisă de Erwin Rieger. Această lucrare situază şi trece în revistă toate operele lui Zweig şi va fi citită cu multă bucurie de numeroşii admiratori ai poetului, ai povestitorului şi ai criticului Stefan Zweig.

CĂRŢI FRANCEZE

Expoziţia Cărţii de artă

Reducere de preţuri. Editorii cari şi-au expus lucrările la expoziţia organizată la librăria „Hasefer", au hotărît acordarea unui rabat de 10% la preţurile catalogului. Acest catalog al expoziţiei se trimite în provincie contra remiterei anticipate a sumei de lei 20 (mandat sau mărci postale). Expoziţia se închide la 20 Iunie.

ARISTOCRATA
PUDRELOR DE OREZ
Ea este perfect aderentă
pielii Dv. în ciuda vântului, a timpului ploios, a căldurei sau a transpiraţiunei din timpul dansului, graţie spumei de cremă ce o conţine.

CUM A FOST PREPARATĂ ACEASTĂ PUDRĂ PENTRU CA SĂ POATĂ IMITA FRUMUSEŢEA ŞI FRĂGEZIMEA UNUI TEN DE COPIL

NU EXISTĂ FEMEIE CARE SĂ NU FIE REINTINERITĂ CU AJUTORUL ACESTEI PUDRE

Priviţi pielea unui copil cât e ea de fină, fragedă, netedă, frumoasă şi catifelată. Ea n'a fost încă atinsă de vânturile iernii, nici ofilită din pricina razelor arzătoare ale soarelui. Ce senzaţie plăcută avem când o atingem. Noi am fost nevoiţi să punem spumă de cremă chiar în pudra cea mai fină, pentru ca să o facem destul de moale şi curată şi ca să poată imita în mod minunat epiderma micuţilor. Spuma de cremă ce se găseşte în pudra Tokalon împiedică de asemeni absorbirea umidităţii naturale a pielii, de a o usca, de a o face tare şi zbârcită şi de a-i pricinui riduri sau alte alteraţiuni ale tenului. Fiind vânturată, ea nu conţine nici una din acele mici particule granuloase şi tari cari pătrund în porii pielii, unde se produc umflături, pori dilataţi, puncte negre şi alte defectuozităţi ale pielii. Ea este compusă din ingredientele cele mai pure şi cele mai scumpe. Dacă doriţi ca tenul Dv. să pară pe cât e cu putinţă ca al unui copil, încercaţi de întrebuinţaţi Pudra Tokalon.

3.000.000 de femei întrebuinţează această pudră în fiecare dimineaţă. In Franţa, Anglia, America, Italia, pretutindeni, cele mai frumoase, cele mai distinse femei cer numai Pudra Tokalon.

NOTA. Pudra Tokalon se găseşte la farmacii, drogherii şi parfumerii. Cutia obişnuită costă Lei 80. Cutia dublă, conţinând îndoita cantitate a cutiilor obişnuite costă Lei 120. Unde nu se găseşte trimiteţi costul respectiv prin mandat poştal la PARFUMERIA ELITEI, Bucureşti, calea Victoriei Nr. 39 şi vi se va trimite imediat cutia dorită.

Citiţi revista zilnică
„BILETE DE PAPAGAL"
subt direcţia d-lui T. Arghezi
Numărul 2 lei

D. V. BARNOSCHI
Cărvunarii
roman de reconstituire istorică şi dramatică a vieţii sbuciumate şi a morţii Comisului Ionică Tăutu.
PREŢUL 40 LEI

Cărţi şi Reviste

Dr. P. CAZACU: Zece ani dela Unire
Moldova între Prut şi Nistru 1918—1928
Tip. ziar. „Universul"

Coperta acestui volum (peste 300 de pagini) nu poartă cifra preţului cu care s'ar vinde şi nici numele vre-unei case mari de editură. Bănuim deci, că autorul a publicat-o pentru un număr foarte restrâns de cititori, după ce a învins unele greutăţi materiale inerente unei lucrări atât de solide ca aceasta.

D. dr. Cazacu nu se gândea, evident, la un „succes de librărie", când aduna materialele statistice răsleţe, produse de mecanismul ministerelor. Insă, cartea domniei sale a eşit atât de sugestivă şi de fundamentală, încât trebue să ocupe un loc de frunte în orice bibliotecă culturală sau şcolară. Dar pretutindeni, în ţară şi în străinătate, unde şi când va fi nevoie de a se conferenţia (sau numai a se face unele citate) asupra economiei Basarabiei, cartea aceasta va aduce, desigur, mari servicii !...

Dr. P. Cazacu

Dacă am avea vre-un organ de publicitate, care s'ar însărcina cu recomandarea şi impunerea anumitor noutăţi necesare cititorului intelectual, atunci şi librăriile ar fi fost nevoite să facă loc, printre alte cărţi „de succes" — volumului d-lui dr. Cazacu. Seriozitatea unor diplomaţi, gazetari, economişti şi conferenţiari ar câştiga foarte mult din utilizarea concluziilor ilustrate prin cifre, adunate şi sistematizate de autor spre a relief a problema economică a Basarabiei româneşti şi a-i da o formulă cuprinzătoare.

Nu putem face aci o analiză cât de sumară a cifrelor şi diagramelor comparative, distribuite de d. dr. Cazacu în cele 25 capitole, ca : mişcarea populaţiei, agricultura, cooperaţia, silvicultura, industria, sănătatea, comerţul, viticultura, etc., etc... Cifrele şi tabelele au graiul lor, pe temeiul căruia nu se pot comunica publicului decât considerentele generale asupra progresului economic (deci şi politico-social) realizat de Basarabia în ultimii zece ani.

Aceste concluzii constată că în răstimpul 1918—1928, s'au restabilit şi au crescut toţi factorii naturali şi materiali ai progresului în Basarabia, determinând şi triumful educaţiei româneşti, şcolare şi cetăţeneşti, a masselor rurale şi urbane de acolo. Populaţia creşte absolut normal judecând după numărul (din an în an) al căsătoriilor, naşterilor şi deceselor ; divorţurile progresează, dar foarte încet. Intinderea terenurilor cultivate ca şi cantitatea producţiei sunt în creştere ; reforma agrară n'a zdruncinat economia regională şi a produs o evidentă consolidare a micilor agricultori. Impunerea fiscală în acest domeniu păstrează proporţiile bine chibzuite corespunzătoare stărilor reale....

Şcolile primare în 10 ani, aproape şi-au dublat numărul. Cooperativele şi creditul se cifrează în aşa fel încât, cu toată devalorizarea valutară a leului, constitue semne solide de înavuţire a populaţiei muncitoare... Insfârşit, nu vedem nicăeri, pentru celelalte provincii realipite tot în 1918, vre-o lucrare similară cărţii d-lui dr. Cazacu, care să ne dea informaţii şi idei precise asupra convalescenţii socialo-economice de peste munţi. *...s... r...*

MATILDA CUGLER PONI: Poesii
Editura Literară a Casei Şcoalelor, Bucureşti

Versurile d-nei Matilda Cugler Poni au aroma iubită şi subtilă a dantelelor vechi şi nimicurilor preţioase, închise în sipetul trecutului.

Simplicitatea frăţească a sentimentelor, limpezimea fragedă a imaginilor, naivitatea şi candoarea expresiilor, chiar stângăcia versului, alină senzibilitatea noastră neliniştită, destinde şi odihneşte sufletul nostru mereu aţâţat şi sătul de perfecţiuni căutate şi trudite.

Ruga, exaltarea poetică, tânguirea duioasă şi simplă, adie în aceste versuri ca o suflare din lumea de odinioară, în care omenirea credea în puterea vieţii şi în sănătatea fiinţelor şi a naturii.

Recitind „poeziile" Matildei Cugler Poni ţi se pare că fredonezi una din acele melodii primitive în care timpul a adormit pe strune ; la atingerea glasului nostru se trezeşte şi îngână cântecul de odinioară, subţirel şi duios, ca în vis, numai pe jumătate deşteptat :

Când greaua mea durere
Când viaţa-mi s'a sfârşi
Pe inima mea moartă
O roză veţi găsi.

O roză veştejită;
Dar să nu mi-o luaţi,
E tot ce iau cu mine,
Cu dânsa mă 'ngropaţi.

In zilele trecute,
Zile de fericire,
Eu am primit printr'însa
O dulce, dulce ştire....

Pe inima-mi fierbinte
Sărmana — a veştejit ;
Cât am scăldat-o 'n lacrimi
Dar n'a mai înflorit...

ISABELA SADOVEANU

Dr. K. REMME und Dr. M. ESCH: Die französische Kulturpropagande
Berlin, 1927

O scriere germană asupra propagandei culturale franceze ar părea dela început ca un anahronism; dar o scriere care ar fi şi favorabilă acestei chestiuni ar părea ca ceva imposibil. Şi totuşi,, broşura de care ne ocupăm este o lucrare germană, care se distinge nu numai prin cunoscuta temeinicie a profesorilor germani, ci şi prin un spirit de apreciere obiectiv şi pătrunzător al propagandei culturale, atât de minunat organizată şi pusă în aplicare de către poporul francez, încât nici bănui nu i se puteau proporţiile şi adâncimile ei.

Lucrarea aceasta a apărut din iniţiativa „Institutului german pentru străini" de pe lângă universitatea din Berlin şi dă un material foarte bogat, poate chiar complect, al diverselor mijloace şi căi utilizate de societatea franceză în integritatea ei ca stat, şcoală, biserică şi iniţiativă particulară. Statul francez este reprezentat în această acţiune a propagandei culturale prin următoarele formaţiuni: „Institut de Coopération Intellectuelle", „Service des Oeuvres françaises à l'étranger (Ministerul de externe) şi „Service d'expansion universitaire et scientifique (Min. instrucţ. publice); şcoala şi biserica franceză prin „Office national des Universités et Ecoles françaises", iar iniţiativa particulară prin „Alliance française", „Amitié française", „Mission laïque" şi „Mission religieuse". Afară de aceste organizaţiuni principale mai sunt o mulţime de societăţi mai puţin importante, dar cari sunt deasemenea puse în serviciul propagandei culturale.

Mijloacele prin care se face această propagandă sunt: presa, cărţile, arta, şcolile de toate categoriile şi înlesnirile ce se fac străinilor pentru a-şi putea face sau complecta studiile în Franţa.

Lucrarea de faţă arată cu date precise felul admirabil cum lucrează acest vast aparat de propagandă şi rezultatele efective obţinute până acum. Autorii îşi exprimă fără nici o rezervă admiraţia lor faţă de această operă culturală a poporului francez şi relevă nepreţuitul folos naţional ce-l are Franţa pe urma acestei propagande, arătând în acelaş timp felul greşit în care se face propaganda culturală de către Germania.

Lucrarea prof. Remme şi Esch merită să fie cunoscută şi la noi în ţară pentru a ne putea face o părere exactă despre adevărata situaţie ce-o are poporul francez ca factor cultural în întreaga lume, cu atât mai vârtos, că mulţi dintre noi nu cunosc proporţiile exacte ce revin, sub raport cultural, celor trei popoare din occident: francez, englez şi german. Broşura din chestie ne dă o icoană fidelă în privinţa aceasta.

Stagnarea literară în Ardeal

Organul societăţii culturale din Sibiu „Astra", revista „Transilvania" se ocupă de producţia literară în Ardeal după războiu şi ajunge la următoarele concluzii destul de triste :

„In repeţite rânduri şi de mulţi s'a făcut constatarea— aproape sub forma unui reproş sau osândiri — că Ardealul se află actualmente, într'o stagnare literară. Voci din publicul ardelenesc se miră de această secetă literară, de lipsa unei reviste care să poată trăi pe solul nostru cu puteri de-acasă şi să se menţină cel puţin la înălţimea „Luceafărului" de odinioară. După războiu Ardealul n'a mai dat literaturii române nici un talent real, remarcabil, — unul care nu numai să se menţină la nivelul atins cu întâile creaţiuni, dar să fie mereu în ascensiune. In proza literară nici un nume nou, — în publicistică am putea înşira câtva, începătoare încă, la întâii paşi.

Cu privire la scriitorii dinainte de războiu, găsim în „Transilvania" urmăotarea reflexie:

„Scriitorii cari colaborau la „Luceafărul" îşi continuă şi azi activitatea literară, mai ales publicând produsele lor literare de-a dreptul în volum. Ei bine, aceste volume, deşi în mare măsură superioare celor publicate de ei înainte de războiu, din material apărut cel mai mult în „Luceafărul", nu mai au atâţia cititori în Ardeal, ca cele dintâiu. Stagnarea e evidentă mai ales în anemicele preocupări literare ale publicului cititor din Ardeal, în numărul mic al cititorilor noştri de literatură.

„Că nu s'au ridicat talente literare ? Constatarea desigur nu poate fi o învinuire, nici o notă rea. Talentele nu se nasc la dorinţa sau porunca noastră. Ceeace se poate învinui în stagnarea literară la noi este indiferenţa unei bune părţi a publicului intelectual, faţă de produsele literare, ca şi în general pentru citit. Lipsa unei reviste de literatură pură în Ardeal îşi propune să o suplinească „Transilvania" prin încurajarea oricărui talent literar ce s'ar ivi la noi".

Intenţiunea aceasta este foarte lăudabilă, dar ne temem că prin „încurajarea oricărui talent" revista nu va putea fi ridicată mai presus de nivelul ei de până acum. Vedem că sub noua direcţie revista n'a putut face nici cel puţin o selecţie printre produsele de literatură „pură" ale talentelor „consacrate". Dovadă sunt poeziile publicate în numărul revistei de pe luna Martie a. c. Noi ne menţinem părerea, exprimată cu prilejul apariţiei primului număr al revistei sub noua direcţiune, că rostul şi menirea „Transilvaniei" nu pot fi altele de cât transformarea ei într'o bună revistă de familie, care să trezească din nou gustul de lectură în clasa burghezimei intelectuale din Ardeal. Necesitatea unei astfel de reviste se învederează la tot pasul prin faptul, că familiile româneşti cumpără şi acum revistele familiare ungureşti sau germane.

ION BĂILĂ

Convorbiri Literare

Revista „Convorbiri Literare" a apărut, aducând într'un singur număr materialul sortit să umple paginile a patru exemplare lunare (Ianuarie — Aprilie).

Foarte interesante însemnările Elenei Hartulari, din viaţa ei. Insemnările acestea, făcute la începutul până la mijlocul veacului trecut, sunt scrise într'o moldovenească pitorească, fraze curgătoare şi pline de accente sonore. Transcrise după cirilice de d. Ghibănescu, aceste însemnări se citesc cu plăcere şi te captivează fiindcă'n ele sunt prinse scene eterne din viaţă. Deşi n'au o linie de acţiune, ele totuşi au dinamismul unui roman.

Iată cum Elena Hartulari descrie o scenă din timpul agoniei bărbatului ei :

„El zice întâi: „Elencu!"

Şi-mi è mâna şi o sărută, curgându-i lacrimile! îmi lasă mâna şi-mi trage o parte din păr de pe cap din dreapta, şi începe a-l săruta şi a se şterge cu el pe ochi ! au ţinut aceasta ca un ceas !

Vede doftorul că acesta au venit la agonie, au pus să-mi scoată părul din mâna lui şi cu mare greutate mi l-au scos ! El atunci se sileşte a se ridica, şi-mi arată să ièu crucita cu sfântul lemn, ce o purta la gâtul lui, ca să o ièu şi să o pui la mână, şi după ce i-am luat crucita mă è iarăşi de mână şi mă ţine. După aceasta, cere, cu semne, condei şi hârtie să scrie. I se dă, dar nu putè să înţeleagă cineva ce scria, decât iscălitura cu greutate !

Mirându-se toţi câţi era, ce vroiè să facă, şi zicè că aceasta o face de la nesimţire. Doftorul le zice, că simţirea o are, să vă arăt dovadă. Incepe doftorul şi-i zice greceşte să-şi facă cruce, el face ! Şi spune nemţeşte : „fă-ţi cruce !" El face ! şi zice moldoveneşte: „blagosloveşte copiii, cum blagosloveşte popa". El blagosloveşte.

In sfârşit slab din minut în minut, sbuciumându-se în stenahoria morţii; însă când şi când se uita să mă vadă; şi cum mă vedè, se mai linişte ! Aşa s'au muncit până ce au înoptat. Au început a-şi pierde şi cunoştinţa ! Eu tot îl priveam, vrând a-i face mulţumire să mă vadă, când a vroi".

Amănunte asupra detronării lui Vodă Cuza şi a revoluţiei din Ploeşti, ne aduc două capitole din memoriile colonelului Gr. Polyzu, fost aghiotant al Domnitorului Carol.

D. Alexis Nour ne povesteşte pătimirile unui tânăr, surprins la şcoală în Rusia, de revoluţia bolşevică.

D. Nour diseacă sufetul generaţiei tinere a războiului, generaţie care s'a sacrificat „de hatârul viitoarei omeniri".

D. Al. Tzigara-Samurcaş se ocupă de „Tezaurul Scit dela Craiova", d. V. Barnoschi publică un fragment din „Cărvunarii" scene istorice pe cari le scoate în volum; d. Em. C. Grigoraş aduce contribuţii noui la istoria noastră literară.

Foarte interesante şi pline de învăţăminte pentru ori cine — nu numai pentru istoricii literaturii — scrisorile lui Titu Maiorescu către A. Naum şi ale lui I. Slavici către I. Negruzzi.

Câteva scrisori ale fostului ţar Nicolae al II-lea

O nouă serie de scrisori ale lui Nicolae al II-lea, fostul ţar al Rusiei, s'au publicat de curând în presa bolşevică şi au fost reproduse în publicistica occidentală. In numărul pe Mai al lui „Revue de Genève" sunt imprimate scrisorile adresate în 1905 şi începutul lui 1906, de Nicolae al II-lea, mamei sale, care se afla atunci în vizită la Curtea regelui Danemarcei.

Scrisorile sunt interesante nu numai ca piese istorice, ci şi ca documente omeneşti. Ele trădează firea slabă, ezitândă şi mereu speriată, a celui care a fost stăpânitorul absolut peste împărăţia vastă a tuturor ruşilor.

Nicolae al II-lea iubea mult pe mamă-sa şi mai întotdeauna îi sculta cuvântul. In toate împrejurările el i se destăinuia deschis, cu o sinceritate dezarmantă, de copil ascultător şi sfios.

In scrisorile publicate acum sunt descrise tragicele frământări ale fostului ţar pe vremea sfârşitului războiului ruso-japonez şi a zbuciumărilor interne (greve, răscoale) dela finele anului 1905.

Viaţa de familie, întâmplările dela Curte, evenimentele politice mai importante, — ba chiar multe şi dintre cele mărunte — sunt comunicate, de către Nicolae, simplu şi cronologic, mamei sale. — *a. m.*

A apărut ;

Sgomotul Uzinelor

de

SIMONA BASARAB

Volumul este dat în depozit general la librăria Franco-Română din Bucureşti B-dul Elisabeta, 30

De vânzare la toate librăriile din ţară

Proteza „Dentară"

Dentiştii asociaţi

Str. Biserica Enei No. 9

Clinică Dentară modernă

înzestrată cu aparate electrice perfecţionate

4 SĂLI DE OPERAŢIE
în continuă funcţiune
dela 8 dimineaţa până
la 8 seara fără întrerupere
Lucrări de precizie în
AUR, PLATINĂ, CAUCIUC
PLOMBE de tot felul
Extracţiuni nedureroase

ASCENSOR | INLESNIRI DE PLATA (Rate) | Tel. 338|27

Recenzii

EMIL LUDWIG: Der Menschensohn
Ernst Rowohlt Verlag *)

Viaţa lui Isus: ce subiect literar uzat şi pretenţios în acelaş timp. Imi pare că aproape toate tipurile de Crist s'au epuizat: Cristul humanitar, cel poet, cel romanţios, cel Dumnezeu, cel supra-om, cel om.

Omul pe care literatura nu l'a tratat încă e Cristul inexistent. E lucru cunoscut doară, că după unele păreri istorice, Isus ar fi fost un fel de *Putois*. Şi cine ştie dacă Anatole France, când a creat acest personaj, nu s'a gândit la Isus ?

Un alt gen de Crist care ar merita poate, să fie vre-odată înfăţişat într'un roman, ar fi Cristul mediocru. De ce oare să nu ne putem obicinui cu gândul, că efecte atât de mari să fi avut o cauză neînsemnată ? Nu cumva opera seculară şi, de sigur, involuntară a lui Isus să fie microscopul care face din ţânţar armăsar ? Poate că, dacă l'ai fi cunoscut personal, ai fi constatat că Isus era groaznic de *oare-care* şi de *cotidian*.

Dar să ne întoarcem la cartea lui Ludwig; ea nu e chiar atât de slabă cât ai putea să te aştepţi dela o „Viaţă a lui Isus". Multe detalii îi dau atmosferă istorică şi multe peisagii sunt frumos desenate, deşi foarte simplu şi în stilul gravurilor în lemn, cum spune chiar autorul. Dar cît de convenţional e acest Isus ! Acest Isus care, asemenea atâtor eroi de romane, are un suflet de poet, care se revoltă împotriva legei vechi pentru că te opreşte să admiri şi să iubeşti natura, — căci, bine înţeles, numai prin intuiţia frumuseţilor naturii, te apropii de Dumnezeu; care socoate că poporul nu poate fi îndreptat decât prin pilde, *prin artă* (textual); acest Isus e de un anacronism şi de o inutilitate exasperantă. E un ideal de fete de pension transfigurat în profet şi proiectat în adâncurile vremurilor. — I. D. G.

*) De vânzare la librăria Hasefer.

PIERRE BENOIT: AXELLE
(La ALBIN-MICHEL, Paris—La HASEFER, Bucureşti)

Pierre Benoît urmăreşte cu **Axelle** cursa întreprinsă în jurul lumii. Opera lui Benoît are un caracter strict geografic. Găsim Spania în **Pour don Carlos**, America în **Le Lac Salé**, Irlanda în **La chausée des géants**, Siria în **La châtelaine du Liban**, Palestina în **Le puits de Lacob**, Annam în **Le roi lépreux**, Germania în **Koenigsmark**. Tot în Germania se petrece şi acţiunea romanului **Axelle**.

Autorul nu întrebuinţează elemente autobiografice. Romanele sunt astfel adevărate romane, construite cu o artă remarcabilă. Obiectivitatea lui are un singur cusur: neglijează adeseori substanţa psihologică a personagiilor. Odată rolul lor încheiat şi după ce ne-au interesat cu pasiune, ni se şterg din memorie, lăsând doar o amintire sumară a câtorva personagii, mai mult de teatru decât de roman, mai curând schematice decât complexe.

E o tendinţă şi nu o incapacitate a lui Pierre Benoît, căci Pierre Benoît ştie foarte bine când vrea, să creeze un adevărat caracter. In **mademoiselle dela Ferté, care** e capodopera lui Benoît, găsim toată puterea lui de analiză psihologică.

In **Axelle** găsim o descriere a Germaniei din timpul războiului.

In tabăra prizonierilor francezi din Silesia, la marginea mării se află internat, între alţii şi inginerul Dumaine. Munca în tabăra din Reichendorf e aspră, disciplina sălbatecă şi regulamentul ne'nduplecat. Bătrânul general, contele de Reichendorf, al cărui castel e ruinat, cere pe sergentul Dumaine, ca să instaleze lumina electrică. Acest Reichendorf a pierdut trei băeţi în războiu. Incet-încet, Dumaine devine necesar castelului. Bătrânul general îl simpatizează. Logodnica fiului celui mic al contelui Reichendorf, e de faţă. Ea se numeşte Axelle de Mirrbach ; e frumoasă, mândră. Ce poate apropia această germană de acel francez ? Şi totuşi sergentul Dumaine şi Axelle de Mirrbach se vor iubi.

Autorul nu ne spune dacă iubirea lor va fi norocoasă. Dar romanul e bine construit şi dus cu dibăcie, conţinând scene puternice şi emotive. Pierre Benoît a izbutit să redea o atmosferă. — **A.**

LOUIS-CHARLES BAUDOUIN: L'ÉVEIL DE PSYCHÉ,
Edit. Rieder, Paris

Psichanaliza triumfă în literatură. Ea ar deveni o modă nesuferită în mâna neştiutorilor. L. Ch. Baudouin e însă un psiholog erudit; e un „psichanalist" care nu-l urmează orbeşte pe Freud, ci observă şi studiază singur. **L'éveil de Psyché** e romanul unui copil; un roman de analiză pură. Autorul redă impresiunile confuze, pierdute în adâncimile conştiinţei elementare. Capitolele se succed cu măestrită gradaţie; ni-se prezintă în adevăr trezirea unui suflet, zi cu zi, dela al doilea până la al şaptelea an al copilăriei. Analiza e amănunţită, cu interesante observaţii şi cu perindări de imagini cari învălue ceiace s'ar putea numi substratul teoretic al psichanalizei. L.-Ch. Baudouin dovedeşte şi calităţi de poet care ştie să evoce amintirile, şi calităţi de romancier care construeşte cu elementele realităţii. Această împreunare a darului de evocare şi de analiză, a făcut pe unii critici englezi (romanul a apărut întâi la Londra) să facă o paralelă între opera lui Baudouin şi acea a lui Proust. Acesta din urmă e însă monumental. El nu poate fi imitat. Fraza din „A la recherche du Temps perdu" rămâne a lui Proust, ca un dar ce nu se mai înoeşte. Baudouin, dimpotrivă, are fraza scurtă, directă, limpede. In domeniul confus al inconştientului, el mânueşte un instrument de chirurg — care scoate, cu siguranţă, la lumina zilei tainele sufletului omenesc. — **P.**

MYRIAM HARRY: LA CONQUÊTE DE JÉRUSALEM,
Edit. E. Flammarion, Paris, 1928

Autoarea unei opere de sensibilitate şi înţelegere ca „Les Amants de Sion", era cea mai indicată să evoce un trecut măreţ şi o frumuseţe pătrunzătoare ca acea a Ţărei-Sfinte. **„La conquête de Jerusalem"** e un roman care cere cadru larg şi subiect înălţător. Ierusalim, cetate a credinţei, e un simbol dar şi o realitate deseori tragică. Myriam Harry, a contemplat ruinile „celei mai mari speranţe omeneşti". A scris cu imaginaţie nostalgică şi cu suflet de poet pagini frumoase, făcându-ne să auzim chemările fierbinţi şi zadarnice ce urcă din toate templele credinţei spre un Dumnezeu nevăzut.

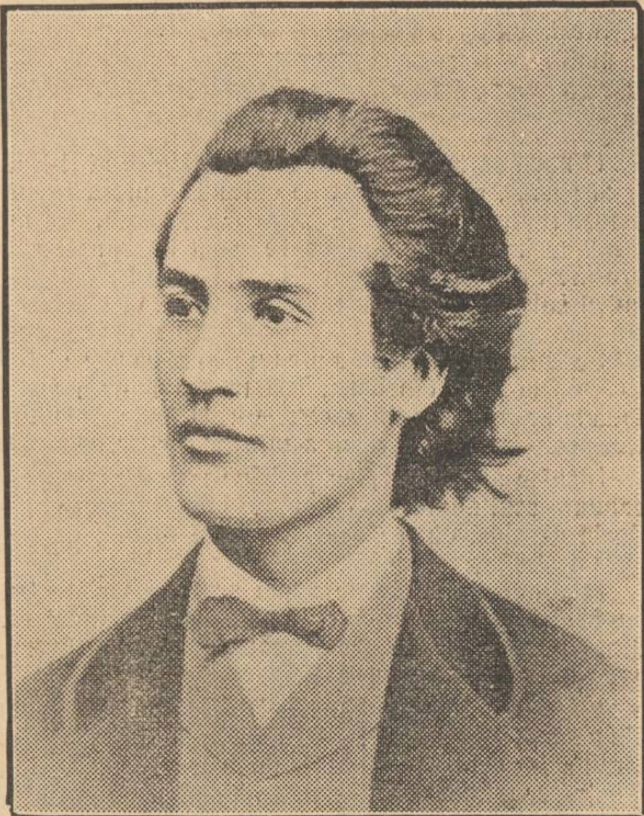
In „La conquête de Jerusalem" sunt înfăţişate şi analizate două suflete atrase unul de altul, însă despărţite de religii contrare. Sfârşitul e tragic: acel care iubeşte şi caută adevărul, se prăbuşeşte în disperare solitară. Autoarea a dat o frescă impresionantă a luptelor crude dintre religii, în sânul Ierusalimului, unde fiecare revendică în folosul său trecutul religios şi „predestinarea divină". Dacă în Europa astfel de lupte n'ar mai avea rost, în aceste vremuri de trafic şi de revoluţie socială, — în vechea ţară a lui Moise şi a lui Isus, luptele religioase au şi astăzi aceleaşi peisagii şi aceleaşi ziduri între cari s'au desfăşurat dramele antice ale Dumnezeirii. — **P**

INSEMNĂRI

Eminescu

Treizeci şi nouă de ani se împlinesc, la 15 Iunie, dela moartea lui Eminescu.

Este un prilej de reîntoarcere către icoana poetului, către icoana care — de altfel — vieţueşte în sufletul întregei naţii. Aceasta este adevărata măreţie a poeziei eminesciene: din nobilele saloane, unde — pe o măsuţă cu încrustături de preţ — se cuvine să stea o carte, până în depărtatele sate unde lăutarii cântă **Pe lângă plopii fără soţ...** trecând prin mahalalele în care epistolele de amor cuprind ades o strofă din Eminescu... poezia marelui uriaş trăeşte pretutindeni cu aceeaşi intensitate căci şi-a înfipt adânc rădăcinile în sufletul întregului popor.

M. Eminescu

Marea artă este aceea, pe care o simt deopotrivă şi cei mai rafinaţi căutători de frumuseţi rare şi cei mai naivi dintre cititorii, care sunt la întâia atingere cu simţirea versificată. Eminescu este unul din acei rari făuritori de frumos care izbutesc să satisfacă mulţimile şi elita — în acelaş timp.

In peisajul literaturii româneşti, este o culme izolată în înfricoşătoarea ei măreţie. Zadarnic vom căuta înainte sau după ivirea lui — pe unul, care să-l întovărăşească. A fost o apariţie uluitoare, care a aruncat asupra urmaşilor o imensă pânză de umbră. S'ar părea că, în poezia lui s'au concentrat toate puterile de simţire şi de făurire ale sufletului colectiv.

Poet, ziarist şi pamfletar — a stăpânit toate coardele dela simţirea cea mai gingaşă, până la cea mai dură apostrofă; dela gândul cel mai adânc, până la cea mai aprinsă dintre închipuiri.

De-aceea, poate, nimeni nu s'a grăbit să-i înalţe o statue, în ţara în care orice politician îşi are statuia lui: când icoana lui trăeşte în orice suflet, în fiecare zi — ce preţ mai poate avea chipul cioplit în piatră?

In viaţa lui zbuciumată, în care s'au învălmăşit patimi şi gânduri, suferinţi cumplite şi superbe visuri, — Eminescu a trăit aşa cum trăesc cei pe care îi marchează destinul cu semnul marilor chemări.

Astăzi, un neam întreg îi aduce închinarea.

Pentru Tolstoi

D. Const. I. Arămescu a avut un gând înduioşător... S'a gândit anume, să-l popularizeze pe bietul Tolstoi, care — după cum ştiţi — nu este tocmai cunoscut. Şi d. Arămescu a scos o revistă: **Ideea tolstoiană** la care colaborează şi Tolstoi.

Bunăvoinţa d-lui Arămescu faţă de Tolstoi este, în adevăr, emoţionantă.

Indiferentă

D. Const. Pâcle, poetul irascibil, mă vesteşte într'o notiţă că îi este perfect indiferent dacă mie îmi plac sau nu versurile d-sale, dupăce într'un articol precedent mă învinuise de perversitate sexuală pentrucă nu-i apreciasem versurile. (Ca şi când versurile d-lui Pâcle ar trebui apreciate cu sexul...)

...Ii este atât de indiferent, încât până acum a scris două articole ca să mă convingă că are talent poetic!

Am înţeles...

Poezie nouă

D. Adrian Savu intră triumfal, cu poezia d-sale **Decor**, în rândurile cetei glorioase a marilor neînţeleşi.

...*Pământul miroase a pâine şi umezeală!*

spune d. Savu, care are — se pare — o specială înclinare către mirosurile felurite ale pământului. Şi, apoi, continuă:

Luna — cu capul triton bronzat

. . . .

Pictează pe noapte statii cu umeri de zgură;
Prin care sufletul prin besnă pornit,
Sfios se opreşte cu mâna la gură.

...Sufletul cu mâna la gură — este în adevăr impresionant. In definitiv, sufletul d-lui Savu este cuminte. Bine că s'a oprit la acest gest şi nu s'a dedat la altele, mai posnaşe... — **Tudor Teodorescu-Branişte.**

Mihail Pervuhin

„Adevĕrul Literar şi Artistic" şi-a asigurat colaborarea d-lui *Mihail Pervuhin,* stabilit în Italia de peste 25 de ani.

Publicăm în altă parte a numărului prima schiţă dintr'o serie de legende italiene, adunate de d. Pervuhin cu minuţiozitate.

Centenarul naşterii lui Tolstoi ne procură un prilej binevenit pentru publicarea unui lung şir de amintiri intime şi literare, scrise de d. Pervuhin despre marele scriitor rus dispărut, — şi anume:

Boala lui Tolstoi în Crimeia; Anatema pronunţată de Sinod asupra lui Tolstoi; Protestele familiei Tolstoi; Sofia Andreevna Tolstaia.

Prigonirile împotriva lui Tolstoi din partea reacţionarilor;

Tolstoi despre socialişti şi revoluţionari;
Tolstoi despre anarhişti şi „bandiţi" revoluţionari;
Tolstoi despre presă;
Tolstoi despre Cehov, Andreev şi Gorki;
Tolstoi despre munca fizică şi cea intelectuală
Tolstoi despre pictură;
Paraziţii lui Tolstoi: Sergheenco şi Teneremo;
Pelerinaj la Tolstoi; Etc., etc.

D-l M. Pervuhin ocupă în literatura rusească un loc de cinste şi bine stabilit. E unul dintre autorii, care au cunoscut multe succese în marile reviste, caşi succese de librărie. Câteva dintre volumele lui, scrise în ruseşte, au apărut traduse în limbile mai importante din Europa şi America. Ultimul d-sale roman „Inventatorii", din viaţa americană şi rusească, a avut mare răsunet în masele de cititori ruşi...

D-l M. Pervuhin, deşi scriitor rus, e de origine român transnistrian şi numele d-sale se trage dela numele unui sat „Pârvuh" („Pârvii") dela extremitatea răsăriteană a expansiunii noastre etnice. Familiarizarea lui cu literaturile şi societăţile din Rusia, Italia şi Statele-Unite, a îngăduit talentului său să producă o sumă de scrieri de mare interes.

Instanţele judecătoreşti şi literatura

„Societatea literară ardeleană" a maghiarilor din Cluj ceruse tribunalului de-acolo să fie recunoscută persoană juridică. Tribunalul a respins cererea pe motivul că societatea serveşte interese maghiare şi prin urmare nu i se poate acorda dreptul de persoană juridică. Chestiunea a ajuns, în urma apelului făcut de societate, la Curtea de Apel, care a anulat hotărîrea tribunalului, acordând societăţii dreptul cerut. E interesantă, şi totodată semnificativă pentru felul de judecată al instanţelor noastre judecătoreşti, motivarea Curţei de Apel, care sună astfel:

„Nu vedem nici o necesitate pentru ţara noastră de a suprima literatura popoarelor minoritare din România, nici de a le romaniza forţat sau de-a răpi acestor popoare caracterul lor etnic, fiindcă puterea statului român constă tocmai în ocrotirea tuturor acestor popoare, cari formează statul şi în egala îndreptăţire, ce se acordă fiecărui cetăţean".

Josefina Buttler

In Aprilie a. c. s'a celebrat în Anglia memoria unei eroine puţin cunoscute la noi. Ea a fost conducătoarea unei cruciade moderne împotriva reglementării prostituţiei.

A luptat cu pasiune şi înverşunare contra recunoaşterii şi reglementărei publice a viţiului, în ţara ei şi în lumea întreagă.

Comemorarea s'a făcut cu slujbe religioase ce s'au celebrat în amintirea ei în mai multe biserici din Londra în ziua de 24 Aprilie; iar la Westminster Abbey la 22 Aprilie.

S'a ţinut apoi un meeting în Central Hall la Westminster, la 25 Aprilie, unde au luat cuvântul Lord Balfour, Sir Michael Sadler, Mrs. Bramwell, Miss Alison Neilars şi alţii.

Nobila femee, a cărei pomenire s'a făcut în felul acesta, era soţia Pastorului George Buttler, care s'a devotat cu tot sufletul mişcării începute de soţia sa. Era o femee de o rară frumuseţă şi plină de o caldă generozitate. Personalitatea ei a jucat un mare rol în mişcarea pe care a creat-o.

Scopul mişcării a fost atins după şaptesprezece ani de luptă fără preget în Anglia, obţinându-se abolirea aşa numitului **Contagious Diseas Act,** care fusese introdus în Anglia la 1864.

Cu doi ani înainte de promulgarea acestei legi s'a făcut o anchetă asupra stării sanitare a soldaţilor şi marinarilor şi măsura luată a fost supravegherea şi controlul poliţienesc al prostituatelor, vizita medicală periodică şi internarea lor în spitale şi închisori în caz de maladie veneriană.

Alte femei, înainte de frumoasa Iosefină, şi foarte mulţi doctori şi pastori s'au ridicat împotriva acestei legi, când s'a discutat în parlament, dar opinia publică a primit-o. Mai mult decât atât, a fost un violent protest împotriva femeilor din societate care au avut curajul să ia parte activă şi să se manifeste pe un teren atât de delicat.

Iosefina Buttler însă nu se lăsă intimidată de astfel de prejudecăţi şi, în 1869, o găsim în fruntea **Ligii Femeilor pentru abolirea statutului de reglementare a viţiului.**

Partizanii reglementării aduceau ca argument scăderea contagiunii boalelor venerice, dar Iosefina Buttler şi doctorii care erau de partea ei tăgăduiau că o asemenea măsură ar putea fi bună pentru combaterea primejdiei de contagiune şi protestau violent împotriva călcării principiului libertăţii persoanei.

Iosefina şi partizanii ei au fost acuzaţi ca **„asociaţie de scandal",** iar pastorul a fost huiduit într'o adunare de clerici în Nottingham, 1871, pentrucă a citit o moţiune asupra acestui subiect. Lady Buttler a fost violent atacată, insultată şi ar fi fost chiar omorîtă la o întrunire, dacă un partizan nu intervenea să o apere şi n'ar fi primit lovitura care i-a sfărâmat braţul, în loc să zdrobească capul Iosefinei. Membrii Ligii, însă, cu Iosefina Buttler în frunte, nu s'au lăsat indimidaţi de nimic, ci au continuat lupta, cu ardoare de apostoli, până când au căpătat satisfacţie deplină prin aprobarea legii de către parlament. — **I.**

Tagore şi femeile

Care e atitudinea lui Tagore nu faţă de toată specia omenească ci faţă de femei care, în principiu, aparţin şi ele omenirii, dar pe care nici un un filozof masculin nu le socoate asemenea bărbaţilor, fie că le duşmăneşte, fie că le adoră ?

Unii sunt de părere că femeia e foarte periculoasă şi împiedecă progresul uman ; şi le exclud din viaţa lor, atât cât le e cu putinţă. Prin firea lui, Tagore e un poet care nu exclude nimic şi pe nimeni ; el ar voi ca Orientul să priceapă Occidentul şi mai cu seamă ca Occidentul să priceapă Orientul ; el predică o fuziune mai intimă între rasele pământului ; una din voluptăţile lui stă în împăcarea antinomiilor şi cum n'ar fi un prieten al femeilor, când recomandă mai multă simţire şi mai multă imaginaţie, calităţi cu totul femeeşti ? Una din dogmele esenţiale ale idealismului panteist e că materia fiind spirit, cele mai frumoase forme sunt manifestările supreme ale sufletului lumii. Tagore nu iubeşte numai cântecul privighetoarei ; acest muzicant rafinat preţueşte şi modulaţiile vocei femeeşti ; acest apostol al apropierei dintre rase propovădueşte şi apropierea între corpuri. Preţueşte el însă femeia în chip cu totul altruist, aşa cum ne-am aştepta de la un poet care predică numai bunătatea ? Citiţi **Cântece de dor** şi **Grădinarul iubirei :** aci vom găsi ţipătul sensual al tinereţii. Să nu uităm că Tagore e un om foarte cult şi care cunoaşte la perfecţie literaturile apusene ; la vârsta de 17 ani, în 1878 îl găsim student la Londra.

„Nu, prieteni — spune Tagore într'una din poemele lui — niciodată nu mă voi face ascet, dacă nici ea n'ar voi să-mi ţie tovărăşie ; nu, prieteni, ascet nu voi fi niciodată". Şi aiurea : „Aşi vrea să amestec piciorușele tale cu inima mea şi astfel să te ţin strânsă la pieptul meu". Sau aiurea : „Lasă-mă să şed alături de tine şi porunceşte buzelor mele să-şi împlinească datoria în tăcerea nopţii, la lumina stelelor". De unde putem trage încheierea că poetul indian nu e cu totul cast.

Bărbatul pe care femeia îl scoate din inima ei, nu trebue să fie prea mâhnit, spune Tagore, şi când doi iubiţi s'au hotărît să se despartă „să fie blândă ora despărţirii". Suntem obicinuiţi, în poemele de dragoste occidentale, la mai multă patimă şi declamaţie. Dar Tagore nu cere omului mai mult decât poate inima lui şi nici nu-i prescrie o morală eroică. De aci poate adevărul poemelor lui şi succesul pe care-l are printre cititorii şi mai cu seamă cititoarele Europei. — **A.** —

Shaw despre o nouă carte a sa

Un îndrăzneţ reporter a reuşit să pătrundă în grădina lui Bernard Shaw şi să-i ia un interview. Bătrânul scriitor a continuat să lucreze calm sub ploaie la nişte straturi cu flori. Răbdarea reporterului care era ud leoarcă, l'a mişcat pe Shaw, care i-a declarat la urma urmei următoarele :

— La 1 Iunie va apărea o nouă carte a mea : „Călăuza pentru Doamne, în chestiile capitalismului şi a socialismului". — Ce să-ţi spun despre această carte? — E foarte bine imprimată şi legată; şi, bineînţeles, e scrisă deasemenea foarte bine. Conţinutul ei, — trebue să ştii, domnule, — e egal ca valoare cu 12 şi jumătate din operele mele dramatice. Să te gândeşti numai : lumea capătă această carte, dar în schimb pierde pentru totdeauna 12 şi jumătate din capodoperele mele. Acest fapt mă face să fiu foarte mândru de cartea mea cea nouă. N'am fost zgârcit în ce priveşte timpul de care am avut nevoie pentru a-i prelucra zaţul. Mai întâi am complectat locurile goale, adică am desfiinţat golurile creiate de rândurile prea scurte. Un bun meseriaş doreşte întotdeauna ca lucrul eşit din mâinile lui să fie cât se poate de perfect. Am omorît foarte mult timp, citind cu acest scop serii lungi de corecturi în spalturi şi coli... Foarte multe din ultimele mele opere au fost scrise în tren. Scriu pretutindeni: pe „imperialul" unui omnibus, mergând pe stradă, în tramvai... Pentru mine nu joacă nici un rol locul unde mi se prezintă ocazia să scriu...

Mărunte

— Vineri 15 Iunie, Teatrul Nostru deschide stagiunea de vară în grădina Oteteleşeanu cu „Lumpatius Vagabondus" de Nestroy, feerie în trei acte şi zece tablorui, tradusă de V. Rodan.

In distribuţie: Elena Zamora, Anicuţa Cârje-Vlădicescu, Wauvrina, şi d-nii: Mielu Constantinescu, Brezeanu, Hociung, etc., etc.

— Luni, şi-a deschis stagiunea de vară, Teatrul Mic (Grădina Marconi, Calea Griviţei) cu *„Ginerile d-lui Prefect",* comedie în 3 acte, localizată de d. Paul Gusti.

Interpretarea în frunte cu d-nii Mişu Fotino şi Toneanu a reuşit să redea acelaş spectacol amuzant din stagiunea de iarnă.

NOU

Pescarul din Islanda

de PIERRE LOTI

(Traducere de ION PAS)

Editura „Cugetarea" (Mătăsari 23) Lei 50

Editori! Traducători!

Dacă vă ocupaţi cu editarea sau traducerea operelor literare franceze, engleze, germane, spaniole, italiene, scandinave, adresaţi-vă

Agenţiei literare internaţionale

A. L. I.

4 şi 6, Place du Panthéon
Paris V

care vă trimite la cerere revista literară A. L. I. şi vă comunică bucuros condiţiunile de traducere a operelor apărute la oricare editură.

Intrebare

EL. — N'am avut aer imbecil, când am vorbit cu părinţii tăi ?

EA. — O, nu... Totuşi se vedea că nu eşti în apele tale

(Le Matin)

Diagnostic

— Inchipue-ţi, Marie, doctorul m'a pus la regim. Nu mai paste făinoase şi ouă moi. Ce-i de făcut ?

— Schimbaţi imediat doctorul...

(Punch)

Perle

— A fugit bona. Şi au dispărut trei inele şi un colier de 47 perle.

— 48, cu bona.

(Le Journal)

ANUL IX. — No. 394

7 LEI EXEMPLARUL IN ȚARĂ
14 LEI EXEMPLARUL IN STRAINATATE

Duminică 24 Iunie 1928

Adevĕrul Literar și Artistic

FONDATORI: | AL. V. BELDIMAN 1888—1897
CONST. MILLE 1897—1920

FONDAT IN 1893

Mihail Sadoveanu[1]

In orice povestire a lui Mihail Sadoveanu simțim viața așa cum e în sufletul fiecăruia dintre noi: tainică și neîndurată în suferințele ca și în bucuriile ei.

Știința aceasta a vieții, întreagă și desăvârșită s'a vădit din primele sale scrieri, a fost darul său firesc, darul cu care s'a născut, cum e darul vracilor și solomonarilor din cărțile sale.

La „Hanu-Ancuței", prin ale cărui porți deschise se cuprinde șesul Moldovei cât poate „bate ochiul", până în pâcla munților pe pădurile de brad, se încrucișează drumurile și se adună băștinașii noștri adevărați din toate colțurile țării. Așa s'au adunat ei din vremuri, de când umbla prin han „Ancuța cealaltă, mama acesteia", Ancuța cea care s'à dus într'o lume mai puțin veselă, dimpreună cu alți oameni „cari acuma-s oale și ulcele".

Povestirile Comisului Ioniță, ale lui Moș Leonte, ale Căpitanului Neculai din Țara de jos, ale meșterului Enache, ale ciobanului, ale negustorului și cea mai minunată întru toate a celui „Orb sărac", sunt ca un șirag de mărgele strălucitoare. Dar firul de aur pe care se înșiră e trainic și întreaga scriere e unul și acelaș poem, cu un puternic avânt epic.

Mihail Sadoveanu

Chipurile înduioșate, dureroase, pătimașe sau comice, evocate de povestitori, desfășoară în episoade fantastice sau omenești, patetica poveste a unui neam, în cadrul secular al vremurilor. Personagiile din trecut sunt chemate din întunerecul amintirii, trăesc o viață actuală și activă, se rătăcesc în domeniul unei fantazii neînfrânate spre a reveni apoi iar pe pământ, în mijlocul banalităților de toate zilele, atât de scumpe lor și scriitorului.

In volumul acesta de povestiri e aceiași viață de suprafață, cu frământări de patimi și suferințe, cu făpturi ciudate, pline de cruzime și gata să se încaere și să se sfâșie ca și în alte povestiri. Iar în adâncuri aceiași natură instinctivă, echilibrată și nemuritoare, fondul statornic al unor jocuri de umbre și lumini, pe care autorul știe să le prindă și să le fixeze pe pânză în desemnuri precise și pline de putere, în actualități care nu sunt totuși de cât o clipă în proecțiunea trecutului și o schiță în prezicerea viitorului.

Scriitorul acestor povestiri pare însă mai ales să fi fost menit de providență să ne facă să pricepem rostul și să simțim poezia vieții celei mai armonioase și mai ordonate din câte a lăsat Dumnezeu: viața de la țară. Realitatea cea mare și adevărată a lumii, imensitatea deasupra căreia viața pe care o trăim se scrie în clipe fugare de lumină brăzdând întunerecul nesfârșit, e acea „Țară de dincolo de Neguri", în care numai „oamenii pământului" știu să trăiască după cum știe să trăiască peștele în apă, fiara în pădure și paserea în zbor. De acolo au prins aceștia sucul plin de savoare și greu de înțelesuri al povestirii lor, taina înțelepciunii cu care știu primi soarta și moartea, înțelesul ironiei superioare cu care privesc ei viața puțintică și falsă a celor ce merg „cu trinu" și disprețul batjocoritor pentru fericirea bogaților. Iată cum vorbește în această privință Mănăilă Pintilie, în „Demonul Tinereții":

„— Am auzit și eu c'ar fi fost bogat în viața lui.

— Se 'nțelege. Avea slugi o mulțime. Unu-i ținea lingura, altul paharul. Unul lua cu degetul pilaf din strachină și i-l punea în gură. Trăia, mă rog, ca un boier".

Ei singuri înțeleg rostul acestei țări miraculoase, cursele pe care le întinde firea și viața creaturilor sale, șiretlicul cu care se ademenește fiara și omul și se momește vita, se ocrotește planta ca să le poți stăpâni și folosi cu spor. Ei toți sunt vraci și solomonari în această lume a lor, stăpâni pe o știință ce le dă rodul pământului și-i face creatori cu aceleași mijloace și alături de Duhul cel plutitor pe ape. Pe când cei ce au făcut „trinul" și toate șolticăriile de la oraș, sunt de la diavolul și n'au mai mult preț în ochii lor de cât minunățiile de la iarmaroc și de la Moși.

De aceia și romanul „Demonul Tinereții" e măreț și tainic ca o cântare unică și fără de pereche, ca un episod dintr'o epopee veche și primitivă, în paginile în care e vorba de „oamenii pământului".

Scrisul lui Mihail Sadoveanu în povestirile din „Hanu-Ancuței" ca și în aceste pagini din „Demonul Tinereții" are ceva din acea ațâțare caldă și exaltare dulce, pe care o toarnă în suflete vinurile noastre vechi. In el găsim luminile de chilimbar și focurile sclipitoare ale vechiului Cotnar, de pare c'ar fi fost dospit în arșița verii, odată cu ele, din sucurile țarinii noastre seculare.

De la târgoveți însă se retrage „poezia și frumusețile Domnului". Durerile, bucuriile și patemile lor sunt frământări deșarte, ei sunt niște paiațe obosite, care și-au istovit realitatea interioară în câteva gesturi exterioare. Purtările lor sunt fără temei și patimile fără vlagă, fără culoarea și focul acela, întunecat sau plin de vâlvătăi, din lumea oamenilor pământului. Rar mai găsește autorul accentul care străbate prin inimă și nervi cu un fior ascuțit și umple ochii de lacrimi, până ce nu le prinzi de veste, din povestirile din viața de la țară. Iar scriitorul nu se poate împiedica de a-i privi cu aceiași neîncredere și subțire bătaie de joc cu care-i privește ciobanul și plugarul, când îi prinde pe moșia lor.

Ceva din această atitudine sufletească se găsește și în „Note de călătorie" din Olanda. Trebuie să spunem însă de la început că în aceste note sunt documente, reflecții și interpretări, care trebuie să ne facă să vedem câtă dreptate are Henry Pourrat când afirmă că numai acela ce a pătruns în adâncurile sufletului țăranului este capabil de o adevărată instrucțiune și că singură cunoașterea amănunțită a vieții de la țară poate fi baza unei culturi reale.

Nu cred să fie multe cărți, chiar în alte limbi, în care civilizația și aspectele diverse ale actualității unui popor precum și perspectiva scurtă și condensată a trecutului său, să fie redate mai clar, mai inteligent și mai precis, cu o exactitate mai științifică și o probitate de informație mai riguroasă, de cât aceste pagini asupra Olandei. Toate aceste date sunt ilustrate în scene și imagini, cu acel meșteșug și putere de viziune care fac din Mihail Sadoveanu marele scriitor pe care-l admirăm.

Aceasta nu-l împiedică de a se uita cu o ușoară ironie la această țară, pe care, totuși, o admiră ca pe un monument ridicat muncii și efortului acestui mic popor în luptă de veacuri cu puterea uriașă a mării și cu vitregia înverșunată a naturii.

Constată cu oarecare stinghereală că „nicăeri nu-i singurătate și sălbăticie. Stăpânirea naturii libere a fost izgonită de mult".

Și nu poate să uite că aceste furnici harnice și neostoiate au pierdut de mult legătura cu „Țara de dincolo de Neguri". Pe când el se grăbește să zboare cu gândul spre „satele risipite în câmpii și văi de ape peste care încă nu domnește „minunea unei monstruoase civilizații", nici, e drept, nu plutește încă „Dumnezeul inimii și al spiritului". In schimb se mai poate încă străbate în „Țara de dincolo de Neguri", se mai poate să te apropii cu sufletul de strămoși, să vorbești damol despre lucruri trecute și frumoase și chiar să vorbești în van sau să visezi, „ceia ce n'au putut face nici odată, nici într'o clipă a veacurilor lor, acești necăjiți și nefericiți olandezi"!

I. S.

1) **HANU ANCUȚEI.** Ediția I. Edit. Cartea Românească.
DEMONUL TINEREȚEI, Roman, Ediția I. Edit. Cartea Românească.
OLANDA. Note de călătorie. Ediția I. Edit. Cartea Românească.

In mine mă cobor

Și soarele coboară în apus,
Sfârșitul unei zile de April.
Pe urmele luminii ce s'a dus,
Pășește întunericul tiptil.

Dar pașii negri nu-i aud pe prund.
Așa coboară noaptea de încet.
Și apa fură umbrele la fund...
Și-o plută se coboară pe Siret...

Imi plutăresc privirea, dar curând
Se'ntunecă și ochii, și mă dor...
Rămân pe malul apei, până când?
Și tot mai mult în mine mă cobor.

D. N. TEODORESCU

CUGETĂRI

Oamenii tineri nu trebue să cumpere valori sigure.

* * *

Tactul în materie de îndrăzneală este să știi *până unde poți merge prea departe.*

* * *

Trebue să se sfârșească odată cu vechea prejudecată beaudelairiană în contra burgheziei. Beaudelaire era burghez. Burghezia e marele izvor de oameni; toți artiștii noștri de acolo ies. Fii de familie, emancipați; asta sunt ei. Se desrobesc de ea; dar pe ea, pot construi periculos.

Găsim o casă, o lampă, o supă, vin, foc, lulele, îndărătul oricărei capodopere dela noi.

* * *

Trebue să fii un om viu și un artist postum.

* * *

Vreau să fac o piesă de teatru pentru câni. Mi-am și găsit decorul: *cortina se ridică asupra unui os.*

* * *

Muzicantul deschide colivia cifrelor. Desenatorul emancipează geometria.

* * *

Adevărul este prea gol; el nu excită pe oameni.

* * *

Eclectismul e moartea amorului și a nedreptății. Or, în artă, dreptatea e *o anumită* nedreptate.

* * *

E drept că instinctul trebue disciplinat printr'o metodă. Dar numai cu instinctul, putem descoperi o metodă cu adevărat potrivită.

* * *

Izvorul desaprobă întotdeauna itinerarul fluviului.

Jean Cocteau

Ibsen și diversele chestiuni

Criticul, când este psiholog sau moralist, se întemeiază pe credința, că el trebuie să știe despre crearea operei mult mai mult decât știe artistul, oricât ar fi acesta om deștept. Cum se zice: criticul pătrunde în „inconștientul" poetului. Este elementar că asemenea operație trebue făcută cu discrețiune; altfel așa numita analiză și așa numita explicație nu-s decât mahalagism cu fraze.

Să nesocotim intențiile mărturisite stăruitor de un om ca Ibsen? Sau, cu obișnuitele stângace abilități, să le sacrificăm explicării prin „inconștientul" artistului? — Aceste sunt procedări profane până la vulgaritate. Aici concluzia lor strictă ar fi, că Ibsen a fost un perpetuu amator de farse ieftine.

Exploatarea banală a ideei inconștientului este un abuz prea de tot comod. — Să tăgăduim lui Ibsen orice dar și orice știință de a se observa pe sine, sacrificându-l perspicacității lui Ossip-Lourié, de exemplu?

„Cred că știu măcar atâta dramaturgie, pentru ca să mă feresc de a amesteca în dialogul persoanelor convingerile mele". — Dar criticul îi închide gura, și-l admiră ca luptător pentru idealuri mari și noi, sau îl dojenește fiindcă propagă nihilism. Și una și alta, cu egală candoare.

In *Brand* publicul, cel norvegian în primul rând, văzuse o teză religioasă; citise drama ca o broșură, o ascultase ca un discurs al d-lui Henrik Ibsen. Poetul scrie însă lui Brandes: „aș putea să construesc întreg SILOGISMUL, cu un arhitect sau cu un politician, tot așa de bine cași cu un preot. Dacă m'ași fi născut cu o sută de ani mai târziu, cine știe? ași fi luat ca subiect lupta d-tale contra filosofiei de compromise a lui Rasmus Nielsen. In general, în *Brand* este mai multă obiectivitate decât au căutat oamenii în acest poem pân'acum, și aceasta îmi dă, mie ca poet, o mare satisfacție". Cu toate aceste Brandes, deși mărturisește că Ibsen este, neapărat, cel mai bun și singurul competent judecător în ce privește intenția operei sale, îi găsește — și el! — cusurul că nu dă însemnătate destulă „inconștientului". „Inconștientul" din care a rezultat *Brand* ar fi aplecarea Norvegianului romantic către misticism. Aici vorba vestitului critic e cel puțin neclară, fiindcă în *Brand* nu vreun misticism este în discuție, ci un radicalism moral în care asprimea etică, ascunsă profanilor sub blândețele Noului Testament, e dusă până la sublimă nebunie. Și apoi pledoaria lui Ibsen se încheie în relevarea obiectivității artistice. Despre aceasta Brandes nu pomenește... De ce este natural criticei obișnuite — uneori nu numai celei obișnuite, de oarece aici auzim pe Brandes doar — să nu-și pună întrebarea despre obiectivitatea artistică? — Și să nu mai reedităm, asupra cuvântului obiectivitate, scandalizarea pretențioasă consacrată de critica psihologizantă. Este vorba de acea fatalitate a artistului de a *arăta* oameni și vieți.

* * *

Literatul englez William Archer crede a fi înțeles din o convorbire cu Ibsen că, în formarea tuturor operelor acestuia, există o treaptă unde lucrarea ar fi putut să devie, DEOPOTRIVĂ DE UȘOR sau studiu, sau dramă. Englezul mărturisește onest că Ibsen nu i-a acordat că, în general, întâi i se prezintă o IDEIE, iar persoanele rezultă secundar din ideie; totuși el, Archer, crede că poate afirma cele de mai sus. Crede! — Mulți critici cred la fel, fără a declara categoric asemenea prealabilă credință. Această tăcere nu-i cumva vreo abilitate; credința aceasta nu se declară, fiindcă este dela sine înțeleasă în mintea criticului. Criticului îi este natural să admită că o creație intelectuală poate să dea TOT ATÂT DE UȘOR dramă SAU studiu, fiindcă el are meseria, câteodată și talentul, de a scoate din drame — studii de psihologie sau de filosofie socială. Evident: cu cât un critic se ocupă mai cu preferință de a extrage, din opere poetice, idei și intenții altele decât artistice, cu atât mai puțini sorți îi rămân de a imagina că artistul este un spirit altfel făcut decât criticul. Astfel e posibil ca să nu-și mai aducă aminte criticul de artist.

Dacă Ibsen și-ar fi realizat gluma frumoasă de a descrie pe Brandes în luptă cu Rasmus Nielsen, Brandes și-ar fi admirat cu nesfârșită surprindere icoana proprie.

Se descopere aici un adevăr amuzant și adânc: criticii laudă pe artiști pentru aptitudinea lor de a imagina spirite, caractere și vieți felurite, și-i evaluează după gradul acestei aptitudini; și tot criticii, îndată ce-i vorba de psihologia și autopsihologia artiștilor înșiși, atribue acestora o surprinzătoare incapacitate de a observa și înțelege. — Criticii primesc să învețe dela artiști religie, morală, politică, pedagogie, câteodată și științe naturale — numai artă și psihologia artei, nu.

Aproape în toate vremile s'au găsit artiști, și considerabili, cari au vorbit despre arta lor; au căutat, onest și inteligent, să se explice. Obișnuiții critici, până mai dăunăzi, s'au îndărătnicit ciudat contra acestor silințe. E un fel de rea credință candidă în această recuzare sistematică a artistului în materie de artă.

Pentru unele personaje și situații din Ibsen, Brandes a descoperit sau a presupus, încă de mult, modelele sau inspirațiile corespunzătoare în viața autorului. Biografii de mai pe urmă au cultivat zelos această curiozitate. Astfel știm, aproximativ ori sigur:

— că Ibsen a cunoscut în Italia un tânăr norvegian, aventurier zevzec, fiu de mic funcționar care se dedea drept boier de viță veche și amețea naivii, și mai ales naivele cu palavrele lui de poet ratat. Acesta ar fi Peer Gynt. Dar Peer Gynt, spun alții, mai e și o satiră a țăranului norvegian, un bobîrnac special adresat lui Björnson pentru *Synnöve Solbakken*;

— *Femeia Mării* este doamna Magdalena Thoresen, soacra poetului, o persoană pasionată de sporturi acuatice;

— *Brand*, un pastor revoltat de prin nordul Norvegiei; dar probabil mai e Brand și marele Kierkegaard;

— la bătrânețe Ibsen, după obiceiul firesc, s'a îndrăgostit de o fetică de 17 ani, o cunoștință de vilegiatură în Tirol; și în scrisori o numea *înger, soare,* și *dragă princesă.* E, prin urmare, Hilde Wangel și Solness;

— un domn distins și sensibil din societatea norvegiană, ajunge năpăstuit pentru moartea soției sale și boicotat de lumea locală: — vrea să zică *Rosmersholm.*

— despre doctorul Stockmann a spus Ibsen însuși că-i este prieten foarte intim; și ne putem închipui că multe din personajele principale sunt, în acelaș sens „prietenii intimi" ai poetului.

Asemenea raporturi între autor și creațiile sale, le prezintă adeseori biografii ca surprinzătoare descoperiri. Este chiar un viciu principal și inocent al biografilor literari.

Brandes, care făcea începutul, oferă asemenea amănunte în calitate de bun cunoscut al poetului, și fără comentar, ca lucruri bune de știut în tot cazul. Dar și unul din cei mai noi biografi ai lui Ibsen, norvegianul Sigurd Höst, le repetă în aceiași stare brută. — In adevăr, dupăce afli că, în 1889, sexagenarul poet s'a îndrăgostit la Gossensass în Tirol, de Emilia Barbach, ce-ți rămâne de făcut, decât să constați că situația seamănă cu aceea a lui Solness și a Hildei? Mai mult nu se poate scoate nici din Friderike sau alte atâte fragede muze ale lui Goethe. Acelaș artist creează pe Gretchen, pe Frau Marthe Schwerdtlein și pe Mefisto. Acelaș — pe Nora, pe doamna Solness, pe Brand și pe Engstrand. Față de capacitatea de a crea figuri atât de diverse, ce mai pot însemna întâmplătoarele „modele" individuale din viață? Poetului îi stă model toată lumea câtă cade în experiența lui, inclusiv propria lui persoană.

Cași în artele plastice, modelul în arta literară servește ca instrument de control general. Modelul individual nu explică nici nașterea, nici structura operei. In viața literară cercetarea modelelor are doar haz anecdotic; în artele plastice, numai atunci când artistul are scandaluri savuroase din pricina modelelor cu carne agreabilă, care i-au inspirat o sensibilitate alta decât cea artistică.

* * *

Ibsen își însemnă unele figuri cu ticuri verbale curioase. Nora are „Minunea" — Hedda Gabler, „Moarte frumoasă" — Gregers Werle, „Obligația ideală" — Hilde Wangel, „Impărăția minunată" — doamna Solness, „Datoria" — doamna Alving, „Strigoii"... Sunt semne care vor să se vadă de departe, ca benghiurile roșii ale clownilor. Care este sensul acestui exces de caracter — sau mai drept: al acestui exces de costum?

Poate preocuparea de a notifica, chiar celui mai insensibil public, noutatea creațiilor sale, l-a adus la această extremă procedare?... Dar cine știe dacă, din contră, n'a vrut cumva să sperie atenția greoaie a publicului acestuia, și să-l depărteze dela opera lui? Ibsen râdea bucuros de oameni...

Până la Ibsen, teatrul european era articol de Paris. Noutatea cea mai elementară a Norvegianului a fost desigur proveniența norvegiană a personagiilor lui. Acest caracter le făcea distinct vizibile și celor mai obtuzi. — Poate că toate inovațiile în artă încep prin noutatea subiectelor. Așa cum Europenii din afara Norvegiei au făcut ochi mari înaintea oamenilor lui Ibsen, tot astfel vor fi făcut litera-

Continuare în pagina II-a

Voiţi să scăpaţi de **REUMATISMUL, GUTA** D-voastră

Junghiuri dureroase în membre şi încheieturi, umflături la membre, mâini şi picioare anchilozate înţepături, dureri segetătoare în diferite părţi ale corpului, chiar slăbirea ochilor (ve derei) nu sunt adesea decât urmările suferinţelor reumatizmale şi ale gutei, cari trebuesc înlăturate. căci altfel boala progresează din ce în ce mai mult.

Eu vă ofer o cură de băut vindecătoare
care activează dizolvarea şi eliminarea acidului uric şi schimbului de nutriţie, deci nu aşa numită doctoria universală secretă ci un produs pe care buna noastră mama NATURA îi dărueşte spre binele omenirii bolnave. FIECARUIA O PROBA GRATUITA. Scrieţi-mi imediat şi veţi primi prin depozitele mele instalate în toate ţările, absolut GRATIS şi franco o probă împreună cu instrucţiunile de servire. Vă puteţi apoi convinge singuri de inofensivitatea acestui remediu şi efectul său rapid.

AUGUST MARZKE, BERLIN WILMERSDORF
Bruchsalerstrasse No. 5 Abt. 11

ţii, şi apoi publicul în veacul XVI, când au dat de figurile scoase de humanişti din Plutarh, din Euripid, şi mai obişnuit din Seneca — *cette race d'Agamemnon qui ne finit jamais.* Această familie a stăruit să rămână cea mai impresionantă, în teatrul tragic, până în primele decenii ale veacului trecut. Tot astfel au dat emoţie nouă cetitorilor francezi şi germani figurile din romanele engleze în secolul XVIII.

Insă oamenii cu atenţia sensibilă au luat seama, că personagiile lui Ibsen sunt originale şi altfel decât prin norvegismul lor, (cum era cazul, de exemplu, la simplul poporanist Björnson). Astfel s'a observat că teatrul lui Ibsen e şi altceva decât izvor istoric pentru studiul chestiunii sociale, a chestiunii femeii, a chestiunii teologilor emancipaţi într'o provincie scandinavă. Este profitabil să constatăm că Björnson, naţionalul, a făcut, cu foarte mult temperament, teatru normal parizian cu material local din Norvegia. Dramele lui revin oarecum istoriei teatrului francez. Ibsen a prefăcut poezia dramatică şi arta europeană a teatrului

* * *

In comedia de *malentendus* care s'a întemeiat durabil între Ibsen şi public, epizodul cel mai amuzant este hotărârea acelui critic sociolog care a spus că Ibsen n'a făcut teatru, ci încercări filosofice de propagandă în chestiuni morale şi sociale.

In tinereţea fragedă Ibsen a fost consilier dramaturgic, apoi director de teatru ; şi până la bătrâneţe a scris pentru teatru. Insă bunul Ossip-Lourié decide că Ibsen are prea puţin a face cu teatrul. Aşa dar, un caz eminent de carieră greşită. Cetitorul înţelege că trebuie să-mi aduc aminte de Ossip-Lourié : este memorabil, fiindcă e perfect. Atât de perfect, încât nu înţelege, că ceiace numeşte el lipsă de intrigă şi acţiune este efectul unor necesităţi implicate în arta lui Ibsen ; şi pomeneşte această „lipsă" pentru a dovedi că Ibsen n'a făcut poezie dramatică.

E grav să nu vezi, că *Uniunea tinerimii* şi *Peer Gynt* gem de acţiune.

In izolarea lui consequentă, Ibsen a scăpat în intregime de influenţele cele grosolane ale lumii teatrelor. — „Nu m'am gândit niciodată să scriu roluri pentru anume actori sau anume actriţe" — a zis el unei artiste care-i comunica graţios, că ea şi colegele au mare plăcere să-i joace rolurlie. Astfel de libertate nu a fost desigur neglijabilă pentru începătorul unei vremi noui în poezia dramatică.

* * *

Avea douăzeci de ani când a scris pe *Catilina,* pe când pregătea un examen de latină. Este o normală dramă în versuri, scrisă de un elev cu superioară inteligenţă şi care a văzut sau a cetit mult teatru. Volumul corespunzător din Mommsen n'a apărut decât peste şase ani. Deci fără ajutor străin, băiatul Ibsen a văzut pe conspirator cu totul altfel decât îl impunea tradiţia care se tîrăşte pe urmele frazelor lui Cicero. Puterea poetului acestuia de a vedea nou, şi voinţa lui de a răsturna icoane eroice şcolare, se dă pe faţă dela pasul său d'intâu.

In epoca lui pe care biografii o numesc romantică, Ibsen şi-a pregătit acea scurtime de vorbă care-l face creatorul unui nou stil de teatru tragic. Astfel, prin Ibsen, vechea poezie nordică, atât de straniu pătrunzătoare în vorbirea ei abruptă, a determinat epocă în arta europeană. Stilul teatrului s'a curăţat de forme anahronice, de monolog în primul rând ; s'a rupt din străvechiul concubinaj cu stilul discursului oratoric.

Pe când Flaubert căuta să înnoiască romanul istoric, tratând material antic cu procedeele realismului modern, Ibsen, în dramele din istoria veche a Norvegiei, făcea o analogă înnoire, într'un spirit mai liber, poate, de constrângere academică decât putea fi al Francezului. Această revoluţionare în sensul adevărului artistic apare izbitor în figurile populare şi scenele de massă din *Impărat şi Galilean.* Iar figura lui Herodes şi cearta Ovreilor în *Salomeea* lui Wilde seamănă penibil cu detalii dela începutul enormului tablou istoric realist al lui Ibsen.

Semnificativă pentru miraculoasa bogăţie artistică a acestui om este, la sfârşitul perioadei lui romantice, apariţia comediei *Uniunea tinerimii,* farsă italiană în proporţii monumentale, o faptă artistică de o virtuozitate veşnic surprinzătoare. Prestissimo şi brio, proprii teatrului italian, Norvegianul le execută jucându-se ca un maistru prestidigitator, în această mitraliadă de chipuri şi atitudini comice, unde figura vie este scăpărător transformată în marionetă, şi marioneta readusă din nou la figura vie, cu o siguranţă şi o fineţe de mişcare care au fost rezervate, pare-că, de o soartă ingenioasă, să facă din această genială jucărie o desăvârşită concluzie modernă a genului.

* * *

Ibsen se întreabă într'un vers „este măreţul în adevăr măreţ?" — Pe acest reformator al poeziei dramatice l-a ispitit aproape fără încetare trebuinţa de a-şi ironiza eroii. El caută subtil şi discret să le suspecteze superioritatea, să le anuleze aureola. In această direcţie el pare a duce lupta sa continuă împotriva convenţionalului. Dacă au găsit de cuviinţă să-l claseze printre sceptici, sigur e, pentru cine are în vedere arta lui Ibsen, că singurele manifestări sceptice sunt suspiciunile lui faţă de artificialitatea grosolană etern zămislită din obişnuitele promiscuităţi moralo-literare.

Pe cetitorul naiv — dar nu şi nepriceput — îl va surprinde totdeauna poemul *Peer Gynt,* fiindcă, deşi *poem,* începe cu o ceartă burlească între o babă şi fiu-său. Cuvintele porc, măgar, iluminează versurile acestei drame poetice ; iar farse de paiaţe nebune se îmbină cu tristeţi straniu întunecate, într'o coloraţie îndrăzneaţă care-şi bate joc de toate regulile şi tehnicele admise. Varietatea de culoare şi impresie, ridicată la maximum şi sprijinită de o mişcare continuu aprinsă, manifestă strălucitor noutatea adusă de Ibsen într'un gen care începe cu *Faust,* unde forme şi culori dramatice sunt prea ades inundate de revărsarea lirică.

Şi în *Brand* chiar, spiritul necesar dramatic al lui Ibsen izbuteşte să dea unei fabule uniformizate extrem, un grad de acţiune inaccesibil nedramaticului Goethe. Din cariera sinistrului pastor, Ibsen scoate un efect de plin contrast pentru *Peer Gynt.* Este frivol să nu vezi, că, în *Brand,* monotonia este artistic condiţionată ; şi n'are sens să o pomeneşti ca dojană, cum n'are sens să te plângi de negreaţa unei gravuri negre. Este drept că aici dialogul degenerează uneori în dezbatere. Totuşi impresia de progresare este viguros menţinută : acest pastor, catastrofal fără încetare, fierbe de putere şi de voinţă încordată până la manie, nu face un pas fără să prăpăstuiască oameni sau lucruri, se înalţă ca o piază rea uriaşă în talar protestant. Spaima lumii evanghelică, care pe unde trece învăluie tot în doliu, atrage toate celelalte figuri în negreaţa ei centrală. Uniformitatea este aici un *tour de force* care ne captivează prin însăşi consequenţa ei monstruoasă.

* * *

Voinţa de a privi eroicul tradiţional prin sticlele ridicolului de diverse grade, apare întâi în Ibsen ; în Bernhard Shaw ea se amplifică îndrăsneţ. Astfel se pregăteşte, pentru Cocteau, copilul teribil, prefacerea tipurilor măreţe şi venerabile ale teatrului literar în paiaţe genial stilizate.

Iar zmintiţii propriu tragici ai Norvegianului au alcătuit partea de moştenire a lui Wedekind.

* * *

Ca începător în drama realistă, Ibsen a dat *Stâlpii societăţii,* o satiră puerilă după calapodul ştiut al teatrului cu tendinţe, intrigă obişnuită între îngeri idealizaţi de carton, care dispar şi revin la timp potrivit, pentru a converti monştri capitalişti robiţi până atunci tuturor răutăţilor.

Când, la sfârşit, l-au părăsit puterile cele bune, reformatorul a dat pe *John Gabriel Borkman* şi *Când sculăm morţii,* unde melodrama, aşa cum o ştim, îneacă rămăşiţele originalităţii ce fusese atât de fecundă. Tânărul Borkman caşi mama şi mătuşa lui, vorbesc prea mult în stilul agresiv sentimental al fantoşelor generoase din melodramele lui Mirbeau. Cele două surori duşmane care-şi dau mâna peste cadavrul bancherului, sau fioroasa Irena care arată publicului pe ascuns pumnalul la fiecare mijloc de act, sunt simpli *premiers sujets* de culise, nu figuri create din plin de artistul Ibsen.

Insă pozele napoleoniene şi unele autoironii ale falitului fraudulos, arată că pe Ibsen nu-l părăsea tentaţia esenţială de a-şi devalora eroii cei mai gravi.

* * *

Problema înfiinţării unui stil tragic modern, vag şi mai mult în teorie simţită încă dela începuturile dramei burgeze, a rezolvat-o Ibsen. A fost, poate, şi cel întâi care a înţeles-o desăvârşit.

Burgezii pe teatru se arătau nenorociţi, şi nu tragici. Se luptau, discutând cu patos raţionalist nenorociri domestice. Autorii respectivi îi pusese, cu deplină naivitate, să vorbească şi să se poarte ca în Seneca şi în Corneille. Efectul a fost o muzică a cărei falşitate numai plebea, cea de sus caşi cea de jos, n'o simţea şi n'o simte. Această perfectă inocenţă în materie de artă se perpetuează neturburată în retorica furnisorilor normali de teatru.

Insă eroul tragic este un posedat şi un maniac, o creatură sărită din calea sufletelor zilnice. Se înfăţişează ca întrupare a unei puteri misterioase catastrofale, care speríe în aşa fel că nu-ţi mai rămâne decât să o priveşti. Se naşte atunci un fior specific care se rezolvă în contemplare. Astfel tragicul se impune ca element de artă. Dramele lui Ibsen, pe care critica le-a numit realiste, în parte şi simboliste, realizează tragicul prin caracterul anormal al persoanelor. Diderot, în focul luptei literare, a greşit, în teorie, crezând că „dramaticul" burghez va înlocui tragicul ; a greşit, în practică, împrumutând cu simplicitate ceiace credea el că e vorbire tragică unor tipuri normale implicate în conflicte clare de familie. Ibsen a înţeles că tragicul nu-i lucru de om în toată firea, şi l-a realizat, cum trebuie şi cum se poate, prin figuri stranii.

Cine vrea să-şi aducă aminte bine cum zilele de ploaie şi atâtea amănunte morocănoase sau uricioase, cobesc chiar dela începutul *Strigoilor ;* ori de cum povesteşte bătrâna de Calul-Alb, în *Rosmersholm,* şi spune că în familia aceasta copiii mici nu ţipă, iar bărbaţii nu râd niciodată, vede ce excepţională putere picturală, ce nouă capacitate de a face atmosferă s'a arătat poeziei dramatice în Ibsen.

* * *

Dacă părerea obişnuitului public e dreaptă, podul cu dobitoacele din *Raţa sălbatică* nu-i decât o alegorie sentimentală şi un pretext de aluzii explicative pentru cei ce înţeleg greu. Aceasta ar însemna că Ibsen a cedat unei inspiraţii frivole, dacă nu puerile. Podul cu dobitoacele însă funcţionează evident ca motiv plastic care măreşte şi concentrează original impresia de detracare extremă, dominatoare în întregul interior : — cel mai complect spital tragic din toată colecţia maestrului. Ibsen însuşi a proclamat categoric originalitatea acestei drame, şi a spus că ar putea deschide drum nou în teatru.

Intriga maşinată *à la francaise* a murit prin însăşi artificialitatea ei, uzată până la ultima sfoară. Ea era un cadru imposibil pentru tragicul renăscut în figuri moderne. Acum nu mai putea fi vorba de fabricat piramidă de scene cu surprize gradate, ci trebuia adâncit continuu, prin relief şi culoare — eventual şi prin motive simbolice — descrierea unor vieţi.

...Dar ce înconjur bizar este, de exemplu, podul cu dobitoace din *Raţa sălbatică,* pentru un om care nu vrea să facă decât procesul societăţii actuale ! Nu numai podul dobitoacelor, ci scrisul întreg al lui Ibsen, rând cu rând... Farsă voluminoasă de copil nebun.

Pe Ibsen îl cântă colegul său Shaw intitulându-l mare povestitor. Cum s'ar putea numi mai frumos, artistul care ne-a lăsat o atât de miraculoasă colecţie de figuri şi vieţi diverse ?

Insă, oricât de popular ar fi Shaw, tot nu va avea putere să facă, în ochii publicului şi ai criticei curente, dintr'un predicator feminist un simplu povestitor.

PAUL ZARIFOPOL

Dr. CABANÈS — **Cabinetul secret al Istoriei**

Cazul lui J. J. Rousseau

Cu toate lucrările de specialitate apărute în ultimul timp, n'avem informaţii destul de amănunţite asupra ascendenţilor lui J. J. Rousseau. Ştim foarte puţine lucruri asupra sănătăţii strămoşilor lui Rousseau şi a maladiilor care s'au transmis până la ilustrul scriitor. Rousseau pomeneşte doar de o **sciatică,** „maladie ereditară în familia noastră". Un bunic a murit centenar. Era nestatornic, avea mania ambulatorie pe care o vom regăsi la nepot. Alt bunic, din partea mamei, a murit la 32 de ani, sfârşit din pricina exceselor.

Mama lui Rousseau era o femee foarte cultă şi pare a justifica teoria că băeţii moştenesc calităţile intelectuale şi morale ale mamei în timp ce fetele dobândesc mai curând însuşirile tatălui. Unul din fraţii scriitorului, cu şapte ani mai mare, a făcut o mulţime de năzdrăvănii. S'a pierdut în Germania.

Jean-Jacques Rousseau a venit pe lume în stare de debilitate congenitală. Toată copilăria lui a fost otrăvită de crize morbide.

La 8 ani fusese internat la o şcoală unde domnişoara Lambercier, profesoară, obicinuia să bată elevii la palmă. Scriitorul mărturiseşte mai târziu în **les Confessions** că „aflasem în durerea, în ruşinea pedepsei **un amestec de sensualitate".**

Apare în sfârşit în viaţa lui Rousseau doamna de Warens, care a fost după mărturisirea ei proprie „cea mai duioasă dintre mame" pentru el. Şi tot pentru a-l scăpa de „pericolele vârstei", s'a hotărât să-i fie amantă. In acest scop a intrebuinţat un mijloc pe care nici o femee nu l'a mai intrebuinţat în asemenea împrejurări: l'a prevenit pe Jean-Jacques cu o săptămână înainte. Rousseau suferă de palpitaţii şi sufocări, a căror pricină trebue căutată în excesele pe care le-a făcut împotriva voinţei sale.

Trecând prin Grenoble, Jean-Jacques asistă la reprezentaţia piesei **Alzire,** ceiace îi înrăutăţeşte bătăile de inimă. Găseşte din întâmplare un loc într'un poştalion care se înapoia la Montpellier. Pe drum, printre alte persoane, face cunoştinţa unei călătoare ai cărei ochi îl încântă şi-l ameţesc. Femeia care-l captivase era o doamnă mare, doamna de Larnage care pentru a birui timiditatea adoratorului ei tăcut, a recurs la o mimică destul de vorbitoare. O îmbrăţişare i-a lămurit lui Jean-Jacques ceiace nu ar fi izbutit să-i spue frazele cele mai limpezi. Legătura n'a ţinut mult. Doamna avea un soţ bătrân şi gelos.

La Montpellier Jean-Jacques vizitează pe toţi medicii şi intră în tratamentul doctorului irlandez Fitz-Moris care îl trata ca pe un bolnav închipuit. Lipsa de bani îl face şi mai întunecat.

In toamna anului 1741 Jean-Jacques e la **Paris şi nu** mult după aceia e numit secretarul contelui de Montaigu ambasador de curând la Veneţia, unde atât secretarul cât şi ambasadorul n'aveau nimic de făcut. Bolnav de rinichi se'napoiază la Paris unde face cunoştinţă cu Thérèse Levasseur care avea să ia locul „mamei" Warens. Era o decădere... Tereza era bonă în strada Cordiers şi repara rufele când a cunoscut-o autorul **Confesiunilor.** Ea lua masa cu toţi ai casei, cum era obiceiul; şi cum i se aruncau o mulţime de glume şi porecle răutăcioase, Rousseau i-a luat adeseori apărarea. Tereza i-a fost recunoscătoare.

In timpul acesta era secretarul d-lui de Francueil şi vizitele dese pe care le făcea la închisoarea Vincennes unde se afla închis Diderot pentru **Scrisoare asupra orbilor,** i-a redeşteptat boala lui de rinichi.

Stă şase săptămâni în pat, osândit de medici la o moarte sigură. Ne mai ţinând seama de medici, a părăsit patul, iar când s'a reprezentat opera sa **Devin du village** a ocupat o lojă în faţa lojei Regelui. Dela prima scenă, lucrarea lui care avea să revoluţioneze muzica, a provocat murmure de surpriză şi tunete de aplauze. Jean-Jacques cugeta la un loc de reculegere şi odihnă, unde să-şi recapete sănătatea.

Doamna d'Epinay, pe care Jean-Jacques o întâlnise în salonul doamnei Dupin, îi vine în ajutor. Filosoful vizitând împreună cu bogata doamnă împrejurimile de la Chevrette, a admirat îndelung şi în tăcere pădurea dela Montmorency; doamna d'Epinay a ghicit gândul tovarăşului ei de drum. De îndată ce s'a înapoiat la Paris a dat ordin să se repare vechea locuinţă de ţară şi nu mult după aceia a dăruit-o, fără nici-o condiţie, lui Jean-Jacques.

Cei mai de seamă locuitori din Geneva îi făceau propuneri să revie în Elveţia, unde i se ofereau situaţii bune. Jean-Jacques ezita, aşa cum ezitase o viaţă întreagă. Doamna d'Epinay i-a scris: „Dacă renunţi la Geneva, îţi pun la dispoziţie o locuinţă din marginea pădurei Montmorency..." Mizantrop, filosoful a primit, cu gândul să petreacă aci numai timpul Paştilor. Jean-Jacques a petrecut toată vara, în tovărăşia doamnei d'Epinay şi a amicului ei Gauffecourt. După moartea acestuia, contele d'Houdetot îşi lasă nevasta în apropiere de Chevrette, după rugămintea doamnei d'Epinay rămasă singură, şi pleacă din ordin la regimentul său.

Rousseau s'a îndrăgostit de doamna d'Houdetot de la prima vedere. Această nouă dragoste a filozofului începe în primăvara anului 1757. Imaginaţia lui Rousseau ia din nou foc şi toată fiinţa lui e cuprinsă de un adevărat delir liric.

Sophie La Live de Bellegarde, contesă d'Houdetot, era născută la 1730, avea 27 de ani când a cunoscut-o Jean-Jacques Rousseau care avea 45. Nu era de loc frumoasă, dar avea toate graţiile spiritului şi caracterul era de o blândeţe inalterabilă. Intr'o zi se vorbea în salonul ei, despre femei şi desigur n'au lipsit nici vorbele rele. Doamna de Houdetot a încheiat conversaţia cu următoarele cuvinte: „Fără femee, viaţa bărbatului ar fi lipsită de ajutor la început, lipsită de plăceri la mijloc, lipsită de consolare la sfârşit".

„Numai chipul îi e urât" spunea Saint-Lambert, amantul ei. Pe Jean-Jacques doamna de Houdetot l'a tratat „ca pe un amic, un bolnav şi un maniac".

„O iubeam prea mult pentru a avea vre-un gând josnic" mărturiseşte Rousseau care se înşela singur sau voia să înşele pe cei cărora le făcea mărturisirea. Dacă nu şi-a jucat rolul de seducător până la capăt, vinovate sunt mai mult împrejurările decât el. In **memoriile** lui Villenave găsim următoarele amănunte:

„Se mai văd şi azi salcâmii din grădina dela şoseaua mare, la Eaubonne, sub care Jean-Jacques Rousseau căzuse la genunchii doamnei d'Houdetot. Un gard şubred desparte salcâmii de şosea. Se spune că tocmai în clipa în care marele filosof suspina la picioarele doamnei d'Houdetot, un ţăran care trecea cu boii pe drum, îi îndemnă deodată: **Hii, boală!** Doamna d'Houdetot nu se putu opri să nu râdă, iar Jean-Jacques se ridică furios şi zăpăcit".

Aceste excese sentimentale sleiră şi ultimele puteri ale scriitorului care se mută din locurile unde o cunoscuse pe doamna d'Houdetot. Tot anul 1758 a fost suferind şi primea cu scepticism îngrijirile medicale. Maladia lui veche s'a complicat între timp. Până la 1778, timp de 20 de ani, filosoful suferă durerile cumplite ale boalei lui.

Rousseau moare la 2 Iulie 1778 în vârstă de 70 de ani.

Medicul german Möbius, care a scris cea mai documentată carte asupra afecţiunii mintale de care era atins Rousseau, îl studiază din copilărie şi ne arată progresele nevrozei care la maturitate ia forma alienaţiei mintale numită **paranoia.** Se cunoaşte legătura strânsă care există între boliile căilor urinare şi bolile nervoase.

In urma condamnării cărţii sale **Emile** de către Parlamentul din Paris care ordonase arestarea autorului, Jean-Jacques Rousseau a suferit mult de mania persecuţiei, fiind silit să fugă în Anglia şi Elveţia.

Rêveries du Promeneur solitaire, socotite ca o capodoperă între scrierile lui Rousseau, sunt opera unui nebun, dar a unui nebun care avea frecvente intermitenţe de geniu.

Să fi avut aceste deliruri vre-o influenţă asupra puterei creatoare a autorului?

Brunetière care şi-a pus această întrebare, vede în sensibilitatea exasperată a lui Rousseau isvorul talentului ca şi a nebuniei lui. Această nebunie a dat lui Rousseau ascuţimea vederii, puterea analizei pentru care-l admirăm. Tocmai această **tendinţă subiectivă,** dusă în scrierile lui Rousseau până la exagerare, alcătueşte meritul original şi noutatea operei lui.

Se spune adesea că sensibilitatea exagerată poate fi foarte bine în acord cu raţiunea cea mai sănătoasă şi nu e nevoe să credem că inteligenţa lui Rousseau delira şi deaceia a creiat capodopere. Rousseau a suferit de mania persecuţiei; toate celelalte facultăţi intelectuale ale scriitorului erau în perfectă stare.

Doctorul Régis care a studiat de-aproape pe Rousseau, declară că scriitorul suferea de **neurastenie constituţională** care se manifestă prin simptome perfect cunoscute: slăbiciune de atenţie, de memorie şi de voinţă. Ipohondria care ţine şi ea de neurastenie a chinuit adesea pe Rousseau luând formele cele mai negre precum misantropia, pesimismul, dorinţa de a muri...

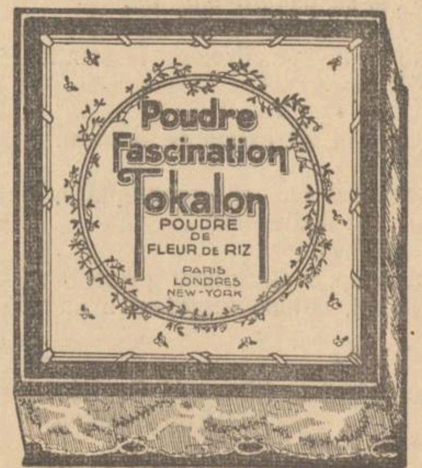
Neurastenia din naştere a lui Rousseau se complică însă şi cu o arterio-scleroză care explică toate celelalte caracteristice ale scriitorului: impulsiile ambulatorii, bătăile de inimă surditatea parţială cu vâjâiri în urechi, şi pollakiuria.

Adevărata maladie a lui Jean-Jacques Rousseau a fost deci **arterioscleroza neurastenică.** Trebue să fim recunoscători scriitorului care, în mijlocul atâtor suferinţi, a contribuit în măsură atât de mare la eliberarea spiritului omenesc. Toate slăbiciunile firei lui trebuesc judecate cu atât mai multă indulgenţă, cu cât prin chiar aceste slăbiciuni şi-a hrănit flacăra geniului.

3.000.000 de femei întrebuinţează această Pudră în fiecare dimineaţă!

Ea este un tonic pentru piele. — Ea suprimă pentru totdeauna nasurile lucioase.

Acum câţiva ani un specialist al tenului a descoperit, că amestecând spuma de cremă cu pudra de orez, aceasta se menţine toată ziua în ciuda căldurei, a vântului, a timpului ploios, a băilor de mare sau a transpiraţiunei provocată de dans. Spuma de cremă permite de asemeni pudrei să exercite asupra pielii o acţiune tonifiantă. Intrebuinţarea ei regulată contribuie la suprimarea imediată şi pentru totdeauna a unui nas lucitor. Defectuozităţile tenului dispar şi pielea devine tot atât de fină, tot atât de netedă şi tot atât de catifelată ca şi petalele trandafirului. In Pudra Tokalon, spuma de cremă este ştiinţificeşte amestecată în exacte proporţiuni cu o pudră vânturată şi din cele mai fine. Ea nu aderă pe piele în mod fragmentar. 3.000.000 de femei întrebuinţează această pudră în fiecare dimineaţă. In Franţa, în Anglia, în America, în Italia, pretutindeni, cele mai frumoase şi distinse femei, cer numai Pudra Tokalon.

NOTA.—Pudra Tokalon se găseşte la farmacii, drogherii şi parfumerii. Cutia mărime obişnuită costă Lei 80. Cutia dublă, conţinând îndoita cantitate a cutiilor obişnuite costă Lei 120. Unde nu se găseşte trimiteţi costul respectiv prin mandat poştal la PARFUMERIA ELITEI, Bucureşti cal. Victoriei Nr. 39.

Un ten ce radiază tinereţe şi frumuseţe numai pentru câţiva franci.

FERICIRE

Lui Radu Capriel

Când ridicai ochii de pe plicul cu numele spitalului tipărit în colţ mi se păru că trebue să se fi dărâmat totul pe lume.

Dar în jurul meu pereţii rămăseseră tot atât de goi, îngălbeniţi de fum şi pătaţi neregulat de urma tablourilor. La înălţimi diferite, mobilele oamenilor care trăiseră acolo îşi lăsaseră forma. Ca foile unei cărţi, pereţii spuneau conturul dulapurilor şi locul unde fusese aşezat patul. Pe podelele neceruite niciodată, paşii oamenilor adânciseră poteci: dela uşe spre mijlocul odăii, la masa de sub lampă şi de acolo spre fereastră. Şi pe pervazul ferestrei, două scobituri apropiate şi puţin aplecate înapoi, în care coatele, ca şi sutelor de oameni dinainte, se aşezau sngure, în clipe de melancolie.

Nu adusesem nimic în odaia aceia. Dormisem în patul găsit acolo şi masa de sub lampa fără abajur, o lăsasem nemişcată. Trăisem patru zile ca într'o groapă, aşteptând. Ştiam ce se pregăteşte. Ştiam că nimic nu poată opri mersul Morţii. Şi aşteptasem fără şovăire vestea care trebuia să vină. Mă adusese în acel oraş depărtat, suprema nădejde. Dar uşile spitalului îmi rămăseseră închise. Bolnava nu putea primi pe nimeni. Şi doctorul tânăr care mă chemase în biroul lui, găsise nemerit să adăoge, cu inutilă cruzime:

— Pe absolut nimeni şi mai ales pe dumneata, cu nici un chip. Se uitase cu dispreţ la hainele mele mototolite, la ghetele mele de-atâta vreme pline de noroi şi-mi făcu semn că nu mai are nimic de adăugat. In mintea lui simplă şi pozitivă mă judecase. I se părea neruşinată dorinţa de a mai vedea femeia care murea din pricina mea. Pentru el totul era limpede: numai eu eram vinovat.

Mânile mele se întinseră tremurând. Vroiam să-i spun şi lui. Dar era zadarnic. Mi-am aplecat capul şi am eşit. In tot oraşul acela zgomotos, nu cunoşteam pe nimeni. Am rătăcit pe străzi până seara, cu aceiaşi întrebare chinuitoare în gând. Aşi fi făcut orice ca să pot sta cu cineva de vorbă şi să-i împărtăţşesc durerea mea.

Nici o singurătate nu este mai grozavă decât singurătatea în mijlocul oamenilor. Ii vedem cum se opresc unul lângă altul şi-şi surâd. In mintea lor făptura celuilalt stârnea imagini şi amintiri. Se ţineau de mână, întrebau noutăţi despre cunoscuţi, vorbeau de lucruri văzute împreună, râdeau de cine ştie ce întâmplare şi se despărţau cu acelaş zâmbet apropiat. Pentru mine nu avea nimeni nici o privire. Chipul meu nu le amintea nimic; ochii lor erau pentru el oglinzi, care zvârlă înapoi ce se reflectă în ele. Imaginea mea nu trecea mai departe, nu se adâncea în sufletele lor şi pentru mine nu avea nimeni nici un zâmbet. Eram atât de singur încât am simţit că mă uit la oameni cu privire de cerşetor. Când sufletul îţi rămâne pe loc, pironit de un gând, viaţa dinprejur se pare să-şi grăbească mersul. Mi-am dus mâna la ochi, cuprins de vârtej şi m'am rezemat de un perete. Toate zgomotele străzei se şterseră. Goana oamenilor mi se păru că se petrece în cea mai deplină tăcere. De ce se grăbesc? Inutilitatea zbuciumării omeneşti îmi ilumină sufletul ca o neţărmurită profeţie. Oamenii nu se înţeleg între ei, îşi ascund gândurile şi se împiedică de a se ridica spre fericire. Nu vă judecaţi între voi; sufletele nu vă sunt destul de apropiate. Şi fiecare dintre noi, suferim altfel...

In mintea mea răsări chipul îngrijit şi brutal al tânărului medic: Tu m'ai judecat şi m'ai osândit dintr'o privire. Dar de unde ştii, de unde ştii că ai dreptate?

Este înspăimântător de simplu: Maria a venit aici, în oraşul acesta străin unde credea că mai trăeşte o mătuşe bătrână şi a încercat să se otrăvească.

După cele ce mi le-a spus internul de serviciu în noaptea aceia, chinurile i-au fost mari. Când a ajuns el în odaia plină de lume, toate femeile bătrâne din casa cu sute de odăi şi zeci de coridoare cuprinse de mizerie, se înghesuiau ca să-i vadă mai de aproape suferinţa. Glasul liniştit al internului îmi cântă şi acum în ureche:

— Când în mijlocul nopţii sbârnâe telefonul de se aude până'n fundul sălilor pustii, înseamnă că s'a întâmplat o nenorocire. Undeva, în marea de case a oraşului, o fiinţă omenească este în primejdie. Glasul din aparat îţi aruncă în ureche un nume şi o adresă. Dacă e un nume de femeie mă grăbesc, mă grăbesc ca un nebun. In gând îmi răsare chipul unei surori mici care mi-a mai rămas şi mă îndeamnă de nu mai ştiu unde îmi este capul. Mi se pare că moartea cuprinde mai repede trupurile plăpânde de femeie şi că trebue să ajung îndată cu slabul meu ajutor. In noaptea ceia se pornise un vânt mare peste oraş. Mă întinsesem puţin să mă odihnesc şi cu mânele strânse sub cap, rămăsesem cu ochii aţintiţi la fereastra plină de stele.

Vârful unui stejar bătut de vânt ajungea până la jumătatea ferestrei şi o atingea din vreme în vreme ca semnul de chemare al unor degete.

La auzul soneriei am tresărit parcă din cel mai adânc somn. M'am năpustit la aparat, de acolo într'o sală învecinată, ca să-mi iau trusa şi în câteva clipe eram gata.

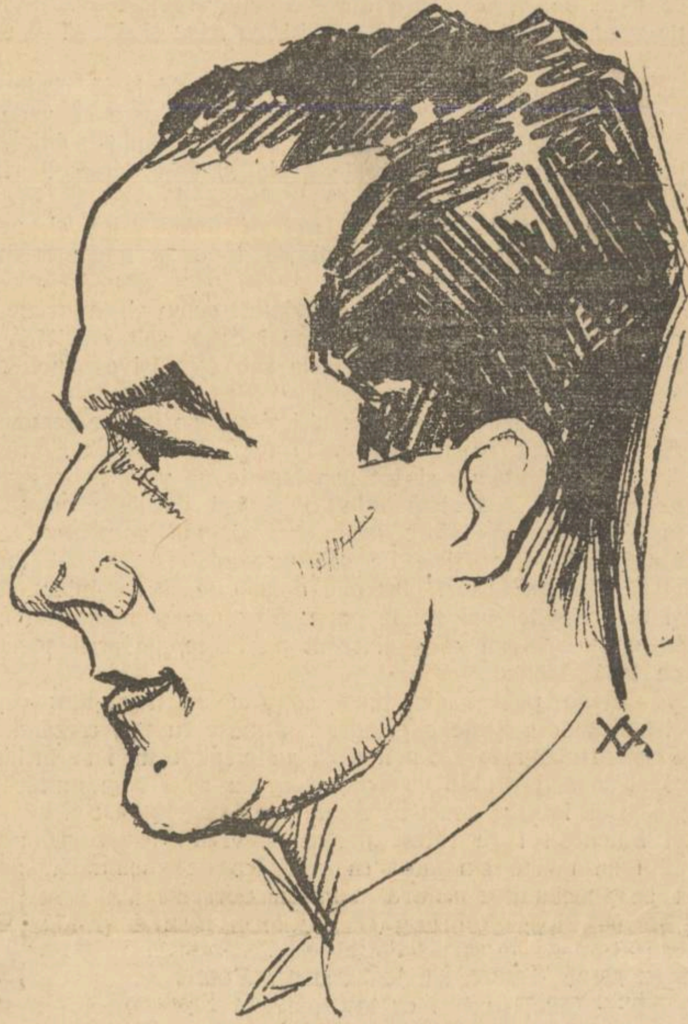
Dealungul străzilor pustii, ambulanţa automobilă se strecura ca o umbră şi cu cât creştea viteza, cu atât mă simţeam mai liniştit. Mi se părea că prindem moartea din urmă. Din sălile albe ale spitalului, din maşina curată ca un pahar, trebui să urc o scară de lemn pe jumătate putred, într'una din acele case cu cinci şase etaje, mari ca o cazarmă şi în care oamenii trăesc în cămări fără lumină şi pline de mirosul desgustător al bucătăriilor. Vroiam să găsesc pe cineva să mă călăuzească. Toată casa părea pustie. La ultimul etaj, după un cot al coridorului, erau strânşi, înghesuindu-se cu un fel de furie spre odaia sinucigaşei, toţi chiriaşii casei. Ca să-mi fac loc fui nevoit să lovesc în dreapta şi'n stânga şi să strig că sunt dela spital. Imi trebui însă multă îndărătnicie ca să pot răzbate. In mijlocul mulţimii aceleia, în încordarea provocată de curiozitate, m'am simţit, minute întregi, sufocat ca de inelele unui şarpe. In cele din urmă izbutii să ajung la uşa dată de perete. Dar în odaie oamenii erau tot atât de numeroşi. Strânse unele lângă altele, spetele spectatorilor se încheiau ca un perete. Incercai să desfac două umere unul de altul dar fu cu neputinţă. Dinăuntru, portăreasa mă auzi strigând şi venindu-mi în ajutor îmi făcu loc până lângă bolnavă.

In spasmele provocate de otravă femeia căzuse din pat. Incercările făcute în urnă de cei veniţi în ajutor, ca s'o ridice de pe podele, fuseseră zadarnice. Trupul subţire şi uşor ca o pană părea să fie atras în jos de o putere uriaşe. Poate neîndemânarea oamenilor de a mânui un trup atât de chinuit, poate destinderile şi încordările care atrăgeau şi asvârleau către pereţi cu puterea unei catapulte, împiedicaseră efortul comun necesar pentru a ridica bolnava în patul ei. Era pe jos, cu părul despletit pe perna pe care o bătrână încercase să i-o pună sub cap. Am văzut în viaţa mea multe feţe încremenite de durere, niciodată însă n'am văzut ca atunci o faţă ştearsă cu desăvârşire de suferinţă. Nu mai aveam înaintea mea o femeie; părul ei părea crescut din pielea transparentă a frunţii, ca o plantă străină, veninoasă, cu reflexe tari, de metal. Peste tot obrazul i se întinsese, asemănătoare unui strat subţire de ceară, o paloare uniformă sub care viaţa părea să fi dispărut. Gura cu buzele ofilite se subţiase într'o coardă prea întinsă, iar ochii revulsaţi, ca două sfere lustruite, îşi ţinteau spre tavan privirea lor oarbă, de statue.

In odaia plină de oameni, în încordarea de curiozitate bolnăvicioasă pe care o simţeam în jurul meu, i-am dat primele ajutoare. Apoi am ridicat-o şi cu mare greutate, prin mulţimea aplecată deasupra tărgii, în mijlocul strigătelor femeilor înspăimântate de spasmele bolnavei, coborîrăm până la ambulanţă. In trăsura tăcută şi închisă care străbătea vertignos oraşul adormit, femeia păru să se liniştească. Intoarse capul spre mine şi deschizând ochii mari putu să întrebe:

— Unde sunt?

N'am avut timpul să-i răspund. Durerile o cuprinseră iară şi strigătele ei închise între pereţii ambulanţei mi se părură că pornesc din centrul creerului meu şi că mi se strivesc de craniu. In lumina becului albastru care luminează ambulanţa, să mergi câteodată un ceas, închis cu un om pe jumătate înghiţit de moarte, e una dintre cele mai grele părţi ale meseriei. In spital e aer, sunt oameni mulţi şi simţi viaţa pulsând în liniştea sălilor albe.

Paul Negulescu

Când am ajuns la spital mijea de ziuă. După spălături bolnava începu să sufere şi mai rău; o injecţie cu morfină o făcu să aţipească puţin. Am rămas la căpătâiul ei până când s'a făcut ziuă de tot. Am deschis fereastra care dă în parc şi nu m'am simţit pe deplin liniştit decât când au început păsările să ciripească în dimineaţa senină.

Cu capul aplecat într'o parte, cu pleoapele bătute de suferinţă bolnava stetea nemişcată, în răgazul pe care i-l dăduse durerea. Şi în lumina liniştită a soarelui de vară, odaia albă se făcu prietenoasă, înlăturând toate spaimele nopţii.

Verdictul doctorului, două ore mai târziu, fu însă fără nădejde:

— Nu moare acum, dar în cinci şase zile s'a isprăvit.

De atunci o ţinem numai în injecţii de morfină. Nu o putem hrăni în nici-un chip. Durerile îi sunt atât de mari încât când o cuprind, ca şi în noaptea sinuciderii, trăsăturile i se şterg cu desăvârşire. Şi aşteptăm, aşteptăm cu mânile în sân, ca femeia aceea luminoasă şi blândă să moară.

Acestea sunt cuvintele pe cari mi le-a spus internul în cea dintâi seară când am sosit aici. A doua zi m'au gonit dela spital şi acuma în faţa plicului în care ştiu ce veste stă tupilată, am rămas împietrit în mijlocul odăii.

Am cunoscut pe Maria la un bal dat de lucrătorii fabricii. Câte odată, în mijlocul vieţii lor, plină de zgomot şi de monotonie, lucrătorii simt nevoia unei petreceri. Toţi sunt oameni serioşi, atenţi la mersul maşinilor, precişi şi ei ca nişte automate, cu feţele înmărmurite în reflexul metalelor şi'n lumina strecurată ca prin poarta unui infern, din cuptoarele uriaşe.

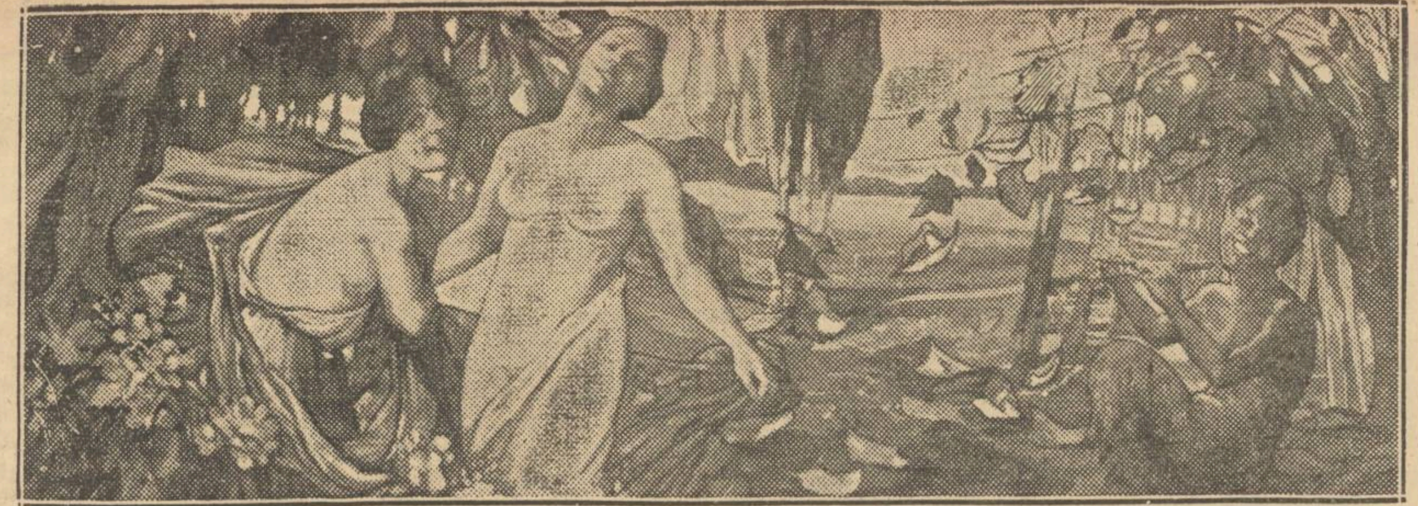
In viaţa lor împărţită cu ceasornicul, fără nici o schimbare dela zi la zi, nevoia de noutate creşte într'una. Şi pe neaşteptate hotărăsc să dea un bal.

Balul în care am cunoscut-o pe Maria, l'au dat în sala unui restaurant din localitate, într'o Sâmbătă seara. Stătusem la fabrică până târziu ca să complectez registrele după facerea plăţilor. Mă întorceam spne casă liniştit, gândindu-mă cu plăcere la odihna şi la dimineaţa de Duminică pe care o petrecem totdeauna, când era vremea frumoasă, pe dealurile din împrejurimi. Imi făceam chiar socoteala să-mi iau ceva de mâncare cu mine şi să prânzesc în pădure.

In faţa restaurantului în care avea loc balul mă oprii, surâzând de gesturile dansatorilor care se mişcau în dosul geamurilor groase ale vitrinei, în cea mai deplină tăcere. Muzica rămânea toată înăuntru; numai veselia de pe feţe şi lumina de sărbătoare treceau prin fereastră, ispitindu-mă, în vântul de afară, să intru puţin. Câţi-va prieteni văzându-mă, eşiră repede după mine. Toate împotrivirile fură zadarnice. Mă împinseră înăuntru, mă desbrăcară de pardesiu şi peste puţin, aşezat la masa lor, vorbeam depre femeile din sală.

Le cunoşteam pe toate. Cele mai multe erau lucrătoare. Rochiile lor păreau făcute după acelaş model; numai culorile erau deosebite.

In căldura sălii, enervate de dans şi de zgomot, femeile vorbeau tare, râdeau ascuţit şi-şi dedeau capul pe spate cuprinse de o misterioasă bucurie. Mi se părea că în ciuda părului blond al uneia, de părul negru al alteia şi de ochii albaştri ai celei de a treia, semănau între ele ca nişte surori. Ştiam că viaţa lor este identică şi că au aceleaşi gânduri. In atelierele fabricei glumele lor se repetau fără schimbare. La răstimpuri egale se năşteau certuri şi bătăile care urmau totdeauna se sfârşau la fel, cu amenzi şi împăcare.

Unul dintre prieteni veni la masa noastră să ne spună că în colţ lângă biliard, într'un loc nevăzut de unde şedeam noi, este o fată necunoscută care nu dansează cu nimeni.

— E frumuşică adăogă el, dar pare sperioasă. Şi nu seamănă cu femeile de aici.

Ne ridicarăm toţi patru ca s'o vedem.

— E prea slabă...

— Şi fără viaţă.

— Nu-mi place... prea albă, adăogă al treilea aşezându-se la loc.

Pe mine însă, o mare curiozitate mă ţintuise pe loc. Noua venită nu semăna de fel cu celelalte femei din sală. Era îmbrăcată într'o rochie neagră, cu puţină dantelă la gât. Cu mânile în poală, într'o graţioasă atitudine de odihnă, se uita cu luare-aminte la oamenii din prejur. Părul moale şi puţin ondulat îi încadra fruntea cu reflexe negre şi ochii ei umbriţi de gene lungi, păreau plini de tristeţă. Prietenii mei aveau dreptate. Era slabă. Sub pielea albă se simţeau puţin oasele, feţii şi negrul atât de intens al părului îi scotea şi mai mult în relief paloarea.

Muzica începu să cânte un vals. Ocolind prin sală mă apropiai de străină fără să mă vadă. Cu cel mai graţios surâs, mă aplecai spre dânsa:

— Dansaţi domnişoară?

Tresări, speriată. Apoi, fără să răspundă se ridică în picioare, (era mai înaltă decât credeam) şi îşi puse mâna pe umărul meu.

Dansa frumos, fără să se aplece în stânga şi în dreapta ca femeile celelalte. Mişcarea dansului o însufleţi. Sub pielea subţire a obrazului sângele începu să circule cu repeziciune. In mâna mea stângă. mâna ei era subţire ca o bijuterie. Nu-mi închipuisem niciodată ca o mână să poată fi atât de frumoasă. Degetele lungi se subţiau la vârf ca în gravuri, iar unghiile aveau o transparenţă de piatră preţioasă. Aş fi vrut să vorbesc ceva ca să-i aud glasul. Nu ştiam cum să încep. Mi se părea că orice voi spune va fi o prostie. In cele din urmă îngânai:

— Sunteţi de puţină vreme în orăşelul nostru, domnişoară, nu-i aşa?

Imi răspunse simplu, tocmai cu glasul liniştit, la care mă aşteptam:

— De patru zile. M'am angajat în biurou la fabrică, dactilografă. Nu cunosc decât doi oameni în tot oraşul, surâse ea, şi până adineaori îmi părea rău că am venit la balul acesta în care mă simţeam foarte singură.

Imi trecu prin gând să-i răspund că o femeie atât de frumoasă nu rămâne multă vreme singură dar simţind că fraza aceasta nu se potriveşte de loc, tăcui. Valsul se isprăvi.

Ne aşezarăm alături, pe una dintre băncile de catifea din colţul restaurantului şi vorbirăm multă vreme. Nu întâlnisem niciodată pe cineva care să vorbească atât de sincer. Toate cuvintele pe care le spunea pornau din inimă. Sinceritatea ei mă apropia atât de mult încât în câteva minute mi se păru că o cunosc de totdeauna. Şi mai trebuie să ţin seama de ceva ca să explic pe deplin atracţia pe care o simţeam pentru noua mea cunoştinţă. Mi se păruse multă vreme că între mine şi mediul în care trăiam era o nepotrivire. Cea mai mare parte din gândurile şi cuvintele celor din jurul meu mă rănea. Simţisem însă cum din zi în zi mă coboram; acuma spuneam şi eu cuvintele pe care le condamnam la ceilalţi şi gândurile mele erau câteodată tot atât de grosolane ca şi ale lor.

Vorbind cu Maria (o rugasem să-mi spună cum o chiamă), băgai de seamă că îmi aleg cuvintele şi că gândurile mele se ridică, pe nesimţite, la vechiul nivel.

A doua zi de dimineaţă n'am mai plecat singur pe dealuri. M'am îmbrăcat cu băgare de seamă şi la sfârşit am stat multă vreme pe gânduri în faţa sticlei de parfum. In zilele de sărbătoare toţi prietenii mei din biurourile fabricei, se parfumau; cu vremea luasem şi eu acest obicei care mi se păru că Mariei nu i-ar plăcea.

Imi pusesem o cravată cu desenuri şterse, găsită printre lucrurile mele mai de mult şi pentru întâia dată, de multă vreme, îmi udasem părul ca să-l lipesc pe cap. In oglindă eram tocmai băiatul subţire, puţin sfios dar cu sângele repede sub obraz, care sosise aici cu patru ani în urmă.

Când am eşit, toamna caldă încă mi-a strecurat în suflet o mare mulţumire. Oamenii se plimbau încet în soare, prin mijlocul străzii şi mi se păru o clipă că trăesc o altă viaţă, în ţinuturi în care nu mai e grabă şi grijă.

Maria şedea la o femeie bătrână, doamna Tociu, într'o casă destul de veselă. In mica ei sufragerie, bătrâna pregătea cafeaua cu lapte. Maria îi spusese că am să vin şi mă primi ca pe o cunoştinţă veche.

— Vezi, i-am pregătit lucruri bune, îmi surâse ea, arătându-mi cele de pe masă. Trebue să se mai întremeze puţin. Dacă vă duceţi la plimbare să n'o grăbeşti prea mult. E încă foarte slăbită.

Cu simplicitate, doamna Tociu, îmi spuse că tatăl Mariei murise.

— Nu i-a mai rămas nici o rudă, afară de o mătuşe depărtată, undeva într'un oraş mare.

Bătrâna încercă să exprime printr'un gest părere de rău pentru cele întâmplate şi ca să-şi ascundă emoţia, aşeză cu deosebită atenţie nişte lalele într'o glastră.

— Auzi, vine.

Un pas grăbit scobori scările şi Maria intră în odaie, schimbată cu totul. Işi pusese o pălărie de pae şi de sub marginea lată privirea ei licărea ca o apă. Imi întinse mâna cu prietenie; văzând că ne uităm atent la dânsa se învârti încet pe un picior ca să-i vedem rochia şi ne zâmbi:

— Vă plac?

Dar văzu masa. Bucuroasă ca un copl se aplecă deasupra fiecărei farfurii, arătând-o cu degetul: marmeladă de portocale, magiun, şuncă... Ai văzut, se minună ea, întorcându-se spre mine. Scânci puţin:

— Mi-e foame...

Ne aşezarăm la masă. Bătrâna nu vroi cu nici-un chip să ştie că băusem cafeaua cu lapte. Im puse toate bunătăţile dinainte şi-mi fu cu neputinţă să mă împotrivesc. Pofta de mâncare însă se făcu nevăzută ca prin farmec după câteva înghiţituri. Băgai de seamă că mănânc urât. Mâinile Mariei rupeau pâinea frumos şi mânuiau tacâmurile cu îndemânare. Mâinile mele mi se părură dintr'odată grosolane şi mă împotrivii cu greutate ispitei de a le ascunde sub masă.

In zilele care urmară simţii de multe ori inferioritatea mea în faţa Mariei. Incetul cu încetul greşelile se făcură mai puţin numeroase şi timpul trecu, apropiându-ne în fiecare zi mai mult.

Câte-va luni mai târziu, în primăvară, doamna Tociu căzu bolnavă. Tot timpul liber, Maria şi-l petrecea la căpătâiul ei şi când mă duceam s'o văd, o găseam cu o carte în mână lângă patul bolnavei.

Intr'una din seri Maria întârziase mai multă vreme la uzină şi bătrâna era singură. Imi făcu semn să mă apropii de dânsa şi-mi vorbi cu glasul ei slăbit:

— Băete, eu vă iubesc mult, ca pe copii mei. Dece nu vă căsătoriţi?

Bătrâna vru să mai adauge ceva dar îşi pierdu firul. Când sosi Maria, o găsi cu faţa plină de lacrimi. Speriată, o întrebă ce are. Doamna Tonciu surâse şi arătând spre mine, îngână:

— Lasă că îţi spune el.

Maria pricepu îndată şi se înroşi. O luai de mână şi degetele ei se strânseră de ale mele într'o încordare îndelungată. Bătrâna, înviorată de bucurie vru neapărat să se dea jos şi să pregătească o masă de logodnă. Apoi, oprită de un gând, începu să râdă:

— Ştiam, ştiam sigur că o să vă logodiţi. O să vedeţi cât ştiam de sigur.

Cuprinşi de veselia bolnavei alergarăm de la bucătărie la cămară şi de acolo în pivniţă, aşezând de masă în câteva minute, lângă patul doamnei Tociu. La sfârşitul mesei, bătrâna vru să ne ureze fericire. Ridică paharul cu mâna ei tremurătoare, bolborosi câte-va cuvinte şi începu să plângă. Mâna ei căută cu mişcări febrile sub pernă şi scoase la iveală o cutie de catifea. Inăuntru erau două inele de logodnă.

— Vedeţi copii, ştiam....

Apoi începuură vremile cele mai bune din viaiţa mea. După căsătorie ne aşezarăm într'o căsuţă albă, asemănătoare cu a doamnei Tociu şi zilele se scurseră liniştit, luminate de ochii Mariei.

PAUL NEGULESCU

(Sfârşitul în N-rul viitor).

NEVRALGINE „JURIST"
VINDECĂ
Dureri de Cap
Răceala-Gripa
cu tot convoiul
de dureri şi
Nevralgiile.
CEREŢI LA
FARMACIILE ŞI DROGHERIILE
NEVRALGINE „JURIST"

Citiţi revista ilustrată de actualităţi
REALITATEA ilustrată
Anul II. No. 23
22 Iunie, 1928
20 PAGINI
8 Lei exemplarul

Cuvioşiile-lor

Editura „Cărţii Româneşti" care ne-a dat la lumină atâtea opere de valoare, ne înfăţişează azi şi opera unui scriitor care deşi nou, merită, fără nici o exagerare să fie considerat printre autorii cei buni, atât ca originalitate a subiectului cât şi al chipului cum îl tratează. Damian Stănoiu („Călugări şi ispite") ne face să pătrundem în tainele unei vieţi care pentru mulţi dintre noi mai ales în zilele noastre, era ceva cu totul necunoscut. Viaţa mănăstirească, în adevăr, la câţi dintre noi nu ne apare ca un mister plăcut sau neplăcut? Când vezi un schit într'un amurg primăvăratec, când îi asculţi toaca-i liniştită şi lină, când te bate în faţă boarea de fân cosit, pluteşti într'o atmosferă de dulce poezie şi-ţi şopteşti fără voe: Ce tihnită şi plăcută trebue să fie viaţa aci! Când însă vezi feţele monahilor stoarse de vlagă, când le vezi hainele petecite şi soioase şi când le auzi cântările triste şi monotone, îţi şopteşti iar: Ce amărâtă viaţă!

Eşti greşit însă în amândouă părerile căci citind nuvelele lui Damian Stănoiu ai parecă o revelaţie. Nu, viaţa mănăstirească nu-i nici plăcută, nici neplăcută, nici bună, nici rea, ci s'aseamănă în multe cu viaţa noastră a tutulor. Are răutăţile ei, are mulţumirile-i de-o clipă, cu unica deosebire însă — şi aceasta e mare — că toată viaţa aceasta monahală e străbătută şi predominată de un spirit pe care noi, mirenii, nu-l putem concepe. E spiritul care te leagă de un trecut astăzi inexistent şi care totuşi persistă să existe trainic în anumite suflete.

Aşa în „Anichit Păcătosul" ni se descriu chinurile încercate de un călugăr care luându-şi ca ideal pe unii martiri din Vieţile Sfinţilor, încearcă să se desfacă şi să se cureţe de toate ispitele lumeşti. In deosebi femeile îl încearcă grozav pe sărmanul Anichit. De câteori nu venise cu capul spart şi cu spinarea plină de vânătăi, din sat. De câte ori nu se întristase la mustrările stareţului ş'ale duhovnicului Dometian.

Deaceia când e tuns călugăr, Anichit se hotăreşte să nu mai păcătuiască şi de-aci înainte începe pentru el şirul nesfârşit al chinurilor pentru îndeplinirea idealului de a deveni sfânt. Cu toată hotărârea lui însă, diavolul parcă'i stă în cale şi-i strică toate planurile de sfinţenie. Nici abţinerea dela mâncare, nici gândurile de pustnicie, nici îndepărtarea de femei, nici lipsa de somn nu-i reuşesc. După vitejeşti încercări de înfruntare a ispitelor, Anichit se duce iar în sat de unde se întoarce iar cu spinarea plină de vânătăi.

— Tare mai eşti păcătos, măi frate!, îi zice colegul Antim, privindu-l cu milă.

— Sânt, părinte Antime, răspunde Anichit într'un oftat care-i rezumă toată neputinţa rezistenţei.

Schiţa aceasta e pătrunsă, cum am spus, de un spirit necunoscut nouă. Care dintre noi, în adevăr, şi-ar putea lua ca idee sfinţenia şi mucenicia? Trebue să fii călugăr ş'un călugăr naiv ca Anichit pentru a mai avea astfel de idealuri.

Nu tot aşa vedem pe eroii schiţei „In căutarea unei parohii". Artemie şi Averchie sunt doi călugări cari n'au idealuri aşa de transcendentale ca ale lui Anichit. Artemie, profitând de lipsa de preoţi de după războiu, umblă să-şi găsească o parohie iar Averchie, mai prozaic, caută să facă bani albi pentru zile negre, vânzând la metocul mănăstirii borş pentru bucătărese. Nici aceşti doi prieteni însă nu-şi ating idealul. Artemie cutreeră zădarnic satele din Regat şi chiar din Maramureş, fără să-şi găsească parohia visată. Averchie tocmai când era în belşugul negoţului, e rechemat la mănăstire. Amândoi prietenii îşi reiau traiul de-aci, tihnit şi nesupărat. Lumea cu petrecerile şi ispitele ei, nu face de dânşii.

In „O Anchetă" ni se arată în mod pregnant şi sugestiv, chipul cum se fac anchetele la mănăstiri. Schiţa aceasta nu cuprinde nimic deosebit în sensul arătat mai sus. E o pagină plină de spirit şi de ironie amară la adresa autorităţilor bisericeşti şi mirene.

Protopopul şi defensorul, oameni învechiţi în rele, precum şi domnul Zamfirescu, funcţionar integru până aci, atraşi de bunătăţile mesei stareţului, îl scot pe acesta basma curată dintr'o anchetă pe care i'o făceau în urma unui denunţ întemeiat.

„Cum petrec călugării" e o înşirare de anecdote care ne pun într'o lumină vioaie şi veselă, viaţa mohorâtă a călugărilor. Ei sunt zugrăviţi cu un realism care ni-i arată întru totul aproape de noi.

Toate schiţele lui Damian Stănoiu respiră un parfum particular de viaţă singuratică şi proectată par'că într'un trecut drag nouă. Şi totuşi cât sbucium de patimi nu găsim în ele. Cu un talent remarcabil de povestire şi c'un simţ de observarţie fin şi tăios, autorul ne face să vedem rând pe rând lăcomia şi corupţia clericilor de tot felul, naivitatea şi uneori reaua credinţă a unor locuitori ai satelor noastre de azi, precum şi simplicitatea şi curăţia sufletească a unor monahi care se găsesc cu totul înstrăinaţi atunci când îşi părăsesc mânăstirea.

In schiţele lui Stănoiu găsim în adevăr ceva cu totul nou. Faţă de subiectele banale întâlnite la mulţi dintre scriitorii noştri actuali, din schiţele lui se desface ceva interesant şi atrăgător.

Nu exagerez când afirm că'n felul lui de a scrie, clar şi curgător, întâlneşti parcă pe vechii povestitori ai copilăriei noastre, pe un Gane sau uneori chiar pe Creangă. Când am închis filele cărţii „Călugări şi ispite" parcă m'a cuprins o nostalgie dulce a vieţii din copilărie. Pe atunci colindam schiturile singuratice de prin Vâlcea şi câtă plăcere de blândă linişte nu găseam în ele. Sclipiri de soare văratec, o toacă ce bătea lin, un miros de iarbă proaspătă m'au cuprins şi m'au legănat dulce în clipele când pusesem pe masă cartea cea plină de o tainică vrajă a lui Damian Stănoiu.

I. M. MARINESCU

ANECDOTE

Un tâlhar a fost prins şi osândit la tragerea pe roată. A mai trăit zece ore după aceia, dar ca să-şi mai aline durerile înjura din toată inima. Trecând noaptea, un ofiţer peacolo şi crezând că înjurăturile sunt pentru el strigă:

— Cine e ticălosul care îndrăzneşte să mă insulte?

— E un osândit care a fost tras pe roată, zise un paznic.

— Un osândit? Spune-i atunci din partea mea că nu e de-ajuns să fie tras pe roată, trebue să mai fie şi politicos!...

* * *

Cavalerul William Goël, guvernatorul Virginiei stând de vorbă pe stradă cu un funcţionar superior, vede un negru trecând şi salutând. Cavalerul răspunse tot atât de profund.

— Cum? Excelenţa voastră se umileşte până la a răspunde la salutul unui sclav negru?

— Desigur, dragul meu, răspunse guvernatorul. Mi-ar sta foarte rău să fiu mai puţin bine-crescut decât el!...

* * *

Gerard de Nerval care mânca la unul din cele mai mari restaurante ale Parisului, găseşte odată în farfuria depe masa unde obicinuia să mănânce un pietroi.

— Garçon!... Nu obicinuesc pietre înainte de masă; te rog să mi le serveşti după desert.

* * *

Un prieten al lui Swift îi trimise odată un crap uriaş. Swift îl primi şi nu dete lacheului nimic. A doua oară la fel. A treia oară lacheul puse obraznic crapul pe masă şi fără a spune un cuvânt întoarse spatele.

— Aşa ştii tu să faci slujba?... întrebă înţepat Swift. Să te învăţ eu. Şezi colea, în fotoliu.

Şi Swift apropiindu-se politicos de fotoliu, făcu o reverenţă şi prezentă crapul, cu aceste cuvinte:

— Domnule, sunt trimes de stăpânul meu să vă rog să binevoiţi a primi din parte-i acest dar.

— O! răspunse lacheul jucându-şi rolul. Ce drăguţ din partea lui!... Poftim trei lire pentru osteneala dumitale...

Swift dete trei lire lacheului.

Svétozar Tchorovitch

Nunta lui Meho

Meho, lampagiul, a cerut în căsătorie pe Fatca, fata lui aga Hassan şi, după obiceiu, de mâine trebuie să-şi aducă mireasa acasă. Meho e vesel ca un piţigoi! I se pare că pluteşte în nouri, că a apucat pe Dumnezeu de-un picior, fúrându-i pe cea mai frumoasă hurie cerească!... Aşa-i de bucuros încât nici nu ştie dece să se mai apuce. Fuge dintr'un colţ în altul, se învârteşte în loc ca un titirez, ţupăe, strigă, mormăe, şi tot se anină şi el de treburi — cu toate că niciodată nu-i bun de nimica — încurcând pe mamă-sa şi pe celelalte vecine care-au venit să-i dea o mână de ajutor. Se învârte şi el printre fustele lor, răscolind vasele şi împrăştiind făina pe jos!

Dar deabia se lasă seara şi el e mort de oboseală. Genunchii i se înmoaie, se'ndoesc sub dânsul — nici nu se mai poate ţine pe picioare.

Se târăe cum poate până în odăiţa lui dela primul etaj, cămăruţa de care-i aşa de mândru, povestind, cui vrea să-l asculte, cum că are pereţii pictaţi, dar care — vai de capul lor! — nici vârf de penel n'au văzut. Umezeala şi fumul i-au pătat aşa de artistic cu pete negre şi galbene, încât nici cel mai desăvârşit pictor n'ar fi avut nimic de îndreptat. Ajuns cu bine aci, se întinde pe culcuşul lui — o saltea veche de când lumea, cu multe rupturi prin care ies capete de flenduri.

— „Vai, Doamne! şopti el, aşezându-şi braţele sub cap, ce traiu pe capul nostru după ce are să vie Fatca! Mâine, pe vremea asta, ea are să fie aici, cu mine şi are să se culce alăturea de mine, aproape...

Şi nu mai putu să urmeze. O fierbinţeală ciudată îl cuprinde şi corpul întreg îi tremură. I se pare că vede pe Fatca culcată lângă el numai într'o cămăşuţă subţire, cu pieptul şi frumoasele ei braţe goale, şi ea-i desmiardă faţa, îl trage de musteţi şi se strânge lângă dânsul...

— Of, maică, bine are să mai fie!... strigă el, nemai putându-se stăpâni; şi zăpăcit cu totul şi înnăduşit, făcu un salt drept în mijlocul odăii.

— Barem de-aşi putea să adorm! gemu el, întinzându-se pe scândurile goale şi reci ce se îndoiau sub greutatea lui; apoi punându-şi din nou braţele sub cap, îşi continuă convorbirea singuratecă:

— Apoi am să mă aşez aici şi-am s'o iau pe genunchi... Am s'o sărut cu foc şi ea la fel... Apoi vorbim, râdem şi iar ne sărutăm... şi tot aşa înainte ne vom petrece viaţa multă vreme... Şi iată că'ntr'o zi îmi dărueşte un fecior! In timp ce mă întorc dela târgueli, mă pomenesc că-mi sar înainte o mulţime de soli care-mi vestesc: „un fecior! ai căpătat un fecior!" Iar altă dată, uite că mă întorc acasă şi el vorbeşte, îmi spune **papa.** Şi-atunci şi inima din mine tresaltă ca la un căluţ şi sărut pe Fatca, pe prichindelul şi pe toată lumea!...

Meho plescăi din buze caşicum ar fi sărutat copilul şi-apucând în braţe o grindă, o strânse cu foc, crezând că-i Fatca! După asta capul îi căzu pe piept, ochii i se închiseră şi strângând grinda cu putere începu să sforăe în tact.

Dar iată că acum se iveşte Ibro cafegiul! Ochii lui verzi şi bulbucaţi i se rotesc par'că ar vrea să-i iasă din cap, faţa lui palidă s'a făcut ca pătlăgica de vânătă iar pieptul i se sbuciumă ca după o mare oboseală.

— Ei, Meho! urlă el, iar gura i se despică până la urechi; ţi-au furat pe Fatca!

Meho tresare, sărind în sus!

— Cum, cum?... ce tot spui?...

— Spun că chiar mai-înainte Husso Balta a luat pe Fatca cu el...

Dar Meho nu mai asculta. Parcă i-ar fi tras cineva cu-o măciucă drept în moalele capului, pe craniul lui cel ras; răcneşte ca un tigru şi-apucă iataganul cel mare pe care îl are dela răposatul tată-său şi care stă agăţat în perete de ani îndelungaţi fără să mai fi pus cineva mâna pe dânsul.

— Cum!... atâta vreme cât va mai fi în mine un singur strop de sânge, nimeni n'are să mi-o ia! Am să-i arăt eu ghiaurului cum se fură nevestele oamenilor!... Să-mi zică mie „porc de câne" dacă nu-i taiu eu capul ca la un cocoş, chiar în casa lui... Işi strânge bine chinga dela şalvarii lui largi care-l cam împiedică la mers, îşi suflecă mânecile şi prinde a alerga ca un smintit, cu cuţitul între dinţi.

— Ia ascultă „porc de câne"! strigă el, ajungând în faţa casei lui Husso şi luând o poziţie ameninţătoare.

Cineva dinăuntru tuşeşte, apoi se aude o înjurătură, obloanele scârţâe şi geamul se deschide.

— Nu, nu-i el porc de câne! zice Fatca, al cărei cap frumos s'a ivit îndărătul zăbrelelor. Tu eşti un porc de câne, dacă nu şi mai rău! Eu pe dânsul îl iubesc, nu pe tine.

Meho îşi simţi inima tresărindu-i dureros. Se'nfurie:

— Aşa dar m'ai înşelat nenorocito!... Fatca nu răspunde. Scuipă spre el şi dispare; în locul ei apare o enormă pereche de musteţi încâlcite dedesubtul unor ochi tâlhăreşti şi asasini, care parcă te străfulgeră cu privirea.

— Ce vrei tu dela noi? strigă Husso, învârtind un pistol enorm pe deasupra capului. Fatca e-a mea! Zici că te-a înşelat... ei, şi... aşa a avut ea chef şi gata! Şi să nu te mai aud clămpănind ceva că te şterg de pe faţa pământului!

Meho se uită la dânsul, prostit.

— Pe cine, pe mine? întreabă el.

— Da, pe tine!

Atunci Meho simţeşte parcă cum îl muşcă un şarpe de inimă, ca odinioară pe Musso Hesseji, celebrul haiduc.

— Aşa ţi-e vorba? atunci haide, loveşte! strigă el, oferind duşmanului pieptul său dezvelit. Deoarece mi-ai luat pe Fatca, poţi să-mi iei şi viaţa! La ce bun să mai trăesc fără dânsa!

Celălalt roteşte nişte ochi înspăimântători şi ocheşte. Foarte bine, zice el. Ţine-te bine.

„Aşa dar, acuşi am să fiu mort ca toţi morţii, se gândeşte Meho, văzând ţeava îndreptată spre fruntea lui. Dar face oare să mor eu pentru dânsa? Este ea în adevăr o hurie cerească?"

Şi înainte ca Husso să fi apăsat pe trăgaci, Meho se strânge jos grămadă, se face mic, mititel, şi-o croeşte la fugă cât ce poate. Aleargă prin câmpii şi livezi, sare peste şanţuri, agăţându-se de toţi mărăcinii — fără să mai bage de seamă că îşi pierduse un papuc şi cuţitul prin iarbă.

— Oameni buni, nu-i nimeni să mă scape?!... răcneşte el, crezând că Husso iar îl ajunge din urmă, în timp ce o zguduitură zdravănă îl trezeşte deodată din somn.

— Tot nu te-ai mai săturat de somn? bombăneşte mamă-sa, scuturându-l cu putere. Haide, mai repede, leneşule, că-ţi sosesc invitaţii!...

(In româneşte de **Despina Sadoveanu**)

INCĂLTĂMINTE
SCHUL
SMÂRDAN 43
KAL MAN

D. V. BARNOSCHI Cărvunarii

Poveste istorică

Un scriitor nu poate reda artistic orice soiu de realitate, ci numai aceea pe care a trăit-o mai bine. Ceeace punem în operele de artă este porţiunea centrală a biografiei noastre. Lucrurile pe care le-am văzut intens, în momente de atenţie privilegiată, sau lucruri pe cari le-am retrăit des.

Consecinţele acestei situaţiuni sunt multiple. In primul rând este imposibilitatea de a alunga elementul naţional din literatură. Căci faptele centrale ale vieţii noastre se petrec, prin definiţie, în cadrul naţional.

O altă consecinţă este **dificultatea reconstituirilor istorice.** Acestea nu pot fi reconstituiri propriu zise, ci simple travestiri ale actualului, îmbrăcat doar în haina simbolică a trecutului. Acest trecut — cum spunea un critic român — poate avea o valoare poetică; în nici-un caz însă una de adevăr istoric; vreau să spun că nici măcar **impresia** de adevăr istoric nu ni-o poate da. Rămânem cu aceea de simplă alegorie.

* * *

Era necesar să reamintim aceste lucruri înainte de a vorbi de cartea d-lui Barnoschi: „Cărvunarii", care, după cum o subîntitulează autorul însuşi, este o „poveste istorică", petrecută la o dată precisă (1823—1827). Or, această carte este realmente o reconstituire istorică. Desigur, avem pe ici pe colo impresia unei poveşti „cu cheie". Ni se pare, uneori, că unele personagii din poveste reprezintă contemporani de-ai noştri, travestiţi. Dar este o impresie lăturalnică. Sentimentul principal este acela al unei retrăiri a vremilor indicate pe copertă. Ne descoperim adeseori crezând că lucrurile de atunci erau cam în felul celor descrise de autor.

Explicaţia acestei anomalii şi a acestui privilegiu, de a putea face reconstituire propriu zisă, ţine de natura particulară a biografiei autorului. La d. Barnoschi Cărvunarii sunt mai mult decât un subiect de poveste, sau decât un obiect de studiu sociologic. Tot ce întreprinde d. Barnoschi, este în legătură, directă sau indirectă cu cărvunarii. El însuşi se declară a cobori dintr'unul din ei. Această epocă a Istoriei Moldovei este, printre toate întâmplările vieţei d-lui Barnoschi, cea care i se produce mai des. D-sa are o existenţă specială, deosebită de a noastră, trăeşte din, prin şi pentru epoca aceea de la care nu-şi mai poate lua gândul.

Aşa încât, la d. Barnoschi, această pagină a trecutului Moldovei este cea mai actuală şi mai centrală pagină din viaţa sa personală de azi. Iată de ce d-sa a putut face o reconstituire istorică propriu zisă, şi de ce povestea sa ne trezeşte pe alocuri sentimentul că chiar aşa s'au trebuit petrece lucrurile pe atunci.

* * *

Cartea „Cărvunarii" se citeşte cu mult interes. Este făcută cu artă, şi scrisă într'o formă plăcută. Câte odată ne indispune oarecare manierism şi afectare. Dar impresia generală rămâne excelentă. Personagiile ştiu vorbi cum trebue, adică totodată fiecare limba lui, limba temperamentului, şi a personalităţii sale, şi totodată limba comună tuturora, stilul epocei. Nu era tocmai uşor de realizat aceasta. Cu atât mai mult că modele anterioare nu prea avem. Şi impresia noastră e că d. Barnoschi a reuşit.

Se cunoaşte Istoria Cărvunarilor. Erau porecliţi aşa, pentru asemănarea dintre purtarea lor şi aceea a „carbonari"-lor apuseni, liberali şi revoluţionari. Decât la noi era şi o mică deosebire. Cărvunarii nu erau burghezi, şi nici nu pledau pentru drepturile poporului. Erau şi ei boieri, dar boieri mai mici, scăpătaţi, şi ameninţaţi să cadă în starea de simpli ţărani dacă nu şi mai rău. Deaceea se hotărăsc ei să facă o conspiraţie, prin care să se stabilească egalitatea de drepturi pentru toţi boierii ţării, indiferent de rang, în ceeace priveşte accesul la onoruri, slujbe şi avantagii de tot felul.

Boerinaşii profită de o ocazie strălucită: Suirea în scaun a unuia din ai lor, Ioniţă Sandu Sturza care le şi consimte un fel de Constituţie, în ale cărei „ponturi" sunt realizate revendicările cărvunăreşti.

Dar această constituţie, şi în genere noua metodă politică a lui Vodă Ioniţă, stârneşte o reacţiune puternică din partea „protipendadei" a acelor câtorva familii de mari-boieri care până atunci monopolizau slujbele ţării. Aceştia cer ajutor de la Ruşi. Ceeace aduce complicaţii nouă pentru domnia lui Sturza. Bineînţeles, partida cărvunărească, prin simplul fapt că era combătută de Ruşi, devenea automat simpatică Turcilor. In tot cazul, sarcina domnitorului era dintre cele mai delicate diplomaticeşte. Trebuia să facă şi oarecari concesii pentru a-şi păstra scaunul. Dar trebuia din când în când să aibă şi accese de intransigenţă — ca să nu se arate prea slab...

In această atmosferă tulbure, personajul principal al povestii d-lui Barnoschi este comisul Ionică Tăut. Tânăr foarte învăţat, călătorit prin apus, în curent cu toate dedesubturile ideilor revoluţiei franceze, talentat în arta de a conspira şi de a organiza o mişcare, el însuşi excepţional de voinic şi de viteaz, şi pe deasupra... frumos şi bun. După cum vedem, nu i-au fost precupeţite comisului însuşirile alese. Dar lucrul nu e neverosimil. Rar există vre-o generaţie care să nu-şi fi selectat un exemplar aproape perfect de umanitate.

Viaţa comisului Ionică este deplin concordantă cu calităţile sale. Vorbitor iscusit, abil diplomat, om cult, el face mari servicii cauzei cărvunăreşti la Constantinopol, unde este trimis în misiune. Frumuseţea lui îl face iubit de toate femeile. Bunătatea lui îl face să cadă în cursa unei femei cu suflet sterp, sensuală şi rece, care îşi face un ideal din a-l înjosi, şi pe care el se încăpăţânează cu naivitate să o vindece, să-i arăte că-i mai bună decât pare, etc., etc. Pe dealtă parte, Ionică e capul conspiratorilor.

Pentru toate aceste motive, e lesne de înţeles că viaţa îi e neîncetat primejduită. Totuşi, cum se întâmplă adesea, moartea îi vine de unde ne puteam aştepta mai puţin, de la o aventură absurdă într'un harem, la care participase el fără nici-o poftă sau convingere. Dar acest desnodământ, tocmai de aceea, este foarte reuşit. Căci ne trezeşte unul din sentimentele fundamentale ale epocei: **traiul periculos.** Aşa de periculos încât, din zece pericole care ameninţă, se realizează un al unsprezecelea la care nu ne gândeam; şi este un mijloc literar foarte abil de a ne arăta, fără întrebuinţare de peripeţii excesive (ceeace ar fi fost insuportabil) că primejdia e contextura fundamentală a vieţii oamenilor de atunci.

O altă idee desvoltată cu bun gust de d. Barnoschi este caracterul, orice s'ar zice, democratic al aventurii cărvunare, în ciuda caracterului ei exclusivist-boieresc. Căci, fără să vrea, cărvunarii lucrau indirect pentru popor, şi aceasta din mai multe pricine. Mai întâi pentrucă ceeace opuneau ei boierilor din protipendadă era obârşia curat moldovenească a boerinaşilor, faţă de originea corcită a adversarilor. Principalul lor drept era bazat pe **argumentul naţional.** Cărvunarii recunoşteau astfel că faptul de a fi de acelaş sânge cu norodul ţărănesc, departe de a constitui o înjosire, era dimpotrivă o falá, şi o superioritate, născătoare de drepturi. Şi această recunoaştere a excelenţei elementului etnic, chiar dacă pentru moment nu slujea decât clasei micilor boieri, nu putea să rămână, în cele din urmă, fără răsunet simpatic în obşte. Ş'apoi mai era ceva. O mişcare revoluţionară este întotdeauna generoasă, optimistă, eroică. Indiferent de punctele precise ale programului ei, ea naşte o atmosferă de entuziasm, de altruism, de spirit de jertfă, care odată pornit se poate întinde în chipul cel mai neprevăzut şi se poate îndrepta spre direcţiile cele mai nebănuite. Iată dece este mai justă psihologiceşte interpretarea puţin mai democratică pe care d. Barnoschi o dă carbonarismului moldovenesc, decât aceea curentă, care face din această mişcare o simplă revendicare egoistă a câtorva doritori de privilegii.

Este de asemeni interesantă figura lui Vodă. In deosebi următoarea trăsătură: Ioniţă Sturza **se ruinează cu politica;** îşi pierde averea pentru a suporta spezele revoluţiei care se pregătea; îşi vinde sau amanetează toate moşiile... Lucru absolut epocal, de oarece Voevozii noştri, dimpotrivă, îşi făceau sau refăceau averea tocmai în timpul domniei. Din acest punct de vedere, întâmplarea lui Ioniţă Vodă este ceva fără precedent, şi fără imitatori... Şi oglindeşte bine acea oarecare strălucire morală din epoca atât de mult iubită de d. Barnoschi.

O altă trăsătură interesantă a acelor vremi e şi atmosfera de filo-occidentalism. Tinerii feciori şi chiar tinerele fete de boieri obicinuesc a se duce des în Apus. Invaţă la Oxford, dansează la Curtea Franţei..., sunt în corespondenţă amicală cu Paul Louis Courier... Acest apusofilism dă un aer de actualitate acelei vremi, şi justifică unele caractere...

De pildă pe acel al Anei Craiovescu, prinţesă de sânge domnesc, — şi al doilea personaj din bucata d-lui Barnoschi. Ana Craiovescu este o femeie deşteaptă, cu simţuri exasperate, rece şi voluntară. Sângele ei domnesc pe deoparte, călătoriile sale dese prin Apus, unde femeia are şi ea putinţa să trăiască „conformément à son propre génie", o ajută să-şi realizeze temperamentul ei voluntar, chiar într'o Moldovă unde fetele erau deabia ieşite din regimul vieţii de gineceu. Şi ambiţia ei este să distrugă marea personalitate a lui Ionică Tăutu, a cărui frumuseţe şi tărie de caracter o excită. Şi trucurile, întrebuinţate de ea pentru a realiza ceeace în românească familiară numim „a mânca fript pe un om" sunt vechi şi ingenioase. Şi personajul Anei ne este ca o punte între prezentul de totdeauna, şi epoca trecută de atunci.

Ceea ce-i iarăşi foarte plăcut, e absenţa de vulgaritate în moravuri. Vreau să spun absenţa de „mitocănism". Clasa bădăranului român nu se făcuse încă. Şi acei care erau în deriziune numiţi ciocoi şi parveniţi, erau în realitate, cele mai nobile sufleteşte dintre personagiile timpului. Arivismul lor era o sete de a ajunge cu primejdia vieţei, o aspiraţie mai degrabă generoasă. Acel snobism futil al adevăratului parvenit îl găsim la cărvunari mai puţin decât la origine. Poate dimpotrivă, l'am găsi mai degrabă la protipendadă. Dacă am căuta bine, am constata că singurul mitocan din toată povestea este Ana Craioveasca. Una din ciudele sale, împotriva comisului Ionică şi chiar a ei însăşi este că iubeşte un boier aşa de mititel, ea, os domnesc. Şi crede sincer în enorma sa nobleţă. Ceea ce — cu tot farmecul şi seducţia ei — îi dă uneori accente de autentică mitocancă, accente foarte just prevestitoare a mitocancei de mai târziu, care ne-a exasperat destul de tare pe noi toţi de astăzi pentru a o cunoaşte bine... Şi este de altfel o bună idee a d-lui Barnoschi de a o fi făcut pe Ana olteancă şi craioveancă.

* * *

O ultimă remarcă. Povestirea d-lui Barnoschi nu se afundă prea mult în genul povestirei pur-literare; nu vizează la acel „trompe-l'oeuil" novelistic, care ne reclamă să ne transpunem din cap până în picioare în viaţa personagiilor. Se păstrează mereu un rest de atitudine de cronicar. Povestirea lasă adesea să apară persoana scriitorului, care apreciază, rezumă, etc. Şi este o excelentă supapă împotriva efectelor false. Căci ar fi fost imposibil să ni se dea un roman propriu zis, sau o piesă de teatru în adevăratul înţeles al cuvântului. Subiectul era dificil, impresia autenticităţii greu de realizat, dela un cap la altul, fără aceste momente de odihnă pentru cetitor, căruia i se spune: „aşa a fost" acolo unde puterea halucinatorie a trucului novelistic începea să slăbească.

Pentru toate aceste motive, bucata d-lui Barnoschi se citeşte cu multă plăcere. Şi mai ales, este lipsită de acea indelebilă vulgaritate pe care cu greu o evită prozatorii noştri literari. Repet însă. Nu lipseşte nici d-lui Barnoschi o oarecare afectaţie manieristă, ceva uneori „făcut". Dar, cum spuneam, este un defect secundar. Şi, cred, remediabil.

D. I. SUCHIANU

ZSIGMOND MORICZ

Sluta sau Frumoasa

După comedia țărănească „DRACUL“ întrun act

Persoanele

PĂZITORUL DE PEPENI
PĂZITORUL DE PORUMB
NEVASTA CEA FRUMOASĂ
NEVASTA CEA SLUTĂ

Cu toții vorbesc ca la țară.

(Acțiunea se petrece sub cerul liber, pe un câmp de pepeni, lângă adăpostul pândarului, într'o frumoasă seară de vară. In fața lui, pe pământ, un pepene verde mare, iar la dreapta, între coceni, un pepene galben. Păzitorul șade liniștit, privește pepenii, se tot gândește și din când în când murmură: hm-hm. Dă din cap, tușește, moțăe. Cu capul rezemat de genunchiu, privește mereu la pepenele verde. Fumează din lulea. Vine apoi păzitorul de porumb, într'o sarică lățoasă, zdrențuită, aducând o legătură de porumb verde, acum cules, ca să-l coacă. Lasă legătura jos. Cei doi țărani se uită unul la altul, dau din cap, în loc de bună ziua. Păzitorul de pepeni se uită iară la pepene. Celalt ia loc pe pat, își umple luleaua cu tutun și vorbește:)

PĂZITORUL DE PORUMB: Ei fârtate, rogu-te, ia spune-mi, la ce te tot gândești? *(Ii dă un pumn în coastă).*

PĂZITORUL DE PEPENI: Pepenele ăsta!

PĂZITORUL DE PORUMB: Ce-i cu el?

PĂZITORUL DE PEPENI: Imi zic: Cum o fi arătând o muiere despuiată, fără zdrențele alea de fuste? O fi ca pepenele ăsta.

PĂZITORUL DE PORUMB: Ce năsbâtii îți mai trec prin cap în noaptea asta lungă; altă treabă n'ai?

PĂZITORUL DE PEPENI: De! Multe griji mai are omul... numai că, de, femeia, noaptea e ca pepenele ăsta de rotundă!

PĂZITORUL DE PORUMB: *(Dă din cap):* Păi, eu cred, că mai curând e ca pepenele cel galben!

PĂZITORUL DE PEPENI: Nu mă, ca pepenele verde! și pe o parte și pe ceialaltă, cum o întorci, e netedă și rotundă.

PĂZITORUL DE PORUMB: Ți-ai găsit, rotundă! Plină de crețuri, cu zbârcituri ca pepenele galben.

PĂZITORUL DE PEPENI: *(Prinde să râdă încet).*

PĂZITORUL DE PORUMB: Ce râzi?

PĂZITORUL DE PEPENI: Păi așa!

PĂZITORUL DE PORUMB: Chiar că fiecare judecă după muierea lui! A ta e gogoneață, a mea e zbârcită. Dar nu dau sluta mea pe frumoasa ta!

PĂZITORUL DE PEPENI: Dar de ce mă!

PĂZITORUL DE PORUMB: C'a zis Regele David: Să iubești pe muierea frumoasă, dar numai cu cea urâtă să te cununi!

PĂZITORUL DE PEPENI: Mă, fire-ai al Dracului! Cap a avut acela?

PĂZITORUL DE PORUMB: De ce, mă?

PĂZITORUL DE PEPENI:: Că ce-l frumos e frumos totdeauna.

PĂZITORUL DE PORUMB: Asta n'o mai pricepi tu, moșule, să-ți spui eu. Din ce crezi că-i alcătuită așa o femeie? O față, două mâni, două picioare și fuste, fuste. Am fost de 16 ani când m'am însurat, dar mai mult n'am văzut la muere.

PĂZITORUL DE PEPENI: Nici eu!

PĂZITORUL DE PORUMB: Odată am văzut la boierul una despuiată, așa cum a venit pe lume. Nici cămașă n'a avut pe ea... Era de piatră. Dar hâdă, mă! N'avea nici un fason. De aceia eu și zic, că tot fustele, fac muierea. Cu cât are mai multe fuste cu atât e mai frumoasă. Atât că fustele, multe, costă parale multe.

PĂZITORUL DE PEPENI: Dar numai frumosul e frumos!

PĂZITORUL DE PORUMB: Să te lămuresc eu: Așa-i că nu-ți pasă că-i pepenele verde sau galben? Gust să aibă. Așa-i? Păi nevestele au toate acelaș gust... De ce ne trebuie muierea? Pentru două lucruri. Ziua să-ți muncească, noaptea să te iubească. Păi, fire-ai să fie! Nu muncește cea slută mai mult decât cea frumoasă? Cea frumoasă caută mai mult de lucru cu dânsa. Noaptea însă te iubește și așa nevasta, că-i rumenă sau că-i slută.

PĂZITORUL DE PEPENI: Tot frumosul e frumos!

PĂZITORUL DE PORUMB: Mă, dar căpățânos mai ești! Pricepe odată, omule, muierea slută este cea mai bună, că numai cu bărbatul ei se iubește, cea frumoasă însă e râvnită de mulți.

PĂZITORUL DE PEPENI: Ce, dacă-i frumoasă nu poate fi cuminte?

PĂZITORUL DE PORUMB: Să și vrea să fie cuminte, toți aleargă după ea. Nevastă-mea, n'ar trage și ea cu ochiul, dar nici Dracul nu se uită la ea? Dar cu nevasta ta tinerică, e altă căciulă! Nu vrea ea, — o iau oamenii cu sila.

PĂZITORUL DE PEPENI: Nevasta mea o păzesc eu! I-am dat poruncă să-mi vie în fiecare noapte.

PĂZITORUL DE PORUMB: Vezi! Muerei mele nici nu trebuie să-i poruncesc. Singură vine, fără să stea la cumpănă, că știe una: că pe lumea asta mare și largă, nimeni nu-i afară de mine care s'o desmierde.

PĂZITORUL DE PEPENI: Ce-mi tot îndrugi verzi și uscate!... A mea nu m'a înșelat niciodată.

PĂZITORUL DE PORUMB: A mea mai puțin. Imi pui capul! Dar că muerea ta te-a înșelat, uite... ași pune rămășag cojocul!

PĂZITORUL DE PEPENI: Mă prind!

PĂZITORUL DE PORUMB: Dă mâna. *(scuipă în palmă și-și strâng mânile).*

FEMEIA FRUMOASĂ *(strigă de departe):* Uncheșule!

PĂZITORUL DE PORUMB: Ia seama că vine!... Așteaptă numai. Acu să vezi! Eu mă ascund sub pat, ca Dracul. Tu spovedește-o! S'o sperii c'o ia Dracul, dacă minte. Eu zic că sunt Dracul și o duc. Să vezi cum îți mărturisește.

PĂZITORUL DE PEPENI: Vine!

FEMEIA FRUMOASĂ *(mai aproape):* Uncheșule, tu ești!

PĂZITORUL DE PORUMB: Chiam'o. *(Se bagă sub pat).*

PĂZITORUL DE PEPENI *(strigă):* Ho!

FEMEIA FRUMOASĂ *(vine):* Unde ești? In fiecare zi duci patul în alt loc... Să nu te mai găsesc. Noroc, că-i senin *(se așează lângă dânsul).* Ei, spune ceva!

PĂZITORUL DE PEPENI: Ce să-ți spun?

FEMEIA FRUMOASĂ *(se apropie mlădiindu-se drăgăstoasă):* Spune și tu ceva, par'că ești mut!

PĂZITORUL DE PEPENI: Păi... nu mi-s'a furat nici un pepene.

FEMEIA FRUMOASĂ: Nici unul? *(Se vâră în pat și-și îmbrățișează soțul).* Dar la ce-ți bați capul? Te văd necăjit.

PĂZITORUL DE PEPENI: *(cu capul rezemat pe genunchiu, fără să se miște până la urmă).* Pepenele ăsta!

FEMEIA FRUMOASĂ: Ce-ți pasă de el?

PĂZITORUL DE PEPENI: Gândeam, că așa cum sunt acei care fură câte un pepene, trebue să fie și hoțomani care iau dela bărbat, nevasta!

FEMEIA FRUMOASĂ: Mă, mă, se vede că ai timp de pierdut.

PĂZITORUL DE PEPENI: Nu-i vorbă, dacă am timp sau nu, ci dacă e adevărat ori ba.

FEMEIA FRUMOASĂ: Ce? Ce, mă?

PĂZITORUL DE PEPENI: Tu pe altul l-ai mai iubit, fă?

FEMEIA FRUMOASĂ: Ce bărbate, ți-ai pierdut mințile?

PĂZITORUL DE PEPENI: Lasă mințile și spune-mi ce-i adevărat? *(Femeia îi întoarce spatele).* De frumoasă ești tu frumoasă, dar greu îmi vine să cred că n'a poftit nimeni la tine!

FEMEIA FRUMOASĂ: Da' dă-mi pace odată. Hai culcă-te și tu binișor.

PĂZITORUL DE PEPENI: Nu asta te întreb, să mă culc cu tine, sau ba, ci să-mi spui tu dacă e adevărat sau nu-i adevărat?

FEMEIA FRUMOASĂ: Apoi nu-i adevărat!

PĂZITORUL DE PEPENI: Nu?

FEMEIA FRUMOASĂ: Firește că nu.

PĂZITORUL DE PEPENI: Uite și eu am fost odată la câte una la târg, sau la hramuri, sau alt undeva, pe câmp, sau prin porumbiște. Așa prin întuneric se mai întâmplă câte ceva. Spune drept tu nu m'ai înșelat niciodată?

FEMEIA FRUMOASĂ: Să te înșel? da m'a ferit sfântul!

PĂZITORUL DE PEPENI: Nu minți, că nu suntem în casă. Aci ne vede Dumnezeu cu ochii lui. Ia uită-te cum clipesc pe cer. Nu minți, căci te ia Dracul!

FEMEIA FRUMOASĂ: Eh! Unde mai e și Dracul!

PĂZITORUL DE PEPENI *(apăsat și răspicat):* Muere, nu degeaba sunt eu pândar. Tu nu știi ce noapte e noaptea asta. Știu eu ce știu! Asta-i noaptea, în care naiba înhață de picior pe muierile mincinoase și le duce. Spune, nu m'ai înșelat niciodată?

FEMEIA FRUMOASĂ: Niciodată!

PĂZITORUL DE PEPENI: *(strigă la ea):* Atunci dă-ți piciorul jos din pat! *(femeia înspăimântată trage îndărăt piciorul).* Ce? Nu cutezi? m'ai înșelat?

FEMEIA FRUMOASĂ *(după oarecare șovăire, întinde piciorul Păzitorul de porumb, ascuns sub pat, apucă piciorul, femeia țipă, îngrozită, și-și îmbrățișează soțul):* Numai odată!

PĂZITORUL DE PEPENI: Odată?

FEMEIA FRUMOASĂ: Zău, numai odată, bărbățele, numai odată! Vai, nu mă lăsa, nu mă lăsa acuma, că mă ia Dracul!

PĂZITORUL DE PEPENI: Numai odată? Și cu cine?

FEMEIA FRUMOASĂ: Popa din sat îmi făgăduise un galben!

PĂZITORUL DE PEPENI: Așa? Și ce i-ai spus tu!

FEMEIA FRUMOASĂ: Că... să-mi dea... să-mi dea doi galbeni. *(Păzitorul de porumb dă drumul piciorului femeii).* Vai, Doamne ce-am ajuns! M'am sfârșit.

PĂZITORUL DE PEPENI: N'a mai fost și altă dată?

FEMEIA FRUMOASĂ: Nu, vezi bine că nu. Dovadă că a plecat acuma Dracul! *(Se scoală și pune piciorul pe pământ).*

PĂZITORUL DE PEPENI: Hai pleacă acasă! Lua-te-ar Dracu! Mă făcuși de ocară! *(Femeia frumoasă își trage marama până peste ochi și dispare fugind).* Asta nu-ți-o uit eu! *(Iși curăță luleaua).*

PĂZITORUL DE PORUMB *(ese iarăși de sub pat, râde prelung, cu glas răgușit, apoi uscat):* Fârtate, ți s'au limpezit lucrurile!

FEMEIA URATĂ *(strigă din cealaltă parte):* Ei, bărbate!

PĂZITORUL DE PEPENI *(sare 'n sus).* Aha! Acum vine muerea ta. Te caută. Chiam-o aici! Acuma sunt eu naiba *(Intră sub pat).*

PĂZITORUL DE PORUMB: Ascunde-te! Ascunde-te, că nu mă tem! Ai să vezi că pepenele galben e mai bun! Ei, nevastă!

FEMEIA URATĂ: Aicea sunt, bărbățele, că mult am rătăcit. Te-am căutat prin toată porumbiștea. Par'că ai fi intrat în pământ. E o mândrețe de noapte că nu-ți vine să închizi ochii.

PĂZITORUL DE PORUMB: M'a rugat tovarășul să-i păzesc pepenii. Hai culcă-te și tu colo *(femeia se întinde în pat).* Ce te grăbești așa?

FEMEIA URATĂ *(suflând greu, pătimașe):* Drag îmi ești...

PĂZITORUL DE PORUMB: Știu că-ți sunt drag, doar tu ești nevasta mea credincioasă!

FEMEIA URATĂ: Să știi tu că-ți sunt credincioasă, bărbățele!

PĂZITORUL DE PORUMB *(bătând-o pe umeri):* Așa-i că ție, numai eu, și nimeni altul nu ți-a trosnit oasele?

FEMEIA URATĂ *(tace).*

PĂZITORUL DE PORUMB: Hai. spune, vorbește!

FEMEIA URATĂ: De ce?

PĂZITORUL DE PORUMB: Iacă așa! Că în noaptea asta cine minte, îl apucă ducă-se pe pustiu de picior și-l târăște până în fundul iadului. Ei, știu eu ce noapte e asta! Chiar am să-l chem pe naiba, să văd eu, nu se leagă el de tine?

FEMEIA URATĂ: Of! Of! Of!

PĂZITORUL DE PORUMB: Ce-i, dragă?

FEMEIA URATĂ: Stai binișor. Ce te-a apucat?

PĂZITORUL DE PORUMB: Hai?

FEMEIA URATĂ: Să nu vorbești de Dracul că mi-i frică!

PĂZITORUL DE PORUMB: O ho!

FEMEIA URATĂ: Bărbățele dragă, îți spun mai bine tot. Odată te-am înșelat și eu, dragul meu.

PĂZITORUL DE PORUMB: Nu minți!

FEMEIA URATĂ: Pe legea mea, că te-am înșelat.

PĂZITORUL DE PORUMB: Minți, fa'.

FEMEIA URATĂ: Ochii să-mi crape, dacă mint!

PĂZITORUL DE PORUMB: Tot nu te cred, până ce nu te apucă naiba de picior.

FEMEIA URATĂ *(scoate afară din pat tot piciorul. Păzitorul de pepeni scuipă atunci):* Vezi! nu mint... De-aș minți, m'ar apuca de picior, *(plângând),* acuma mă crezi că te-am înșelat?

PĂZITORUL DE PORUMB: Și decâte ori?

FEMEIA URATĂ: Numai odată...

PĂZITORUL DE PORUMB: Cu cine?

FEMEIA URATĂ: Am chemat odată pe argatul dela curte, pe șchiopul cela și i-am spus să mă iubească.

PĂZITORUL DE PORUMB: Eh, scârbo! Și ce ți-a dat pentru asta?

FEMEIA URATĂ: De, nu mi-a dat nimic. Ii făgăduisem eu un pol, dar el apoi mi-a cerut doi!

PĂZITORUL DE PEPENI *(râde zgomotos sub pat).*

PĂZITORUL DE PORUMB: Ce râzi acolo? Că și ție ți-a pus coarne, muierea ta?

PĂZITORUL DE PEPENI *(iese de sub pat):* Uite de ce râd, fârtate: cea frumoasă cel puțin aduce bani în casă, cea slută și paguba o plătește.

Naiba s'o ia!

CORTINA

Trad. de LEONARD PAUKEROW

NOTA. — După nume, mulți ar crede, că Moritz Zsigmond este un scriitor evreu maghiarizat. De fapt însă, este cel mai neaoș, cel mai reprezentativ scriitor maghiar, cel mai bun cunoscător al țăranului ungur de pe pustă.

Din schițele, nuvelele, romanele și comediile lui Moritz Zsigmond se ridică atmosfera specific ungurească.

E humorul sau necazul, e bucuria sau jalea maghiară, exprimate în vorbe și simțiminte specific maghiare.

Născut la 1879, la Debreczen, și-a terminat tot acolo studiile la 1901 și apoi a făcut ziaristică la Debreczen, și apoi la Budapesta.

Prima lui nuvelă „Șapte crăițari“ — i-a asigurat un trainic succes. A scris apoi pe rând: „Aur în noroi“, „Rouă pe trandafiri“, „La spatele lui Dumnezeu“ (Roman), „Satul“ (trei comedii într'un act).

Este astăzi cel mai popular scriitor din Ungaria.

Anul trecut, Moritz Zsignond a fost în Ardeal și a ținut un ciclu de conferințe în fața publicului minoritar.

Cereți la librării

MARTIRII

de CONSTANȚA HODOȘ

Roman din viața Ardealului
Cu o prefață de ION GORUN

(Ediția III-a 60 lei exemplarul)

Depozit general la autoare Str. Frumoasă No. 33

APARATE DE RADIO GRATIS

Firmă expeditoare germană trimite în mod gratuit interesaților din România **în scop de reclamă și spre a fi recomandate mai departe** un număr mai mare de aparate de rad ofonie până la mărimea de 4 lămpi.

Nici un fel de obligațiune

Micile cheltueli (speze de expediție, ambalaj, etc., etc.) sunt suportate de primitor.
Cei ce se interesează să trimeată scris citeț pe o **carte poștală la** adresa exactă la:

Radioversand R. Grab & Co. Rottloff, Abtlg. X
Berlin No. 4, Gartenstr. 100

Luna Parc

III

Am nimerit la Moși într'o scară goală și încremenită.

Lumina artificială da spațiilor deșarte, pardosite cu piatră pătrată, aspectul interior al unei cutii cu păreții poleiți și cu jucării pentru fetițe, care încep să-și întocmească gospodării și apartamente, pe scara topografică de una pe mie. Negustorii, izolați pe subt perdele, se mișcau ca niște păpuși înzestrate cu o singură gesticulare. Răspântiile, cu atât mai vaste cu cât nu le străbătea niciun vizitator, păreau surprinse de-o iarnă fără zăpadă și fără temperatură, într'un Decembrie de Mai.

Poetizată de noapte, localitatea efemeră de bărăci își arăta, din mărfurile ascunse în lăzi de umbră și ambalate în foiță de întuneric, numai sticlirile, abia pronunțate, și în fiecare pahar banal și carafă grosolană își aprindea candela câte un reflex.

Șiraguri triple și quadruple de perle electrice atârnau mărgele de opal între steaguri, câte puțin și leneș răscolite din liniștea lor, de o însuflețire nehotărâtă, care ar fi putut să semene cu o adiere nesimțită de vânt. Par'că toate constelațiile se pogorâseră cu zodiacul în serviciul comunei, pe aglomerațiile de turtă dulce și pe sectorul călușeilor ațipiți subt baldachine rotunde, cu vârf. Stelele mari cu sateliții lor roiau împrejurul prăjinilor albe. Furnicarele grupate în câte un infinit apropiat, puteau să fie atinse din trăsură cu bastonul. Carul mare se lăsase ca un gherghef pieziș de lumină, de-asupra corturilor cu doage, ălbii și rogojini. Cloșca și puii ei se fixaseră pe un scrânciob, a căruia roată imensă părea pintenul pe care alunecă și s'a oprit tărăboanța nevăzută, pentru scoborît pe-o punte de scânduri din ceruri în obor, averile fulgerătoare și strălucirile lumilor de sus. Luna și-a trimis și ea câteva plagiate albe lactee și le-a spânzurat, rare, în cârligul stâlpilor împodobiți cu bariș tricolor.

Puținii străini, din oraș, se îndreaptau către insula cea mai deasă de lumină, dela Luna Parc, ca niște muște de noapte între un geam și oglindă. Silueta domnilor amintea gândacii scorțoși, strânși în pardesie, care vin în zbor din aștri în verile secetoase. Doamnele apăreau în ambianța cristalină, ca niște lăcuste agere cu eșarfă roșie și carnea lor afinată de mătase, era vaporoasă ca a fluturilor transparenți iscați din luceferi și adunați în hore la becuri. Era un peisai de lună totală și de metale, și gândul umbla prin Moși, vulgari, în timpul zilei, ca un Pierrot, beat de reverberetii și în veștminte albe, căutând o mână cu dantele și un pantof de atlaz, ca să le ție pe amândouă și să le sărute, romantic și carnivor.

Luna Parc e o grădină de nefericiri ale unei fantezii neinspirate, laborios construită și visată cu mediocritate. Pe munții de schelărie goală se învârte într'o râjniță circulară de furnicare, căruțele unui tobogan cu dinți. După patru urcușuri „oh“! și patru precipicii „mor!“ călătorul, scuturându-se pe pantaloni e depus în fața comptuoarului, unde a plătit, ca să fie dat tava de 12 lei. E o călătorie rapidă prin palatul de justiție încă neconstruit, printre stinghii, bârne, grinzi și cușaci. Proprietarul acestei lemnării e un fel de chiristigiu care și-a pus depozitul în randament pe loc; e un domn cubic și simiesc și crede despre sineș, fără să fie nici negru nici baletist, că dirijează un mare spectacol. Intrebat: Cum merge? — el avu răspunsul unui rățoi domestic, care în lipsa unui pârâu se mulțumește cu un butoi de varză de sub burlan. Domnul răspunse: Dacă nu curge, pică.

Nimerești cu o minge un bumb și se declanșează un pat de spital sculat în picioare, din care cade vertical o persoană grațioasă, la lumina zilii spălătorească. Nimerești alți doi bumbi? se răstoarnă două canapele și nu se mai întâmplă altceva nimic. Un băiat de bărbier cade 'n dreapta și o tânără curățitoare de unghii cade în stânga. Iar alături, de câțiva lei, ai dreptul să te înfurii și să spargi, dând de-a asvârlita, câteva strachini de pământ spânzurate de un plafon.

La un ghișeu se servește înghețată caldă în cornete de biscuit și alături cornuri reci. Vei câștiga un pachet de ciocolată dacă dela o distanță rezonabilă, vei potrivi un colac de nuia să intre pe gâtul unei păsări domestice înotătoare. de tinichea. O grotă de ipsos cu o lumină roșie de sâmburi de rodii: în scorbura casei dă bilete și numără restul un casier grav cu figură de farmacist miop cu țăcălie. Ooamenii melancolici dispuși să amuzeze publicul, ca să câștige lei, fac un oficiu de dricari în ceasul logodnei.

Numărul cel mai sensațional din Luna Parc, a fost neașteptat; amatorii de veselii nepermise s'ar fi prevăzut cu un aparat fotografic. Prezența poetului Horia Furtună în călușei putea să fie glumeață și sta autorului lui *Păcală*, care nu a colaborat, desigur, decât cu un auz religios atent la *Dochia* d-lui Nolică. Publicul însă a aplaudat respectuos la numărul d-lui Nolică Antonescu, care s'a ivit călare pe un cal de lemn. D. Antonescu fiind profesor universitar, mare avocat și proprietar, situația d-sale de jockeu al unui cal care se dă uța și se învârtește împrejurul unui stâlp, deocamdată a stupefiat. Vizitatorii au crezut un moment că se înșală și, în irrespectul lor naiv, au confundat pe vioiul nostru savant în științele și instrumentele dreptului, cu un posibil picolo bătrân dela un restaurant din centru. D-l Antonescu venea pe o rână și neștiind să călărească un pegas de scândură, acesta se arăta cu coada înainte, sărăcită ca o perie de dinți. Devenind autor dramatic cu succese mari, actrițele i-au sugerat autorului dramatic că-i șade mai bine fără ciocuieț și păstrându-și numai o fină mustață, cât o ață de păiajen seducător, pe porțiunea dintre vârful nasului și surîs. Pentru a fi salutat cuviincios, cum se găsea călare pe calul ce-l purtase în frageda-i copilărie, d-l profesor trebuia întâi recunoscut. D-sa înțelese și aducându-și aminte că este și bărbat politic, interveni cu un principiu de guvernământ. D-l Nolică Antonescu zise, serios ca Newton și stentor ca Bismarck, textual:

— Așa înțeleg eu democrația!...

Nu se poate spune că marele nostru jurist nu încerca și un vag sentiment de confuzie, căruia credea că este neapărată nevoie să-i dea o contrapondere de principii. Totuș, d-sa era călare pe un cal de lemn și totuș d-sale îi atârnau niște picioare lungi, de pe cal, în aer — și democrația nu se vădea că stă numai decât într'o legătură prea strânsă cu șeaua. Asistența salută cu frăgezime și d-l Nolică Antonescu, după ce-și lansase principiul, trecu înainte dus de vârtej.

— Acum pricep, rosti un neghiob, de ce d-l din călușei n'a ajuns ministru la liberali, de ce s'a supărat și de ce a trecut într'un partid, care i-a făgăduit un portofoliu.

Și cum scânteiau luminile cerului la pământ, publicul s'a cotizat ca să-i cumpere juristului următoarele articole, cu care să se ducă la universitate și tribunal, în automobil: 1. O minge de cauciuc. 2. Un pistol cu apă. 3. Un joc de arșice. 4. O trîmbiță de mucava. 5. O scârțiitoare. 6. Un câine cu mecanism în stomac, care face „mac! mac!“ 7. Un biberon. 8. O cutie cu lapte condensat. 9. Bonboane de tuse și un flacon cu gomenol.

T. ARGHEZI

Orientări feminine

Un străin care ar locui în vre-un depărtat colț de lume neatins de relele războiului și deci nici de acelea mai diverse ce i-au urmat, căzând fără pregătire într'unul din orașele de petrecere ale Europei, — printre cari din grația Domnului ne numărăm — ar avea printre alte surprize și pe aceea de a vedea că femeile sunt, în viziunea primului moment, toate de aceeași vârstă tânără.

Felul de a vorbi, de a petrece și de a se ocupa — sau de a nu se ocupa — îmbrăcămintea cu deosebire, care era altădată un adevărat indicator de vârstă, totul contribue la o nivelare uluitoare, aproape îngrijorătoare pentru un străin.

Totuș mai târziu, mai familiarizat cu aspectele, ar distinge în roiul vesel de femei prea tinere, pasionate de dans, de sport, de lux și de dragoste, și câte-va figuri mai grave, mai serioase de griji, care disprețuesc micile manevre de societate, cu îmbrăcămintea departe de necumpănita îndrăzneală a celorlalte, figuri interesante și desigur tinere, dar însfârșit mai puțin tinere.

Intrigat, s'ar informa și nu l-ar uimi mai puțin aflând că interesantele persoane sunt fiicele tinerelor doamne de mai sus.

După ce-a întreținut cu acelea o convorbire de delicioase nimicuri, după o avalanșă de complimente bine spuse și bine primite, străinul va trebui să-și schimbe dispoziția și surâsul intrând în vorbă cu tinerele fete.

Aici, drăguțele nimicuri vor fi întâmpinate cu replici acide, sau nici n'ar putea fi hazardate în fața gravelor preocupări care agită mințile: nouile debușeuri de muncă feminine, proecte de călătorii de studiu, ambiții universitare, o siguranță ostentativă în puterile proprii și destul de des, un ironic dispreț pentru ceea ce a fost făcut sau numai început înaintea lor.

Toate calitățile pe care fetele timpurilor romantice le pretindeau în bloc și în grad superlativ de la viitorul soț: bogăție, cultură înaltă, rafinament intelectual, ele se cred acum capabile să le cucerească prin ele însile, nu să le posede ca un reflex.

Increderea în sine a fost totdeauna apanagiul tinereții. Dar ceea ce o exteriorează, inițiativa, autoritatea, și mai ales vai! spiritul de contradicție, era ținut tăinuit de adolescentele de altădată, toate fără excepție candidate la măritiș, rezervat ca o surpriză de după-nuntă soțului ce se felicita până în ajun că descoperise oița visată.

Sinceritatea, aceea de azi, puțin profitabilă pentru măritiș, deoarece tendințele masculine n'au evoluat în acest sens. De altfel, nici nu-i acesta scopul, cel puțin pentru trei sferturi din roiul de fete tinere care asaltează universitățile, academiile și bibliotecile — deși astfel îl judecă superficial antifeminiștii încă destul de numeroși.

Și nu-i nici numai acela de a ajunge, din necesități imediate, la o ocupație remuneratorie — ci simplu la o ocupație, ca și la tânărul cu destulă avere care s'ar simți umilit azi, șezând neocupat și nefolositor, — după cum nu numai din goana după publicitate își expun viața și sănătatea cele cu ambiții de recordwomen: modest mărginite la noi în întreceri de automobil și tenis, străinele însă cu renume mondial: aviatoare, înotătoare, turiste, adversare redutabile în toate raidurile.

Este totuș, în sforțările acestea de autoperfecționare și de independență, o contrazicere pe care o adeveresc mii de exemple.

Aproape toate adolescentele acestea cu planuri mari și sigure, cu ambiții răsturnătoare, mândre de posibilitățile lor, renunță la ele, le uită, de îndată ce li se prezintă perspectiva unei căsătorii — și încă nu-i vorba de pasiunea care ia tot timpul, ci de o partidă care asigură convenabil din majoritatea punctelor de vedere, traiul viitor.

Ca fată tânără, spunea cu suficiență: „Imi câștig singură viața“ — ca tânără căsătorită, spune cu mândrie răsfățată: „Bărbatul meu nu mă lasă să muncesc“. (Singură această frază, orientează pentru feminism, un întreg alt program de luptă).

Astfel, străinul din depărtatul colț al lumii, revenind după câți-va ani prin locurile bătute ,ar găsi pe fetele care l-au interesat și l-au uimit cu gravitatea lor prematură — trecute în tabăra veselă a femeilor celorlalte, unite prin pasiunea lor de lux, de dans și de dragoste, ca și prin lupta continuă pe care au angajat-o contra Anilor, — și desigur s'ar bucura, solidar cu semenii săi, pe placul cărora ele s'au transformat astfel.

ALICE GABRIELESCU

Cititi azi:

„LECTURA“ No. 176

Floarea literaturilor străine

Ilia Ehrenburg

Dragostea e Furtună!

— Scrierea complectă. la Librari și chioșcari Lei 5.—

DORMITOARE SUFRAGERII SALOANE BIROURI GARNITURI CLUB CEA MAI VASTĂ EXPOZIŢIE DIN ŢARĂ TELEFON 362/47 33 CAROL „MOBILA" 33 CAROL (PIAŢA DE FLORI) EMANOIL şi MAYER FISCHER & SIMION ABRAMOVICI MOBILE CURBATE DORMEZE OGLINZI LĂMPI ELECTRICE LINOLEUM INLESNIRI DE PLATA · EXPEDITII IN TOATA TARA

Contele Stroganov si „Amazoana Revoluţiei"

Contele Pavel Stroganov era un adolescent rus, care a nimerit la Paris în 1789.

Théroigne de Méricourt era o eroină a Marei Revoluţii Franceze, pe care Paul Hervieu a reînviat-o într'o piesă teatrală în şase acte scrisă în 1902.

Această revoluţionară a trăit 55 ani (1762—1817). Rolul său în Revoluţie n'a durat însă, decât patru ani (1789—1793); mai ales la început, popularitatea Théroignei de Méricourt i-a adus şi titlul de „Jeana d'Arc a Revoluţiei", sau „Amazoana Libertăţii". Ea a condus mulţimile asupra Bastiliei, le-a introdus şi în palatul Versailles la 10 August pentru a detrona pe regele Louis XVI...

Simolin, ambasadorul rus dela Paris din 1788—1792, a lăsat un carnet de memorii publicat abia acum la Leningrad împreună cu scrisorile acestui diplomat prin care raporta guvernului Ecaterinei II asupra evenimentelor din Capitala Franţei.

Din aceste memorii şi scrisori se desprinde un original roman de dragoste între contele Paul Stroganov şi „Amazoana Libertăţii" Théroigne de Méricourt.

Cea dintâi informaţie privitoare la acest roman se găseşte în scrisoarea lui Simolin. Iat-o:

„Rog, comunicaţi contelui Stroganov că tânărul său fiu dat în grija guvernorului Gilbert Room, frecventează din imboldul acestui profesor „Clubul Iacobinilor" şi „Clubul Propagandei", înfiinţate cu scopul de-a răscula pretutindeni popoarele împotriva guvernelor"...

Romanul acesta a trecut prin următoarele faze.

Pavel Stroganov, de 18 ani, a rămas în 1789 la Paris împreună cu guvernorul său Gilbert Room — un cocoşat, cu ochi reci, fin matematician şi înverşunat jacobin.

Acest Room a prezentat pe Stroganov, în clubul „Amicilor Legii" — unei fete svelte, cu o aluniţă deasupra buzei de sus.

O brună, cu păr smolit şi ochi căprii deschişi, cam nebunateci, foarte iute în mişcări — astfel era „Jeana d'Arc" a „Sanctissimei Revoluţii" şi „Amazoana" străzilor răsculate. Théroigne de Méricourt purta atunci o scurtă pelerină de catifea albastră, o tunică roşie de husar, o pălărie rotundă cu o cocardă tricoloră republicană, şi avea două pistoale la cingătoare...

Dragostea a unit atunci pe vlăstarul aristocraţiei ruse, cel de 18 ani, cu această Franceză revoluţionară de 27 de ani; şi prin cluburile republicane din Paris s'a vorbit mult despre „tânărul jacobin rus"...

Incurând cetăţeanul Room, îmbrăcat într'un caftan negru, cu jabot alb, a fost ales preşedinte al clubului „Amicilor Legii" (în 1793 tot el a prezidat şi Conventul care a condamnat pe Louis XVI la moarte!). El a însărcinat pe contele Stroganov să conducă biblioteca acestui club.

Aci, în faţa dulapurilor şi poliţelor cu cărţi, acoperite cu „taffetas" verde şi dominate de bustul lui Plutarch în marmoră albă, — în acest templu intelectual, la ferestre care dădeau într'o mare grădină, au urmat întâlnirile grăbite şi pline de patimă, ale celor doi îndrăgostiţi.

Stroganov era cunoscut sub numele de „cetăţeanul Autchère". In August 1790 i s'a conferit de însuşi Barnave (cel mai puternic orator al Revoluţiei, decapitat apoi de Robespierre în 1793) o diplomă jacobină — pe o coală groasă şi aspră, cu simbolurile „Libertăţii" şi „Morţii" şi cu sigiliul de ceară: crinii roşii ai Revoluţiei. Contele Pavel — Autchère — însoţea pretutindeni pe Théroigne de Méricourt, şi purta o căciuliţă frigiană.

Dar încurând, dinspre Moscovia, a sosit un enorm cupeu părintesc trimis pentruca să-l ia pe „cetăţeanul Autchère", amorezat de Muza Revoluţiei. Un tânăr dar energic aghiotant al Ecaterinei II, Novosilţev„ a reuşit să convingă pe Pavel Stroganov, să se înapoieze în patrie, pretextând această călătorie prin boala grea şi prin moartea iminentă a bătrânului Stroganov dela Petersburg.

Autchère-Stroganov, „Contele Jacobin", a plecat din haosul parizian, pentru a moşteni o avere fabuloasă. Cei şase servitori nici n'au avut timp să spele roţile roşii ale trăsurii (o casă întreagă transportabilă!) de noroiul litvano-polonogerman al celor 3000 de chilometri, — şi roţile au şi pornit înapoi, cu zgomot infernal, pe caldarâmul cu gropi al străzilor pariziene.

Inecat în lacrimi de dorul „Amazoanei Libertăţii", tânărul Pavel Stroganov a părăsit Franţa cu ferma intenţie de a se înapoia la Paris îndată ce va fi isprăvit cu doliul. Dar a aflat dincolo de frontiera franceză că fusese înşelat de Novosilţev. Legat şi păzit cu străşnicie, s'a întors în patrie...

Iar în Iunie 1793, în zilele lui Robespierre - „Porumbelul", când de dimineaţă şi până noaptea lucra toporul ghilotinei, Statuia „Libertăţii", cea de ghips, s'a întunecat, s'a muiat, şi a început să se fărâmiţeze din cauza aburilor de sânge vărsat pe ghilotină la picioarele acestui monument provizoriu. Atunci într'o zi, Théroigne de Méricourt, înebunită, a îndrăznit să blesteme „Porumbelul" în faţa negustoreselor de stradă, „bocitoarelor ghilotinei" de pe piaţa de Tuileries. Aceste „tricoteuses de Robespierre" au desbrăcat pe „Jeanna d'Arc a Revoluţiei" şi, trântind-o jos, în pielea goală, i-au mutilat tot trupul cu vergi şi curele...

Contele Pavel Stroganov, amic şi sfetnic al ţarului Alexandru I la începutul domniei acestuia, a rămas pentru totdeauna „Républicain de St.-Petersbourg" şi un mare original. In palatul său dela Cheiul Englez, lua masa împreună cu servitorii lui robi; şi se plimba prin uriaşele-i săli, cu căciuliţa roşie frigiană-jacobină în cap, fredonând „Carmagnola". Zeci de mii de ţărani-robi de pe moşiile lui, deşi n'au fost eliberaţi de dânsul, trăiau ca în sânul lui Avraam, fiind apăraţi de puternicul lor stăpân...

In 1807, Stroganov din senatori trecu la grenadieri, deveni militar; iar în 1814, intră în Paris în fruntea regimentului său, după un marş „anti-napoleonian" rusesc, celebru în istorie, executat dealungul continentului european... In drum şi-a pierdut, într'o luptă, singurul lui fiu, Alexandru Stroganov decapitat de o bombă. Această moarte a fost cântată elegic în versuri superbe de însuşi Jucovschi — protectorul lui Puşchin.

Rămas singur, uitat de ţarul Alexandru I (care-şi părăsise ideile democratice în urma marşului lui Napoleon asupra Moscovei), Stroganov rătăcea prin Paris, căutând uitarea şi pe prietenii vechi. Căuta şi pe neuitata lui Thèroigne de Méricourt.

Şi iată, într'o zi, dându-i de urmă, a găsit-o... în balamuc! La cererea lui, fu împinsă de gardieni — să iasă dintr'o cuşcă, — o bătrână smolită, sbârcită şi uscată ca un schelet. Ea mormăia ceva idiot, fredona jalnic şi pocnea din degete. Contele Pavel îşi plecă capu-i cărunţit şi-şi ascunse faţa între mâni: era Théroigne de Méricourt, dragostea lui, tinereţea lui, „Sanctissima" lui Revoluţie!...

Cronica muzicală

„Intermezzo" de vară la Operă

In urma închiderii stagiunii de Operă dela Teatrul Liric, au loc primele pregătiri pentru stagiunea viitoare. Direcţiunea se interesează de cele câteva forţe tinere, care vor complecta personalul artistic în vederea noului repertoriu ce se elaborează din timp.

Examenele şi audiţiile dela Teatrul Liric vor ocupa, desigur, o bună parte din vacanţa în curs, şi asupra lor vom mai avea prilej să vorbim aici din când în când.

Poate avea de pe acuma semnificaţia unui indiciu asupra nouilor angajamente, doar audiţia a opta (şi ultima), dată de clasa de Operă a „Prof. Massini" dela Conservatorul nostru de Muzică şi Artă Dramatică, clasă condusă de d-na Maria Snejina şi de d. Alberto Della Pergola.

Sâmbătă, 16 Iunie, seara, s'au distins câţiva aspiranţi la cariera artistică, despre care se pot spune câteva cuvinte de încurajare, şi anume: în actul al II-lea din „Butterfly", d-ra Bercescu s'a afirmat ca o adevărată „bacalaureată", încetând de a fi elevă, deşi atât de activă şi cu reale însuşiri, dacă vom judeca după audiţiile precedente.

In actul al III-lea din „Boema" rolul Mimi a fost interpretat de d-na Drozdovsca: execuţie muzicală prefectă, joc admirabil şi frazare fină.

Rolul Charlottei din „Werther" (actul al III-lea) a convenit foarte bine însuşirilor armonios desvoltate ale d-rei A. Cormy. Aceiaşi impresie ca şi „Mimi" a produs rolul Sofiei, cântat de d-na Drozdovsca.

D-na Chirculescu în actul al III-lea din „Tosca" a dat o frumoasă dovadă că va fi odată stăpâna rolului titular.

Mai merită un cuvânt de laudă şi execuţia rolurilor secundare: Suzuky („Butterfly") şi Musetta (Boema), interpretate de d-rele A. Cormy şi Puia Vasilescu.

Dintre absolvenţii bărbaţi s'au distins d-nii: C. Dumitrescu („Mario Cavaradossi") şi M. Rothenberg („Werther")...

Vom căuta să urmărim şi celelalte audiţii.

SIXELA

FILATELIA

Noutăţi

Afganistanul a aderat la Uniunea Mondială Poştală şi de acuma înainte se supune tuturor regulamentelor unioniste. Cu prilejul celei de-a noua aniversări dela urcarea regelui Amanulla pe tron, s'a emis o marcă specială având un desen compus din două părţi : la stânga, într'un cadru oval, se află facsimilele semnăturii regelui, iar la dreapta, — chipiul regelui deasupra a două săbii încrucişate. Acest chipiu cu săbii e cunoscut colecţionarilor după mărcile emise de curând cu ocazia jubileului independenţei. Noua marcă a fost imprimată pe mici foi a 8 bucăţi pe fiecare foae şi s'a vândut numai o singură zi la toate oficiile poştale din Afganistan, pe preţul de 15 pole.

In *Abisinia* au apărut două mărci noui după clişeul mărcilor emise în 1919 cu o mică inscripţie suplimentară, care schimbă preţul în modul următor : *½ gherchs*, măslinie-cafenie, înlocuit cu 8 *ghercs*, având ca desen un rinocer ; şi *1 ghercs*, violetă-cenuşie, schimbat în *12 gherchs*.

Colonia franceză *Noua-Caledonie* a emis o serie de mărci care face mare senzaţie în lumea filatelistă. Unii cred că aceste mărci sunt cele mai frumoase din câte s'au executat vreodată. In total au apărut 23 mărci „de bază" plus 13 suplimentare.

Seria aceasta poate fi împărţită în trei grupuri : 1) în valoare dela 1 până la 25 centime, desenul reprezintă o marină cu un caic autohton ; 2) 7 mărci în valoare dela 30 până la 90 c. cu o vedere : un râu, palmieri şi căsuţe ale autohtonilor ; 3) 6 mărci dela 1 fr. până la 20 fr. au două medalioane : portretul exploratorului La Pérouse naufragiat lângă Noua Caledonie şi ucis de sălbatecii acestei insule în 1788 ; şi figura lui Louis-Antoine de Bougainville, cel dintâi navigator francez care a reuşit să facă ocolul lumii şi a confirmat suveranitatea Franţei asupra insulei. Amândoi au fost trimişi în aceste călătorii de regele Louis XVI.

După culoare, mărcile acestea se împart astfel : 1 c. violetă-albastră, 2 c. cafenie-verde, 4 c. portocalie-albastră, 5 c. cenuşie-cafenie, 10 c. violetă-cafenie, 15 c. cafenie-albastră, 20 c. carmină-cafenie, 25 c. verde-cafenie, 30 c. verde albastră, 40 c. roşie-măslinie, 45 c. portocalie-albastră, 50 c. violetă-cafenie, 65 c. cafenie-albastră, 75 c. albastră-cenuşie, 90 c. roşie-roză, 1 fr. măslinie roză, 1 fr. 10 c. verde-cafenie, 1 fr. 50 c. albastră-azurie, 2 fr. portocalie-cafenie, 3 fr. carmină-cafenie, 5 fr. albastră-cafenie, 10 fr. cafenie-violetă şi 20 fr. cafenie-roşie...

„Librăria C. Dobrogeanu-Gherea"

din str. Sf. Ionică No. 5

Recomandă, în superbele ediţii **Malik-Verlag**, legate în piele sau cartonate, următoarele cărţi cu preţuri extrem de eftine: Upton Sinclair: **Samuel der Suchende**, Lei 112.—, **Nach der Sintflut**, Lei 112,— **Man nennt mich Zimmermann** Lei 160—, **Der Sumpf** Lei 112—, **Goldne Kette** Lei 112—, **Petroleum** Lei 192—, Maxim Gorki: **Erinnerungen an Zeitgenossen** Lei 120—, **Forma Gordeiew** Lei 200—, **Matwej Koshemjakin** 2 vol. a 120—, **Das Werk der Artamonows** Lei 200—, **Drei Menschen** Lei 200—, **Erlebnisse und Begegnungen** Lei 200—, Harry Domela: **Der falsche Prinz** Lei 112—; Vera Figner: **Nacht über Russland** Lei 280—; George Grosz: **Das Gesicht der Herrschenden Klasse** Lei 144—, **Abrechnung folgt!** Lei 80—; I. Grusdew: **Das Leben Gorkis** Lei 120—; Alexander Block: **Der Untergang des Humanität** Lei 40—; etc., etc.

Cărţi şi reviste franceze cu preţuri eftine. Expediţii în provincie.

Cronica Şahului

PROBLEMA No. 124

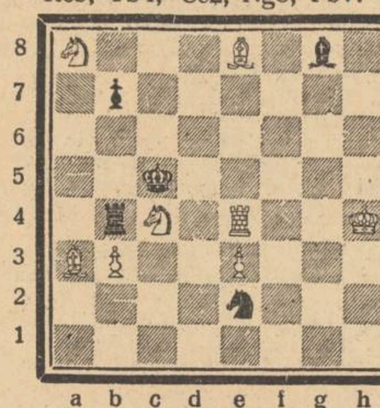
Din concursul nostru de probleme

Motto: „Mai prejos XI"

(inedită)

Negru: (5 figuri)

Rc5, Tb4, Cé2, Ng8, Pb7.

Alb (8 figuri)

Rh4, Té4, Ca8 şi c4, Na3 şi é8, Pb3 şi é3.

Alb joacă şi face mat în 3 mutări.

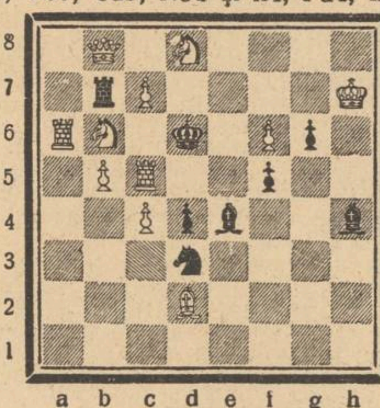
PROBLEMA No. 125

Din concursul nostru de probleme

(inedită) **Motto:** „Sidef"

Negru (8 figuri)

Rd6, Tb7, Cd3, Né4 şi h4, Pd4, f5 şi g6.

Alb (11 figuri)

Rh7, Db8, Ta6 şi c5, Cb6 şi d8, Nd2, Pb5, c4, c7 şi f6.

Alb joacă şi face mat în 2 mutări.

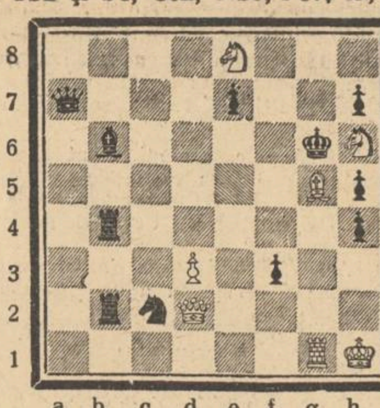
PROBLEMA No. 126

Din concursul nostru de probleme

Motto: „Nimic nou!"

Negru: (11 figuri)

Rg6, Da7, Tb2 şi b4, Cc2, Nb6, Pé7, f3, h4, h5 şi h7.

Alb. (7 figuri)

Rh1, Dd2, Tg1, Cé8 şi h6, Ng5, Pd3.

Alb joacă şi face mat în 2 mutări

D-ra VERA MENCIK

Şahul nu este apanagiul exclusiv al bărbaţilor. De mult încă femeile au arătat un interes deosebit pentru nobilul joc al regilor, dar numai în ultimul timp s'au relevat adevărate talente ca d-na **F. I. Baird**, d-na **Kalmar Wolff**, d-na **Dr. Schindler**, d-na **Hollovay** (care a participat cu succes la olimpiada din Paris, 1924) etc.

Mai remarcabil e însă talentul d-rei **Vera Mencik** care este considerată drept campioană a lumii.

In concursul de dame organizat anul trecut de către Federaţia internaţională de şah d-ra Mencik a obţinut 10 jum. puncte din 11 şi titlul de maestră. După aceea în concursul de amatori din Cheltenham (Anglia) la care au luat parte afară de dânsa numai bărbaţi, a obţinut deasemenea premiul întâiu cu 6 jum. puncte fără a pierde nici o partidă.

Mai important însă este succesul obţinut în ultimul concurs din Scarborough căci, având de adversari maeştri cunoscuţi ca: Yates, Winter, Michel, Thomas şi Colle, a reuşit totuşi să se plaseze destul de bine cu 4 jum. puncte din 9 (50 la sută).

D-ra Mencik e de origină rusă. Tânără şi talentată, cu un joc ponderat şi ingenios, energică şi prevăzătoare, ea va mai avea încă multe succese importante. Dăm mai jos o partidă a ei contra campionului englez Yates.

PARTIDA No. 54

Alb: Vera Mencik **Negru: F. D. Yates**

Apărarea indiană

1. d2—d4, Cg8—f6; 2. c2—c4, g7—g6; 3. g2—g3, Nf8—g7;; 4. Nf1—g2, 0—0; 5. é2—é4, d7—d6; 6. Cg1—é2, Cb8—c6; 7. 0—0, é7—é5; 8. d4—d5, Cc6—b8; 9. Cb1—c3, Cb8—d7; Albul stă mai bine; el are mai mult teren de acţiune iar negrul e deocamdată închis. Pionul d5 împiedică mult desvoltarea adversarului. 10. h2—h3, a7—a5; cu scopul de a împiedica b2—b4 care ar opri aducerea calului la c5; 11. Rg1—h2, Cd7—c5; 12. Nc1—é3, b7—b6; 13. Dd1—d2, a5—a4; ameninţă Na6; 14. Ta1—b1, Cf6—h5; 15. b2—b4, a4×b3; 16. a2×b3, f7—f5; 17. f2—f4, f5×é4; dacă negrul juca la câştigarea pionului de ex: éf; atunci urma, C×f4, C×f4; N×f4, N×c3; D×c3, C×é4; N×é4, fé; Nh6! şi câştigă. 18. b3—b4, é5×f4; 19. Cé2×f4, Ch5×f4; 20 g3×f4!, Cc5—a4?; o mutare f. slabă căci calul acesta nu mai poate juca. 21. Cc3×é4, Nc8—f5; cu scopul de a elibera calul prin N×é4; N×é4, Cc3 etc.; 22. Né3—d4!, Dd8—d7; 23. Tb1—é1, h7—h6; 24. Cé4—g3, Rg8—h7; 25. Cg3×f5, g6×f5; Dacă D sau T la f5 atunci Né4 urmat de Tg1 e decisiv.; 26. Ng2—f3, albul exploatează slăbiciunea punctului g6; 26....., Ta8—é8; 27. Nf3—h5, Té8—é4; 28. Té1×é4, f5×é4; Tf1—g1, Ng7×d4; 30. Nh5—g6+, Rh7—h8; 31. Dd2×d4+, Dd7—g7; 32. Dd4×g7+, Rh8×g7; 33. Ng6—é8+! şi alb câştigă calul a4 şi partida.

P. I. NEGREANU
CAMIL SENECA

Curiozităţi

Cântar pentru suflet

Un ziar din America ne comunică senzaţionala descoperire a patru medici din Chicago :

„Cântărind corpul clientului imediat înainte şi apoi imediat după moarte, se constată o scădere de greutate variind între 14 grame 175 şi 28 grame 350; această diferenţă reprezintă greutatea sufletului."

S'ar putea desigur spune că în momentul când murim expulzăm aerul din plămâni, oxigenul perdut de globulele roşii ; precum şi alte gaze mai puţin avuabile, produse ale celei mai legitime emoţiuni.

Dar Americanul, care în toate iubeşte simplificarea, care însă în materie mai mult sau mai puţin religioasă e dispus să complice lucrurile cu maximum de naivitate —, preferă să identifice sus pomenitele gaze cu sufletul dat nouă de Dumnezeu.

Un francez observa că cifra de 28 grame nu poate mulţumi pe nimeni. Pentru un suflet imaterial, e mult prea mult. Iar dacă sufletul e într'adevăr material, este mult prea puţin. Şi, în această ultimă ipoteză, dacă sufletul e ceva material, ar trebui să putem să-l îngrăşăm printr'o anumită alimentaţie...

In fond, ceeace alcătueşte o curiozitate demnă de menţiune nu-i descoperirea însăşi a pomeniţilor doctori americani.

Faptul senzaţional e altul, şi s'ar putea exprima astfel :

„In anul 1928, în America de Nord, trăesc mai mulţi cetăţeni care cred în existenţa sufletului, şi-l identifică cu gazele mai mult sau mai puţin nobile, al căror eşapament în momentul morţii reprezintă plecarea spre Rai sau Iad, a conştiinţei noastre psihice. Aceşti oameni sunt relativ blânzi în raporturile lor cu ceilalţi oameni, şi sunt lăsaţi să trăiască în plină libertate..."

Acta medica latina

O nouă încercare de limbă internaţională. De astă dată nu e vorba de combinat, în laborator, o limbă mixtă şi eclectică. Nu se inventează nimic. Se constată doar că anumite limbi seamănă între ele. Şi cea mai bogată grupă este aceea a limbilor latine. Mai ales în ce priveşte terminologia ştiinţifică. Şi mai ales dacă se bagă de seamă să se aleagă, dintre două sinonime, cuvântul care se poate întâlni şi într'o altă limbă latină (de ex : în loc de boală: maladie). Apoi, dacă se întrebuinţează o ortografie mai puţin fonetică.

O asemenea încercare a realizat-o revista de medicină : *Acta medica·latina.* Sunt studii şi dări de seamă din toate ţările latine ale Europei (Franţa, Spania, Belgia, Portugalia, Elveţia, România, Italia), apoi din toate statele Americei Centrale, Mexicului, şi Americei de Sud. Şi este uimitor ce bine pricepe oricine toate limbile întrebuinţate.

O astfel de întreprindere ar trebui generalizată pentru toate ramurile ştiinţei. E sistemul optim, care ne dispensează să nu perdem prea multă vreme cu învăţătura limbilor străine, şi în acelaş timp ne fereşte de artificialismul — multora antipatic — al Esperantismului.

Certificatul unui poet

„Gazeta Roşie de Seară" din Leningrad publică în original certificatul eliberat unui poet localnic de „Institutul pentru examinarea creerului":

— „Acest certificat s'a eliberat cetăţeanului (cutare) care, în urma unei suferinţi (boala somnului), nu e capabil să se ocupe decât cu o muncă intelectuală foarte uşoară. Având în vedere înclinaţiunea bolnavului pentru poezie, e de dorit să fie sprijinit în acest sens"...

CEREŢI LA LIBRĂRII

POEZII de A. TOMA

Premiat de Academia Română

Un elegant volum legat („Cultura Naţională") — 200 pag. — LEI 100. — Comenzi la: „Agence Générale de librairie", str. Lipscani, Bucureşti.

PAZIŢI COPII

Cel mai eficace preventiv pentru paralizie infantilă este tratamentul razelor la plaja artificială str. Mircea Vodă 44, supraveghiat de medici specialişti, precauţiuni strict igienice.

Rămâneţi veşnic tineri întrebuinţând renumita tinctură naturală

HENOL ROYALE

Regina Tincturilor pentru păr în toate nuanţele dorite

Cutia mică lei 100

de 4 ori mai mare lei 250

HENNE ROYALE Renumita plantă orientală

Totdeauna proaspăt în toate nuanţele

Cutia mică lei 100.— Cutia mare lei 150.—

Se predau lecţii pentru aplicaţie. Părul stricat de alte tincturi se reface cu cea mai mare îngrijire. Cereţi la principalele farmacii, drogherii, coafori şi parfumerii. Acolo unde nu găsiţi trimiteţi costul prin mandat poştal la:

Institutul de Beauté Dortheimer. Calea Victoriei No 50 lângă Cinema SELECT. Tel. 27135. — Cereţi noul catalog.—

Cărţi şi Reviste

M. CARP: LIMBA ROMÂNĂ (Manualul bacalaureatului după programul oficial) Iaşi, „Viaţa Românească", 224 pag., Preţul 100 lei

D. Mihai Carp, — eminent profesor de limba română, dublat de un publicist merituos, — a scos de subt tipar un volum despre „Limba Română", care cuprinde un tablou exact şi atractiv al literaturii noastre.

D. Carp realizează idealul de manual didactic: o operă plină de miez, sistematică, scrisă uşor şi plăcut. In modul acesta, lecţiile se fixează în mintea elevului — de parcă ar fi expuse dela catedră.

Astfel cum este compus, manualul de „Limba Română" — după programul oficial de bacalaureat, materia fiind tratată în proporţiile necesare — este o carte extrem de utilă candidaţilor la bacalaureat.

Dar „Limba Română" de d. Carp poate fi cu folos citită şi de acei care nu şi-au dat bacalaureatul, caşi de acei — care l-au trecut demult. Caci ea pe unii îi instrueşte, iar altora le sistematizează cunoştinţele.

Limba română şi literatura română nu se bucură la noi nici în şcoli, nici în afară de şcoală, de atenţia cuvenită. In alte ţări, obiectul principal din licee — căruia i se acordă cele mai multe ore şi o deosebită greutate în promovarea elevilor — este tocmai limba şi literatura ţării respective.

Lipsurile din programe se pot umplea, în parte, prin manuale excelente. Cartea d-lui Carp, are, şi din acest punct de vedere, însemnătate.

In haosul cărţilor didactice, făcute în general la repezeală — nu totdeauna de profesorii cei chemaţi prin ştiinţa, spiritul de sistematizare şi talentul lor literar — „Limba Română" a d-lui M. Carp este un model de muncă serioasă şi pricepută.

Suntem siguri că acest volum va face un important bine atât elevilor, cât şi cetitorilor — care vor să se informeze precis şi sistematic asupra literaturii româneşti.

Drept exemplu, reproducem în foileton din „Limba Română" de d. M. Carp capitolul despre „Formarea limbii literare".

M. SEVASTOS

Raportul dintre ştiinţă şi poezie în Ardeal

Intr'un ziar maghiar din Cluj d. prof. dr. Gh. Kristof face o judiţioasă comparaţie între desvoltarea ştiinţifică şi cea poetică în Ardeal în cursul secolelor trecute şi ajunge la următoarele interesante concluzii:

Cea dintâi iniţiativă pentru întemeierea unei academii maghiare în sensul unei şcoli superioare adică universitate a fost luată în anul 1658, printr'un memoriu adresat principelui Achazius Barcsay de scriitorul J. Cs. Apàczai. In acest memoriu se motiva cu destule argumente necesitatea arzătoare pentru întemeierea unei astfel de şcoli superioare. Cu toate că această necesitate a fost recunoscută chiar atunci, înfiinţarea universităţii maghiare în Ardeal cu sediul la Cluj s'a putut înfăptui abia în anul 1872, deci după un răstimp de 214 ani. Dar şi acestei înfiinţări i-a premers întemeierea „Societăţii muzeului ardelean" în anul 1859 tot cu sediul la Cluj.

Insuşi începutul vieţii ştiinţifice şi culturale în Ardeal se caracterizează prin faptul, că predispoziţiile ştiinţifice au prevalat în această provincie. Muzeul, care azi se numără printre cele mai interesante şi bogate muzee din ţară, a luat fiinţă din dorinţa de-a cerceta şi studia trecutul acestei provincii, deci are un caracter pronunţat ştiinţific, în vreme ce universitatea are în primul rând menirea de-a forma clasa intelectuală, deci un caracter mai mult cultural.

Intre aceste două instituţii există, fără îndoială, o strânsă legătură. Muzeul a înlesnit studiul în universitate prin colecţiile sale bogate, în schimb universitatea a dat muzeului adevărata viaţă prin studierea în mod sistematic a acelor colecţii. Această reciprocitate d. prof. Kristof o caracterizează astfel: „Muzeul n'a ţinut totdeauna şi în mod corespunzător legătura cu publicul mare, iar universitatea n'a ţinut seamă în cercetările sale ştiinţifice, de cunoaşterea patriei în special şi în mod constant".

Ca o dovadă mai mult despre prevalarea preocupărilor ştiinţifice la cărturărimea din Ardeal serveşte faptul, că în intervale scurte au luat fiinţă, după exemplul dela Cluj, o mulţime de alte societăţi pentru înfiinţarea de muzee, astfel că azi avem în Ardeal următoarele muzee maghiare: în Deva pentru judeţul Hunedoara, în Tg. Mureş pentru Secuime, în Alba-Iulia pentru judeţul Alba. In acelaş timp s'a înfiinţat de către aceeaşi societate maghiară o singură societate literară la Tg. Mureş în anul 1878. Celelalte, care există azi, sunt de dată recentă.

„Imprejurarea aceasta, scrie d. Kristof, ordinea în care au luat fiinţa aceste societăţi sunt greu de înţeles în zilele noastre. Azi publicul se mulţumeşte pentru satisfacerea interesului ştiinţific cu ziarele cotidiane sau cu revistele ştiinţifice, cari în majoritatea cazurilor nu sunt cu nimic mai bune decât presa cotidiană. Azi pentru o orientare ştiinţifică e suficient ceiace se scrie în ziare; rar se întâmplă ca cineva să mai citească reviste de specialitate sau chiar vre-o carte pentru aprofundarea unei probleme de ştiinţă. In schimb faţă de produsele literare toată lumea manifestă un viu interes, căci în literatură, în poezie, în artă ajung câteva fraze pentru a face, fără nici o osteneală, programe, proiecte, societăţi sau reuniuni şi cercuri sau saloane literare. E drept că toate acestea dispar şi mai repede decât s'au înfiripat, dar cei interesaţi şi-au ajuns scopul.

„In trecut însă n'a fost aşa. Atunci poezia şi literatura frumoasă în general se baza pe ştiinţă şi se inspira din cercetările şi constatările făcute de aceasta. Azi însă scriitorii caşi poeţii se inspiră exclusiv din viaţa lor intimă şi din observaţiile făcute la întâmplare în nemijlocita lor apropiere. Şi la alte popoare s'au desvoltat mai întâi academiile, universităţile, instituţiunile ştiinţifice, şi numai după acestea societăţile literare. Ardealul a dat în trecut totdeauna mai multe capete erudite decât talente literare.

D. Kristof conchide, că acolo unde baza ştiinţifică dispare sau nu există de fel nici literatura nu poate ajunge la o desvoltare viguroasă, la o viaţă plină. Literatura de azi care se hrăneşte numai din întâmplările obişnuite ale vieţii de toate zilele, devine cu timpul în mod fatal şi logic anemică.

„Când ştiinţele sunt în plină desvoltare, înfloreşte şi poezia, scrie d. Kristof. In mediul unui public cu aspiraţiuni ştiinţifice reduse, lâncezeşte şi poezia şi muza devine repede o simplă navă de hârtie pentru distracţia copiilor. Atârnă de cultura necomplectă a publicului cetitor dacă vrea să accepte cristalurile de sticlă în locul mărgăritarelor veritabile".

D. Kristof vorbeşte de raporturile dintre ştiinţă şi poezie din punctul de vedere al maghiarimii. Făcând o scurtă reflexiune asupra desvoltării ştiinţifice şi literare la Românii şi Saşii din Ardeal, constatăm acelaş lucru. Nu este o simplă poveste cu „sufletul ardelenesc". El există şi se manifestă sub toate formele şi cam în acelaş sens la cele trei naţiuni cari locuesc de opt veacuri împreună.

ION BAILA

Trei cărţi asupra teatrului englez

Trei cărţi asupra teatrului englez au apărut numai în decursul unei singure luni, ceiace dovedeşte că, împotriva tuturor aparenţelor, poporul englez se interesează cu stăruinţă de dramă şi de comedie. Iubirea de teatru, care părea moartă în sufletul Englezului, este numai adormită şi renaşterea teatrului în Anglia este o chestiune de timp.

„Parties to the Play" conţine cinci conferinţe ale lui Ivor Brown, criticul teatral al ziarului „Manchester Guardian" şi al lui **„Saturday Review"**, privit ca cel mai competinte în materie, în lumea intelectuală din Anglia. Autorul arată evoluţia piesei de teatru dela piesa scrisă de amatori ocazionali pentru distracţia lor particulară la piesa scrisă de autor după concepţia sa, apoi la piesa scrisă pentru un actor şi în sfârşit la piesa scrisă pentru comanda unui director de teatru, care o comercializează.

Ivor Brown speră într'un viitor când toţi aceşti factori diferiţi vor colabora cu puteri egale şi vor produce astfel piese de teatru care vor avea asigurat succesul material şi se va garanta astfel poetului şi dramaturgului posibilitatea succesului moral şi libertatea de creaţie.

Dar distinsul critic recunoaşte că până în prezent numai acele perioade din istoria teatrului în care autorul singur a fost stăpân pe creaţiunea lui, au avut parte de o adevărată strălucire în arta dramatică. Ori de câte ori actorul sau directorul teatrului şi-au închipuit că pot comanda sau altera opera autorului spre a o adapta fie jocului propriu, fie gustului publicului, teatrul s'a decolorat şi a decăzut.

Piesa, spune I. Brown, nu trebuie privită ca un libret de operă de către cel ce se consideră scriitor original şi care are ceva individual şi fundamental de spus.

Interesante sunt aprecierile criticului englez asupra lui Antoine, a cărui concepţie o aprobă în totul. Dar Englezii deşi recunosc progresul pe care l-a făcut jocul scenic sub influenţa lui Antoine şi admiră revolta lui împotriva jocului clasic, insistenţa lui pentru a se pune mai multă naturaleţă în arta dramatică, nu se pot însă deprinde cu excesul de naturalism din teatrul Antoine şi sunt pentru reintoarcerea în parte la vechiul stil clasic în jocul actorilor.

A doua carte asupra teatrului englez e scrisă de un American, George Jean Nathan, şi cuprinde o serie de essaiuri ale acestuia, publicate în **„The American Mercury"**. Foarte bine informat asupra literaturii dramatice de pe continent, G. J. Nathan se pronunţă cu spirit, tăios şi pătrunzător asupra multora din problemele ce frământă azi literatura dramatică din lumea întreagă. Astfel, el consideră „expresionismul", ca şi pe fratele său „impresionismul", ca un simplu subterfugiu al celor ce vor să fie autori dramatici fără să ştie să scrie o piesă de teatru. „Expresionismul", spune el, este pur şi simplu scheletul unei piese de teatru, un scenariu, un subterfugiu la care recurg cei ce nu pot desăvârşi complexităţile şi aprofundările adevăratului autor dramatic".

A treia carte este un rezumat al istoriei teatrului englez, scris de Rubinstein, care expune în optzeci de pagini, cu o claritate, un relief şi o strălucire cum rar se întâlnesc, evoluţia teatrului englez în ce are mai caracteristic în diferite epoci. Cartea are avantajul de a fi publicată şi în ediţie populară de **six pence**, pe când celelalte costă **7—8** shillingi ca mai toate cărţile englezeşti. — **I.**

François de Curel

Unii scriitori sunt mari pentrucă oglindesc admirabil secolul lor; ei condensează luminile risipite în juru-le şi le transmit sub formă de fascicole puternice de lumină unitară. Când apar, ai iluzia că-i recunoşti: fiecare pare a se regăsi în ei. Astfel au fost, în Franţa, Chateaubriand şi Lamartine. Alţii, dinpotrivă, apar între contemporani ca nişte uriaşi singurateci şi misterioşi; se impun, dar nu seduc; în admiraţia publicului pentru ei se află totdeauna uimire, teamă...

Din ultima categorie, aparţinea şi François de Curel. Acest uriaş din pădurea sacră a creatorilor, poate fi mai bine preţuit, acum, când a fost răsturnat de moarte. René Doumic în **Revue des Deux Mondes** arată în trăsături sobre şi limpezi caracterele esenţiale ale acestui talent şi ale acestui spirit care n'a făcut niciodată cea mai mică concesie modei trecătoare sau gustului dominant. Cu emoţie conţinută, povestind începuturile lui François de Curel, René Doumic evocă o amintire semnificativă:

„Apariţia lui bruscă pe scenă, ca dramaturg, a fost pentru oamenii din generaţia mea, una dintre marile emoţii ale vieţii noastre literare. Amintirea e vie şi azi. Hazardul mi-a îngăduit să văd ridicându-se această stea. Critic dramatic la **Monitorul Universal**, aveam un camarad foarte distins şi cult, Charles Waternan. Mi-a vorbit odată cu entuziasm de un prieten al lui, boer de ţară, mare vânător înaintea Domnului, vinovat de două romane mediocre şi care avea în sertare câteva piese de teatru, foarte bune. Dar nu vor vedea, desigur, niciodată lumina rampei, întrucât autorul, vicontele de Curel n'are nici o relaţie în lumea teatrală şi nici nu-i place să facă anticameră. Acest amic mi-a adus şi mi-a citit în manuscris vre-o două piese. Am fost şi eu, numaidecât, de părerea lui. Dar noutatea pieselor mă făcea să cred că ar putea face parte din repertoriul, cum spunea Waternan, **teatrului imposibil"**.

Antoine a întemeiat „Teatrul Liber", care a consacrat cariera dramatică a lui François de Curel; reprezentaţiile au fost triumfale.

„Pentru a pricepe emoţia noastră de atunci, continuă Doumic, trebue să ne amintim starea teatrului francez dela 1890. Augier-Dumas provocaseră, ca reacţiune împotriva lor o reprezentare aproape trivială a vieţii. Oamenii de gust începuseră a privi spre teatrul străin şi Ibsen era o figură destul de seducătoare. Şi iată că un scriitor de pură inspiraţie franceză, diferit şi de Dumas şi de Ibsen, aducea piese pline de gânduri, pline de curaj şi de puternică inspiraţie dramatică".

Dar încercarea era prea greu de suportat pentru publicul francez. Curel a rămas izolat. — **A.**

O nouă revistă literară maghiară

Sub titlul „Erdélyi Helikon" („Heliconul Ardealului") a început să apară la Cluj o nouă revistă literară maghiară sub conducerea cunoscuţilor scriitori N. Kisban şi L. Aprily. Numărul pe luna Mai, format octav pe 80 pagini, foarte îngrijit tipărit, are un conţinut bogat şi ales, semnat de nume reprezentative dintre literaţii maghiarimii din Ardeal. Asupra acestui număr vom mai reveni căci e interesant să urmărim mişcarea literară a maghiarimii din Ardeal, care în prima decadă de sub stăpânirea românească a luat un avânt peste aşteptările cele mai optimiste.

De astădată relevăm numai articolul d-lui Iuliu Szekfu din Budapesta, în care se arată şi necesitatea dar şi justificarea unei literaturi maghiare cu caracter specific ardelenesc, care să nu se orienteze după curentele la modă în Budapesta, ci să înfăţişeze în mod real viaţa de aici a poporului maghiar, ajuns prin voia sorţii într'o situaţie nouă.

„Maghiarimea dela Dunăre, scrie d. I. Szekfu, nu se găseşte azi în situaţia de-a satisface necesităţile sufleteşti şi literare ale maghiarimii ardelene, fie prin idei sau iniţiative, fie prin mijloace materiale. Inchisă în noile hotare ea nu e în stare a produce acea hrană intelectuală, care ar putea să întreţină şi organismele, aflătoare în afara acestor hotare; dar nici produsele literaturii din Ardeal nu le poate înghiţi în aşa măsură, încât să poată influenţa, în calitate de public cetitor, în mod decisiv directivele produselor ardelene. Ştim foarte bine în ce număr redus se cumpără cărţile din Ardeal, la Budapesta şi în restul Ungariei."

D. Szekfu recunoaşte multe calităţi nouei literaturi maghiare din Ardeal, dar ar dori ca aceasta să primească şi un fond mai profund ştiinţific, fără de care coloanele templului literar, oricât de frumos ar fi el, s'ar prăbuşi.

E aceiaşi idee şi dorinţă, exprimate şi de către d. prof. Kristof în constatările sale. — *I. B.*

M. CARP
Profesor de Limba Română la Liceul Internat din Iaşi
LIMBA ROMÂNĂ
(Manualul bacalaureatului după programul oficial)
„Viaţa Românească"
Preţul 100 lei

PALARIILE DE PAIE SE ÎNĂLBESC FĂCÂNDUSE CANOI LA „PANTERA"
SIMON FLEISCHER
22 CAL. VICTORIEI 22 (în Pasagiul Macca). BUCUREŞTI

Proteza „Dentară"
Dentiştii asociaţi
Str. Biserica Enei No. 9
Clinică Dentară modernă
înzestrată cu aparate electrice perfecţionate
4 SĂLI DE OPERAŢIE
în continuă funcţiune
dela 8 dimineaţa până
la 8 seara fără întrerupere
Lucrări de precizie în
AUR, PLATINĂ, CAUCIUC
PLOMBE de tot felul
Extracţiuni nedureroase
ASCENSOR INLESNIRI DE PLATA (Rate) Tel. 338|27

Formarea limbii literare[1]

...La noi chestiunea limbii literare este ceva mai complicată decât aiurea.

Din cauza discontinuităţii de cultură produsă de epoca fanariotă, noi nu am avut desvoltarea uneia şi aceleiaşi limbi scrise, dela apariţia ei şi până astăzi, — ci mai multe limbi scrise.

Apoi limba noastră scrisă, din pricina târziei apariţii a literaturii beletristice — diferitele genuri ale compoziţiilor poetice — a servit la început mai mult pentru cărţi bisericeşti (şi acelea, traduceri!) şi pentru genul istoric, care cer limbii mai puţină bogăţie şi mai puţine calităţi estetice.

In al treilea loc, noi am avut două centre de guvernământ (Iaşi şi Bucureşti) în epoca cea mai interesantă pentru formarea limbii literare.

Din aceste pricini, limba noastră literară se formează în condiţiuni speciale. Un lucru este simplu: alegerea dialectului. Limba noastră literară s'a format numai pe baza dialectului daco-român, pentru că macedo-românul şi istrianul nu au participat la viaţa culturală a neamului.

Lupta pentru preponderenţă care ar fi trebuit să se dea între dialecte, a rămas astfel să se dea între subdialecte şi s'a dat, când inconştient, când conştient, între Ardeal, Moldova şi Muntenia, cele trei mari provincii culturale ale Românilor.

Să urmărim puţin, în linii generale, desfăşurarea acestor lupte, ca să vedem astfel împrejurările în care s'a format limba noastră literară şi stadiul în care se află ea astăzi.

Cele dintâi scrieri româneşti care s'au tipărit şi au circulat au fost cărţile bisericeşti publicate de Coresi. Limba lor a fost limba regiunii Târgoviştei şi a Braşovului pe unde a trăit şi lucrat diaconul tipograf. Şi cum aceste cărţi au fost singurele care s'au răspândit şi în Ardeal şi în Moldova timp de câteva decenii, se poate spune că ele au pus cea dintâi temelie unei limbi unitare scrise, adică unui început de limbă literară specială, a scrierilor religioase.

Nu trebuie însă să exagerăm însemnătatea acestei limbi a tipăriturilor lui Coresi în formarea limbii noastre literare. Ea este numai o etapă scurtă, căci chiar cei cari au utilizat pentru ediţii nouă cărţile tipărite de el au trebuit să schimbe mult limba lor încărcată de vorbe slavone, plină de forme vechi şi cu o sintaxă streină de spiritul limbii române.

O modificare a limbii scrise o aduc cronicarii, mai ales cei din Moldova. Aceştia au şi ei o educaţie făcută pe baza cărţilor bisericeşti, pe care le citesc mult, aşa că limba lor scrisă are un puternic colorit de limbă veche bisericească. Dar ei au, cei mai mulţi şi mai însemnaţi, şi o cultură streină, aşa că limba lor deviază sub influenţa, mai ales a limbii latine dela normele limbii bisericeşti.

Pe de altă parte, ei sunt — ca boeri cu moşii şi viaţă la ţară — buni cunoscători ai limbii poporului, şi fiindcă nu traduc şi nu sunt constrânşi de prestigiul unor texte religioase, ci îşi exprimă libera lor cugetare, se pot apropia mai mult de limba vorbită, folosindu-se chiar de ziceri de proverbe populare şi prin aceasta îşi croiesc o limbă literară mai românească de care aveau cu atât mai mult nevoie, cu cât aveau mai mare talent, deci cu cât erau mai artişti.

O a treia variantă a acestor începuturi de limbă literară este aceia a scriitorilor din Şcoala Ardeleană, cari pe de-oparte ţineau de literatura religioasă prin educaţia lor bisericească, iar pe de alta ţineau de literatura istorică prin preocupările şi cercetările lor ştiinţifice, — şi ca atari cunoşteau şi cărţile religioase şi pe cele istorice.

Aceştia cu toate că în tearie susţineau „purificarea" limbii române de toate elementele ei ne-latine şi mai ales de slavonisme, care au corupt-o, în practică nu aplicau cu atâta îndârjire principiile acestea, şi îşi scriau în general lucrările tot în limba pe care o învăţase în şcoli şi cu care erau deprinşi din citirea cărţilor bisericeşti. Bine înţeles, ar fi de neînchipuit ca ideile şi străduinţele lor în sensul apliicării acestor idei să nu fi produs oarecare modificări în limba scrisă până la dânşii; dar ele nu sunt aşa de mari cum ne-am aştepta, după sgomotul pe care-l fac cu „puritatea" limbii.

Din cele spuse până acum în acest paragraf, trebuie să scoatem încheerea că, deşi am avut în secolele XVII şi XVIII o limbă scrisă, cu caracter mai mult sau mai puţin de limbă unitară, — totuşi nu suntem încă în faţa limbii literare româneşti, fiindcă în nici una din cele trei etape ale ei, limba noastră scrisă din aceste trei secole nu a îmbrăţişat tot câmpul producerii intelectuale (ba au lipsit tocmai cele mai însemnate ramuri, când e vorba de limba literară: toate genurile compoziţiilor poetice) şi nici pe toţi scriitorii aceleiaşi vremi.

Tot aşa putem spune că, dacă într'o formă sau alta au avut un rol în scris când graiul muntean, când cel moldovean, când cel ardelean, — apoi o luptă între ele pentru formarea limbii literare nu a existat.

Viaţa oricării limbi literare este strâns legată de compoziţiile poetice. Aceasta din pricină că mai ales aceste producţiunii ale spiritului omenesc, isvorîte din simţire şi adresate simţirii, au nevoie de un instrument perfect de exprimare şi contribue la perfecţionarea lui.

De aceia, dacă au simţit unii scriitori din trecut trebuinţa unei limbi române unitare şi au căutat să o satisfacă pe cât au putut (Mitropolitul Simion Ştefan, Biblia lui Şerban, scriitorii din Şcoala Ardeleană, etc.) apoi adânc simţită această nevoie a ajuns în prima jumătate a secolului al XIX-lea, adică după ce au început să se cultive aproape toate genurile şi speciile compoziţiilor poetice.

Şi cum de astă dată centrul de greutate al culturii româneşti se stabilise în Principate, unde „descălecase" şi ardelenii, lupta pentru limba literară română să se dea de acum înainte între Muntenia şi Moldova.

Muntenia se prezintă cu mai multe avantaje; urmele tradiţiei vechei literaturi religioase (tipărită — faţă de cea netipărită a cronicarilor), fonetică în genere mai curată şi, după unire, puterea de influenţă a centrului de guvernământ. Moldova nu are decât avantajul mai multor scriitori de valoare şi oarecare superioritate culturală, ambele anihilate în parte, prin atragerea spre Capitală a celor mai mulţi scriitori şi oameni de cultură.

Unificara dar a trebuit să se facă pe baza mai mult a subdialectului muntean, — cu toată lupta dusă de unii publicişti moldoveni, ca Săulescu, pe care-l supăra predominarea scriitorilor din Muntenia, şi cu toată încăpăţânarea unor scriitor din curentul critic moldovenesc dela 1840 de a păstra în scris nota populară moldovenească.

Lupta aici a fost conştientă, a dat naştere la supărări şi polemici violente, dar mersul firesc al lucrurilor, unificarea tot mai mare sufletească dintre cele două Principate surori ce fusese atâta vreme ţări deosebite, au stabilit un echilibru care a luat problemei caracterul de acuitate şi a potolit patimile.

La această pacificare a contribuit şi lupta comună a scriitorilor moldoveni şi munteni împotriva exagerărilor curentului latinist, cum şi pătrunderea tot mai tare a influenţei franceze care trebuia întâmpinată cu puteri unite, pentru a nu fi lăsată să devie dăunătoare culturii şi limbii noastre, şi care, primită cu măsură, contribuia pe de-o parte la îmbogăţirea şi desvoltarea literaturii şi limbii române, iar pe de alta la unificarea celor două subdialecte care primeau în aceiaşi formă neologismele.

Paşi mari a făcut limba noastră literară cu scriitorii de după 1870, în special aceea a poeziei versificate s'a ridicat cu Eminescu la înălţimi aproape de necrezut.

Cum însă o limbă literară trebuia să fie prelucrată de multe generaţii de scriitori şi frământată de o viaţă socială cultă şi rafinată de lungă durată, nu putem spune că limba noastră literară a pus în valoare toate resursele de care dispunem şi a atins gradul de perfecţiune la care au ajuns limbile apusene de veche cultură.

Bazele ei sunt însă stabilite, deşi nici unificarea nu este încă deplină. Rămâne ca subdialectele celelalte să-şi dea toată contribuţia pe care o pot da pentru îmbogăţirea ei şi ca toţi scriitorii să ajungă a-şi găsi în ea tot materialul de care vor avea nevoie pentru a-şi exterioriza simţurile şi gândurile şi a le comunica prin ea în chipul cel mai desăvârşit.

Pentru aceasta trebuie ca literatura şi ştiinţa naţională să fie îmbrăţişate de pături tot mai largi de cetitori, căci ecoul pe care-l găsesc în public dă scriitorilor imbold la lucru şi le înteţeşte puterile creatoare

M. CARP

1) Extras din „Limba Română" (Manualul bacalaureatului, după programul oficial) de M. Carp, profesor de limba română la Liceul Internat din Iaşi, „Viaţa Românească", Preţul 100 lei.

INSEMNĂRI

Tudor Pamfile

S'a desvelit la Tecuci, în absenţa autorităţilor, dar înconjurat de cetitori-prieteni — bustul scriitorului Tudor Pamfile, fost locotenent-colonel activ.

Tudor Pamfile n'a fost numai un sârguincios şi pasionat colecţionar de literatură poporană, sau un serios autor de studii asupra folclorului românesc.

Tudor Pamfile a fost şi un autentic scriitor, care a creat viaţă: lucruri şi oameni, cu chipul şi cu vorba lor — mai ales cu acel graiu ţărănesc, pe care foarte puţini scriitori pot să-l mânuiască în dialog.

Dar Tudor Pamfile a fost un om de-o rară distincţie sufletească.

L-am văzut odată, într'o redacţie din Iaşi — palid şi istovit. Şi-a cerut permisiunea să se întindă, un moment, pe-o canapea. Era după o operaţie. Venise dela drum: fusese comandant militar al unui tren... şi nu avusese loc nici într'un vagon. Stătuse în picioare, bolnav, dela Bârlad şi până la Iaşi.

Maiorul din acele zile aspre de după războiu, de-abia ţinându-se în picioare, n'a tulburat pe-un sublocotenent fără mustaţă din conversaţia-i tandră cu domnişoara de vis-à-vis ...n'a deranjat dela loc un pasager, terorizat pe-atunci de epolete... n'a clintit de pe bancă nici pe un „răcan", care ar fi svâcnit în sus la un semn al ofiţerului.

Discret, timid, modest, respectuos de dreptul fiecăruia asupra locului ocupat, — maiorul Tudor Pamfile, comandantul trenului, s'a torturat în picioare, slab şi bolnav, ca orice călător care vine târziu la gară.

De-aceia noi, la desvelirea bustului folcloristului şi beletristului Tudor Pamfile, ne gândim şi la inima aceia de aur care s'a prefăcut în pulbere — lăsându-ne, în sărăcia de oameni din juru-ne, parcă şi cu suflet mai puţin.

„Fericire"

N'avem obiceiul să atragem atenţia cetitorilor asupra bucăţilor pe care le tipărim. Am făcut excepţie numai cu scriitorii străini, necunoscuţi sau puţin cunoscuţi la noi, despre care am publicat — odată cu colaborarea — câteva date informative.

Ne abatem dela regula stabilită, remarcând nuvela „Fericire" de d. Paul Negulescu din acest număr — o lucrare plină de observaţie, fineţă şi căldură.

Mai ales dezastrul sufletesc din partea a doua a nuvelei este redat cu accente nouă şi intense.

Şi totul într'o îngrijită formă literară.

D. Paul Negulescu este o speranţă, verificată în câteva ocazii, a literaturii noastre. — **M. Sevastos.**

Maurice Paleologue academician

Dela Chateaubriand, cel de-al zecelea fotoliu al Academiei franceze a fost aproape în mod constant rezervat ambasadorilor sau oamenilor politici cari au onorat artele frumoase. Ducele de Noailles înlocui pe autorul „Martirilor" şi Célestin Jonnart succedă lui Paul Deschanel. Pe acest fotoliu stă astăzi d. Maurice Paléologue. Să fie oare adevărat că el este descendent al ultimilor împăraţi din Bizanţ sau al regilor italieni din Montferrat? Puţin importă. El este, fără îndoială, unul din diplomaţii eminenţi ai Franţei şi, în acelaş timp, esseist, critic, istoric şi romancier.

La vârsta de 30 ani, în 1889, a fost pentru prima oară distins de Academia franceză cu ocazia studiului său asupra lui Vauvemargues. Trei ani mai târziu căpătă din nou laurii academici: publicase „Rome, impressions d'histoire et d'art". După o scurtă şedere în Tanger, unde debută ca secretar de ambasadă, se stabili în palatul Farnèse, unde-şi urmă cariera de tânăr diplomat. Nici aici n'a stat mult. Misiuni succesive l'au dus la Berlin, la Peking, la Şanghai, la Sofia. Asistă, ca observator al ministerului afacerilor streine (unde pe atunci era şef de cabinet), la audienţele procesului Dreyfus la Curtea de Casaţie, apoi la Rennes. In 1906 făcu parte din ambasada extraordinară care asistă, la Madrid, la căsătoria lui Alfons al XIII-lea. Ambasador al Franţei la Saint-Petersbourg în 1913, se întoarse din Rusia pentru a lua, cu d. Poincaré ca ministru, secretariatul general dela Quay d' Orsay.

Intre timp activitatea lui literară nu se întrerupse. Dădu un „Alfred de Vigny", notaţii subtile asupra „Artei chineze", „Profils de femmes"; câteva romane: „Sur les ruines", „Le Cilice", „La Cravache", şi „Le Point d'honneur", iar, după războiu, amintiri: „La Russie des tsars pendant la grande guerre" şi „Les entretiens de l'imperatrice Eugénie", pe care le-a publicat în „Revue des deux mondes".

La Academia franceză a fost ales cu 18 voturi, contra 7 Claude Farrère, 4 Pierre Mille şi 2 Raymond Recouly. —

Casanova

Casanova este produsul încrucişării omului Renaşterii cu arivistul modern, a omului ticălos cu omul de geniu, a poetului cu aventurierul, spune Stefan Zweig în revista berlineză *„Die neue Rundschau"*.

Toate criticile contimporanilor săi, toate ocările şi blestemele care i-au fost adresate nu l'au mişcat şi n'a încercat nici un simţământ de pudoare desvelind mârşăviile monstruoase pe care le-a observat şi trăit, din cele mai umile case şi până la curţile princiare.

In declinul vieţii sale de aventurier monden neobosit, părăsit de protectorii şi curtizanele sale, nu-i mai rămânea într'adevăr decât să-şi scrie memoriile isvorâte din fantezia lui puternică şi complectate în urmă de imaginaţia traducătorilor internaţionali.

Supărat din cauza disgraţiei şi indiferenţei foştilor lui prieteni, el îşi propuse să arate adevărul adevărat asupra moravurilor epocii sale, condus mai ales de elementul erotic care a fost pentru el originea şi sfârşitul întregei vieţi sociale şi private a secolului său.

Aventurile lui nu sunt descrise aşa cum un scriitor sau poet, sau un războinic, îşi apără gloria şi onoarea, ci ca un bandit vulgar care se mândreşte cu cuceririle lui, sau ca o cocotă care îşi aminteşte orele ei de plăcere.

Literatura mondială, spune Stefan Zweig, cunoaşte foarte puţine cărţi aşa de licenţioase şi naturale, ca *„Précis de ma Vie"* de Casanova, care este o capodoperă a erotismului uman.

O istorie a spiritualismului

Un francez, d. C. de Vesme, a început publicarea unei istorii a spiritualismului, din care a şi apărut primul volum (Histoire du spiritualisme expérimental). Este o lucrare de incomparabilă erudiţie, un repertoriu minunat detailat al tuturor credinţelor adoptate de toate popoarele care locuesc planeta noastră: religii, superstiţii, vrăjitorie, spiritism, telepatie, ghicitori sau prezicători, fetisism, etc. Magia şi credinţa spiritualistă a Egiptenilor fac obiectul celor mai importante capitole. Demonologie, oracole, sanctuare, etc. — d. Vesme n'a uitat nimic. Rămâi mirat văzând cum ţi se grupează în faţă un amestec atât de extraordinar de fapte şi tradiţii ale căror existenţe nici nu le bănuiai, şi să constaţi tot ce a putut crede această biată umanitate, cu pasiunile ei, cu ignoranţa cauzelor în faţa enigmei inexplicabile a Universului.

D-l de Vesme povesteşte toate acestea cu multă plăcere şi cu multă simpatie. In principiu, el nu crede că omul primitiv a fost o fiinţă religioasă. Sentimentul religios va fi un produs al civilizaţiei. Cartea lui este un isvor inepuizabil de învăţăminte şi informaţii. Astfel pentru credinţa nemuririi sufletului sau pentru pedepsele şi recompensele în viaţa viitoare, nu găseşte nici o urmă la Evrei, până la Daniiel, cu toată aluziunea lui Iov. Citează pasagiul Eclesiastului asupra resemnării înţelepte, fără credinţa vieţii de dincolo. Afară de Biblie, nici Talmudul nu precizează ceva, deşi este din era creştină. Expresiunea „In sânul lui Avraam" nu înseamnă supravieţuirea.

Pentru prima oară se scrie istoria civilizaţiilor omeneşti prin studiul credinţelor religoase. Acest prim volum al lucrării d-lui de Vesme spune în destul cât de vast este monumentul pe care autorul vrea să-l edifice şi care este destinat să fie, pentru savanţi, un preţios instrument de lucru, iar pentru marele public o lucrare atrăgătoare şi de o înaltă şi nobilă curiozitate. — *g. b.*

Muzeul municipal din Praga

Oraşul cu o sută de turnuri şi-a organizat un muzeu în care a strâns tot ceiace are vre-o legătură directă sau indirectă cu viaţa şi cu desvoltarea sa istorică.

Muzeul municipal Poşici din Praga colecţionează astfel antichităţi de tot felul, obiecte industriale şi de artă din diferite epoci, — toate menite să precizeze trecutul şi să înlesnească o cât mai desăvârşită reconstituire a vechiului aspect al acestei bătrâne cetăţi.

De bună seamă că, din acest punct de vedere — cum foarte bine spunea F. X. Harlas, — conservatorul muzeului — orice operă înfăptuită de mâna omenească, şi care poartă pecetia vremii sale, e un document vrednic de interes.

Se găsesc aci gravuri în metal sau în lemn (un procedeu foarte interesant în care partea punctată şi micile reliefuri sunt săpate prin dese şi mici cuişoare de lemn înfipte în clişeu), litografii, aquaforte, desene, aquarele şi picturi, hărţi, tablouri şi numeroase vederi panoramice ale oraşului Praga, alcătuind o mare galerie de lucrări ce datează unele începând din secolul al XV-lea, altele mergând până în zilele noastre.

In afară de aceste colecţiuni, se mai pot vedea o mulţime de planuri şi o serie variată de documente fotografice.

Amănuntele arhitecturale, fragmentele şi sculpturile în piatră sau în lemn, porţile cu lacăte enorme şi complicate, sobele şi balustradele, grătarele, lămpile şi ornamentele lucrate în fier, broaştele, armurile, ciocanele, sfârlezele frumos împodobite, blazoanele pitoreşti şi bizare — toate au devenit piese de muzeu, alături de mobilierul vechi, de unelte, de tacâmuri şi de minunatele vase de ceramică, de aramă şi de metal preţios.

Porcelanul de Praga, din 1798 până în 1861, şi creaţiunile cele mai recente până la dispariţia manufacturii acestui oraş, formează un grup deosebit. Am remarcat, deasemeni o foarte interesantă colecţie de pahare original aurite, renumitele cristale de Boemia şi obiecte de sticlă stratificată sau zmălţuită.

Orologii, vase de bucătărie, jucării, pipe, tabachere, mici sculpturi în os şi în fildeş, evantalii şi costume, toate sunt grupate după epocile pe care le ilustrează.

Pentru obiectele religioase e rezervată o sală specială. Insă atât tablourile cât şi vestmintele nu prezintă un interes deosebit.

O altă sală e rezervată armelor. Marile panoplii rezumă întreaga evoluţie a echipamentelor şi armamentului dealungul secolelor, începând din veacul al XV-lea şi până la războiul din 1866.

Documentele istorice sunt clasate în ordine cronologică; autografele, actele şi proclamaţiile, tratatele, caricaturile, desenele scenelor de luptă şi portretele personagiilor de seamă ilustrează istoria oraşului Praga din timpurile cele mai vechi până în 1918, anul eliberării.

Muzeul colecţionează, de-asemeni monede şi medalii, portrete (desene, miniaturi, aquarele şi uleiuri) ale oamenilor mari care s'au născut în Praga sau au trăit aci, şi numeroase documente asupra teatrului local.

Arta oraşului Praga e reprezentată prin numele cele mai glorioase: Iaroslav Cermak, Iosef Maneş, A. Chittusi, însă operele ce se găsesc aci sunt numai cele ce au vre-o legătură cu oraşul.

Muzeul nu are o legătură separată de artă oficială. Se colecţionează numai figurile sau litografiile sfinţilor din cărţile de rugăciune, executate de artişti din Praga.

Programul muzeului fiind de-a întruni lucrări din toate ramurile artistice şi industriale, s'au alcătuit mici colecţii de produse ale poporului, prin care spiritul vremii vorbeşte adesea în forme extrem de expresive.

Figuri de ceară, siluete, albumuri de fotografii de familie fac să defileze prin faţa noastră societatea de odinioară a oraşului, în costume şi în atitudini caracteristice pentru fiecare epocă.

In subsolul Muzeului s'a reconstituit cu multă exactitate o cameră de tortură din vremea inchiziţiei (aşa cum se afla în casa dărâmată la zidirea muzeului), în care s'au instalat instrumentele de tortură, securea călăului, cărţi şi gravuri ce evocă diferitele chipuri de execuţie, şi — între altele — originala centură de fier cu care nobilii medievali ce plecau în războiu, lăsând soţiile singure, îşi asigurau cinstea matrimonială. — H. BLAZIAN.

Mărunte

— Duminică 17 Iunie a avut loc în sala Liedertafel primul festival artistic organizat de Tineretul Ţărănist Român.

D. Ion Mihalache a ţinut o foarte interesantă conferinţă tratând despre: „Rolul tineretului intelectual în opera de reclădire a Statului".

A urmat festivalul artistic, cu concursul d-nelor Marietta Sadoveanu şi Sorana Ţopa şi al d-nilor Petre Sturdza, Ion Manolescu, Lupescu, etc., serbarea încheindu-se cu frumoase jocuri naţionale executate de societatea „Joc şi cântec Românesc".

— Sell, cunoscutul caricaturist, a deschis la Iaşi, în sala librăriei Viaţa Românească din str. Lăpuşneanu, o interesantă expoziţie de siluete şi caricaturi.

— In grădina „Teatrul Mic de Vară" (fost Marconi. Calea Griviţei) a avut loc Luni 18 Iunie a. c. premiera „Satirul", comedie în 3 acte de Jalabert şi Chartretes, cu d-nii: Mişu Fotino, Costică Toneanu, Niculescu-Buzeu şi d-nele: Anie Capustin, Renée Anny, Sylvia Dumitrescu, etc. etc. Reprezentaţia a avut un mare succes.

— La Tecuci, din iniţiativa P. S. S. Episcop Iacov al Huşilor, Duminică 17 Iunie, s'a organizat o festivitate cu prilejul desvelirii bustului scriitorului Tudor Pamfile.

După parastas şi după predica d-lui I. Gr. Oprişan, la ora 11 dimineaţa, a avut loc desvelirea bustului, în grădina publică a oraşului Tecuci, — după care au urmat: serviciul religios oficiat de P. S. S. Episcopul Iacov, cuvântările şi predarea bustului, comunei.

La ora 1 d. a. Comitetul a dat o masă invitaţilor şi şefilor autorităţilor locale şi un praznic pentru 200 de săteni din comunele învecinate.

— In zilele de 19—23 Iulie, va avea loc în Bucureşti, sub patronajul Inaltei Regenţe a României, Congresul Internaţional al Profesorilor din învăţământul secundar, în sala Fundaţiei Universitare Carol I.

In vederea acestui congres, Comitetul organizator în frunte cu d-nii C. Kiriţescu, secretar general al Ministerului Instrucţiunii şi G. Lefteriu, inspector în acelaş minister, s'a întocmit o broşură pentru a aduce la cunoştinţă membrilor corpului didactic în deosebi şi publicului în genere, atât activitatea trecutelor congrese, cât şi măsurile luate până acum în vederea Congresului din acest an.

— A apărut: „Prin Cetatea Carpaţilor", un interesant volum de note şi impresii de călătorie în ţară şi în Elveţia, de d-na Adela Xenopol, cunoscută şi neobosită scriitoare.

Colţul Librăriei „Hasefer"

In urma deselor întrebări ce i se adresează, librăria „Hasefer" din Bucureşti, str. Eugen Carada 7 (Karageorgevici) publică azi o listă, parţială, a cărţilor mai interesante publicate în jurul ştiinţelor oculte şi a teozofiei, (cărţi în depozit la „Hasefer").

Eliphas Lévi: Les mystères de la Kabbale; Histoire de la Magie; La science des esprits; La clef des grands mystéres. Charles Richet: Traité de Metapsychique. Les phénomenes dits de matérialisation de la villa Carmen. *Paul C. Jagot:* Science occulte et Magie pratique; Les cartes et les tarots; L'insomnie vaincue. *Emile Coué:* La maîtrise de Soi-Même; *Emile Coué, sa méthode, son esprit,* son influence par Charles Baudouin, Le Comte de Keyserling, A. de Chateaubriand, etc. *Papus:* Tarot divinatoire; Tarot des bohémiens. *Encyclopédie des Sciences occultes:* Tous les arts divinatoires, toute la magie ancienne et moderne. *Baudoniu:* La force en nous. *Camille Flammarion:* La mort et son mystère 3 volumes: I Avant la mort, II Autour de la mort. III Aprés la mort; La fin du monde; Les maison hantées; Dieu dans la nature. *Price Harry:* Expériences scientifiques avec un nouveau médium; *Rutot et Schaerer:* Le mécanisme de la survie. *Rouxel:* La quintessence du spiritisme. *Général A.:* Le problème de l'Au-delà. *Joseph Ageorges:* La métapsychique et la préconaissance de l'avenir. *Paul Appel:* Education et euseignement. *Bonniot P.:* Le miracle et les sciences médicales. *Bhagavan M.* La science des émotions. *Cornillier Pierre:* La prédiction de l'avenir; La survivance de l'âme et son évolution après la mort. *Caslant M.:* Pour devenir Physionomiste. *Crookes William:* Recherhes sur les phénomènes du spiritualisme. *Benezech Alfred:* Soufrire, Revivre. *Dubor Georges:* Les mystères de l'hypnose. *Maxwell J.:* Les phénomènes psychiques. Dr. *Amrie Besant:* La sagesse antique; La vie occulte de l'homme; Introduction à la Ioga; Le santier du disciple; Les maîtres; Le secret de la vie; Le dharma. *Leadbeater:* Le monde célste ou Plan mental; Le côté caché des Choses 2 volumes. *A Besant et Leadbeater:* La chimie occulte. *Leon Denis:* Jeanne d'Arc médium; Dans l'invisible spiritisme et médiummité; Le problème de l'être et de la destinée; Le monde invisible et la guerre; Chriétianisme et spiritisme.

Mobile FINKEL

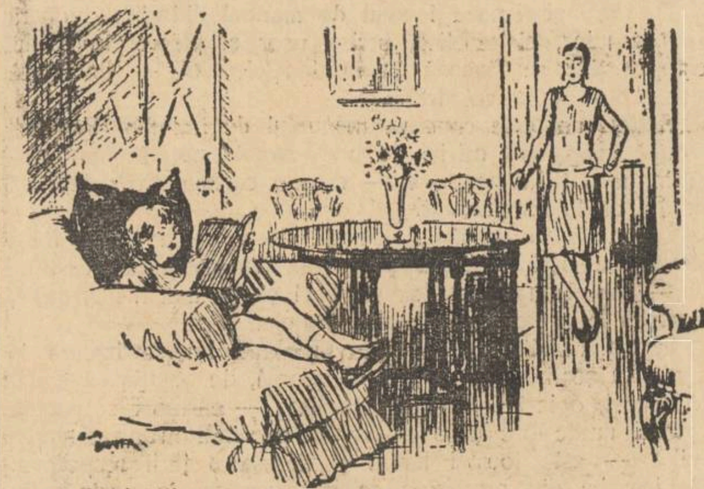
DORMITOARE SALOANE etc.

BUCUREŞTI STR. CAROL 34

SUFRAGERII BIROURI etc.

Se fac înlesniri de plată

Invitaţie inoportună

— Dragă, nu ţi-ar plăcea să facem caramele împreună?

— O! Maman, te rog, nu mă deranja cu astfel de chestii de menaj.

(Punch)

Stabilizare

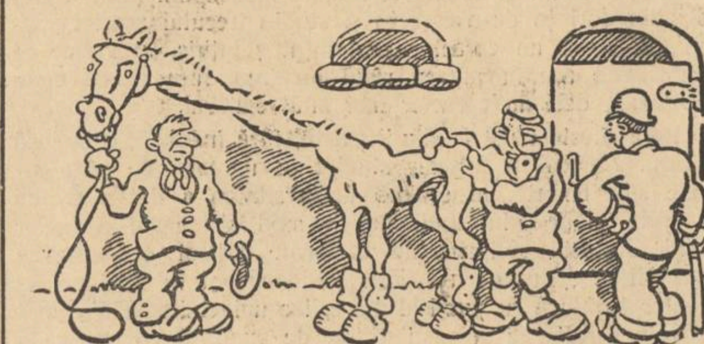

— Se împlinesc zece ani... de când pretinde că merge pe treizeci!

— Ea n'a aşteptat pe Poincaré ca să se stabilizeze...

(L'Oeuvre)

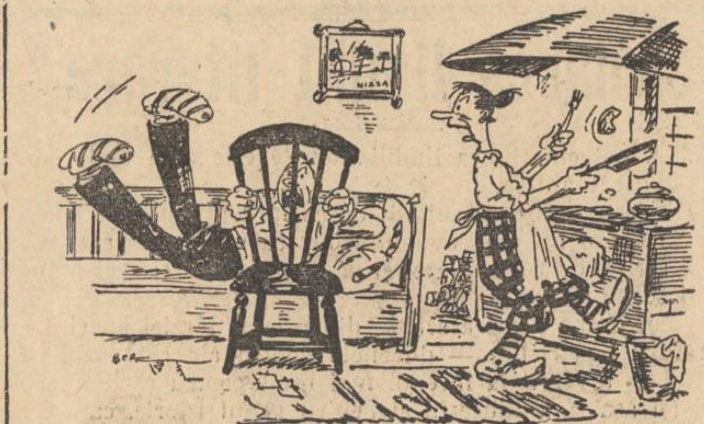
Antrenament

— Uite ce cel am reuşit să vă fac prin antrenament... va bate toate cursele cu un gât!

(Le Journal)

Iluzie

— Ce-i cu tine, August?

— M'am trezit şi mi s'a părut că-s la închisoare.

(Söndagsnisse-Strix)

„Povestiri Tragicomice"

S'a depus la librării volumul *„Povestiri Tragicomice"* datorite cunoscutului satiric.

Şalom Alechem

apărut cu portretul autorului în traducerea d-lui C. SĂTEANU

Şcolari debili şi surmenaţi

se reconfortează cu desăvârşire urmând tratamentul razelor la plaja artificială str. Mircea Vodă 44, supraveghiaţi de medici specializaţi, precauţiuni strict higienice.